

ISTÓCZY GYÖZŐ

ORSZÁGGYŰLÉSI BESZÉDEI, INDÍTVÁNYAI

ÉS

TÖRVÉNYJAVASLATAI

1872-1896.

A KÉPVISELŐHÁZ NAPLÓJÁBÓL ÉS IROMÁNYAIBÓL

ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS KIADTA

ÖNMAGA.

BUDAPEST.

BUSCHMANN F. KÖNYVNYOMDÁJA
1904.

ELŐSZÓ.

égi tervemet megvalósítva, az 1872-től 1896-ig volt huszonöt évi képviselőségem alatt tartott beszédeimet s beadott indítványaimat és törvényjavaslataimat, a képviselőház naplójából és irományaiból összegyűjtve, a jelen könyvben kiadtam.

Azt hiszem a könyv hézagot pótol, már csak azon okból is, mert bárki bármiként vélekedjék is negyedszázados politikai működésem felől, annak, a ki a múlt század utolsó negyedének a történetét megírja, számolnia kell az én kifejtett működésemmel és ennek eredményeivel is; a bírálatot pedig, de viszont ennek a bírálatnak az ellenőrizhetését is lényegesen megkönnyíteni fogja az, ha a képviselőházban tartott beszédeim, úgyszinte beadott indítványaim és törvényjavaslataim gyűjteménye közkézen forog.

De szükségesnek is tartottam beszédeim, indítványaim és törvényjavaslataim gyűjteményét kiadni azon okból is, mert abban az időben még a képviselőházban tartott beszédeket hiteles szövegükben a hivatalos lap nem közölvén, úgy amint közli azokat ma, a beszédeim teljesen a lapok kénye-kedvére voltak hagyva, s ezekből a nagyközönség a beszédeimet csak töredékekben s nagyrésztben elferdítve olvashatta, s így azok tartalmáról kimerítő, hiteles értesülést nem is szerezhetett.

IV

Az általam kiadott gyűjteményben közlöm összes, tárgyi tartalmú beszédeimet, egy-két kisebbnek a kivételével, a melyekre magam is kevesebb súlyt helyezek, aminthogy közlött beszédeim néhányából is, tekintettel az azóta változott viszonyokra, némi csekély részt kihagytam. Úgyszinte nem hozom a közlött beszédeimmel nem szerves kapcsolatban levő, hanem különálló, személyes élű felszólalásaimat sem, a melyek pedig nem kis számmal voltak, s a melyekre az ellenem és álláspontom ellen időnkint intézett támadások kényszerítettek rá. Az ilyen dolgok valamint akkor kedvem ellen voltak, úgy ma tán még inkább kedvem ellen vannak. A most említett beszédeimhez sorolom még mások személyes ügyében történt néhány felszólalásomat is.

A körülményekhez képest azonban az említett többi, beszédeim gyűjteményét is kiadom majd egy pótkötetben, a melyben esetleg majd kiterjeszkedem reminiscenciáimra és tapasztalataimra is, a melyekből 25 évi képviselőségem alatt bőséges készletet volt alkalmam beszerezhetni.

Miként könyvemnek a fentebbiekben körvonalozott tartalmából is látható, én csakis a magam beszédeit közlöm. Ebből folyólag nem hozom az egyes ügyekben folyt, néha több képviselőházi ülést is kitöltött tárgyalások egész menetét, s így az ezen tárgyalások folyama a\att felszólalt volt képviselők beszédeit sem, szóltak legyen azok akár az én álláspontom mellett, akár ellene. Az azidőben volt illető képviselőtársaimnak szabadságukban áll, ha jónak látják, saját részükről szinte kiadni a maguk beszédeinek a gyűjteményét. Azt meg, azt hiszem, mindenki egész természetesnek is fogja találni, hogy én semmi kedvet se éreztem magamban, az ellenem és álláspontom ellen irányult beszédeket a saját költségemen kinyomatni.

Ellenben a beszédeim folyamán tett, szellemes és kevésbé szellemes közbeszólásokat – mivel már egyszer

ezek a közbeszólások a beszédeim „kiegészítő részeivé” váltak – kivétel nélkül mind hoztam.

Az objectivitásnak továbbá elég van téve a könyvben azáltal is, hogy a közvetlenül és kizárólag az én beszédeimre tett kormányi nyilatkozatokat, az elnöki kijelentésekkel együtt, szószerint szinte mind közöltem.

Általában pedig a könyvben tekintettel kellett lennem arra a 20-30 esztendőre is, a mely alatt sok, sok dolog megváltozott körülöttem.

Budapest, 1904. évi augusztushó.

Dr. Istóczy Győző.

TARTALOM.

	Lap
Előszó	III
I. Zsidókérdés és honosítási törvény	1
H. Börzeadó, vasutállamosítás	18
[II. Románia.....	23
IV. Uzsoratorvény	38
V. A zsidó állam visszaállítása Palaestinában	42
VI. A kisbirtoki földhitelügy	64
VII. Mezőgazdasági érdekek.....	67
§III. A budapesti 1880. januári utczaí zavargások.....	72
IX. Az »izraelita« iskola-alap ügye.....	76
X. Az egyetemi polgárok tervezett gyűlésének be- töltása.....	82
XI. A vasvári kérvény	104
XII. Tisza-Eszlár.....	118
XIII. Törvényhatósági kérvények az oroszországi zsidók bevándorlása ellen.....	128
XIV. A tapolczai kérvény	142
XV. A zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat tár- gyalása	151
XVI. A zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat le- vétele a napirendről	157

VIII

	Lap
XVII. Az italmérési regálé megváltása	161
XVIII. Börzeadó	169
XIX. A börzebiráskodás megszüntetése	203
XX. A hazai ipar állami támogatása	219
XXI. Az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása	224
XXII. Otthonmentesítés. (Homestead-exemptió.)	249
XXIII. Az államvasúti rendszer betetőzése. (A déli vasút.)...	386
XXIV. A követendő közgazdasági és sociális politika.....	396

I.

Zsidókérdés és honosítási törvény.

Az 1872-ik évi szeptemberhó 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenhatodik kötet,
a 81. s köv. lapokon.

361. országos ülés, 1875. áprilho 8-kán Grhyczy Kálmán elnökle alatt.

Tárgyai:..... Istóczy Győző a külföldi zsidóság elszaporodásával kapcsolatban a honosítási törvényjavaslat tárgyában interpellálja a kormányt

Istóczy Győző: Tisztelt ház! – Egy interpellációt kívánok az igen tisztelt ministerelnök úr útján a tisztelt öszministeriumhoz intézni. Mielőtt azonban az interpellate szövegét a házszabályok 121. §-a értelmében benyújtanám, engedje meg tisztelt ház, hogy azt lehető rövidséggel indokolhassam. (*Halljuk! Halljuk!*)

Úgy hiszem azon nyilatkozatok után, melyeket az izraelita rabbiképezde ügyének múlt évi júliushóban történt tárgyalása alkalmával az igen tisztelt vallás- és közoktatásügyi minister úr részéről a zsidó elemnek Magyarországon bírt nagy befolyásáról – igen tisztelt Pulszky Ferencz képviselő úrtól pedig a zsidóság marasztalásáról hallottunk, de az újabb idők tapasztalatai folytán ereszben az országban uralkodó közhangulat mellett is nem mondok újságot, ha azt állítom, hogy ezen elem, úgy számereje bel- és külterjű szaporodásával, mint a közgazdászati téren kivívott, úgyszólván dictátori hatalmánál fogva, mely hatalmat mindinkább egyéb terekre is kiterjeszteni törekszik: bennünket nem túlszárnyalással, mert ez többé-kevésbé már végbement, hanem elnyomással fenyeget.

Hogy ezen elem nálunk különösen nemzetiségi szempontból calamitássá kezdi kinőni magát: bizonyítják egyebek közt az »Ellenőr«-nek múlt évi szeptemberhó végén »Zsidóinkról« közölt s országoszerű mély benyomást tett cikkei is. Ezen cikksorozat azonban a kérdést főleg csak nemzetiségi szempontból fejtegetvén, a zsidóság lényegének megértésére, a vele összefüggő kérdések megoldására és így az ez irányban követendő politika kijelölésére támpontokat teljes mérvben nem nyújthat. Ha a zsidó elem lényegéről, tendenciáiról s azon eszközökről, melyeket ama tendenciák elérésére alkalmaz, biztos alaplátásokat akarunk szerezni: úgy a mi zsidóink mellett, kik csak az általános zsidópolitika keretében mozognak, szükséges a zsidóságot általában vizsgálódásaink tárgyává tennünk. Az érzésmény helyes ítélet hozatalának azonban annyi természetes és mesterkélű akadály van, a zsidóságnak érzésményben a fogalmakat saját érdekében annyira bebonyolítani sikerült, hogy szerfelett nagy nehézségekkel jár tiszta bepillantást nyervehetnünk azon hatalom szervezetébe, rugóiba, vasakarattal követett célzataiba, a mely hatalomnak a zsidóságot mai nap már elismernünk kell.

Mindenekelőtt végkép szakítani kell azon téves felfogással, mely téves felfogást a zsidóság képviselői folyton érvényesíteni törekednek, valahányszor az bármely, habár igazolható megtámadásnak van kitéve, hogy tudniillik ezen elem pusztán egy vallásfelekezetet képez; mert ez elem tulajdonképpen egy tényleg zárt társadalmi kaszt, melyet a véregység, az ősidőkből átvett tradíciók, az érdekközösség s vallása – de már csak részben, habár túlnyomó részben vallása – fűznek egy szorosán zárt egységgé. Nem más, mint ügyes sophisma tehát azon érv, mely valahányszor a zsidóságról – sőt már odáig jutottunk, hogy, ha annak csak egyes tagjáról, mint ilyenről is, – egy-egy szerény kritika meri hallatni magát, a zsidóság részéről felhozatik, hogy tudniillik egy törvényesen bevett vallásfelekezet van megtámadva s ekkép a lelkiismereti szabadság nevében tiltakozik minden ellene intézett megtámadás ellen; – mert amíg a zsidóság a vallás sértetetlen terén mozogva, a társadalmi és állami terén, mint külön kaszt zavarólag fel nem lép: a mai viszonyok közt józanul senkinek eszéágába sem juthat őt még csak

egy szóval is illetni; – s nem is az, hogy Istent más-kép imádják, hanem azon merev exclusivitás, amaz ellen-szenves – mint a német magát kifejezi – »Heerden-instinkt,« minden nem-zsidónak alsóbb, tökéletlen légyül és kizsákmányolandó objectumul való »Shylock«-szerű tekin-tése, melyek minden időkben sajátságai közé tartoztak: voltak főokai egyebek közt annak is, hogy mióta csak a zsidók más népfajokkal érintkezésbe jöttek, a legmélyeb-ben gyökerező gyűlölet tárgyai s a leghevesebb üldözte-tések áldozatai voltak. A kritikát tehát a zsidóságnak, mint társadalmi kasztnak s így a jelen viszonyok közt egy anachronismusként legalább is szintúgy túrnie kell, amint túrnie kell az aristokráciának a zsidóság leghevesebb támadásait.

De ha a zsidóság nem tekinthető pusztán vallásfele-kezetnek: még kevésbé tekinthető napjainkban külön nemzetnek, és pedig főleg azért, mert az ennek fogalmi alkatrészeihez tartozó élő nemzeti nyelv hiányzik nála. De megengedve, hogy külön nemzetet képez: ez esetben uralmi törekvéseivel szemben a többi nemzetekre nézve a hatalmi kérdés tolul előtérbe, a melynek ellenében elvi tekintetben semmiféle megtámadhatlan ősjogot nem érvé-nyesíthet.

A zsidóság azon alakban, melyben a modern társa-dalomban jelenkezik: kasztszerű lényegénél fogva egy külön elvét, és pedig egy napról-napra mindinkább érvé-nyesülő sociálpolitikai külön elvet képvisel. S ereszben azon sajátságos észleletet tesszük, hogy mint véregység, traditiók és érdekközösség által szorosan egybefűzött zárt kaszt, a lehető legaristokratikusabb fogalom: mindamellet a demokrácia zászlaját lengeti, – természetesen csupán a kívülről álló elemekre vonatkozólag. S ez nagyon termé-szetes; mert a demokrácia az egyénnek elszigeteltségét vonván maga után, az ily millió, összefüggés nélküli darabokra forgácsolt társadalomban alig képzelhető hata-lom, mely az ő zárt phalanxának sikerrel ellenállhatna. Az aristokráciának halálos ellensége: s mindamellet mind-azon résen, melyet ezen tör, ő maga, az aristokrácia leg-rutabb formájában: a plutokrácia képében helyezkedik be. Mint a világon képzelhető legconservatívabb elem: a liberalismus árjának fölszínén úszik s látszólag az ár

irányát ő jelöli ki; s ez is nagyon természetes; mert a minden felszabadult erőknek saját részéről zárt sorokban s egyesített erővel vívott concurrentiájában, s a körülötte levő nem-zsidó institutiók szünet nélkül való bolygatása és változtatása mellett kasztjának ó-conservatív czélzatait legbiztosabban elérhetni véli. Az aristokratia és demokratia, a conservatismus és liberalismus fogalmai nálunk már nem elégségesek társadalmi és főleg szerencsétlen állami jelenségeink megítélésére; mert azok megértésére még a »Judaismus« fogalma is szükséges. Hogy a nyugati államokban, tán Ausztriát kivéve, ezen elv még eddig nem nőtte ki magát oly szerfölött veszélyessé, mint nálunk: annak oka főleg az, hogy ama nemzetek ősei, utódaik javára is, annak idején bölcsen gondoskodtak arról, hogy magukat a zsidóságnak más országokba való külebbezése által is ezen calamitástól lehetőleg megszabadítsák. A mi őseink e tekintetben is toleránsabbak voltak, s ezen tolerantia levét mi isszuk meg. Őket tehát, kiknél azonban, különösen a németeknél és francziáknál, máris nem egy följjajduló hang emelkedik, s kikre szinte ráérik nemsokára az ezen nehéz problémával gyakorlatilag való foglalkozás, – érzszben illetékes bírákul nem ismerhetjük el.

A legnagyobb önmystificáció tehát a zsidóság liberalismusában komolyan hinni. Azon kasztszerű elem, mely mindazon térről, ahova befészkelhette magát, tömör föllépésével minden idegen elemet kiszorít, kipusztít; – a mely szögletes szokásaival önmaga és a többi elemek közt áthághatlan chinai falat emel, mely szokások egyszersmind többnyire a más elemek iránt érzett mély megvetést is kifejezik; – a mely elem a más elemekkel való érintkezést csupán az üzleti czél szempontjából tartja fönn; – a mely minden egyes tagjának nem-zsidókkal főnforgó igaz, vagy igazságtalan ügyeit közös és mintegy családi ügyeknek tekinti s felekezeti ügyekként erőlködik feltüntetni; – a mely maga részére a tolerantia legszélsőbb igényeit követelve, önmaga a képzelhető legintoleransabb elem; – sa mely a liberalismust czégül használja fel kasztjának egy gazdaszati oligarchiává való tételére, – mert hogy a zsidóság a gazdaszati világsuralomra törekszik, s már az útnak jó derekán van: azt nem egy állam-

férfi beismerte, – azon elem nem a liberalizmus, hanem a társadalmi és közgazdasági tyrannia elvét képviseli. –

A gazdasági téren kívül a judaizmusnak eddig leginkább a journalistikai tért sikerült hatalmába keríteni úgyannyira, hogy – csak monarchiánkról beszélve – a Lajthántuli lapok legtöbbje, de a mieinknek is legnagyobb része a zsidóság kezében van; vagy legalább mögöttük ott áll ezen kasztnak egy-egy őrszemét képző delegátusa. Alkotmányos országokban a közvélemény levén a mérvadó elem: a pénzhatalmon kívül, e hatalomra törekvő kaszt kezeiben azon, iránta még egy kissé makranczosnak mutakozó közvélemény orgánuma, a sajtó, a leghathatós eszköz. Annak útján maskíroztatnak a zsidóság tendenciái; azzal hirdettetik unisono az indignációra keltendő világnak a zsidóság martyriuma, valahányszor nem-zsidó és zsidó közt főnforgó s legtöbbnyire eredetileg az utóbbi által előidéztet valamely differentiában a zsidó találja a rövidebbet húzni; azzal fojtatik el minden hang, mely a zsidóság »tyrannie source«-ja ellen itt-ott elvétve, elszigetelten emelkedni mer; a liberalizmus nevében azzal bélyegeztetik meg, vagy tétetik nevetségessé minden törekvés, mely a Judaizmus üzelmeinek ellentállani – a pénzhatalom mellett azzal eszközöltetik elrettentő példaadásul a végletekre hajtása, paralyzálása vagy ha lehetséges, elbuktatása azon balga nem-zsidóknak, a kik ugyanannak szétzúzó nyomása ellen feljajdulni merészkednek.

A Judaizmus lényege és tendenciái fölötti mystificatio annak képviselői és vezérférfiai részéről olyannyira sikerült, hogy nálunk is általánossá lett a nézet, hogy ezen nagy tehetségekkel és képességekkel, szívós kitartással, vasszorgalommal és praeponderans pénzhatalommal rendelkező elemet idővel házassági összeköttetések, – egyelőre a polgári házasság útján, a többi, számerőre nagyobb népelemekbe beolvasztani – s ekkép ezen elemnek jelen alakjában általánosan elismert veszélyességét paralyzálni sikerülend. Soha! ... A mely népfaj negyedfélezer éven tul meg tudta őrizni teljes elszigeteltségét és vértisztaságát, eredeti gondolkozásmódját, világnézetét, szokásait, úgy a teljes szabadság, mint az elnyomatás és üldöztetés századaiban, úgy állami együttlétében, mint a széles vilá-

gon szétszórt állapotában; – amelynek vakon hitt tradíciói neki a föld benépesítését ígérik; – a melynek összevalósági érzete az emancipáció végbementé óta nemhogy nem apadt, de sőt, daczára a látszatnak, a kaszt hatalmának kifejtésével még emelkedett; – a mely tudja, hogy kitűzött célját, a gazdasági világaluralmat csak mint compact zárt kaszt érheti el, s a mely, daczára a mai viszonyok közt különben mindinkább alárendeltebb jelentőséggel bíró állami és nyelvi szétforgácsoltatásnak, gondoskodott egy nemzetközi vezérorganumról, a Parisban székelő »alliance Israélite universelle«-ben: azon elemnek valaha lehető beolvasztása nem más mint egy naiv pium desiderium vagy neveléses utópia.

Az optimisták titkos örömmel szemlélik azon versengést, mely a zsidóságnak újabban alakult két árnyalata: az orthodoxok és neológok közt mint egyebütt úgy nálunk is folyamatban van. Azt hiszik ugyanis, hogy ezen versengés végeredményben teljes schizmát fogván előidézni, az ekkép két ellenséges táborra szakadt zsidóságot a nem-zsidó elemeknek könnyebben ellensúlyozni – sőt még tán egyik táborot a másiknak megsemmisítésére is fölhasználni – s ily módon a modern társadalmat »ad absurdum«-vivéssel fenyegető judaismusnak óhajtott kilátásba vett bukása felett a »tertius«-nak örvendeni fog lehetséges lenni. Hiu ábránd! Ama sok tekintetben mosolyra gerjesztő viaskodás mellett a zsidóság közös célját egy perczig sem téveszti szemei elől, s csak ezen közös cél mielőbbi biztos elérésére szolgáló eszközök opportunus volta fölötti nézeteltérés alapja az egész hajbakapásnak. A két ellentétes árnyalat az ollónak két metsző ága, a melyeknek kiindulási pontja és célja egy, s a melyek minél jobban egymás ellen törni látszanak, annál jobban érzi élüket a mi nyakunk. S valóban mindent megfontolva, van is oka a zsidóságnak azon két irány opportunitása fölött oly elkeseredetten viaskodni egymással; mert csakugyan nehéz ítéletet hozni afölött, hogy külön véve, melyik irány biztosabban célravezető: az-e, melyet a neológ árnyalat tűzött maga elé? avagy az-e, melyhez mint tradícióiknak legmegfelelőbb irányhoz az orthodoxok oly makacsul ragaszkodnak? Annyi azonban bizonyos, hogy ezen megosztott állapot permanentiája a legbiztosabb út,

melyen a Judaismus végcélját legelőbb elérheti; meft egyrésztől ama forrongás, eszmesúrlódás és lázas tevékenység, melyeket a két árnyalat a versengés folyamában folyton kifejt, a zsidóság közti élénk közszellemnek folytonos ébrentartását eredményezi; másrésztől pedig a két árnyalat saját divergáló, de végcéljában convergáló utján napról-napra, lépésről-lépésre teszi az újabb hódításokat.

Az orthodoxok mint az ős-zsidó traditiók hű letéteményesei gondoskodnak arról, hogy a Judaismus eredeti alakjában és teljes vértisztaságában továbbra is fennmaradjon; a neológok irányában alkalmazott szenvedélyes kritikájukkal elejét veszik annak, hogy ezek a Babylonban visszamaradt zsidók sorsára jussanak; mély patriarchális érzületük mellett ők ígérkeznek a zsidóságnak »az ég csillagai«-hoz és a »tengerpart homokszemei«-hez hasonlított elszaporodását eszközölni, s ekkép ők vannak hivatva azon neológokat, kik »Babylon« kéjeiben és gyönyörűségeiben elmerültek, vagy az idegen elemekkel összevegyültek s így a kasztra nézve többé-kevésbbé elvesztek: újabb és újabb rajok eresztésével bőségesen pótolni. Ők képezik azon áttörhetlen phalanxot, mely ha az idők folyamában a judaismusra ismét nehéz napok állanak be: a visszavonulásra kényszerült neológokat ismét sánczaí közé fogadja, s évezredek folytán kipróbált szívósságával és ellentállási erejével a kasztnak további fennmaradását biztosítja. Merev és az idegen elemeket sértő szokásaik megörökítésével gondoskodnak arról, hogy ama válaszfallal, melyet a zsidók ősidőktől fogva önmaguk és az idegen elemek közt húztak, ezeket maguktól nemcsak hogy jövőben is távol tartsák; hanem a két elem közt ekkép mesterségesen ápolott antagonizmust és ellenszenvet, melyek elszigeteltségüknek főbiztosítékai, permanentiában tartásák.

A neológok ellenben a Judaismus uralmát nem a hosszabb időt igénylő belterjű szaporodással és saját erejének fokonzintí kifejtésével, hanem az átölelt idegen elemek segélyével, ezeknek céljaikra való ügyes felhasználásával törekednek megalapítani. Ezek már nem úznak szűkkeblű »kaftán«- és »pejes«-zamatú talmudpolitikát; – ezek szakítanak az előttük lényegteleneknek látszó-, az idegen elemeket csak sértő s így céljaikra hátrányosnak tartott szögletes szokásokkal; – az idegen

elemekkelvaló érintkezést nemcsak hogy nem kerülük, de sőt igen gyakran importunus módon hajhásszák; ezek nem vonakodnak – tisztelet a csekély számú kivételeknek – a látszólagos benső barátság kötésétől; sőt mi több, némelyek közülök nem irtóznak az idegen elemekkel való házassági összeköttetéstől sem.

Elnök: Tisztelt ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Nekem tisztelt ház nincs ahhoz szólásom, hogy a tisztelt képviselő urak mennyire kívánják az interpellációkat indokolni, mert ez iránt a házszabályok nem rendelkeznek. Azt hiszem azonban, hogy minden egyes képviselőnek megsúgja saját érzéke azt, hogy interpelláció benyújtása alkalmával is, ennek indokolásával mennyit vehet igénybe a ház idejéből. (*Helyeslés*) Épen azért arra volnék bátor kérni a képviselő urat, hogy amennyire lehet röviden terjesztvén elő az indokolást, adja be interpellációját, hogy az előttünk levő valóban fontos törvényjavaslatok tárgyalását folytathassuk. (*Helyeslés*)

Istóczy Győző: Bocsánatot kérek a tisztelt képviselőháztól, de én nem tartozom azon képviselők közé, kik a tisztelt ház becses figyelmét gyakran szokták igénybe venni. (*Igaz!*) Én a tisztelt ház drága idejét eddig sem pazaroltam; de ha azon tárgy, a melylyel ezúttal foglalkozom, oly természetű, hogy az néhány szóval elintézést nem nyerhet, a tisztelt ház elnézésére appellálok, kérve, méltóztassék már most úgylis nem hosszúra terjedő beszédemet meghallgatni. (*Halljuk!*)

A pénzhatalom és ama kétes természetű barátság a neológok kezeiben azon hatalmas eszközök, melyekkel a Judaismus öntudatos avagy öntudatlan szövetségeseit megszerzi, a mely szövetségésekre aztán azon föladatokat teljesítése bizatik, a mely föladatokat megoldására ez elem magát még elég erősnek nem érzi. Ilyen, a konczban részeltetett szövetségeseinek segélyével szokott üzenni nagyban a modern »Shylock«-ok által a nem-zsidó elemeknek vagyonukból fokként való kikopasztása és az állam segélyforrásainak a kaszt gazdagítása céljából való félrevezetése; – az ily szövetségeseinek állítatnak ki a legveszélyesebb postokra, s elbukásuk esetén ezek felett mossák a kasztnak a dolgokat ügyesen intéző fiai kezeit. Ama szövetségeseinek segélyével foglal el a Judaismus

positiót positióra; a liberalismus és a demokratia zászlájának lengetésével azok útján fészkei be magát minden körbe, ahol kasztjának érdekei szemmeltartandók, s a mely körökben egyszer megmelegedve: megkezdi az idegen elemek kiszorításának műveletét. Ezen neológ elem hangolja a zeneszereket, amint saját kasztérdeke hozza magával, a liberális közvéleményt megfelelő hangulatba hozandó koncertre, és ez törekedik még a legáltalánosabb emberiségi célú láthatatlan hatalmakat is saját kasztérdeke uszályhordozóivá alacsonyítani.

A zsidóság, mely öntelten a civilisait társadalom erjesztő kovászának szereti tartani s nevezni magát, holott inkább hasonlít ama botanikus nyelven »cuscutá«-nak nevezett parasita növényhez, a mely önmagában existálni nem tudván, a veteményeken mindaddig élőködik, míg azokat végkép kipusztítja: – a panjudaismus csaléképével szemei előtt, képezi tehát a többi elemekkel szemben minden téren ama támadó elemet, a melynek pusztító árja, a korszellem és az emancipáció által lerombolt védgátak elenyészte óta, a részéről ügyesen fölhasznált, általa telhetőleg szított antágonizmusban levő, ezer meg ezerféle nemcsak ellentétes, de sőt ellenséges érdekek által megosztott nem-zsidó társadalom terén feltartóztatlanul halad előre; – a mely támadó elem a szünetlen finanziaális zavarokban sínlődő államok mintegy protectorátusának megszerzésével a kormányok politikáját saját kasztja érdekében tetszése szerint irányozza; – a mely támadó elem a kezeiben mindinkább összegyűjtött »kongó argumentumok«-kal mindennemű állami functiót és társadalmi viszonyt átjárva, utjai elől többnyire minden akadályt könnyedén elhárítani tud; – sa mely támadó kaszt a vagyonnak, megfelelő visszavezető csatornák nélkül kezei közt fokokként való összehalmozásával képezi ama tényezőt, mely a jelenleg általános érvényben álló nemzetgazdászati elveknek »ad absurdum« vitele mellett, a vagyonaránytalanságnak napról-napra nagy dimenziókban való növelésével a proletariátus légióit teremti elő, s így nem valami távol jövőben beláthatlan kimenetelű társadalmi s állami katastrophák előidézésével fenyeget.

Ezen nemzetközi fővezénylet alatt álló támadó kaszt

ellenében a nem-zsidó társadalomnak az önvédelem eszközeit mielőbb megragadnia kell, ha nem akar biztos áldozatul esni ama feléje kiterjesztett polyp-karok ölelésének a mely polyp-karok hatalmát a közgazdasági téren máris tűrhetetlen mérvben érezzük. Ezen önvédelmi küzdelem nem jelent zsidó-üldözést és oly értelmű jogmegszorításokat, milyeneknek az emancipáció megtörténteig a Judaismus kitéve volt; nem jelent nemcsak azon okból, mert amaz erőszakos eszközök és jogmegszorítások alkalmazását a jelenkor szelleme elítéli, hanem azért is, mert miként a következmény megmutatta, amaz eszközök teljesen hatálytalanoknak is bizonyultak be; sőt felülra minden ellene tett erőszakos lépés csak [t zsidóság hatalmának további megszilárdulását vonta es vonja maga után; s tán jórészen amaz eszközöknek is köszönheti a jelen és jövő, hogy számtalan megoldásra váró kérdéseik számát a zsidó-kérdés is egygyel szaporítja; – hanem jelenti a társadalmi téren egy vagy más alakban szövetkezett nem-zsidó elemeknek egy, sajátzerű viszonyainál fogva fölényben és határozott túlsúlyban levő hatalmas kaszttal békés utón, egyenlő eszközökkel vívott »struggle for life«-szerű versenyét. A vele fölveendő ily értelmű békés versenyküzdelemben a Judaismus kezeiben eltompulnak ama fegyvered, melyeket a liberális nem-zsidó elemekre való folytonos appellálással és támaszkodással, mint elnyomott fél az emancipáció előtt oly hathatósan forgatott; sőt a viszonyok gyökeres megváltoztat teljesen ignorálva vagy a többi elemekkel ignoráltatni törekedve, még mai nap is, mint már végkép elavult fegyverekkel állítólag önvédelmi, de valósággal támadó harcot vív.

Az ezen támadó kaszt ellen fölveendő önvédelmi békés versenyküzdelemre első lépés a fenyegető veszély öntudatára való általános és külsőleg is nyilvánuló ébredés; – ismétlem, általános és külsőleg is nyilvánuló, ébredés; mert a veszély öntudata egyetlenegy nem-zsidónál sem hiányzik; csak hogy ezen öntudat nyilvánulása, a mondotak szerint is könnyen érthetőleg, különféle tekintetek által lekötve, legfőlebb egyes egyénekre szorítottan elszigetelt s így sikertelen törekvésekként jelentkeznek. A liberális párt továbbá a judaismust illetőleg általa a múltból dogmákul átvett, a napjainkban szerzett tapasztalatok

mellett azonban értéküket veszített sallangós phrázisokká vált nézetek tévköréből kibontakozva, szűnjék meg ezen általa dédelgetett veszedelmes kaszt útjait továbbra is egyengetni s hatalmi törekvéseiben való elősegélését úgyszólván a liberalizmus »alphá«-jának – zsidó fölfogás szerint »omegá«-jának is – tekinteni. A kaszttól független, avagy függetleníthető liberális lapok hagyjanak fel a zsidóság felett szünet nélkül zengett obligát panegyrisek közlésével, s ereszben követett struczmadár politikájukkal és agyonhallgatási rendszerükkel szakítva, hivatásszerűleg ne vonakodjanak az ezen kérdésre nézve önmagával teljesen tisztában levő közvéleménynek hangot adni.– A nem-zsidó elemek pedig a zsidóságról példát véve, annak előnyös tulajdonságait elsajátítani törekedjenek, s ilykép a vele vívandó békés verseny-küzdelemre megerősödve, annak ellenében ne csak positiót positióra vállvetve védelmezzenek, hanem tőle az elvesztett positiókat is visszafoglalni törekedjenek.

Noha azonban a modern társadalmat életérdekeiben fenyegető panjudaismus veszélyei csakis az ellene társadalmi úton szervezett s a legszélesebb alapokra fektetett intensív önvédelmi békés verseny-küzdelem által háríthatók el s ekkép gyökeres orvoslás csakis az önsegélynek ezen jogilag megengedett útján várható: mindamelllett e kérdéssel szemben a társadalmi, érdekek képviselőjét és őret képező államhatalom sem maradhat teljes passivitásban. Hogy ezen kérdés oly természetű, hogy az államhatalom figyelmét joggal igénybe veheti: arra nézve történeti érvek azon repressív rendszabályok, melyek az emancipácónak újabb időben történt általános keresztülviteléig minden időben, valamennyi, bármely nem-zsidó felekezet kinyomatával bírt állam részéről a Judaismus ellen mintegy ösztönszerűleg alkalmaztattak; noha ezen rendszabályok azon kívül, hogy amaz idők szelleméből kifolyólag az emberi jogok félreismerésén alapulva, legtöbbnyire igazságtalanok, sőt részben kegyetlenek voltak, még a czélon túl lövő czélszerűtlen félrendszabályok jellegét is magukon viselték. –

Ugyanazon alapon, melyen korunknak a közigazgatási téren elért vívmányai nevében követeljük az államhatalomtól a nemzetközi vezényszóra hallgató »Inter-

national« elleni védelmet, a mely »International«-nak különben is hanyatló hatalma a munkás osztály anyagi és morális helyzetének javításával, a nemzetgazdasági tudomány tökéletesítése által és megfelelő policiális rendszabályokkal tökéletesen paralyzálható:

ugyanazon alapon a társadalom összes életérdekei nevében joggal követelhetjük, hogy az államhatalom a nemzetközi fővezénylet alatt álló, – az ókori kasztrendszer jellegét magán viselő, – úgy az állami mint a társadalmi és közgazdasági téren tömör fellépésével, valamint a hatalmába kerített s a jelen viszonyok mellett ellenállhatatlan fegyverekkel napról napra tett újabb hódítások útján minden kívülről álló elemet elnyomással fenyegető, – a fennálló kormányok és uralkodó politikai pártok irányában azonban sokkal ügyesebb politikát üző judaismusként nagy dimenziókban növekvő hatalmával szemben, az emancipáció előtt követett politikájával homlok-egyenest ellenkező – s igya történelem logikáját figyelmen kívül hagyó, – az azóta szerzett tapasztalatok által pedig nem igazolt jelenlegi teljes »laissez passer, laissez faire« politikájával szakítson.

Ezen indokolásnak előrebocsátása után bátor vagyok a következő interpellációt előterjeszteni:

Interpellatio a tisztelt ösztöminisztériumhoz.

Tekintve, hogy az igen tisztelt vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak múlt évi július 4-én a képviselőházban tartott beszéde folyamán tett kijelentése szerint is, nincs állam Európában, ahol a zsidó elem nagyobb súlytal és befolyással bírna, mint Magyarországon;

tekintve, hogy ezen elemnek bel-, de különösen bevándorlás által külterjűleg való gyors szaporodása s ennek folytán az országnak főleg a bevándorlott zsidók által való elárasztása több ízben a sajtó minden pártárnyalata felszólalásának tárgyát képezte s ezen kérdéssel a közönség évek óta élénken foglalkozik;

tekintve, hogy ezen elem valódi lényege szerint és külső nyilvánulásaiban nem annyira egy puszta vallás-telekezet – mint inkább az ókor rég elavult intézményét képezett kasztrendszer jellegével bírván, mint különálló társadalmi hatalom, tömör fellépésével, valamint a hatal-

mába kerített s a jelen viszonyok mellett ellenállhatlan fegyverekkel úgy az állami, mint a társadalmi és közgazdasági téren napról-napra nagy arányokban tett hódítások útján a nem-zsidó elemeket már nemcsak hogy túlszárnyalta, hanem elnyomással fenyegeti;

tekintve továbbá, hogy a zsidóság egy nemzetközi fővezénylet alatt álló, – állami és nemzetiségi érdeken felülemelkedő kozmopolitikus organizmust képez, a mely

— mint nálunk az 50-es évek alatt is eléggé tanúsította

— a nemzeti üggyhez csak addig szokja mutatni ragaszkodását, míg a felforgó vagy kilátásban levő politikai viszonyok annak az uralmat vagy az uralom kilátásait biztosítják, s így azt saját kasztcéljai elérésére eszközül felhasználhatja;

tekintve, hogy Magyarországnak se nem lehet hivatása, se nem állhat a közelmúltban szerzett tapasztalatok szerink is érdekében, ezen, gazdasági oligarchiára s ennek útján politikai hatalomra törekvő kaszt uralma megalapításának kísérleti teréről szolgálni;

s tekintve végül, azon analóg álláspontot, melyet a többi európai államok kormányai példájára, a nemzetközi fővezénylettel rendelkező egyéb hatalmakkal: a legalább nálunk viszonylag kevésbé veszélyes Internationállal s illetőleg sociál-demokráciával szemben kormányaink elfoglalnak,

kérem a tisztelt ministeriumtól:

1. Van-e szándéka az incolátust*) szabályozó törvényjavaslatnak az eddigi kormányok által több ízben ígért, de soha nem teljesített benyújtásával, egy e tárgyban hozandó törvény létrejöttének eszközlése által, t az országot elárasztó külföldi zsidóság itten való meghonosulásának lehetőleg gátat vetni?

2. Fogna-e egy, a társadalmi téren ezen támadó kaszt ellen a nem-zsidó elemek részéről esetleg meginduló békés önvédelmi mozgalom útjába akadályokat gorditenij

3. S általában szándékozik-e ezen kérdéssel szemben határozott álláspontot foglalva az államélet nyilvánulásaiban és a közadminisztráció terén az emancipáció

*) A honosítási törvény meghozatott az 1879. évben mint az 1879. évi törvényzikk *a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről.* –

keresztülvitele óta ereszben követett, az azóta szerzett tapasztalatok által azonban nem igazolt teljes semlegeség és közönbösség politikáját továbbra is folytatni?

Elnök: Ezen interpellatio ki fog adatni az összes ministeriumnak.

Az 1872-ik évi szeptemberhó 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenhatodik kötet,
a 218. s köv. lapokon.

370. országos ülés, 1875. áprilhó 21-kén Ghyczy Kálmán elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kormány válaszol Istóczy Győzőnek a zsidókérdés és honosítási törvény iránt .....

B. Wenckheim Béla miniserelnök: Tisztelt ház! Istóczy Győző tisztelt képviselő úr interpellatiót intézett hozzám a kormánynak az izraelita elem irányában követendő politikája tárgyában, melyre ezúttal válaszolni kívánok. (*Halljuk! Halljuk!*)

Nem szándékom azon terjedelmes beszédének taglálásába bocsátkozni, melylyel interpellatióját motiválta; mert ezt nem tartom sem időszerűnek, sem célravezetőnek, s azért szorítkozom válaszbomban egyszerűen azon kérdésekre, melyeket ő maga három pontban formulázott.

Az első kérdés ekként hangzik:

Van-e szándéka az incolátust szabályozó törvényjavaslatnak az eddigi kormányok által több ízben ígért, de soha nem teljesített benyújtásával egy, e tárgyban hozandó törvény létrejöttének eszközlése által az országot elárasztó külföldi zsidóság itten való meghonosulásának lehetőleg gátat vetni?

Ezen kérdésre válaszomban az, hogy igenis a kormánynak szándékában áll az incolátust honosítási törvény által szabályozni; de nem azon incidensből és azon indokok-

nál fogva, melyeket a tisztelt képviselő úr interpellációjában és beszédében fejtegetni jónak látott; nem is különösen csupán és tisztán a zsidók bevándorlása ellen; hanem egyáltalában tartja a kormány szükségesnek az incolátus kérdését szabályozni törvény által, és így ez iránt törvényjavaslatot fog az országgyűlés elé terjeszteni. *(Helyeslés.)*

A második kérdés ekként szól:

Fogna-e egy, a társadalmi téren ezen támadó kaszt ellen a nem-zsidó elemek részéről esetleg meginduló békés önvédelmi mozgalom útjába akadályokat gördíteni?

Ezen kérdésre a válaszom az:

hogy a kormány bármely üdvös irányú társadalmi mozgalomnak nem ellensége; sőt az ily mozgalmak keletkezését és a társadalomban fejlődését, ha üdvös irányúak, egész örömmel látja és szemléli, és bizonyára az ily üdvös irányú társadalmi mozgalmak elé nem szándékozik és nem fog bárminemű akadályokat gördíteni. *(Helyeslés.)* De igenis kénytelen volna ellenséges álláspontot foglalni el minden oly mozgalom irányában, mely a hazában létező egyházak és vallásfelekezetek, vagy azokhoz tartozó polgárok között a békés egyetértést s azok polgári jogainak kölcsönös tiszteletbentartását bármi részben megzavarná, vagy bármely irányban megzavarni igyekeznék. *(Élénk helyeslés.)*

A képviselő úr harmadik kérdése így szól:

S általában szándékozik-e ezen kérdéssel szemben határozott álláspontot foglalva, az államélet nyilvánulásai-ban és a közigazgatás terén az emancipáció keresztül vitele óta ereszen követett, a szerzett tapasztalatok által azonban nem igazolt teljes semlegesség és közönbőség politikáját továbbra is folytatni?

Ezen kérdésre válaszom igen egyszerű; mert hiszen épen azon 1867. évi XVII. törvényczikk folytán, mely az izraelitáknak egyenjogosítását a hazának minden többi polgáraival kimondotta: a kormány ez értelemben zsidókérdést nem ismer, nem is ismerhet, s ennél fogva irányában semmiféle álláspontot nem foglalhat el. *(Élénk helyeslés.)*

Igen jól tudom, hogy e válaszom a tisztelt képviselő urat interpellációjának egyik pontjára nézve sem elégítheti ki; mert hiszen e válasz ellentétben áll azon elvekkel s a képviselő úrnak a kormány magatartása iránt ki-

fejezett kívánságaival, melyeket az interpellation át motiváló terjedelmes beszédében kifejtett. De a kormány nem követ is nem követhet nemcsak az izraeliták, hanem bármely más elem irányában sem más politikát, mint a melyet ezennel jelezni szerencsém volt; mert különben vétene a humanismus, a civilisatio és az igazság ellen; de vétene mindenek fölött az ország azon törvényei ellen, melyek az ország minden lakosának vallás-, nyelv- és fajkülönbség nélkül egyenlő polgári jogokat biztosítanak. (*Élénk tetszés.*)

Istóczy Győző: Engedje meg a t. ház, (*Halljuk/Halljuk!*) hogy az igen tisztelt miniszterelnök úr válaszára néhány szóval észrevételeimet megtehessem.

Mindenekelőtt interpellációm indokolására hivatkozva, ismételve határozottan kijelentem, hogy én a zsidókérdést egyáltalán nem vallási kérdésnek, mint a mely az emancipációnak kizárólagos alapul szolgált, hanem tisztán és egyszerűen társadalmi és közigazgatási kérdésnek tekintem. Eszerint tehát az igen tisztelt miniszterelnök úrnak azon érve, hogy a tisztelt kormány e kérdésben az emancipáció álláspontján áll: önmagától eselik.

Hogy továbbá a hatalmassá vált zsidó-kaszt társadalmi és közigazgatási omnipotenciája, mely ellen a nem-zsidó társadalomnak önmagát védelmi állásba helyeznie kell, nálunk máris mily mérveket öltött, arra nézve legfényesebb bizonyíték azon körülmény, hogy noha mindnyájan tudjuk, érezzük és önmagunk között bevalljuk ezt: e meggyőződésünknek e támadó kaszt ellen nyílt kifejezést adni, vagy ellene nyilvánosan fellépni sokkal nagyobb vakmerőségnek tekintjük, mint valaha a legsötétebb reakció és absolutismus elleni nyílt fellépést tartottuk.

Ezek előrebocsátása után kijelentem, hogy midőn a zsidókérdésben a tisztelt kormányhoz intézett interpellációt megtettem: egy perczig se ringattam magamat az iránt illúziókban, hogy a tisztelt kormány válasza teljesen kielégítő lesz oly értelemben, hogy az kérdéseimre minden részben kedvező megoldást fog tartalmazni.

Az eszmék, melyeket képviselek, s melyekért invectivákat eleget, de melyek ellenében argumentumokat, annál kevésbbé pedig czáfolatot még eddig nem hallottam, sok-

kal újabbak s így sokkal több időt igényelnek arra, hogy a közönségnél megérlelődhessenek; – Magyarországot az utóbbi nyolcz év alatt sokkal jobban sikerült a zsidó-politika egyik fő működési teréül előkészíteni; – az ország finaciális léte az 1867. év óta követett pénzügyi politika által sokkal jobban függővé lett téve a haute finance-t képező zsidó-kaszt kegyelmétől, és így azon mérges nyilak, melyeket a kozmopolitikus zsidó sajtó Magyarország ellen irányozhat, ez idő szerint sokkal veszélyesebbek, semhogy egy, az állam érdekeit szíven hordó kormány interpellációra ezúttal kielégítő választ adhatna, s e kérdésben a törvényhozás minden morális kényszer-től menten, ez idő szerint teljesen szabadon intézkedhetnék.

Ismétlem, jót tudtam előre ezt. És ha mindamellett interpellációmát mégis megtettem, tettem ezt, a haza és a nemzet veszedelmét látva, képviselői kötelességéretből.

Kezébe adtam a tisztelt háznak mai szerencsétlen állami és társadalmi jelenségeinknek előtte oly óvatosan rejtegetett egyik, főnyitját, a melylyel kezében igen sok, előtte eddig talánynak látszott dolog nagyon egyszerű megoldást fog nyerhetni.

Eljövend az idő, és pedig hamarább mint sokan gondolják, amidőn elveim nem fognak a pusztá ábrándok sorába utaltathatni, s adja a Gondviselés, hogy ez ne történjék akkor, amidőn a kényszem viszonyok a »késő« jelszót fogják a felriadt nem-zsidó elemek elé kiáltani. Ellenkező esetben pedig legyek én e tekintetben Magyarország Cassandrája.

Az előadott indokokból tudomásul veszem az igen tisztelt miniserelnök úr válaszát.

Elnök: Méltóztatik a tisztelt ház a miniserelnök úr válaszát tudomásul venni? (*Igen!*) Azt hiszem kimondhatom, hogy a tisztelt ház a választ tudomásul veszi. (*Helyeslés.*)

II

Börzeadó, vasutállamosítás.

Az 1875-ik évi augusztushó 28-ra hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Első kötet,
a 205. s köv. lapokon.

25. országos ülés, 1875. november 12-kén Ghyczy Kálmán elnöklete alatt.

Tárgyai: .....Az 1876. évi államkölségvetés tárgyalása tovább foly.

Istóczy Győző.: T. ház! – Ha valaki a múlt országgyűlést a kiábrándulás országgyűlésének – a jelenlegit pedig a teljesen kiábrándult országgyűlésnek nevezné: ezen állítása helyességét tán semmivel sem igazolhatná jobban, mint ha az elmúlt három év budget-tervezeteit a jelenleg tárgyalás alatt levő költségvetési tervezettel összehasonlítaná, s ezen összehasonlításnál az önmaguktól szembeszökő különbségeket kiemelné.

Az ország valódi pénzügyi helyzete, melyet ezelőtt három évvel tán még a beavatottaknak tekintett körök sem ismertek egész valóságában, s a mely pusztá valónak teljes felismerésére három egész, vajúdással terhes kritikus év volt szükséges: ma már, minden illúziótól menten, minden egyes részleteiben, mindnyájunk szemei előtt áll. Az egyik részen ápolni szeretett optimisztikus s a másik részen táplált pessimisztikus nézetek pedig, melyek az 1872. év őszétől kezdve egy ideig a közvéleményben az uralomért küzdöttek egymással, s a mely küzdelem utoljára a szélső pessimizmus győzelmével végződött: – ma, szemben a teljesen felismert tényezőkkel és a leplezetlen helyzettel, a nyugodt rezignációnak engedtek helyet.

Állami önállóságunknak 1867-ben történt visszanyerésétől fogva egy újabb nehéz politikai és pénzügyi tanfolyamon estünk keresztül, a melynek előnyei, a fizetett busás tandíjjal szemben, még nagyon problematikusak, és attól függenek: váljon az ez után szerzett keserű tapasztalatok a jövőre óvatosabbakká, körültekintőbbekké tettek-e, váljon erőink túlbecsülésének hibájából s egyéb természeti gyarlóságainkból kigyógyítottak-e bennünket? s főleg pedig, váljon a saját hibáink által okozott bajokat egyáltalán képesek leszünk-e helyreütni s ehhez lesz-e elég szilárd akaratunk?

Én azt hiszem t. ház, hogy a mi az akaratot illeti, az nálunk teljességgel nem fog hiányozni; s éreszenben a sokat csalódott nemzet, mely a hazát fenyegető komoly veszélyek láttára majdnem teljesen elnémította a lefolyt választások alatt a megszokott mély nyomú pártküzdelmet, s az ország súlyos bajainak orvoslására bizalommal küldött ide bennünket, e házban nem fog megcsalhatkozni.

Azon másik kérdésre, hogy a dolgok jelen állásában képesek leszünk-e az országot jelen válságos helyzetéből kiemelni: már sokkal nehezebb a felelet; mert az érzésbeni eredmény sokkal több tényező létezésétől és közreműködésétől függ, semhogy a kedvező eredmény minden garantiája már ma kezeink közt lenne.

Ezen garanciák egyik legfőbbike az, hogy kormányunk ne csak formailag, hanem tényleg is, valódi parlamentáris, erős kormány legyen; a mely, felelősség nélküli külső befolyásoktól magát megvédeni tudva, magas felelőssége érzetében a vezérszerepet kezeiből kicsavartatni pillanatra se engedje, s önmagával és céljaival tisztában, a ház és a nemzet túlnyomó többségére támaszkodva, az erőteljes iniciatívát biztos kézzel vigye.

Hogy jelenlegi kormányunk e feladatainak színvonalán áll, s hogy ekkép a siker egyik főgarantiáját bírjuk jelenleg: arra nézve döntő bizonyíték egyebek közt a jelenleg tárgyalás alatt levő költségvetési tervezet is.

Ugyanis a kormány az előirányzat megtételénél nem tekintette önmagát egy alkudozó félnek, a ki azt hiszi, hogy a parlamenttel szemben minél többet kell követelnie, – a parlamentre s ennek pénzügyi bizottságára hagyva

azon gondot, hogy ezek viszont minél többet alkudjanak le, hogyha tudnak; – hanem a kiadások leszállításánál általán véve elment önmaga azon határokig, ahol, a tényleg létező institúciók mellett, az államorganizmus rendes működésének érdeke megállapodást követel; a bevételi előirányzatot pedig nagyban és egészben önmaga lehetőleg reális alapokra fektette.

De másrésről a kormány azon másik végletbe sem esett, hogy a kezdeményezésről lemondott volna, s a parlamentet vagy ennek pénzügyi bizottságát kérte volna fel a mentő ténynek kitalálására s érvényesítésére.

A kormány ezen korrekt eljárása mellett nagyon természetes, hogy a pénzügyi bizottság teendői ezúttal meglehetősen szűk körben mozogtak, s hogy a bizottság a legszigorúbb bírálat mellett sem volt képes, a kormány által előterjesztett költségvetési tervezetet végeredményeiben lényegesen módosítani.

Ily előzmények után vajmi kevés reménnyel kecsegtethetjük magunkat arra nézve, hogy a jelenleg folyamatban levő budget-vita a jövő év költségvetésének mérlegét a kormányi előterjesztésben s illetőleg a pénzügyi bizottság jelentésében felállított mérlegnél jóval kedvezőbbre fogná változtathatni; s így, államháztartásunk végleges rendezése iránti reményeinket azon időre kell halasztanunk, amidőn, kapcsolatban az initialit vagy a megoldás többé-kevésbé előhaladt stádiumában levő nagy nemzetgazdasági és pénzügyi kérdések sikeres megoldásával, a t. kormány által a költségvetési indokolásban is hangsúlyozott és a kevéssel ezelőtt benyújtott törvényjavaslatokban tervezett közigazgatási és pénzügyi kezelési reformok kedvező hatásai éreztetni fogják magukat.

Mindenesetre sajnos jelenség az, hogy közigazgatásunk reformját elsősorban financiaális szempontból kell sürgetnünk és eszközölnünk; de ez csak szintoly sajnos jelenség, amint másrésről fölötte visszas állapot az is, hogy állambevételeink fokozása fiskális érdekének igen sok esetben a különben is hathatós ápolásra szorult nemzetgazdasági érdekek rovására kell érvényesülnie. Mindkét tekintetben azonban a helyzet kényszerűsége előtt meghajolnunk kell.

De, ha már ott vagyunk, hogy közigazgatási és nemzet-

gazdasági érdekeinket a fiskális szempont dominálja; s ha eszerint a pénzügyi helyzetünk még ott is túlsúlyra juttatni parancsolja, ahol azok nemzetgazdasági életérdekekkel jönnek össze: akkor elengedhetlen kötelességünk, hogy oly új bevételi forrásokat és lehető kiadási megtakarításokat, melyeknél úgy a pénzügyi, mint a nemzetgazdasági érdekek véletlenül nemcsak hogy karöltve járnak, de sőt ahol a nemzetgazdasági szempont még egyenesen követelik is a pénzügyi szempont megóvását: figyelmen kívül és felhasználatlanul ne hagyjunk akkor, amidőn eddigi, a kelletnél túl igénybevett bevételi forrásaink máris apadóban vannak.

Ilyen új bevételi forrás lenne egy behozandó bórzedó, (*Halljuk! Halljuk!*) a mely adónemnek a német birodalomban legközelebb leendő életbeléptetése iránti törvényjavaslat már a szövetségtanács előtt fekszik, s mely ügy a múlt hó 27-ki német trónbeszédben is hangsúlyoztatott. Pedig a német birodalomnak ezen adóforrás jövedelmeire bizonyára kevesebb szüksége van, mint nekünk a mi viszonyaink között; s a berlini, frankfurti sat. börzék korántsem játszottak oly szomorú szerepet Németország közigazdasági életében, mint játszottak a budapesti, bécsi sat. börzék minálunk. (*Helyeslés.*)

Felhozott érvül ez adónem ellen, hogy behozatala a kereskedelemre káros hatással lenne. Holott a közelmúlt idők tapasztalatai éppen arról győztek meg bennünket, hogy egyenesen a börze volt az a főfaktor, mely a kereskedelmen a legérzékenyebb sebeket ejtette. De egyébkint is, ugyanazon érv alapján, egyéb adónemeken kívül, még a váltóbélyeget is – és pedig ezt sokkal több joggal – eltörölnünk kellene; a mire pedig bizonyára egyikünk se gondol.

Azon aggodalom ellenében pedig, hogy a bórzedó behozatala a börze látogatóinak tovaköltözését vonná maga után: megjegyzésem az, hogy mérsékelt bélyegdíj mellett, mint a milyen a német birodalomban is tervezetik, ettől tartanunk legkevésbé sem kellene; az a kozmopolita pedig, a kit egyedül csak az köt e földhöz, hogy szerencsejátékügyletei után a szükségben levő állampénztár részére 5 vagy 10 kr. bélyegdíjat fizetnie nem

kell: az a kozmopolita az ország és a közügy érdekében jobb, hogyha ma, mint ha holnap hagyja el határainkat.

Igaz, ezen cím bevételeinek összege iránt, több oknál fogva, nem táplálhatnánk valamely fölötté vérmes reményeket, már csak azért sem, mert a börze aranjujezi szép napjai ez idő szerint letűntek. De a behozandó börzeadónak, egy, a mi viszonyaink közt éppen nem megvetendő finanziaális bizonyos előny mellett, még az a megbecsülhetlen nemzetgazdasági előnye is meglenne, hogy hathatós praeventiv eszközül szolgálna ismét bekövetkező börzei saturnáliák megelőzésére, vagy legalább mérséklésére, a mely a közelmúltban átélt saturnáliák utóhatásait keservesen érzi mai nap is az ipar, kereskedelem, földmivelés, érzi az állampénztár s érezzük mindnyájan.

És én azt hiszem, t. ház, hogy, ha mi, a haza iránti polgári kötelességeink érzetében, nyugodtan viseljük a jelen nyomasztó viszonyok között a felemelt adókat, készséggel elviseljük a különfélebbnél-különfélebb ujakat, még az olyanokat is, a melyek hatása alatt, mint a fegyver- és a vadászati adónál, a vidéken úgy személymint vagyonbiztonságunk nem egy veszélynek van kitéve: akkor mi privilégiumokat senki részére sem osztogathatunk. (*Helyeslés**)

Továbbá, egy nevezetes megtakarítást tartok lehetők kamatgarantiát tetteleg élvező vasutainknál, a melyek e címieni szükségleteire az igen t. pénzügyminister úr költségvetésében, a rendkívüli kiadások között, kerek összegben 15 millió forint van felvéve.

Az e cím alatt költségvetéseinkben »előleg« név alatt szereplő összeget, tekintettel ezen vasutak jövedelmezőségi viszonyaira s ezek lassankinti javulásának a legtöbb pályánál szerfölött szerény voltára, bizvást tekinthetjük »végleges kiadásnak«; mert ezen javulás az engedélyokmányokban kikötött 90 év alatt is bajosan, néhány évtized előtt

*) A börzeadó tárgyában tizenegy évvel később én (miként alább is olvasható,) egy teljesen kidolgozott törvényjavaslatot terjesztettem elő a képviselőház 1886. évi április 3-kán tartott ülésében, a mely törvényjavaslat a pénzügyi és közgazdasági bizottságok tárgyalásán is keresztülment. Törvény azonban nem lett belőle. A börzeadóról, vagyis az értékpapírforgalmi adóról csakis 13 évvel később, vagyis 1899. évi májusban terjesztett elő a pénzügyminister törvényjavaslatot, a mely aztán az 1900. évi 11. törvény-cikkkel törvénynyé is vált. – A kiadó.

pedig semmiesetre sem fog végbemenni oly mérvben, hogy ezen vaspályák az állami kamatgarantiát legalább némi-részben igénybe ne vegyék; annál kevésbbé pedig oly mérvben, hogy a papíron évenként 4%-kal kamatozó állami előleget a bevételi többletből valaha visszafizethetnék. S ekkép egyszersmind, ha a biztosítéki kiadást actualis magasságában nem is, de magát a tételt bízvást felvehetjük a költségvetési ordináriumba.

Mielőtt az e vasutaknál lehető kiadási megtakarítások kérdésének részleteibe bocsátkoznám, álláspontom megjelölése czéljából szükségesnek tartom mindenekelőtt kijelenteni, hogy én elvben a feltétlen államvaspályarendszernek híve vagyok; és szilárd meggyőződés az, hogy a vaspálya-kérdésnek nemcsak nálunk, hanem általában is, egyedül kielégítő végleges megoldása az leendő, ha az állam idővel minden vaspályát magához váltani s kezelni fog.

Én a vaspályát a postával és távírdával egy és ugyanazon szempontból tartom megbírálandónak. Valamint ezek, úgy a vaspályák is oly mélyen belenyúlnak az állam és a társadalom életébe, azok politikai, gazdasági és sociális tekintetben oly döntő szerepet játszanak napjainkban, hogy azokat egyes társulatoknak s az ezek mögött álló érdekkonsortiumoknak – a tapasztalás tanúsága szerint – az állam által csak nehezen, ha egyáltalán paralyzálható önkényére bízni, egyértelmű az állam által legfontosabb feladatainak kockáztatásával.

Napjainkban, amidőn az állami és társadalmi feladatok között a theoria oly szoros határvonalat iparkodik vonni, s az állami teendőket, szemben a sociális teendőkkel, a lehető legszűkebb körre szorítani törekszik: már magának a következetességnek is elengedhetlen követelménye, hogy viszont az olyan feladatok, a melyek benső lényegük szerint tulajdonképp az államhatalom körébe valók: ennek ressortjába tartozzanak.

Ezen szempont már az egész civilizált világban feltétlenül érvényesült a postánál s érvényesül a távírdánál, a mely utóbbi még az 1870-ik év előtt Angliában a privat vállalkozásnak volt fentartva, s ahol az állami kezelés előnyei, szemben a társulati kezeléssel, ma már mindenki által elismertettek.

A vaspályákat illetőleg már nagyobb az ingadozás. Ennek főoka nézetem szerint abban rejlik, hogy azok építésére oly horrendus összegek voltak szükségesek, hogy ezen összegek előteremthetésének lehetőségére, az államadóssági rendszernek a múlt évtizedek alatt volt relatív fejletlensége mellett, az egyes kormányok gondolni sem mertek. Ehhez járultak a szabadkereskedési iskolának a vaspályákra is minden áron ráerőszakolni akart tanai, a melyek segítségével a vaspályák azon ürügy alatt, hogy az állam azokat oly jól mint a magánosok, kezelni nem képes: a »szabad gazdaszati mozgalom« jelszava alatt a magánvállalkozás részére vindikáltattak. (*Helyeslés.*)

A többi között ezen okoknak köszönhetjük azt, hogy az ötvenes években, monarchiánkban, akkor az állam által épített összes vaspályák, a melyek közül bennünket közvetlenül az osztrák állam-, a déli- és a tiszavidéki vaspályák érdekelnek: az állam birtokából és kezeléséből egyes társulatok kezelésébe, jutottak; s az ekkép gyakorlati alkalmazást nyert ferde vasúti politikának következménye lön az is, hogy utóbb, úgy a provizórium, mint az alkotmányos időszak alatt egész a mai napig – a 14072 mflld magyar kir. államvasuthálózatot kivéve, – összes vasutaink magántársulatok által építették és kezeltetnek.

Daczára azonban az ekkép majdnem kizárólagos érvényre emelt ferde vasúti politikának, a vasutak inhaerens állami természetének princípiuma az engedélyokmányokban határozott és tényleges kifejezést és megerősítést nyert azon kikötés által, hogy a pálya 90 év elteltével ingyen megy az állam tulajdonába, és hogy az első 30 év elteltével joga lesz azt a kormánynak magához váltani.

És most szükségesnek tartom itt melleleg megjegyezni, hogy mindezeket korántsem pusztá theoretizálási hajlamból hoztam fel; hanem ezen előleges fejtegetéseim célja pusztán és egyedül az, hogy a vaspálya-kérdésre nézve a sajtó által ferde irányban informálni szokott közvéleménynek alkalmat szolgáltassak arra, hogy a vasúti kérdés további részleteire nézve teljesen objectív, helyes ítéletet hozhasson. Mert sajnos, de köztudomású való tény az, hogy lapjainkban – teljes tisztelet a dicséretes kivételeknek – legkivált a vasúti ügyekre nézve, a magán-

és consortiális érdekek rendszerint könnyebben találtak és találnak kifejezésre, mint a valódi államérdekek; s ez okból is, eddigi kormányainknak annál nagyobb tagadhatlan érdemül rovandó fel az, hogy a sajtóban már annyiszor megzendült ama Syren-hangoknak, melyek a királyi államvasuthálózatot – voltaképen nagyon természetesen csak a jövedelmezőbb északit*) – jóakarólag eladni tanácsolták, – ellenállni tudtak (*Élénk helyeslés*); s így az állam részére megőrizték azt, mint egy crystallizationális pontot, a mely egy, érdekeinknek jobban megfelelő vasúti politika biztos kiindulási pontjául és szilárd alapjául szolgálhat. (*Helyeslés.*)

Noha azonban – amint előbb is kijelenteni szerencsém volt, – én a feltétlen államvaspálya-rendszernek hive vagyok: mindamellet legkevésbé sem akarok idealisztikus politikát követni azzal, hogy valamennyi – még a kikötött államgarantiát tényleg igénybe nem vevő avagy kamatgarantia nélkül épített vaspályáinknak is az állam részéről már ma leendő megvétele mellett plaidirozzak. Mert igaz ugyan, hogy a kamatgarantiát tettleg élvező vasutaink részvényei és elsőbbségi kötvényei lényegileg és tényleg úgysem mások, mint speciális hypothekával ellátott államkötelezvények, s így azoknak állampapírokkal való kicserélése magában véve, az államra nézve semminemű újabb megterheltetéssel nem járna: – mindamellet ma, amidőn államháztartásunk végleges rendezése céljából hitelünket a nagyszabású pénzügyi operációk egész sorozatára kell készen tartanunk: államadóságainknak egyéb célokból való, habár csak pusztán névleges szaporításától is óvakodnunk kell. (*Helyeslés.*)

Annál kevésbé gondolhatnánk pedig jelenleg a kikötött államgarantiát tényleg igénybe nem vevő, avagy kamatgarantia nélkül épített vasutaink megvételére; mert ez – a jogi nehézségeket nem is említve, – az államnak valóságos újabbi nagy megterheltetésével járna.

Javaslatom tehát csupán a kamatgarantiát tettleg igénybevevő vasutainkra vonatkozik s e javaslat abból áll, hogy ezen vaspályák, a tulajdonjognak továbbra is az illető társulatoknál leendő maradása mellett, állami

*) Az akkor u. n. volt »losonczi vaspályát«. – A kiadó.

kezelés alá vétessenek, úgy, amint Poroszországban és Bajorországban több száz mértföld hosszúságú magánvaspálya az állam által igen jó sikerrel kezeltetik. (*Élénk helyeslés.*)

Ezen vasutak állami kezelés alá vétele az egyes társulatok közgyűlései részéről áthághatlan akadályokra bizonyára nem találna; mert úgy a részvényeseknek, mint a prioritások birtokosainak utóvégre is legfőbb érdeke az, hogy papírjaik után a kikötött kamatot pontosan megkapják. Erre nézve pedig az állami kezelés sokkal nagyobb garantiát nyújt az egyébkint is különféle esélyeknek kitett társulati adminisztrációnál. (*Helyeslés.*)

A mi pedig az egyes vasutigazgatóságok személyi kérdéseinek nehézségeit illeti, a mely nehézségek e terv gyakorlati kivitelének direct avagy indirect módon netán útjában állnának: ezen nehézségeket, a használható erőnek az állam által leendő további alkalmazása mellett, minden jogosult érdeket kielégítőleg, könnyen megoldani lehetne.

De, ha ezek szerint világos, hogy a kamatgarantiát tetteleg igénybevevő vaspályáknak állami kezelés alá vétele az egyes társulatoknak nemcsak hogy sérelmével nem járna, de sőt úgy a részvényesek, mint a prioritások birtokosai jogának csak fokozottabb biztosítását vonná maga után: úgy másrésztől tény az, hogy ezen rendszerváltoztatásból az állam úgy finanziaális, mint forgalmi-politikai tekintetben csak nevezetes előnyöket húzna.

A finanziaális előny ugyanis amellet, hogy e rendszer-változtatás az államnak semminemű újabb, sem formai, sem valóságos megterhelésével nem járna, már csak azon okból sem, mert ezen vasutak eddigi bruttó-jövedelme saját kezelési kiadásait fedezi, – ismétlem, a finanziaális előny abban állana, hogy ezen mintegy 380 mértföld hosszú vasúthálózatnak a kir. államvasutak hálózatába leendő beolvasztása és ezek igazgatósága alá helyezése mellett, a központi igazgatási költségek igen nagy mérvben lepadnának; az azokra vonatkozó költségvetési felvétel s illetőleg megállapítás pedig úgy, amint jelenleg a kir. államvasutakra nézve történik, közvetlenül a közmunka- és közlekedésügyi ministerium és a parlament által eszközöltetvén, a költségvetés, a szolgálat valamennyi ágát

illetőleg, a tényleges szoros szükségletnek bizonyára megfelelőbben és a takarékoság elvének sokkal szigorúbb keresztülvitele mellett állapíthatnák meg, mint ahogy az eddig történt, és pedig már csak azon egyszerű elvnel fogva is, hogy »több szem többet lát«. (*Helyeslés.*)

Egyedül ezen rendszer mellett lenne lehető az is, hogy a divatban levő titkos refectiák illetéktelen engedélyezéseinek is (*Élénk helyeslés*), a mely, egyes egyéneknek engedett kedvezmények ezen vasutaknál csak az államkincstár megrövidítésével és az adózók jogtalan terhelésével járnak (*Helyeslés*), egyszersmindenkorra gyökeresen eleje vétetnék, – nem is számítva azon nevezetes üzleti kiadási megtakarításokat, melyek az egységes kezelés természetéből folyólag, a teljesebb kocsihasználás s a többi útján eszközölhetők lennének.

Mіндеzen tekinteteket egybevetve, valamint azon körülményt is számbavéve, hogy, miután ezen vasutak ily módon leendő összpontosítása mellett az egyes vonalrészek forgalmi szükségletei könnyebben áttekinthetők s azok üzlete a tényleges valódi szükség mérvére lenne szorítható: én azt hiszem, hogy ezen 380 mértföld hosszú vasúthálózatnál évenként körülbelül egy millió forint kiadás megtakarítható lenne.

Ezen nagymérvű kiadási reductió lehetőségének bizonyítékául felhozható lenne még a kir. államvasutak példája is, a melyeknek relativ szűk körében is, ahol természetesen az általam kifejtett momentumok legtöbbje alkalmazást sem nyerhet: az igen t. közmunka- és közlekedésügyi minister úr költségvetésénél, indokolása szerint, a jövő évben 200,150 forint üzleti kiadási megtakarítás eszközöltetik, s ez összegben felül még további kiadási megtakarítások is helyzetnek kilátásba.

Pénzügyi helyzetünk éppen nem olyan, hogy évenként körülbelül egy millió forintnyi fölösleges kiadást tehetnénk; s ha már a deficit némi mérséklése céljából az adóterhet majdnem az elviselhetlenségig súlyosítanunk kell, s a közadminisztráció valamennyi ágánál minden kigondolható Kiadási reductiót eszközölünk: eszközöljük a lehető reductiót a kamatgarantiát tetteleg élvező vasutainknál is, a mely vasutak garantialis szükségleteire a költségvetési tervezetben felvett 15 millió forintnyi roppant összeget csakis az

általam jelzett úton és módon lehetne némileg csökken-
tenünk.

A mi továbbá a kamatgarantiát tettleg igénybevevő vaspályáink állami kezelés alá vételének forgalmi-politikai s ezáltal közvetve nemzetgazdasági előnyeit illeti: ereszben elégséges az egységes kezelést a mostani széthúzó, külön s részben ellentétes érdekeket képviselő és szétforgácsolt társulati kezeléssel szembeállítanunk.

E rendszerváltoztatással egyúttal gyökeresen és végleg megoldva lenne a garantírozott vaspályák fölötti majdnem teljesen lehetetlen pontos állami felügyeletnek és ellenőrzésnek a kérdése is, s jövőre ezen vaspályáknál is kizárólag és egyedül az államérdek és a nagyközönség érdeke lenne irányadó. (*Helyeslés*)

De az állam ekkép 140 mértföld hosszú vonal helyett mintegy 500 mértföld hosszú kiterjedt hálózat fölött rendelkezvén, a még fenmaradó bármily hatalmas magánvasutak, saját érdekükben is, bizonyára óvakodni fognának az állammal újat húzni, s a mostani viszonyok mellett a kir. államvasutakra nézve, – az általam kifejtett rendszer mellett azonban egyedül önmagukra ama magánvaspályákra nézve ruinosus concurrentia-harczot folytatni.

Ehelyütt lehetetlen, hogy az u. n. vasúti csoportosítás kérdését is meg ne érintsem. S amidőn ezt teszem: nem lehet szándékomban ama concret vasúti csoportosítási kérdés taglalásába bocsátkozni, a melyre nézve a t. kormány a délnyugoti pályákat illetőleg actiót kezdeményezett. Nem lehet pedig szándékomban már csak azon okból sem, mert azt opportunusnak még azon esetben sem tartanám, ha ezen actió részletei felől tudomásom lenne, a mi pedig nincsen. Hanem én e kérdést egész általánosságban veszem szemügyre.

Ezen elvi kérdéssel szemben már csak azért is szükséges állást foglalnunk; mert a jelenlegi osztrák kormány jobb ügyhöz méltó buzgalommal törekedik a szükségben szenvedő galicziai és cseh vasutak szándékolt fuzionálásával és csoportosításával, a monarchiában egy új vasúti politikát inaugurálni akarni, a mely eljárás mint példa könnyen reánk is befolyást gyakorolhatna.

Mіндеzen csoportosítási kísérletek azonban mind-
eddig hajótörést szenvedtek, s így nem lehetetlen, hogy

a jövő években Ausztriában építeni szándékolt kiterjedt államvaspálya-csoportozat az államvaspálya-rendszernek további kifejlődését fogja maga után vonni.

A mi mármost a mi vasutaink csoportosításának kérdését illeti: én azt hiszem, hogy a mai viszonyok között az állam újabbi megterhelése nélkül nehezen akadna erre vállalkozó; mi pedig nem vagyunk jelenleg azon helyzetben, hogy garantizált vaspályáink sokoldalú szükségleteit még egy újabbi tétellel is szaporíthatnánk.

S másrésről forgalmi-politikai tekintetben mi lenne ama csoportosításoknak a következménye? Az, hogy néhány új hatalmas vasúti társulatot teremtenék, s így csak szaporítanánk azon vasúti hatalmasságainknak a számát, a melyekkel eddig se bírtunk.

És ha már feltesszük egyes garantizált vasutainkról, hogy az ily csoportosítások eszközlésénél készek lesznek individualitásaikat feladni: annál biztosabban feltehetjük róluk, hogy vonalaik állami kezelésébe beleegyeznek, amely módozat mellett mint külön társulatok továbbra is fennmaradnak, s vonalaik tulajdonjoga egyelőre a kezükben marad.

A garantizált vaspályákat saját kezelés alatt tartó államnak pedig a pénzügyi viszonyok jobbrafordultával csak egy lépést kell előbbre tennie, s ezen vaspályák végleges beváltásával complicált vasúti kérdéseink legnagyobb része gyökeres megoldást nyerendett. *(Helyeslés.)*

Mielőtt fejtegetéseimet befejezném, nem mulaszthatom el még azon megjegyzést tenni, hogy kamatgarantiát tetteleg élvező vasutainkat, szemben az évi 15 millió forint garantiális összeggel és jelenlegi pénzügyi helyzetünkkel, egészen más szempontokból kell megbírálnunk ma, mint a mely szempontok azok keletkezésének idején tényleg érvényben állottak.

Hogy ugyanis kormány és törvényhozás, e vasutak engedélyezése korában azok leendő jövedelmezőségének mérve iránt minő illúzióknak adták át magukat, s ezen illúziók minő frappáns contrastot képeznek ama vasutak mai viszonyaival szemben, arra nézve elégséges a tiszavidéki vaspályatársulat tartozása törlesztéséről szóló 1868. évi 51. törvényczikk 5.§-át idéznem, a mely szakasz következőleg szól:

»5. §. A pénzügyminister megbízatik, hogy terjesszen elő a legközelebbi országgyűlés alatt törvényjavaslatot, egy a kamatbiztosításból *eredhető* fizetések fedezésére szolgáló *tartalékalapról*, melynek megalapítására a 2. §-ban említett részvények (t. i. az 5.309,000 forint névérték erejéig az állam részére kibocsátott tiszavidéki vaspálya-részvények) fognak szolgálni.«

Ez is egy újabb bizonyíték arra nézve, hogy a lényegesen megváltozott viszonyok mellett ezen vasutakat illetőleg az eddigitől lényegesen elütő politikát kell követnünk.

S végül – ha mindezen érvek se lennének elégségesek arra, hogy a kamatgarantiát tetteleg élvező vasutainknak állami kezelés alá vételére elhatározzuk magunkat, s ha e lépés ellen netán az eljárásnak szokatlan volta hozatnék fel érvül: úgy bátor vagyok emlékezetbe hozni, hogy ezen esetleges lépésünkkel egyáltalán nem vindicálhatnánk magunknak a legelső iniciativa dicsőségét; mert – amint már korábban is megjegyezni szerencsém volt, – ebben bennünket többi között a poroszok és bajorok és pedig kitűnő sikerrel már jóval ezelőtt megelőztek.

És ha emellett még azt látjuk, hogy a különben a magánvaspálya-rendszerhez oly szívósan ragaszkodó osztrák kormány is a jövő években az államvaspályák egész sorozatának kiépítését veszi foganatba; ha továbbá rá gondolunk azon nagymérvű mozgalomra, a mely éppen most Németországban úgy a sajtó mint az ereszben mérvadó egyéb körök által megindítva és táplálva, a 23,823 kilométernyi hosszú összes németországi vasúthálózatnak a birodalom által vétel útján leendő beváltását és összpontosított állami kezelését czélozza; s ha ezen mozgalom közben az egyik ereszben bizonyára legcompetensebb orgánus: a német kereskedelmi gyűlésnek állandó bizottsága Berlinben csak pár héttel ezelőtt határozatkép kimondotta, hogy: »a német vaspályáknak a birodalomra való szállása a kor követelménye és egy rationális vasúti törvényhozásnak szükséges előfeltétele«: akkor, t. ház, én azon meggyőződésben élek, hogy tényleg államgarantiát élvező vasutaink kezelésének az állam által való átvételével, amint egyrésről sem a tudomány legújabb álláspontjával, sem a korszellemmel, sem az előrehaladottabb

nemzetek által szerzett tapasztalatok útmutatásaival össze-
 ütközésbe nem jövünk: úgy másrésről az általam jelzett
 vasúti politika a mi speciális viszonyainknak, szükségle-
 teinknek és jelenlegi pénzügyi helyzetünknek legjobban
 megfelel. *(Helyeslés)**)

Ezekben akartam, t. ház, a jövő évi költségvetési
 tervezetre vonatkozólag igénytelen nézeteimet előadni s
 egyúttal súlyos pénzügyi helyzetünk némi enyhítésére
 célzó javaslataimat, ezúttal írásba foglalt concret indít-
 vány avagy határozati javaslat benyújtása nélkül kifejteni.
 A melyek után kijelentem, hogy a jelenleg tárgyalás alatt
 levő költségvetési tervezetet általánosságban a részletes
 tárgyalás alapjául elfogadom. *(Élénk helyeslés és éljenzés.)*

*) Abban az időben a képviselőházban én voltam az egyetlen, a ki az
 államvasuti rendszer behozatala mellett szót emeltem. Hogy mennyiben volt
 befolyással a fentebb közölt beszédem a magyar vasúti politika irányítására
 és az államvasuti rendszernek attól fogva való következetes alkalmazására, –
 azt itt nem feszegetem. Csakis két tényt constatálok. Ezeknek egyike abból
 áll, hogy ama képviselőházi beszédem után a consortiális lapok többé nem
 ajánlgatták a kormánynak az u. n. vasut-csoportosítást (gruppírozást), se
 nem folytak többé az állam birtokában volt vaspályák eladása iránt tárgyalások;
 a másik tény pedig az, hogy a rákövetkező években a nagyobb vasutvona-
 lak, mint például a budapest-zimonyi és a budapest-szönyi pályák már mint
 államvaspályák építették ki, a kamatgarantiát tetteg élvezett vasutvonalak
 pedig egymás után vétettek állami kezelés alá, vagy pedig váltotta azokat
 magához az állam.

Így mindjárt 1876-ban megvette a magyar állam a siralmas állapot-
 ban volt keleti vasutat, s pár évre rá magához váltotta az első erdélyi vas-
 utat s a báttaszék-dombóvár-zákányi vasutat, – s egymás után vette állami
 kezelésbe az északkeleti, a tiszavidéki, az »alföld-fiumei«, a magyar nyugoti
 sat, vaspályákat. Míg végül Baross Gábor kereskedelemügyi minster keresztül-
 vitte 1891-ben az osztrák-magyar államvasuttársaság magyarországi vona-
 lainak a magyar állam által való megváltását is, amiáltal mintegy betetőzte
 a magyar államvaspálya-rendszert is; mivel attól fogva már csak két nagyobb
 vaspálya maradt társulati kézen, tudniillik a kassa-oderbergi vasút és a
 déli vasút. – A kiadó.

III.

Románia.

Az 1875. évi augusztushó 28-ra hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Harmadik kötet,
a 223. s köv. lapokon.

57. országos ülés, 1875. december 17-kén Ghyczy Kálmán elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A rumániai fejedelemséggel kötött kereskedelmi egyezményről szóló törvényjavaslat általános tárgyalása tovább foly.

Istóczy Győző: T. ház! – Az idő előrehaladottsága miatt bátor vagyok kérdezni, hogy szólhatok-e ma, vagy pedig holnapra halasszam beszédemet? (*Felkiáltások: Ma!*)

T. ház! Megvallom, nem volt szándékom eredetileg a jelen vita folyamában felszólalni; s ha mégis felszólalok, teszem ezt kizárólag és egyedül azon indokból, hogy a kellő commentár s a dolognak a másik oldaláról is való megvilágosítása nélkül ne hangozzanak el azon igen fontos elvi kérdéseket involváló szavak, melyekkel Chorin t. képviselő úr tegnap és Wahrmann t. képviselő úr ma ehelyütt a zsidókra vonatkozólag élni jónak látták. Az igen t. minister úr megadta a választ a t. képviselő uraknak a szerződés meritumára nézve, s így én szorítkozhatom azon elvi megjegyzésekre, a melyeket tenni lehetetlen elmulasztanom akkor, amidőn azt látom, hogy a t. képviselő urak valamely gyakorlati eredmény célbavétele nélkül szólaltak fel; mert hisz kijelentették, hogy a szerződést maguk is elfogadják, mely felszólalásnak tehát eszerint más értelme és célja nem lehet, mint elveiknek propagandát csinálni, egy szomszéd barátságos állam alkotmánya és törvényei fölött a köz-

véleményben győzelmet aratni és a magyar parlamentet annak belügyeibe mintegy morális intervencióra bírni. Afölött, hogy követeli-e és mennyiben a humanitás, a civilisáció, a liberalismus, hogy a nép, a compact fellépésű és unicumot képező társadalmi intézményeinél fogva a mai viszonyok mellett paralyzáhatlan túlsúlyt gyakorolni képes zsidóságnak védtelenül martalékul dobassék, s hogy az a zsidóság által az uzsora, (*Helyeslések a szélső balon.*) az üzleti szédelgés és a mindent összezúzó concurrença által anyagilag, s ugyanezen eszközök által közvetve, valamint a szesz italok és más egyéb útján pedig moraliter tönkre tétessék, és ezen lassan, de biztosan haladó processus mellett a nem-zsidó elemek – amint az önök elvtársai t. képviselő urak (*Wahrmann felé fordulva,*) magukat kifejezni szokták, »douce violence«-szal minden lárma és feltűnés nélkül egymásután kipusztíttassanak, (*Zaj. Halljuk!*) efölött mondom pro et contra nagyon hosszan lehetne vitatkozni anélkül, hogy saját álláspontja helyességéről a vitát folytató zsidó, nem-zsidó ellenfelét és viszont valóban meggyőzhetné. Ezen vitát azonban, t. képviselő urak, méltóztassanak, ha úgy tetszik, a kezükben levő sajtóban folytatni, a melyről nagyon jól tudják önök is, hogy nagy hatalom, s a mely nagy hatalomnak s nem egyébnek köszönhetik önök azt, hogy a civilizált világ három évezred hosszú s mindig egyenlő tapasztalatai s a dolgok valódi benső lényege fölött akarva nem akarva szemet hunyva, a nagyhangzású üres frázisok által már nagyon is sokáig engedte kormányoztatni magát. Hanem az ellen már határozott óvást kell tennünk, hogy bennünket, Magyarország képviselőit akarjanak felhasználni arra, hogy mi egy szomszéd állam ellen, a melylyel fenálló barátságos viszonyunkat épen a most tárgyalás alatt levő szerződéssel ünnepélyesen megpecsételjük: a zsidóság érdekében egy morális keresztes háborúra segédkezet nyújtsunk, (*Élénk derütség és helyeslés.*) és hogy bennünket ama barátságos szomszéd állam alkotmányának és törvényeinek amúgy per tangentem való elítélésére és souverainitásának megsértésével belügyeibe való avatkozásra bírni akarjanak. A t. képviselő urak könnyen érthető keserűséggel emlékeznek meg a romániai törvényekről, melyek a zsidók korlátlan politikai és polgári szabadságát megszorítják.

(*Felkiáltások: Hangosabban!*) Akarják tudni t. képviselő urak minő indokok vezérelték a romániai törvényhozást ama megszorító törvények hozatalára? Méltán megérdemlik azon indokok, hogy e teremben is visszhangozzanak akkor, amidőn néhány képviselő alkalomszerűnek tartja azon indokok teljes ignorálásával, egy ilyen, a népek léte vagy nem-létének kérdését magában foglaló elvi kérdésnek általuk amngy könnyedén praejudikálhatni akarni.

Azon indokok néhány főpontja, a mely indokok a zsidók jogmegszorításait tartalmazó romániai törvényeknek alapul szolgálnak, a következő:

(*Olvas:*) »Romániának s különösen északi Romániának a zsidók által történt megszállása az utóbbi években oly nagy mérveket öltött, hogy a román lakosságot rémületbe ejtette. Közönyösségünknek gazdasági tekintetben gyászos eredményei lettek. A román társadalom közepette egy roppant monopóliumot engedünk támadni, mely monopólium a kereskedelmet és a kisipart teljesen tönkretette. E faj különösen Moldvában helyébe lépett kivétel nélkül valamennyi város benszülőtt kereskedőinek és iparosainak, sőt még a falusi községekbe is behatolt.

»Ezen helyfoglalás a különféle társadalmi osztályokat, egy idegen test közbeékelése által, elszigetelte egymástól, a mely idegen test a helybeli lakossággal minden solidaritást visszautasít, s a mely közöttünk tekintélyes számmal megtelepedve, nemzeti erőink egész egyensúlyát felforgatta.

»A kereskedelem által termelt tőkék, melyek azelőtt a románok kezei közt gyümölcsöztek, s ezer meg ezer csatornán a termelés forrásainak táplálására visszafolytak: ma nemzeti tevékenységi hatáskörüktől elidegenítve s elvonva vannak. Innét azon ernyedtség és zsibbadtság, melyek minden irányban éreztetik magukat.

»Mérhetetlen mennyiségű pénzösszegek birtokosai, természetüknél fogva a más fajbeliek kizsákmányolására hajlandók, és uralkodó ragadozási ösztönük által hajtva, (*Hosszantartó derűtség.*) – így van az indokolásban, – (*olvas folytatólag,*) a zsidók a legkisebb tartózkodás nélkül oly mértékben adták magukat az uzsoráskodásra, hogy ezer meg ezer vagyonos családot kifosztogattak és véginségbe döntöttek. (*Mozgás.*) Az uzsora egy undok sebbé vált, mely a társadalom egész testét ellepte, s mely magát

a nemzet életerejét emésztí. (*Mozgás.*) A tőkék ezen monopolizálása a legtermészetesebb oka azon pénzválságnak, mely annyi év óta az országra nehezedik.

»Az uralmat ekkép megszerezve s nem találva semmi oppositóra, a mely ellensúlyozhatná ösztöneiket, mesterséges pénzsükséget és válságokat idéznek elő, s azon törik fejüket, hogyan találjanak még a nép nyomorában is mindenféle zsarolási eszközöket, hogy a nyereség utáni féktelen sóvárgásukat kielégíthessék; mert a nyomor haszonhajtó azokra nézve, a kik elég szívtelenek azt kizsákmányolni.

»A román állam toleráns minden vallás szabad gyakorlata iránt, de nem hunyhat szemet egy oly vallás előtt, a melynek főczélja a nemzet legkomolyabb érdekeinek megbuktatása.

»A román társadalom hanyatlása és a zsidók elszaporodása egyenlépést tartottak . . .

»Szaporodásukat látjuk ugyanis egyenlépést tartani gazdasági erőink hanyatlásával, Moldva városainak eredeti jellegükből való kiforgatásával, a melyek keresztény városokból majdnem egészen zsidó városok lesznek, a román kereskedelem monopolizálásával, a pénz fogyásával, a pénzválság növekvésével és az ország ingatlan javainak roppant jelzálogi adósságba való bonyolításával. (*Felkiáltások: Úgy van!*)

»Ezen indokok, valamint az ország hagyományos és tételes törvényei alapján, s tekintve azt, hogy mindezen törvények hozatala azon parancsoló szükség által van megkövetelve, hogy a románok a zsidó kizsákmányolástól megóvassanak, s hogy a nemzetiségünket fenyegető veszélyek elháríttassanak; tekintve továbbá, hogy más országok törvényhozásai szinte kényszerítve látták magukat határt szabni a zsidók által okozott bajoknak, s látva a veszélyt, mely a román népet úgy gazdasági, mint nemzetiségi tekintetben fenyegeti, a mely veszély köteletségünké teszi a dolgoknak ezen szünet nélkül súlyosbodó állapotában a lehető leggyorsabban sikeres orvosszereket alkalmazni: az alulírottaknak van szerencsájük a következő törvényjavaslatot előterjeszteni.«

Ezen s ezekhez hasonló indokok bírták, t. ház, román szomszédainkat ama megszorító törvények hozatalára,

a mely törvényeket a jelenleg tárgyalás alatt levő szerződés első pontja és a zárjegyzőkönyv első és 4 ik cikkei továbbra is fentartják. E törvények czélszerűsége, valamint általában afelett, hogy azok magukban véve, az elhárítani szándékolt bajokon képesek-e gyökeresen segíteni vagy sem? lehetnek ugyan eltérő nézeteink; de nekünk ehelyütt azon törvények kritikájába bocsátkozni nem lehet feladatunk. És én azt hiszem, hogy, ha már az ezen szerződés ellen felhozott igen alapos egyéb ellenvetéseken túltéve magunkat, magasabb kereskedelmi szempontból elfogadjuk azt: az a körülmény, hogy szomszédaink népük és nemzetiségük vitális érdekében minő meggyőződésnek adtak kifejezést a zsidók irányában alkotmányukban és törvényeikben, és hogy ezen törvényeket a velünk kötött kereskedelmi szerződés mellett is fentartani akarják, előttünk legkevésbé sem lehet indok arra, hogy emiatt az idevonatkozó szerződési pontok ellen habár csak leplezett alakban is nyilatkozzunk, avagy legalább, hogy a parlamenti tárgyalás incidenséből alkalmat vegyünk magunknak arra, hogy szomszédainkat a jól ismert befolyás és illetőleg pressió alatt levő sajtó által csinált közvélemény ítélőszéke elé állítsuk. *(Helyeslés.)*

Én a t. kormány által a praeliminárek megállapításánál a kérdés alatt levő szerződési pontokra nézve követett eljárást teljesen helyeslem, és azon pontokat tényleges szövegezésükben, valamint általában a szerződést-is elfogadom. *(Helyeslés.)*

Csernátory Lajos: T. ház! (sat .....

Istóczy Győző: T. ház! Félreértett szavaim helyreállítására kérek szót. *(Halljuk!)*

Csernátory Lajos igen t. képviselő úr, felszólalása folyamában azt hozta fel beszédem ellen, hogy én a vallás szempontját érintettem.

Bocsánatot kérek, hivatkozom azon nyilatkozatokra, melyeket e tekintetben e házban tettem: hivatkozom más beszédeimre, hogy a vallás kérdése csak egy szóval sincs azokban érintve. *(Felkiáltások a szélsőbal felől: Igaz! Nincs!)* En a zsidókérdést nem valláskérdésnek, hanem társadalmi és kaszt-kérdésnek tartom, és a mi a vallást érintette, az nem a beszédemben, hanem az idézetben volt; hogy pedig abban benfoglaltatik, arról én nem tehetek.

Én Wahrmann és Chorin t. képviselő urak nézeteinek jogosultságát nem vonom kétségbe s elismerem; de viszont én is megkövetelhetem, hogy az én nézeteim jogosultsága se vonassék kétségbe. *(Helyeslés a szélsőbal felől.)*

A mi a sajtóra tett megjegyzésemet illeti, én nem az egész sajtóról nyilatkoztam, hanem csak arról, mely az érintett befolyás és illetőleg pressió alatt van, és e tekintetben örömünkre szolgál tudni, hogy épen Csernátony igen t. képviselő úr lapja egyike azoknak, melyek nem esnek kifogás alá. *(Helyeslés.)*

Elnök: Talán már elég is lesz t. képviselő úr! *(Hosszantartó élénk derűltség.)*

T. ház! Én azt hiszem, hogy e házban senki sem vonta kétségbe sem Chorin, sem Wahrmann, sem Csernátony, sem Istóczy t. képviselő urak jogosultságát, hogy e tekintetben nézeteiket elmondhassák, miután némely képviselő urak által e kérdés itt szóba hozott, ámbár e kérdés szorosán nem tartozik a tárgyalás alatt levő szerződéshez; de egyáltalában nem tartottam jogosítottnak magamat arra, hogy bármely oldalra észrevételt tegyek; csupán azt gondolom, hogy különösen a mi a sajtót és a sajtónak egy lapját illeti: az már semmiesetre sem tartozik e helyre, ezért szoltam föl. *(Helyeslés.)*

IV.

Uzsoratorvény.

Az 1875. évi augusztus 28-ra hirdetett országgyűlés
képviselőházának naplója.

Kilenczedik kötet,
334. s köv. 1.

**200. országos ülés, 1877. január 23-kán
Ghyczy Kálmán elnöklete alatt.**

Tárgyai: ..... Az uzsora-törvény módosításáról szóló törvényjavaslat
általános tárgyalása befejeztetik .....

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Ha a jelen törvényjavaslat feletti általános vitában a javaslat mellett felszólalok, nem azért teszem azt, mintha legkevésbé is attól tartanék, hogy a javaslat sorsa ma – és e házban kétséges; hanem felszólalok azért, hogy pár szóval jelezzem azon üdvös fordulatot, a mely közgazdászára s ezzel karöltve társadalmi kérdéseink felfogására s azoknak, tényleges helyzetünk követelményeihez mért megoldására nézve a közvéleményben elvégre szerencsénkre beállott. (*Halljuk!*)

Igen, t. ház, a jelen törvényjavaslat elfogadásával, bármiként szabadkozzék is az magát világosan az uzsora korlátozásáról szóló törvényjavaslatnak címezni, – szakítunk egy mesterségesen divatossá tett fonák közgazdászati teoriával, a magát mostmár mindinkább leelő Manchesterianizmussal, a mely theoria a pénzhatalomnak mindent elnyomó és pervertáló féktelen szabad versenye érdekében tudós és nem tudós férfiak és közgazdászati-írók által megalapítva és kifejtve, megteremtett valamint egyebütt úgy nálunk is egy közgazdászati rendszert, a gazdaszati általános »sauve qui peut« rendszerét, a mely rendszer, ha hatásában kellőleg ellen nem súlyoztatik,

végeredményben az államnak és a társadalomnak egy, idegenszerű célokat követő pénzoligarchia által való kifosztogatására vezet. (*Igaz! Úgy van!*)

Messzire vezetne bennünket, de szorosán véve nem is tartoznék a tárgyhoz, ha a Manchester-politikának eredményeit hazánkban mint általában monarchiánkban – ahol annak reánk magyarokra nézve tán egyetlen, ez idő szerint előnyös lehető dogmája: a külkereskedelem szabadsága nem nyert egyedül gyakorlati alkalmazást, az államélet és a gazdasági élet minden irányaiban bírálat alá akarnánk venni.

Ugyanazért annak csak a korlátlan uzsorára vonatkozó tanai hatását akarom feltüntetni akkor, amidőn, az ereszben általánosan ismert tényekre hivatkozva azt állítom, hogy a korlátlan uzsora nálunk aránylag rövid idő alatt, műiparunk megzsibbasztásán kívül, a földbirtoknak s főleg a kisbirtoknak úgyszólván expropriációját s ezzel az ország legegészségesebb néposztályainak tönkrementését, (*Úgy van!*) a mezei gazdaságnak pedig, a mely legfontosabb iparágunkat képezi, végső hanyatlását vonta volna maga után. (*ügy van!*)

A baj főleg a felvidéken égető, de rohamosan terjed már az ország többi részeiben is, epidémiaként lepvén meg az országot; és számtalan, azelőtt vagyonos közép- és kisbirtokos lakossággal bírt községben ma már a hűbéri rendszernek egy egészen új neme honosult meg, a mely rendszerben az uzsorás a hűbérurat, az uzsorás által tönkretett s most már nem földhöz kötött, mint inkább földönfutó nép pedig a jobbágyságot képezi, (*Igaz! úgy van!*) a mely modern jobbágyság ősei birtokát nem is törvény által biztosított jobbági birtokkép bírja, amint ez a feudalismusként már végkép és örökre letűntnek vélt korában legalább fenállott; hanem azt mint tulajdonából kixequált, de ideig-óráig a birtokban hagyott pusztá birláló az uzsorás javára műveli, (*ügy van!*)

E sajnos állapotok s az ezen állapotok feletti panaszok, t. ház, nem mai keletűek; de a legújabb időkig nálunk is korlátlanul zsarnokoskodott Manchester-theoria zaja elnyomta az emelkedő hangokat; s így e hangok csak elvétve és visszhangkeltés nélkül néha-néha juthattak el a sajtó terére és a törvényhozás termébe; s annyira mentek volt már a dolgok, hogy legalább is vizözönelőtti embernek vagy sajnálatraméltó idiótának tar-

tátott azon ember, a ki az uzsora nemzetgazdasátiilag káros voltának eszméjét, annál inkább pedig a ki az uzsoratörvény által való korlátozás szükségének eszméjét csak szóba merete is hozni. (*Igás! Úgy van!*)

Hiszen még a múlt országgyűlés vége felé működött képviselőházi uzsora-enquete-bizottságban is az lőn a megállapodás, hogy az uzsorát törvény által korlátozni nem lehet, száz okon kívül pedig nem lehet azért, mert az állítólag a tudomány alapelveibe ütközik. (*Úgy van!*) Hanem hát a gyakorlati élet, a mely oly sok szép theoriát kinevetett már, azon gyakorlati élet, a melynek tüneményei és valódi érdekei kell hogy a tudomány tárgyait és célját képezzék, – amaz uzsora-enquete-bizottság okoskodásait egyszerű fallaciáknak derítette ki. (*Igaz! Úgy van!*)

Az a phrázis, hogy az uzsorának törvény által való korlátozása a nemzetgazdasáti tudomány elveibe ütközik, igen gyakran hangoztatva lőn azóta is, mióta a jelen törvényjavaslatot a t. kormány benyújtotta; de felhozott az a jelen vita folyamán is. Azért nem fog ártani, ha e phrázist kissé bővebben bonczkés alá vesszük. (*Halljuk!*)

Először is az uzsorának törvény általi korlátozása nem általában a nemzetgazdasáti tudomány elveivel, hanem, mikép imént is láttuk, csak egy nemzetgazdasáti iskola, a mindinkább discreditirozottabbá váló Manchesteriskola elveivel áll ellentétben, (*Helyeslés*) ami lényegesen két különböző dolog. Egyébiránt feltéve, hogy az a nemzetgazdasáti tudomány elveibe ütközik: váljon a bankjegyek kényszer-folyama nem ütközik-e a nemzetgazdasáti tudomány elveibe? (*Úgy van!*) S váljon túlcsigázott adóink magas volta nem ütközik-e ismét a nemzetgazdasáti tudomány egy fontos elvébe, (*Úgy van!*) a mely elv szerint az adónak magát az adóalapot megtámadni nem szabad? (*Helyeslés.*) És mégis mindkét anomália helyet foglal gyakorlati politikánkban. Miért? Azért, mert a viszonyok kényszerítenek bennünket azok alkalmazására. (*Úgy van!*)

Másodszor, mi képviselők itt nem mint theoretikus nemzetgazdasáti tudósok és írók ülünk, a kik előtt semmi egyéb tekintetek nem irányadók, mint egy tudomány-ág abstract elvei; hanem igenis ülünk itt mint a nemzet által, annak szükségleteivel, bajaival és veszélyeivel foglalkozni ide küldött gyakorlati politikusok. (*Élénk helyeslés.*)

Mint ilyeneknek pedig az uzsorakérdésben nemcsak pusztán nemzetgazdasági kérdést, hanem egyszersmind kiváló fontosságú politikai és szociális kérdést is kell látnunk. (*Helyeslés.*)

Én, t. ház, a mi az uzsora pusztításainak gyökeres elhárítását illeti, legkevésbé sem tartom ugyan a jelen törvényjavaslatot panaceának; mert a baj gyökerei sokkal mélyebben fekszenek, semhogy azokat e törvényjavaslat-tal, bármiképp szigoríttatnak is annak intézkedései, elérni lehetne, már csak azon okból is, mert uzsorásaink és velük hasonlófajú spekulánsaink sokkal rutinizottabbak a törvények óvatos megkerülésében és ügyes kijátszásában, semhogy elöltük minden kibúvó ajtót bezárnunk lehetne; (*ügy van! ügy van!*) nem tartom továbbá a jelen törvényjavaslatot panaceának már csak azon okból sem, mert, míg a jelenlegi papiros-gazdálkodás és valuta-viszony ok pénz- és tőkeszegény hazánkat a külföldi tőke szabályszerű hullámváza előtt majdnem hermetice elzárják: gazdasági és hitelviszonyaink, bármiféle bankrendszer mellett is, gyógyíthatlan marasmusban fognak sínyleni, és főleg sajtószerű művelődési és néprajzi viszonyaink között a szédelgés és a krízisek közt fognak folyton ingadozni; – de tartom a jelen törvényjavaslatot egy oly palliativ szernek, a mely célszerűen módosítva, némileg mérsékelheti a bajt, s időt engedhet a nemzetnek a szükséges közigazdasági reformok keresztülvitelére, a mely reformok hosszú sorában a bankkérdés mielőbbi kedvező megoldásán kívül ezúttal csak a tervezett kisbirtoki országos hiteligylet mielőbbi életbeléptetését, (*Helyeslés.*) és a nép között mindinkább elharapódzó s uzsorásaink és spekulánsaink által mesterségesen is terjesztett korcsmai eladósodásnak (*ügy van!*) a szomszéd Galicziában életbe léptetni szándékolt törvényhez hasonló intézkedés által való meggátolását említem fel. (*Helyeslés.*) *)

Ezek után kijelentem, hogy a törvényjavaslatot, mint súlyos és mélyreható bajok orvoslását célzó előleges kísérletet, általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Élénk hosszas helyeslés.*)

*) A tulajdonképeni uzsoratorvény az 1883. évi XXV., az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló törvénycikkben lett megalkotva. Ennek a negyedik fejezete szól a korcsmai hitelről. – A kiadó.

V.

A zsidó állam visszaállítása Palaestinában.

Az 1875. évi augusztus 28-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai.

XXVI. kötet. - 132. lap. – 890. szám.

Indítvány.

Jelentse ki a ház, hogy az esetben, ha a keleti kérdés megoldásának és a Kelet jövője végleges megállapításának valamely pházisában az európai zsidóság vezérekörei vagy valamely európai állam kormánya részéről megpendítenék azon eszme, hogy ne csak a keleti keresztény népek szabadság-igényei nyerjenek az európai érdekeknek megfelelő kielégítést, hanem a 18 száz évvel ezelőtt feldúlt hazájából kiűzött zsidó népnek is végre-valahára igazság szolgáltatassák az által, hogy annak hön szeretett eredeti hazája: Palaestina, kellőleg megnagyobbítva, akár a magas porta souverainitása, avagy suzerainitása alatt álló autonom tartományként, akár pedig önálló zsidó államként visszaállíttassák, s ekkép a jelenlegi elszéledettségében az európai nemzetek haladását gátló és a keresztény civilizációt veszélyeztető zsidó nép önmagának visszaadva, saját nemzeti kormány és nemzeti institutiók jótéteményei mellett, rokon sémita törzsek közepette, az erőben le hanyatlott és visszamaradt Keleten, mint egy életerős, hatalmas új elem, a civilizációnak hathatós tényezőjévé válhassék: – ez esetben a ház óhajtása az, mikép a magyar kormány odahasson, hogy a monarchia külügyi kormánya az ily célú esetleges indítványt ne csak ne ellenezze, de sőt azt úgy európai érdekből, mint a monarchia s nevezetesen Magyarország érdekéből saját részéről is támogassa.

Beadja:

Istóczy Győző s. k.

Az 1875. évi augusztus 28-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizennyolczadik kötet.
265. s köv. 1.

**415. országos ülés, 1878. június 24-kén
Ghyczy Kálmán, közben Bánó József elnöklete alatt.**

Tárgyai: ..... Istóczy Győző a zsidó állam felállítása tárgyában beadott indítványát indokolván, azt visszavonja .....

Elnök: T. ház! .....Következik Istóczy Győző indítványa.

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Azon nagy dráma, a mely három éven át szemeink előtt a Keleten folyt, s a mely dráma zárjelenetének, daczára az összeült kongresszusnak, tán csak évek múlva lehetünk tanúi, bármiként ringassák is sokan magukat efelett illúziókban: két, egy nagyobb és egy kisebb világtörténelmi periódust fog bezárni. E periódusok elseje s nagyobbika kezdődik időszámításunk nyolczadik századával, amidőn az arán mohamedanizmus rohamléptekkel fenyegette elárasztani Nyugat felől Európát; a másik, kisebb periódus a 14-ik század második felével kezdődik, amidőn az ozmán mohamedanizmus Kelet felől fogta ostrom alá az európai népek civilisátióját.

Mindkét támadást diadalmasan visszaverte az európai népek geniusa, s ezen, a keresztény Nyugat és a mohamedán Kelet közt, egy évezreden lui, változó szerencsével vívott titáni küzdelemben, a magyar nemzet is örök hálára kötelezte le maga iránt az európai népcsaládot: ezer és ezer sebből vérzett testével szolgálván- századokon át védbástyájául e népcsalád civilisátiójának.

Az egykor mindent elárasztani fenyegetett arab mohamedanizmus már régóta, – az ettől a vezérszeretpet átvett s csak két évszázaddal ezelőtt még Európa szívébe való behatolással fenyegetett ozmán mohamedanizmus napjainkban, a régi támadó politika helyett az önvéde-

lemre van szorítva, s a történelem kéréseket logikája értelmében, ezen önvédelem köre is mind szűkebb és szűkebb határok közé fog szorulni.

Bármi legyen is kimenetele azon, a berlini kongresszuson békés utón vagy pedig ennek eredménytelensége esetén fegyverrel elintézendő differentiaknak, amelyek egyrésztől Oroszország, másrésztől pedig Anglia és monarchiánk között a keleti ügyekre nézve fenforognak: egy dolog bizonyos, s ez az, hogy a Balkán félsziget keresztény népei felszabadulnak; Ausztria-Magyarországnak lévén hivatása, Európával karöltve oda hatni, ha szükséges, fegyverrel kezében is, hogy a szabadságukat visszanyert keresztény népek a muszka despotizmusa alá ne kerüljenek. *(Helyeslés.)*

A mohamedán elem, az egyetlen európai mohamedán állam szűk körre szorításával s előreláthatólag egy nem nagyon távol jövőben leendő megszűnésével, mindinkább fogyni fog Európában, annyival is inkább, mert létszáma már a keleti háború folytán is részint elhalálozás, részint pedig kivándorlás következtében nevezetesen megcsökkent; s így ezen elem Európában mind jelentéktelenebbé válni s az előrehaladó keresztény népek mellett mindinkább eltűnni fog.

A mohamedán elem lassankinti eltűnésével csak egyetlenegy idegenszerű elem marad, és pedig azontúl teljesen elszigetelten, a keresztény Európában, és ezen idegenszerű elem a zsidóság. *(Halljuk!)*

Most, midőn az európai népek véglegesen megszabadultak az izlám hatalmától való félelemtől: most meg ismét a zsidó nép az, a mely lázas izgatottsággal és ernyedetlen tevékenységgel azon merész tervet erőlködik megvalósítani, hogy az európai népek fölött az uralmat magának megszerezze és azokat rabigába hajtsa. *(Halljuk!)*

Ismételekbe bocsátkoznám, t. ház, ha a zsidó tendenciákról és célokról, az ezek elérésére alkalmazott eszközökről s használt fegyverekről, valamint a zsidó hatalom rohamos terjedéséről, általános szempontból, bővebb fejtegetésekbe ereszkedném.

Érésben egyszerűen utalok e házban tett nyilatkozataimra. És ezzel annyival is inkább megelégedhetem, mert hiszen elmúltak már azon idők, amidőn még a nagy-

közönség úgy nálunk mint egyebütt, az emancipationális mámorban, teljes tájékozatlanságban volt azon veszélyek felett, a melyekkel a zsidóság az európai népek társadalmát fenyegeti, s még nagyobb tájékozatlanságban volt azon czélok iránt, melyeket a zsidóság, mint ezen társadalom legmegrögzöttebb természetes ellensége, közöttünk, a mi tulajdon segélyünkkel és ügyesen felhasznált támogatásunk mellett, a mi romlásunkra elérni törekszik.

Ismétlem, elmúltak azok az idők, amikor még e kérdést illetőleg a sötétségben tapogatódtunk. Ezen állításom igazolására utalok azon, kiváló tudományos és irodalmi tekintélyek által tett nyilatkozatokra, a melyek újabb időben Németországban, Franciaországban s legújabbban kiváló mérvben Angliában és egyebütt mind gyakrabban és mind sűrűbben jelennek meg, s a mely nyilatkozatok mind jobban széttépik azon fátyolt, a melyet, a sajtót majdnem teljesen hatalmába kerített zsidóság, az európai nemzetek szeméi elé oly démoni ügyességgel vont.

Ugyanazért, t. ház, ezúttal fejtegetéseimben a fősúlyt hazánk viszonyaira fogom fektetni. (*Halljuk!*)

Hunfalvy János »Magyarország ethnographiája« című művében foglalt idevágó statisztikai adatok szerint, a mely adatokat Schwicker tanár, a munka német fordítója, további adalékokkal bővítette, – volt Magyarországon, a II. József császár által elrendelt összeírás szerint:

1785-ben 75,089 zsidó, 20 évvel később 1805-ben volt 127,816, 1840-ben 241,632, 1848-ban 292,000, az 1857-ki osztrák népszámlálás szerint 413,118, az 1869/70-ki népszámlálás szerint pedig (a katonákon kívül) 552,133 zsidó.

Eszerint tehát a zsidók létszáma 1785-től 1870-ig, vagyis rövid 85 év alatt majdnem megnyolczszorozódott, s ugyanezen statisztikai adatok tanúsága szerint a zsidó elem nálunk átlag minden 30 évben megkétszerezi magát.

(Kovách László: Bár a magyar is tenné! Tanuljunk tőlük!)

Istóczy Győző: Ezen szabályszerű megduplázódást a jövőre zsinórmértékül alkalmazva, s előlegesen megjegyezve azt, hogy ugyanazon számítás alapján van jelenleg hazánkban 710,000 zsidó, lesz zsidó Magyarországon kerek számmal az 1900-ik évben 1.100,000 (*Élénk derűlttség*),

1930-ban 2.200,000 (*Nagy derűtség.*), 1960-ban 4.400,000, 1990-ben 8.800,000 és 2020-ban 17.600,000 zsidó. (*Hosszas élénk derűtség. Halljuk!*)

Tehát 1870-től számítva, 150 év múlva, 1878-tól számítva pedig 142 év múlva, vagyis csupán öt évvel hosszabb idő alatt, mint amennyi ma bennünket elvált az azon időtől, amidőn a pozsonyi vár tróntermében felhangzott a »Vitam et sanguinem« kiáltás: lesz hazánkban legalább is két millióval több zsidó, mint amennyi összes lakossága van jelenleg szent István birodalmának.

Hogy a zsidó lakosság évtizedről-évtizedre mindinkább túlszárnyalni fogja a nem-zsidó lakosságot: ennek bővebb bebizonyítására hivatkozom Fényes Elek »Magyarország statisztikája« című művére, a melynek adatai szerint 1787-ben, Magyar- és Horvátországban, – a határőrvidéket és Erdélyt nem számítva, – összesen 7.116,789 főnyi lakosság íratott össze. Az 1869/70-ki népszámlálás szerint pedig, egyenlő számítási alap tekintetéből Erdélyt és a határőrvidéket szinte kihagyva, – volt Magyarországon és polgári Horvátországban összesen 12.773,227 lélek. Tehát az 1870-ik évig 85 év alatt majdnem megnyolczszorozódott zsidóságot is beleértve, az összes lakosság 83 év alatt még meg sem kétszereződött távolról sem.

E csekély szaporodási arány alapján, a nem-zsidó lakosság csak körülbelül minden 110 évben kétszereződven meg, a magyar birodalomban az 1869/70 ki népszámlálás idején volt 14.865,000 nem-zsidó 150 év múlva 35.136,440 főre szaporodnék, ami azt a képtelenséget involválná magában, hogy ezen országban, az ugyanakkor itt élendő 17.600,000 zsidóval együtt összesen 52 és fél milliónyi lakosnak subsistentiája lehet. Mi tehát, a zsidó lakosság folytonos rapid szaporodása mellett, jövőre folyton hanyatlani fogunk.

És arra nézve, t. ház, hogy a nem-zsidó lakosság nem fog jövőre nemcsak az eddigi arányokban nem, de absolute véve sem, szaporodni, sőt hogy az, évtizedről-évtizedre számerőben egyenesen fogyni is fog: arra nézve, t. ház, máris elértük a forduló pontot.

Ugyanis, az országos m. kir. statisztikai hivatal részéről az 1875-ik évre közzétett évkönyv tanúsága szerint

Magyarország és Erdély lakosság a az 1875-ik év végén 35,786 lélekkel kevesebb volt, mint hat évvel azelőtt az 1869-ik év végén. Az 1869/70-ik évi népszámlálás szerint ugyanis még 13.561,245 főnyi lakossága volt Magyarországnak és Erdélynek, holott az 1875-ik év végén már csak 13.525,459. Hat hosszú év, és szaporodás helyett közel 36 ezer lélekkel való fogyás!

Igaz, hogy ezen fogyás főoka az 1872. és 1873. években dühöngött cholera volt, a melynek folytán lakosságunk 1872-ben 17,083 lélekkel, sőt 1873-ban 307,263 lélekkel fogyott.

Ezzel ellentétben mit látunk a zsidó lakosságnál? Azt a meglepő jelenséget, hogy míg a most említett két choleraévben az összes lakosság 324,346 lélekkel – az 1870-től 1873-ig terjedő négy évi időszakot véve pedig 143,941 lélekkel fogyott: a zsidó lakosság létszáma, tekinteten kívül hagyva a szünet nélküli tömeges bevándorlást, csupán születési többlet útján, 1870-től 1873-ig 20,030 lélekkel szaporodott.

Tán mosolyogni fognak sokan, – mert hisz célzatosan már hozzá vagyunk szoktatva, hogy a zsidókérdést humoristikus oldaláról tekintsük, nehogy annak rettenetes komolysága eszünkbe jusson, – mondom tán mosolyogni fognak sokan, ha ezen meglepő adat kapcsán azt állítom, hogy annyi, bennünket kegyetlenül pusztító betegségeken kívül, még a cholera és egyéb epidémiák is kímélik a zsidót. És pedig ez egy kétségbevonhatlan biológiai, történelmi és statisztikai tény.

Ezen állításom bebizonyítására hivatkozom ezúttal a »Revue de France« című folyóiratnak 1875. évi október 31-ki füzetére, a melyben egy A. L. jegyű biológus, – a kit, mivel magyarországi adatokkal sokat és behatóan foglalkozik, hajlandó vagyok egy kiváló orvos hazánkfiának tartani, – »De la race juive« című cikkének ezen feliratú fejezetében: »Immunité des Juifs en ce qui concerne les maladies contagieuses« (»A zsidók mentessége a ragályos betegségeket illetőleg«) egyebek közt a következőket írja:

»Sauvai, »Histoire et recherches sur les antiquités de Paris« című munkájában, e tárgyra vonatkozólag hivatkozik egy Gontz Dávid nevű krónikásra. Ezen krónikás

elbeszéli, hogy 1348-ban (t. i. az u. n. feketehalál-epidémia dühögésének évében, a mely epidémia egy ideig a kevéssel azelőtt nagy hévvel megkezdett angol-francia száz éves háború folyamatát is megszakította, és áldozatai között Petrarca »Laura«-ját is elragadta,) »a halálozás oly nagy volt a keresztények között, hogy tíz közül alig maradt életben egy. Ellenben a zsidók megkímélve lettek általa, s ha haltak is meg közülük, úgy nagyon kevesen. Az égnek szintúgy mint a természetnek e kegye majdnem egész Európa haragját reájuk zúdította. Ugyanegy időben üldözve lettek Franciaországban, Németországban, Spanyolországban, azzal vádoltatván, hogy a kutakat és a folyókat megmérgezték.« »Ugyanezen feketehalál-epidemiára vonatkozólag egy régi történetíró, Tschudi szószerint ezt mondja: »Cette maladie n atteignit les Juifs dans aucun pays«. »Ezen betegség egy országban sem érte a zsidókat.« (Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy egész Nyugat-Európa példájára ugyanazon időtájban Nagy Lajos király Magyarországból is kiűzte őket, ahonnét, valamint az egész Nyugat-Európából is kiűzött zsidók III. Kázmér lengyel király által, zsidó kedvesének, Eszternek unszolásaira, a szerencsétlen, általuk végkép tönkretett Lengyelországba lőnek befogadva.)

Továbbá, ugyancsak a »Revue de France« szakavatott cikkírója, úgy a múlt századokból mint a legújabb korból, egész sorozatát közli a történeti és statisztikai adatoknak, a mely adatok bizonyosága szerint, a zsidók, a járványos betegségek: nevezetesen a cholera, typhus, dyssentéria, torokgyík sat. által, sőt még a váltóláz s egyéb betegségek által is, sokkal kisebb mértékben támadtatnak meg, mint a nem-zsidók.

Ezen számos adatok közül csak kettőt idézek, a melyek fővárosunkra vonatkozáván, bennünket legközelebből érdekelnek:

»A zsidók mentessége a cholérától – folytatja cikkírónk, – igen számos orvos által észleltetett. Dr. Tormay szerint, Pesten, 1851-ben, a cholera folytán beállt halálozás aránya 100 nem-zsidóra nézve volt 1.85%; holott a zsidókra nézve csak 0.23.7%.« (Tehát az ez évi cholera alatt a halálozás aránylag majdnem nyolczszor nagyobb volt a nem-zsidóknál, mint a zsidóknál.) »Az 1866-ik évi

cholera alkalmával ugyancsak Pestváros közkórházában 100 megbetegedési eset közül 51 eset halállal végződött, holott a zsidó kórházban ugyancsak 100 cholerabeteg közül csupán 34- halt el.«

Bármi legyen is oka ezen sajátyszerű tüneteknek, akár mint sokan állítják, a zsidók felsőbb fokú vitalitása, a mire a magas életkort elért zsidók nagy száma és általában a náluk fenforgó csekélyebb halálozási arány is utalni látszanak; akár feküdjék az ok azon körülményben, hogy a zsidók minden, nagyobb fizikai erőkifejtést igénylő munkákat óvatosan kerülnek; (*Egy hang: Ez már igaz!*) akár pedig kedvezőbb vagyoni viszonyaikban, a melyek között nemcsak első szükségleteik, hanem kényelmi igényeik is bőséges kielégítést nyernek; akár feküdjék végre az ok mindezen tényezőkben együttvéve: egy dolog bizonyos, t. ház, s ez az, hogy az eredmény egy és ugyanaz reánk nézve, s ezen eredmény: a csekély halálozási arány és a szapora születések útján való rapid növekvése a zsidó lakosságnak, a szünet nélkül tartó tömeges bevándorláson kívül.

És ha még más istencsapásai nem volnának, a melyek bennünket pusztítanak, és a zsidót megkímélik!

Az 1869/70-iki népszámlálás szerint, az 553,641 zsidó közül közös hadseregbeli katona csak 1295 volt Magyarországon, sőt honvéd csupán 213, mondd kétszáztharom! S bizvást feltehetjük, hogy ezeknek is legalább felerésze katona-orvosokból és más jól fizetett non-combattansokból áll.

Akkor tehát, midőn mi, a hazának külellenségektől való megvédése céljából vérünkkel áztatjuk e földet, s amidőn ifjúságunk virága ezerével és tízezerével hull el a csatamezőkön: a zsidók, daczára az általános védkötelezettségnek, nemcsak hogy minimális részben találhatók a hadsorokban, de sőt a bennünket emberekben és vagyonban kegyetlenül pusztító háborúk ő nekik épen a legjovendelmesebb pénzforrásokat nyitják meg, minden hadjárat reájuk nézve csupán azt eredményezvén, hogy néhány tuczat zsidó liferans ugyanannyi millionáriussá, ezer meg ezer más zsidó üzér pedig ugyanannyi gazdag emberré avanciózik.

Eszerint tehát még a mi nemzeti szerencsétlenségeink

is csak további gazdagodásuk kútforrásaivá, további rohamos előrehaladásuk emeltyűivé válnak.

Úgy hiszem, t. ház, hogy az általam szem elé állított statisztikai adatok alapján mostmár teljes biztossággal vonható le az a következtetés, hogy míg a zsidó elem évtizedről-évtizedre rohamosan szaporodni fog, s két-három generáció alatt az országot teljesen elárasztani fogja: mi, a nem-zsidó elem, évtizedről-évtizedre fogyni, s a reánk nézve kedvezőtlen kimenetelű »létérti küzdelemben« mindinkább eltűnni fogunk; vagyis, hogy Disraelinak, a zsidó érdekek és célok leggeniálisabb és leghatalmasabb képviselőjének klasszikus szavaival éljek: »azagyvavérű alsóbb faj – vagyis a mi fajunk, – elenyészik;« »a tiszta vérű felsőbb faj – vagyis a zsidó faj – pedig megáll és fenmarad«.

Hogy ez a processus nem fog kimondhatatlan szenvedések nélkül lefolyni, tán felesleges is említenem. Valamint a halálküzdelem egyes embereknél kínokkal és gyötrelmekkel jár, úgy az egyes nemzeteknél és népfajoknál sincs az másképp.

A nem-zsidó lakosság fogyása természetszerű következménye annak, hogy az ország vagyona lépcsőről-lépcsőre, fokról-fokra, mindinkább kicsavartatik a mi kezeink közül, s ekkép emberekben úgy mint vagyonban mind szűkebb és szűkebb körre szorulunk. Érti e zaj nélküli, de annál gyászosabb sikerrel folyó processus nyomasztó hatását – látja a mindegyre növekvő általános elszegényedés nagy mérveit mindenki az országban; kutatja mindenki annak okait; mi itten kriminálunk és rekriminálunk egymás ellen, vádolva egymást a már-már elviselhetlen országos bajokért. Csak egyről, a valódi alap-okról, a melyet pedig mindenki érez, nem teszünk soha említést; mert hát ezt a valódi alap-okot, a melyről soha semmit sem olvasunk az újságokban, fejtegetni nem divatos, sőt, sőt egy kissé veszélyes is. És ezen pállió politiká mellett mind mélyebbre eszi be magát a rákseb nemzetünk testébe.

De hát az a vasgyűrű, melyet a zsidók az ország népe körül vontak, és a mely vasgyűrűt napról-napra mind összébb és összébb vonnak körülöttünk: azt hiszik-e a zsidók, hogy az már széttörhetlen? Azt hiszik-e, hogy ez a nemzet, a mely ezer éven át, a tatár meg a török

pusztítás és az osztrák absolutizmus századait túlélte s a muszka invázió következményeit is kiheverte: csak azért fogja tiz év múlva megünnepelni állami létének ezer éves jubileumát, hogy már a következő első évszázadra testamentumát megcsinálja, a melyben a zsidókat teszi általános örökösivé? S azt hiszik-e a zsidók, hogy mi csak azért féltjük ez országot és jövőjét az orosz hatalomtól, hogy két-három generáció alatt Zsidóország legyen Magyarországból?

Ha a jövőre nézve a zsidók tájékozást akarnak szerezni maguknak e nemzetnek, minden szabadelvűsége daczára, irányukban követendő magatartása felett: úgy tanulságot meríthetnek a magyar nemzet féltékenységéből politikai supremáciája iránt, a mely féltékenységnek köszönhetjük azt is, hogy mindeddig magyar miniszteri székben egy sem ült közülük, mint ahogy ültek és ülnek a többi európai államok kormányainak padjain.

De, ha a magyar nemzet féltékeny politikai supremáciája iránt: még kevésbé fogja tűrni azt, hogy a zsidók őt vagyoniilag végkép tönkre tegyék, s ez által, valamint egyéb utakon is, lételét tegyék kérdésessé. Kezeitekbe keríthetitek vagy terrorizálhatjátok sajtóját s ezzel egy időre féken tarthatjátok, némaságra kárhoztathatjátok közvéleményét; kezeitekbe keríthetitek vagyonának legnagyobb részét; kezeitekbe keríthettek minden materiális és morális tényezőt – egyen kívül, s ez az egy: a fizikai, materiális erő. És ha annyira mennek a dolgok, hogy az ország népének csak az ultima ratio marad hátra: nem mi leszünk azok, a kik a rövidebbet húzzuk.

Egymás mellett, egyikünknek vagy másikunknak, a dolgok természetes szükségszerűsége folytán el kell pusztulnia: ez az alternatíva. Mi élni akarunk, s akarjuk, hogy e föld a mienk maradjon: válasszatok!

Többé-kevésbé ugyanily viszonyok forognak fen, többé-kevésbé ugyanily fokra jutottak a bajok a többi európai államokban is, ahol a zsidóság nem annyira relativ számereje, mint inkább financiális és politikai túlsúlya által gyakorol vészes befolyást az államra és a társadalomra. Zsidó politikusok zsidó érdeken intézik az elsőrangú európai államok kormányait, vezérlik törvényhozó testületeit, s ezen zsidó státus-bölcsesség mellett

aztán a vagyoniilag mindinkább tökre tett népeknél felburjánzik a sociáldemokrácia, a melynek légióit ismét zsidók vezetik rohamra a fenálló társadalmi rend ellen; a politikai pártküzdelmeknek egész az ellenségeskedésig menő élesítésével s elmérgesítésével és az egyes nemzeteknek folyton egymás ellen való uszításával, nemcsak politikai és internacionális heccz mesterek szerepét viszik, hanem a keresztény felekezeteknek is egymás ellen szünet nélkül való ingerlésével, – ők, kik a maguk részére mindig tolerantiáért kiáltoznak, – a keresztény felekezetek közti békét is zavarják, s így azok természetes tovább fejlődését akadályozzák: s teszik mindezeket azért, hogy »inter duos litigantes« ők mint harmadikak, »örvendhessenek« és gyarapodhassanak. Bevallhatlan terveiket társadalmunk ellen csak a mi corrupálásunk útján valósíthatván meg: megvesztegetnek minden hozzáférhető embert, s ezen megvesztegetés annál nagyobb mérvekben fog sikerülni nekik, minél inkább tönkre tesznek bennünket vagyoniilag; mert »paupertas maxima meretrix;« s így ezen rendszeres megvesztegetés által önnönmagunkat használnak fel arra, hogy egyikünk a másikat tönkre tegye: – mindezen üzelmeikkel tervszerűleg aláásván az európai társadalom, a keresztény civilizáció épületének alapjait.

Mi lesz az ezen európai krízisből való kibontakozás? Ha egyéb megoldási módozat fel nem lesz található, kétségtelenül az, a mi a korábbi századokban is volt hasonló bajok közepette, s a melyet helytelenül a vallási fanatizmusnak tulajdonítanak, de a mely kibontakozás nem volt egyéb mint az európai népek végső önvédelmi rendszabálya: az ultima rátióra való hivatkozás.

Szerencsére, napjainkban nincs többé szükség az ultima rátióra a célból, hogy az európai népek magukat a zsidó elem növekvő túlsúlya ellen megvédhessék, föl téve, hogy a zsidó nép önmaga is segédkezet nyújt a zsidókérdés problémájának, korunk szellemében való megoldására.

E megoldás pedig nem más, mint a hajdani zsidó haza visszaállítása.

Mióta Titus és utánna Hadrián római császárok megsemmisítették Zsidóországot, lerontották a templomot és

a zsidó népet hazájából kiűzve, hontalanná tették, 1800 év óta soha sem „volt oly kedvező alkalom, soha sem voltak oly kedvezők a constellációk mint ma, jóvátehetni azt az igazságtalanságot, a mely a hazájától megfosztott zsidó népen – helyrehozhatni azt a világtörténelmi botlást, a mely egy ily életerős, szívós és constans népfajnak önálló állami megsemmisítésével elkövetett.

A pogány római császárok ellenszenve, utóbb a kelet-római keresztény császárok fanatizmusa, a hetedik századtól kezdve pedig az arab s később az ozmán mohamedán túlsúly keleten, áthághatlan korlátokat, legyőzhetlen akadályokat gördítettek a zsidó állam esetleges restaurációjának nemcsak megvalósítása, de még pusztá eszméje elé is.

Különben ezen restaurációt az európai keresztény népek a középkorban nemcsak időszerűnek nem, de még szükségesnek sem látták; mert sokkal egyszerűbb eljárásnak, tartották, a koronkint égetővé vált zsidókérdés nehéz problémáját a zsidók tömeges kivégzése útján megoldani. (*Nagy derűtség.*) Ezen drastikus politika mellett aztán a zsidó elem az európai államokban koronkint meg-meggyérülván, az állapotok egyideig megint tűrhetőkké váltak.

De már napjainkban, a zsidó kozmopolitikus hatalom teljének zenithjén, amidőn a zsidó alliance pusztá intézésére valamennyi európai állam kormánya siet interveniálni minden, a zsidókon elkövetett legcesekélyebb erőszakoskodás eseteiben is, noha az ily erőszakoskodási esetek előfordulásának mindig maguk a zsidók az okai: napjainkban ama drastikus politika csak nagy állami megrázkódtatások, vagy több állam társadalmára kiterjedő sociális convulsiók eseteiben lenne követhető, s ily esetekben, ha kell, fog is követtetni.

Hogy ily viszonyok között az európai népek saját államaik kormányai által kénytelen-kelletlen kínpadra vannak húzva, s a zsidók élve az alkalommal, boszut állanak rajtuk mindazon igazságtalanságokért és kegyetlenségekért, a melyeket ezen népek ősei az ő őseiken elkövettek, s kitűnő társadalmi szervezetüket minden akadály nélkül felhasználva, pusztítják ezen népeket: nagyon is természetes.

De ki fogja ezeket egészséges állami és társadalmi állapotoknak tartani? – Úgy hiszem senki, még maguk a zsidók sem.

Ezen, Európára nézve capitális fontossággal bíró dilemmának tehát csak egyetlen elfogadható s korunk szellemének megfelelő megoldása lehet, s e megokolás az, a mire, mint említettem, 18 száz év óta soha sem volt oly kedvező alkalom mint napjainkban: a zsidó állam visszaállítása Palaestinában.

Távrolról sem vindicálom magamnak az eszme eredetiségét. Megfordult az az eszme, hogy a zsidók hazájukba visszatérjenek, többé-kevésbé határozott alakban minden főben, a mely a zsidókérdés problémájával foglalkozott, Luther-től kezdve Fichte-ig s ettől Goldwin Smith-ig, a ki a »Nineteenth Century« című angol folyóirat f. é. május havi füzetében egyenesen azzal a határozott javaslattal lép fel, hogy a török birodalom jelenlegi zilált állapota mellett itt a kedvező alkalom, a zsidóknak saját hazájukat visszaadni, s ekkép Zsidóországot visszaállítani.

És miért ne? tisztelt ház!

Korunk a nemzetiségek, a népfajok tömörülésének, az államoknak a nemzetiségi elvre való alapíttatásának – de emellett egyszersmind a régi történeti múlt feléledésének is, korszaka. Ha Magyarország, ezen két nagy elv alapján, Mohácsnál elvesztett állami önállóságát 1867-ben visszanyerte; – ha Görögország s a Balkán-félszigeti többi keresztény népek részint már korábban visszanyerték, részint pedig azon utón vannak, hogy idővel visszanyerik, csekély módosulásokkal, ugyanazon állami konfigurációkat, amelyekkel az ozmán hódítást megelőzőleg, századok előtt bírtak; – ha Németországban Barbarossa birodalma csak 600 év múlva éledt föl ismét; – s ha végre Itália, a római birodalom szétzúzatása után csak 1400 év múlva nyerte vissza újra egységes állami és nemzeti lételét: miért ne lenne ilyesmi lehető a hajdani egységes Itália megszűnte előtt csak 400 évvel korábban szétrobantott zsidó államra nézve?

Hallom az ellenvetést, hogy a felhozott esetekben az illető nemzetek, szabadságuknak, vagy állami egységüknek visszanyerése előtt is már az illető országokban laktak, s így tulajdonkép csak államformájuk változott meg; holott a zsidó nép ma mindenütt nagyobb tömegekben lakik mint Palaestinában.

De hát kérdem, t. ház, nem áll-e fenn még ma is a

zsidó állam közöttünk Európában mint állam az államban, helyesebben mondva, mint állam az államokban? – Kérdem, melyik európai állam szervezete versenyezhet a zsidó egyetemes köztársaság szervezetével, a mely zsidó universalis republica főkörmánya a párisi alliance Israelite s elnöke ezen társulat elnöke? – Kérdem, szétszakadt-e minden kötelék, a mely a zsidó népet eredeti hazájához csatolta valaha, s kitörölte-e szívéből a zsidó nép az Ősi haza iránti ragaszkodást? – Elmosódtak-e a régi tradíciók, a melyek a hajdani nemzeti dicsőség színhelyeivel elválszhatlan kapcsolatban vannak? – Nem ragaszkodik-e e nép az ősi szokásokhoz, sőt nagy részben még a régi öltözékhez, nyelvhez és íráshoz is, oly mérvű szívóssággal és scrupulositással, amelyhez hasonlót nem mutat fel a történelem? – Nem ünnepli-e meg e nép, hazájának, fővárosának, templomának feldúlása emlékét évenként, az erre szentelt gyásznapon, mint a legnagyobb nemzeti szerencsétlenséget? – Nem vándorol-e évenként ezer meg ezer zsidó a világ minden részéből Palaestinába, hogy Jeruzsálemben, a Moriah-hegy szikláira borulva, siránkozzanak és keseregjenek az eltűnt nemzeti dicsőség felett, s hogy haláluk után, atyáik mellett, az ősi haza földjében nyugodhassanak? – S nem megy-e a pietás még a régi haza röge iránt is annyira, hogy számtalanon földet hozatnak Palaestinából, hogy annak porát haláluk után holttesteikre hintessék?

Ahol a régi haza, a régi tradíciók, a régi nemzeti emlékek és a történelmi múlt iránt ily tántoríthatlan ragaszkodás, ily forró érzelmek nyilvánulnak: ott a régi haza visszaállításának megtörtént kimondása és annak megnépesítése és szervezése között tán egy rövid év sem fogna lefolyni, annyival kevésbbé, mert hisz a jelenleg úgyszólván nomád zsidó nép a legmozgóbb elem a világon, s vagyona legnagyobb részt ingóságokba levén fektetve, legnagyobb része akár 48 óra alatt megváltoztathatja lakhelyét. (*Élénk derűtség. Halljuk!*)

Anthropológiailag constatat tény levén pedig az, hogy egy nép sem képes minden éghajlat alatt oly könnyen meghonosulni mint a zsidók: a föld minden zónájából visszavándorlandó zsidók, az ősi, congeniális földön minden nehézség nélkül acclimatizálódni fognak. (*Derűtség.*)

Tehát Zsidóország visszaállítása ellenében, a Palaestmában található zsidó lakosság aránylag gyér volta nem lenne akadály, annyival kevésbé, mert az utóbbi években a zsidó visszavándorlás Palaestinába, mintegy jelöl az időnek, különben is nevezetes mérveket öltött; – a Palaestinát környező Syriában, Arábiában s Afrika középtengeri partvidékein pedig jelenleg is nagy tömegekben laknak zsidók.

A mi mármost a zsidó állam Keleten való felállításának politikai szükségességét és opportunitását illeti: erre nézve, úgy hiszem, elég utalnom a Kelet jelenlegi hatalmi és nemzetiségi viszonyaira. A semitikus zsidók legközelebbi vérrokonai: az arabok, már rég lejátszották szerepüket; Egyptom állami életképessége is szerfölött problematikus; az erőben megfogyatkozott török birodalom pedig, leszámítva hősi hadseregének az egész világot joggal bámulatba ejtett vitézségét, nélkülözi s mind nagyobb mérvben nélkülözni fogja azon materiális és morális tényezőket, a melyek egy egészséges fejlődésű állam-szervezet biztos és maradandó fenállhatásának elengedhetlen garantiáit képezik.

A Kelet kitombolta magát; a hajdan azt vasmarkok között tartott népek hanyatlásba, tespedésbe estek. Szükséges tehát, hogy ott egy oly pezsgő életerejű, intelligens, hangyaszorgalmú, előrehaladó, nagy jövővel bíró új elem, mint a zsidó jelenjék meg a küzd téren, s vegye át a vezérszerepet, a mely vezérszerep őt, a részint vele vérrokon sémita, részint pedig a vallására nézve vele rokontermészetű mohamedán törzsek között sokkal jobban megilleti, mint a hozzá teljesen idegen európai keresztény népek között, a mely európai keresztény népeknek teljességgel nincsen semmi szükségük, sem pedig kedvük a zsidó vezényletre és kormányzatra.

A zsidók, kitűnő szellemi tehetségeikkel, magas politikai, jogi, kereskedelmi és finansiális képzettségükkel, kivált pedig roppant pénzhatalmukkal, a főleg nagy, chronikus pénzszükségben szenvedő török birodalom regenerálóját eszközölhetik Ázsiában, (*Nagy derültség*) s mint szultán ő felségének kipróbált ragaszkodású, loyális alattvalói, avagy föltétlenül megbízható hű szövetségesei, hatalmas támaszaivá válhatnak az annyi oldalról szorongatott, annyi ellenségektől környezett ozmán birodalomnak.

Mérhetetlen tér nyílik nekik a Keleten, kifejteni hatalmukat, s a visszaállított régi haza határait időnként mindinkább kiterjesztve, egy hatalmas keleti birodalom alapjait vethetik meg; miáltal nem mint jelenleg teszik, más nemzetek álczája alá bújva, s így kevésbé tisztességes, mert képmutató módon, hanem nyíltan és bevallottan, mint a zsidó állam polgárai, követhetik nemzeti tendenciáikat, valósíthatják meg minden akadály nélkül nemzeti aspirációikat, tisztelve az egész világ által, a mely őket most, mint más nemzetek parazitáit, megveti és gyűlöli; – ekkép előharczosaivá válván a visszamaradt és hanyatlásnak indult Keleten a civilizációnak, a művelődésnek és az általuk közöttünk annyira hangoztatott humanitárius elveknek.

De az ősi nemzeti tradíciókon vallásos pietással csüngő zsidó népben, a régi haza visszaszerzésének és nagygyátételének eszméje napjainkban is él.

Erre vonatkozólag érdekesnek tartom egy hírlapi közleményt emlékezetbe hozni, a mely közlemény az 1876. év nyarán a fővárosi összes politikai lapokban megtette a körutat A »Pester Lloyd« 1876. évi augusztus 28-iki és a »Nemzeti Hírlap« augusztus 27-iki számai szerint e hírlapi tudósítás következőleg hangzik:

»Zsidóország helyreállítása. A »Hamagid« héber hírlap egy londoni levelet közöl, melyben azt mondja, hogy a török kormány Angliában levő számos zsidó hitelezőinek felajánlotta Palaestina egy részét. Konstantinápolyi lapok arról tudósítanak, hogy Sir Hammond összeköttetésben áll Gwedallá-val, egy, angol, francia és osztrák zsidókból álló társulat alapítójával, a mely társulat 8 millió font sterling tőkével azon van, hogy a magas portától az egész szent földet megvegye. Gwedallának egy közleménye szerint, az európai nagyhatalmak jóváhagyása nélkül az átengedésre nem lehet gondolni; van azonban remény, hogy az üzlet mégis létrejön. Már évek óta egész Európa legbefolyásosabb házainál sikerült az érdekeltséget az ügy iránt felkelteni, és pedig nem eredmény nélkül. Gwedalla legközelebb személyesen szándékozik Konstantinápolyba menni, hogy az ügyet ott helyben szorgalmazza.«

Ezen, ismert kiváló zsidó férfiak mint szereplők neveit említő és részletekbe is ereszkedő hírlapi közlemény annak

idején nem dementáltatott. Azon titkolódzó eljárás mellett, melyet a zsidóság, a nem-zsidó közönség számára is írt lapjaiban, saját házi ügyeit illetőleg követ, közelebbi részleteket a dologról nem tudhatni. Alapuljon a felolvasott közlemény valóságon avagy sem: egyet az mindenesetre bizonyít, s ez az, hogy a zsidó nép egy része hön óhajtja hazája visszaszerzését.

Mi az oka annak, hogy a zsidó nép ezen része, daczára a rendelkezése alatt álló nagy eszközöknek, nem tud czélt érni: positivitással nem tudhatni. De gyanítható. Ez az ok azon mindenható és terveikkel az egész világot átölelő zsidó hatalmasok gátló közbelépte, a kik sokkal kényelmesebbnek találják a zsidó politikusok és zsidó államférfiak szerepét továbbra is Londonban, Parisban, Berlinben, Bécsben, Budapesten s egyéb európai fővárosokban játszani, és a kik szüknek találnák magukra és világrengető terveikre nézve Palaestina határait, sokkal előnyösebbnek tűnven fel előttük, a zsidó tendenciákat, az európai nemzeteknek való parancsolással követni. Ezen, terveikkel az egész világot átölelő zsidó hatalmasok, népük érdekeit sokkal inkább előmozdíthatni vélik azáltal, ha a zsidó nép továbbra is más népeken élőködik, s azok életerejét szívja. Ezek a zsidó hatalmasok az európai népek társadalma ellen azon vakmerő tervet forralják, hogy ezen társadalmat anyagilag és moraliter mindinkább tönkretegyék a parancsaiknak vakon engedelmeskedő zsidó légiókkal, a mely, ellenünk csöndes irtóháborút viselő légiók ellen sem szuronyaink, sem ágyúink nem használnak semmit; – ezen zsidó hatalmasok arra spekulálván, hogy ekkép ezen társadalmat lassú halállal kiöljék, és helyébe egy, kizárólag zsidókból állandó társadalmat ültessenek.

De nagyon csalatkoztok számításaitokban, urak. Mert ne csináljatok magatoknak illúziókat aziránt, hogy ezen pokoli tervetek nem fog sikerülni; és mivel a világtörténelem körben mozog, eredménye csak az lesz, a mi volt a korábbi századokban is hasonló viszonyok között, bármennyire a sötétség századának erőlködjetek is bélyegezni aztán a mi századunkat is.

Mesterileg üzött szemfényvesztések nem fog már hosszú ideig sikerülni, és a benneteket elérendő katastrophá órájában hiába fogjátok a vészharangot húzni,

az egész világot segítségül híva: nem lesz egy hang, mely mellettetek felszólalni – nem lesz egy kar, mely mellettetek felemelkedni fog; mert lejátszani fogtátok az európai népek között oly hosszú ideig mesterileg vitt álnok szerepeteket.

Azért tehát csak lásson mielőbb hozzá a zsidó nép, saját jól felfogott érdekében is, hogy a probléma gyökeresen megoldassék, és a mindkettőnkre nézve tűrhetetlen állapotok mielőbb véget érjenek.

És most nem azon, holmi exterminációs theoriát valló zsidó kozmopolitákra appellálok, a kik, noha mindinkább kivetkőznek a zsidóság specifikus külső saját-szerűségeiből, sőt a régi tradíciókból, szokásokból gúnyt is űznek; de mindennek daczára, az őket környező európai társadalmi renddel nemcsak hogy őszintén megbarátkozni nem tudnak, s velünk összeolvadni nem akarnak, de sőt szünet nélkül sötét terveket forralva, egyenesen társadalmunk s annak alapjai ellen törnek; hanem appellálok a zsidó patriótákra, azon zsidó patriótákra, a kik közel két évezreden át híven megőrizték az ősök hagyományait, a kik melegen ápolják keblükben a feldúlt régi zsidó haza reminiscentiáit, és a kik hön táplálják szívükben azon reményt, hogy az a föld, a melyen atyáik járdaltak, az a föld, a mely hajdani nemzeti dicsőségük színtere volt, újra nemzetüké lesz, s mint állam nagyobb és hatalmasabb lesz, mint volt dicső királyaik alatt, ezekre a zsidó patriótákra appellálok: ragadják meg az alkalmat hazájuk visszaszerzésére. Most, midőn a Keleten minden inog és mozog, most van a legkedvezőbb pillanat a diplomáciai nehézségek legyőzésére is.

És aztán mindazok, a kik idegeneknek érzik magukat közöttünk Európában; a kik exclusiv nemzeti és faji saját-szerűségeiket megtartani akarják; – a kik nem képesek közöttünk megélni anélkül, hogy közöttünk továbbra is államot az államban ne képezzenek; – a kik az európai társadalmi renddel őszintén kibékülni s a keresztény civilisációt minden fentartás és hátsó gondolat nélkül elfogadni nem hajlandók, s a kik velünk asszimilálódni, egybeforrni nem akarnak: mindazok váljanak meg tőlünk. Boldogulásuk, jólétük és szerencsájuk iránti legjobb kívánataink kísérendik őket hazájukba vissza, a honnét 1800 éven át számkivetve voltak.

Azok pedig, a kik bármely okból szívesebben farnak közöttünk Európában, szűnjenek meg azontúl államot képezni az államban, hagyjanak fel véglegesen minden támadási tervekkel ellenünkben, hagyjanak fel minden kizárólagos uralmi ábrándokkal, hagyjanak fel a kiirtási politikával, fogadják el minden tartalék-gondolat nélkül szokásainkat, béküljenek ki őszintén a keresztény civilisátióval, assimilálódjanak velünk, olvadjanak belénk, s legyenek velünk egy test, egy lélek, egy és ugyanazon ember. Ily alakban aztán a legőszintébb Örömmel fogjuk körülünkben látni őket.

A t. ház eddigi fejtegetéseimből is látni méltóztatik, hogy egy önálló zsidó államnak avagy egy, a porta fenhatósága alatt állandó autonóm tartománynak Palaestinában leendő felállítása napjainkban már nem tartozik a chimaerák országába, s hogy annak eszméje több oldalról már meg is pendítettett.

Így állván a dolog, nem lehetetlen, hogy a keleti ügyek tán még hosszú időt igénybe veendő rendezése és a Kelet jövőjének az európai diplomatia által leendő végleges megállapítása processusának folyamán szóba fog hozatni a zsidó állam fel- s illetőleg visszaállításának kérdése is, történjék ez akár közvetlenül az európai zsidóság vezér körei akár pedig valamely európai állam kormánya részéről.

És ereszben reméljük, s akarjuk hinni, hogy Nagy-Britannia kitűnő miniszerelnöke, Lord Beaconsfield-Disraeli, a ki – mint imént is említettem – egyszersmind a zsidó tendenciák és czélok leggeniálisabb és jelenleg leghatalmasabb képviselője is, életkorának előrehaladottságával már felhagyott azon theoriával, a mely theoriát még a 40-es években, irodalmi műveiben vallott, s a mely theoria értelmében a zsidóság mint »felsőbb emberfaj«, a természet által arra van hivatva, hogy a »zagyva vérű, alsóbb« európai népfajokat kiölje, kiirtsa. Mondom, meglehet, hogy Lord Beaconsfield-Disraeli úr *ma* már a zsidókérdést illetőleg más nézeteket vall, és nagy jövővel, fényes kilátásokkal bíró népére nézve *ma* már tán előnyösebbnek tartja, egy saját, egy külön államban, egy saját, az ősi hazában s az ősi földrészen venni azon általa rajzolt colossális fejlődést, a mely fejlődés mellett pusztán vérrokon sémita törzsek s hanyatlásnak indult, műveletlen népek fognának

csak a pezsgő életerejű zsidók által absorbeáltatni, miáltal a civilizáció, az emberi művelődés ügye nemcsak nem vesztene, de sőt nyerne; – holott az európai népfajoknak tervezett – de tán mégis nehezen sikerülhető – extirpációjával, a mely európai népfajok az emberi nem virágát képezik, s a mely európai népfajoknak minden szépet, nagyot és magasztost köszön az emberiség, kivéve tán egyes-egyedül a kereszténység útján általunk is elfogadott, de előttünk már azelőtt sem egészen ismeretlen volt vallási és morális igazságokat, a mely igazságok felfedezésében és fixírozásában a sémiták mesterek, – mondom, ezen európai népfajok tervezett kiirtásával a civilizáció is sírjába szállna.

Ismétlem, nem lehetetlen, hogy a Kelet ügyei végleges rendezésének folyamán, a mely rendezésben Angliát illeti meg az oroszánrész, maga Lord Beaconsfield-Disraeli úr is szóba fogja hozni Zsidóország visszaállítását. De ott van ő kivüle Gambetta úr, a ki viszont a hatalmas Franciaországnak parancsol; – ott van Lasker úr, a ki a német birodalmi gyűlés többségének vezére; – ott vannak Dr. Glaser és Dr. Unger urak, a kik az osztrák kabinet lelkei; – ott vannak továbbá .... De hisz ennyi is elég arra, mikép láthassuk, hogy Európa vezérállamaiban zsidó államférfiak adván a hangot: csak egy szavukba kerül, hogy az ige testté váljék.

A mi mármost a török kormányt illeti, a melynek financial rendbehozatala céljából nevezetes pénzüsszegekre van szüksége, s a melynek e célra a zsidók nem 80 millió, de ha kell, 800 millió forintot is képesek rögtön rendelkezésére bocsátani, s a mely kormány a lefolyt háború alatt is meggyőződhetett az összes európai zsidóságnak iránta táplált meleg rokonszenvéről és ragaszkodásáról: a török kormány egy oly államfentartó és consolidáló barátságos elemnek, mint amilyen reá nézve a zsidó elem, a birodalomba való tömeges befogadása ellen, ezen elem részére egy, az ő souverainitása avagy souverainitása alatt állandó, szűkebb vagy tágabb körű autonómiával felruházott tartomány kirendelése ellen, sőt még egy független Zsidóország felállítása ellen is, nehezen fogna ellenvetést tenni, feltéve, hogy e terv ellen az európai nagyhatalmak kormányai veto-t nem mondanak.

Jóllehet pedig nincs állam Európában, melyben a zsidókérdés oly égetőn szükséges radikális megoldást igényelne, mint monarchiánkban s különösen Magyarországon; mindamellett indítványom nem czélozza azt, hogy mi vegyük kezünkbe, legalább ezúttal, ezen ügyben az iniciatívát. Monarchiánk annyi oldalról igénybe van véve a különböző megoldandó kérdésekkel, hogy erre tán ideje sem igen lenne; – államadóssági roppant terheink által annyira a zsidó finánckörök kegyelmére vagyunk utalva, hogy legalább is kellemetlen következményeket maga után vonható indiscretiónak vétetnék részükről, ha a mi kormányunk ragadná meg az iniciatívát egy oly kérdésben, a melybe ők másokat, idegeneket, nem igen szeretnek beleavatkozni látni.

De az már teljesen indokolt, igazságos és méltányos kíváncsi, hogy az esetben, ha az európai zsidóság vezérkörei vagy valamely európai állam kormánya részéről, a keleti, kérdés megoldásának valamely jövő pházisában megpendítették az eszme, úgy Ausztria-Magyarország annak realizálását ne ellenezze. Úgy hiszem, hogy külügyi kormányunk ily lépéssel a monarchia s különösen Magyarország óhaja, közvéleménye és érdeke ellen cselekednék; s hogy a magyar kormány és a közös külügyi kormány, egy oly indítvány megtétele esetére, előre tájékozhatta magát a képviselőház és az ország közvéleménye felől: tartottam szükségesnek és időszerűnek jelen indítványommal felvetni a kérdést.

Elnök: A háznak akusztikája oly rossz, hogy ide csak szakgatva jöttek a hangok a t. képviselő úr előadásából. Ennélfogva én kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy miután értesültem, hogy a t. képviselő úr ilyenféle kijelentéseket tett, hogy a középkorban tömeges kivégzés által oldották meg az ilyen kérdést. *(Felkiáltások: Nem mondta!)* Ha nem való, akkor megszűnik a kérdés; de ha való volna, azt hiszem az elnökségnek kötelessége volna őt rendreutasítani. *(Nagy zaj.)* Miután örömmel értesültem, hogy nem való, ezennel semmi kijelentést sem teszek, hanem felteszem a kérdést.

Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszter: Nagyon sajnálom, hogy e házban oly doctrinák fejtegetettek, melyek a kor humanitárius elveivel, e ház nemes

szellemével és nagy részben a tényekkel is ellentétben állanak, (*Helyeslés.*) és amellet talán hamis és káros interpretációkra szolgáltatathatnának alkalmat. Egyébiránt én az egészet egy irodalmi essay-nek tekintem, mely elmaradhatott volna, valamint az indítvány tárgyalása is el fog maradni. És én azt remélem és nem is kételkedem rajta, hogy ezen egész felszólalás mint egy irodalmi essay, minden nyom és minden utóhang nélkül a házban örökre el fog hangzani. (*Tetszés.*)

Istóczy Győző: Indítványom megtételével két főcélzt akartam elérni. (*Felkiáltások: Nincs joga szólni! Van joga szólni!*) Vissza fogom vonni indítványomat. Egyik célom az volt, hogy ezúttal a zsidókérdést minden részleteiben és főbb vonásaiban pontonként kifejtsem, sat. ház és a nemzet szeméi elé tárjam azon veszélyeket, melyek ez oldalról a nemzetet fenyegetik. A журналистика részint szándékosan, részint a viszonyok által kényszerítve, kénytelen-kelletlen az absolut agyonhallgatás politikáját követte és követi.

Hegedűs Sándor: Nem fogja követni!

Istóczy Győző: Különösen a »Hon«!

Elnök: Én kénytelen vagyok szorosán a házszabályokhoz ragaszkodni, a melyek azt mondják, hogy a ház értelmes tárgyalás nélkül egyszerű szavazás útján határoz. (*Vissza akarja vonni indítványát!*)

Miután a t. képviselő úr indítványát igen bőven kifejtette, azt hiszem, hogyha azt vissza akarja vonni, egyszerű kijelentéssel is megteheti. (*Élénk helyeslés. Nagy zaj.*)

Istóczy Győző: Miután úgy látom, hogy a t. ház türelme kimerült, csak igen röviden fogok nyilatkozni.

Másik célom az volt, hogy ezen nehéz probléma megoldására nézve egy legalább is plausibilis megoldási módot javaslatba hozzak.

Ezen két célomat elértem. Miután azonban az igen t. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kijelentése után nincs reményem arra nézve, hogy indítványom tárgyalás alá fog vétetni . . . (*Egy hang a baloldalon: Titkos szavazást kellene a képviselő úrnak kérnie! Nagy derűtség.*) ezennel visszavonom indítványomat, és szavaimnak helyességére nézve a jövőt hívom tanúul.

VI.

A kisbirtoki földhitelügy.

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Ötödik kötet,
a 121. s köv. lapokon.

100. országos ülés, 1879. évi márczius 29-kén Ghyczy Kálmán elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvények 10., 11. és 12-ik sorjegyzékének tárgyalása .....

Éles Henrik előadó (olvassa): Somogymegye közönségének kérvénye a kisbirtokosok földhitelegyesületének életbeléptetéséhez szükséges törvényhozási intézkedések megtétele iránt.

A kérvényi bizottság tanulmányozás végett a pénzügy-ministernek javasolja kiadatni.

Istóczy Győző: T. ház! Én teljesen jogosulnak és indokoltnak tartom, ha egyes törvényhatóságok a »Kisbirtokosok Országos Földhitelegyesületé«-nek mielőbbi életbeléptetését sürgetik.

Ha ezen egyesület pusztán magánvállalat lenne: úgy nem is bátorkodtam volna felszólalni ez ügyben.

De ezen egyesület elejétől fogva úgy lett feltüntetve, mint országos közintézet, a mely hivatva lesz a kisbirtokos osztály gazdasági regenerációját eszközölni; s országos közintézeti jellegénél fogva az alapítvány-gyűjtés is a múlt, nyáron részben hivatalos utón: a főispánok és törvényhatóságok útján ment végbe, azonkívül, hogy a kormány elhatározta magát, miként az általa tett 500,000 frtnyi alapítvány jegyzése mellett, ezen országos közintézetet jogkedvezményekkel látja el.

Amint a lapok annak idején közölték, az intézet életbeléptetésére szükséges egy millió frtnyi alaptőke – beleértve ebbe a kormány által jegyzett 500.000 frtot is, – a múlt nyáron alá is íratott, és pedig törvényhatóságok, községek, különféle testületek és magánosok nemes vetélkedése mellett; s így már most itt lenne az ideje, hogy az egyesület életjelt adjon magáról.

Azonban mindnyájunknak nagy sajnálatára constalnom kell azt, hogy úgy látszik, ezen intézet ügye valamikép zátonyra jutott

Úgy hiszem, felesleges bővebben kiterjeszkednem annak bebizonyítására, mennyire égető szükség, hogy népünk az uzsorás kezek közül lehetőleg kiragadtassék; (*Helyeslés halfelől.*) mert arra nézve már tisztában vagyunk magunkkal, hogy a kamatmaximumot megállapító 1877-ik évi VIII. t. cz., a mely csak negatív intézkedéseket tartalmaz, egymagában nem orvosolja a bajt; a mely törvény rendeleteit felülrá az uzsorások száz és százféle úton-módon kijátszák.

Sikeres positiv gyógyszernek az uzsora pusztításai ellen, a kisbirtokosokat illetőleg, a tervezett kisbirtoki földhitelegyesület tartatik. Hogy mennyi alappal, azt a jövő fogja megmutatni. De tény az, hogy igen számosan annak tartják.

Szükséges tehát, hogy az intézet a hozzá kötött várakozásoknak teljes erejéből törekedjék megfelelni; de viszont, hogy a t. kormány is, az ez irányban szükséges törvényhozási intézkedéseket mielőbb kieszközölje.

Ezen ügyben nincs halasztani való időnk. A közelebb lefolyt költségvetési vita alatt is ismételve constatáltatott az a tény, hogy a magyar földbirtokos-osztály tömeges deposedátíója van folyamatban egy betolakodó idegen elem részéről, a mely idegen elem nemzetiségünket és társadalmunk lételét fenyegeti. (*Mozgás.*)

Igaz, hogy ezen tömeges deposedátíó calamitása nem oly szembeszökő, mint például a szegedi gyászeset.*) De e zajtalan pusztulási processus még hasonlíthatlanul vésteljesebb reánk nézve, mint a most említett nagy katastropha. (*Úgy van! half elől.*) Ezer meg ezer család

*) T. i. a szegedi árvízveszedelem. – A kiadó.

megy tönkre s pusztul el egymás után az uzsora miatt, anélkül hogy a mindenükből kifosztogatottak panaszhangjai a hírlapok szerkesztősegeinek irodáigi hatolhatnának.

Ne nézzük közönyösen és tétlenül, miként húzzák el lábaink alól a földet; hanem iparkodjunk szorgalmatos kisbirtokos-osztályunkat oly intézményekkel ellátni, a melyek képessé teszik őt arra, hogy az uzsorások körmei közül kiszabadulhasson.

Ilyen intézménynek tartatik egy kisbirtoki földhitelintézet; s ugyanazért a t. kormányt arra kérem, hogy a tervezett »kisbirtokosok országos földhitelegyesületé«-nek mielőbbi életbeléptetését – amennyiben ez az ő actiójától is függ – lehetővé tenni méltóztassék. (*Általános élénk helyeslés.*) *)

Egyébiránt ne feledjük, hogy nemcsak a kisbirtokos-osztály pusztul az uzsora miatt; a mely osztályra nézve se higyjük, hogy a kisbirtoki hitelintézet felállításával mindent megtettünk. Szenved az uzsora miatt társadalmunk minden osztálya. S ugyanazért ezúttal még csak azon óhajomnak adok kifejezést, hogy azon hatalmas mozgalom, a mely Németországban és Ausztriában a mai társadalom vámpyr-jai ellen végre-valahára megindult, nálunk is minél élénkebb visszhangra találjon, (*Élénk helyeslés.*) s nálunk is, mint a most említett államokban, mielőbb törvényhozási intézkedésekben is nyerjen kifejezést. (*Helyeslés.*)

*)»A kisbirtokosok országos földhitelintézetéről« szülő törvény az 1879. évi XXXIX. törvényzikkben lett aztán megalkotva. – A kiadó.

VII.

Mezőgazdasági érdekek.

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Nyolczadik kötet,
a 205. s köv. lapokon.

170. országos ülés, 1879. évi november 19-kén báró Kemény János elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvények XIX. sorjegyzékéből elmaradt kérvények és a XX. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása .....

Vécsey Tamás előadó: A magyar gazdák II. országos értekezletének végrehajtó-bizottsága emlékiratot nyújtott be az ország mezőgazdasági helyzetéről, kérvényezve, sat.

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Hogyha a tárgyalás alatt levő emlékirathoz ezúttal hozzászóllok, nem azért teszem azt, mintha a kérvényi bizottság véleményét, mely szerint az emlékirat beható tanulmányozás és véleményes jelentéstétel végett a közigazdasági bizottsághoz utasíttatni javasoltatik, el nem fogadnám; hanem felszólalok azért, hogy néhány szóval jelezzem azon régóta várt kedvező fordulatot, a mely a magyar gazdák székesfej érvári II-ik országos értekezletével és annak eredményeül a jelen emlékirattal, mezőgazdasági életünk terén végre valahára beállott.

Igen, végre valahára felocsúdott gazdaközönségünk azon sajnos lethárgiából, a melybe az az 1868. év óta esett, a mely évben t. i. a magyar gazdák első országos értekezlete ülésezett.

Mik voltak okai ezen pangásnak, ezen közszellemhiánynak, ezen közönynek a magyar gazdák között az 1868. óta lefolyt 11 év alatt? Azt mindnyájan tudjuk, hogy

bizonyára nem mezőgazdasági állapotaink rózsás volta, a mely mellett gazdáink oly jól érezték volna magukat, hogy minden további mozgolódást szükségtelennek tartottak volna.

Némelyek ezen sajtószzerű tünemény okát a magyar emberrel veleszületett jó adag indolentiában, mások a túlságos és a nemzet egész figyelmét lekötő szerfölötti politizálásban és pártoskodásban, ismét mások az 1867. év óta volt kormányok mulasztásaiban s hanyagságában s mások ismét másutt keresik.

Én nem akarom kétségbe vonni, hogy ezen nézetek mindegyikének van bizonyos mértékig jogosultsága; hogy nálunk magyaroknál bizony elkelne egy kissé több erély, mozgékonyosság és elevenség anyagi életérdekeink érvényre juttatásában; hogy a túlságos politizálással és pártoskodással az ország bajain, amint az eredmény mutatja, nem-hogy nem lett segítve, de inkább a bajokba mind mélyebben és mélyebben sülyedtünk; s hogy végre eddigi kormányainkra sem fér valami nagy dicséret azért, hogy mezőgazdasági állapotaink javításában megerőltették volna magukat. Mindezen okok azonban in ultima analysi visszavihetők egy általános főokra, a melyben én, t. ház, mezőgazdasági bajaink eredeti főokát keresem és feltalálhatni is vélem. (*Halljuk! Halljuk!*)

Ezen általános ok nemcsak hazánknak, hanem a legtöbb európai államnak, nevezetesen Németországnak és Ausztriának mezőgazdasági életében is éreztette vészes hatását. (*Halljuk!*)

Ez az ok pedig: az ingó tőkének és az ingó tőke képviselőinek a jelen évtized eleje táján történt túlsúlyra jutása a közgazdasági élet minden irányaiban, a sajtóban, a parlamentekben. Összes gazdasági életünk működéseinek ettől fogva a börze s vele természetesen a közszellemtől tudvalevőleg fennen lángoló börziáner-coteria lett regulatora; a börze lovagjai adták a hangot a szolgálatukba állott sajtóban, a rendelkezésük alatt volt parlamentekben s a parlamentek által mozgásba hozott kormányoknál.

A szabadkereskedelmi, másképp az u. n. manchesteri tanoknak a szélsőségig vitt alkalmazása folytán, az ingó tőke felszabadult minden, úgy materiális mint morális békői alól, a melyekbe annakelőtte, a termelési erők egyensúlya érdekében verve volt; s az ingó tőkének privilégiumok-

privilegiumokra adattak azon korban, a melyben minden egyéb privilégiumról beszélni, sőt azokra csak visszaemlékezni is, szánalmas hígvelejűségnek vagy legalább is anachronizmusnak tartattott.

És a teljesen szabad szárnyra eresztett ingó tőke s annak praepotens főképviselői nem is maradtak tétlenek a kedvező helyzet kihasználásában. A „gazdászati fellendülés” hangzatos firmája alatt megkezdődött a bank-, vasutársulat- sat. alapítási szédelgés.

Ki törődött volna az ilyen időben az alig 4 o szazalékot hozó földbirtok és a vesződéses mezei gazdaszat érdekeivel, amikor egy éjen át milliomossá is vagy legalább is vagyonos emberré lehetett az ember a börze escamoteur-jei útmutatásainak segélyével? A földbirtok közgazdaságilag azontúl csak egy szerepet játszott: a jól kamatozó kölcsönök biztosítékául szolgáló hypotheka szerepét. (*Derültség.*)

A mobil tőke mobilizálta a földbirtokot is; s ezen mobilizációnak az lett az eredménye, hogy úgy nagy- mint közép- és kisbirtokos osztályunk ősi birtokából szerencsésen kimobilizáltatni kezdett. (*Helyeslés és derültség.*)

Ha hébe-korba a sajtóban vagy a parlamentben egy-egy gyenge panasz hallatta magát a földbirtokos osztály mind aggasztóbbá váló helyzete fölött: a felelet az volt, hogy „laissez passer, laissez faire”, hagyni kell a dolgokat magukra! A természet törvénye s egyik nemzetgazdászati alapelv az, hogy az erősebb elnyomja a gyengébbet, s pusztuljon a férgese!

Arra, hogy e gyengébb, ezen állítólagos férgese a magyar nép zömét képező földbirtokos osztály volt, sem a grund erek zsoldjában volt sajtó, sem a gründerek befolyása alatt állott parlament nem gondolt. (*Élénk helyeslés.*) S odáig mentek a dolgok, hogy például a ki a mezőgazdászatusunk életfáján rágódó uzsorát csak felemlíteni merte is, el lehetett készülve arra, hogy legalább is a bányászat hírébe jön.

Ilyen viszonyok súlya alatt sülyedt aztán fokról-fokra mezőgazdászatusunk, és sülyedt Ausztria és Németország mezőgazdászatusa is.

A földbirtokos osztály, látva az ellene zúduló ellenséges áramlatot, a mely ellen minden küzdelem hiábavalónak tűnt ki: kedvét, bátorságát, erélyét veszve, apathiába esett

és resignatióval túrta sorsát; a magyar földbirtok pedig mindinkább egy kozmopolitikus idegen elemnek, a mely az ingó tőke főképviselőjeként szerepelt és szerepei, esett zsákmányául.

Ezen eredmény előidőzésében természetesen nem kis része volt a folyton emelkedett adóknak is, a melyek a kozmopolitikus finantzcliquenek a parlamentben ült ágensei által tervszerűleg az örült költekezésekbe és adósságcsinálásba hajszolt állam folyton növekedő szükségleteit fedezni voltak hivatva, úgy hogy az ez után ama finantzclique kezei közé került kormánynak a nép ellenében tulajdonkép csak az executor dicstelen szerepe jutott.

Ezen viszonyokban keresendők nézetem szerint, t. ház, mezőgazdasági érdekeink elhanyagolásának eredeti s fő okai; ha úgy tetszik, mondjuk e korszellemben.

Az ingó tőke s vele a börze korlátlan uralmának orgiáira a kijózanodás a „Krach” alakjában ugyan már évekkkel ezelőtt bekövetkezett; de éppen az ennek folytán beállt hitelválság által a mezei gazdaságon ütött újabb sebek sajtása mellett, a gazdaközönség csak a legutóbbi időkben kezdett felocsúdni lethargiájából, a melybe a kedvezőtlen körülmények őt belekényszerítették.

Az oly sokáig elhanyagolva sőt elnyomva volt mezőgazdasági érdekek visszahatása legelsőben is Németországban jelentkezett, a mely visszahatás hullámainak csapkodása felébresztette a mi gazdáinkat is. S ezen felette örvendetes agrárius mozgalom mind nagyobb és nagyobb mérveket ölt, úgyannyira, hogy Németországban és Ausztriában már-már a politikai pártszínezetet is magára öltötte, amennyiben programjába, a mezei gazdák sorakozását a parlamentben is, felvette.

Felette kívánatos, hogy ezen korszerű mozgalom nálunk is követésre találjon és pedig annyival is inkább, mert gazdáink ne higgyék tán azt, hogy egy congressus tartásával s egy különben minden tekintetben kitűnő memorandumnak a törvényhozás elé terjesztésével, eleget tettek önmaguk és a köz iránti minden további kötelességeiknek.

Sem a kormány, sem a törvényhozás nem képes, a legjobb akarat, mellett is, mezőgazdaságunk bajain segíteni, ha gazdáink saját részükről passive viselik magukat, s minden üdvüket egyedül a kormánytól és a törvény-

hozástól várják. Legyen jelszavuk az önsegély. Képződjék egy erős közszellem közöttük. Vegyék kezeikbe saját ügyeik közvetlen vezetését a megyénként életbeléptetendő vagy új életre keltendő gazdasági egyletekben; s az eredményről biztosak lehetnek.

Hogy mezei gazdáink törekvései úgy a törvényhozásnál, mint a kormánynál készséges támogatásra fognak találni: arra nézve garantiául szolgálhat nekik azon kedvező, mondhatni tárt karokkal való fogadtatás s meleg érdeklődés, a melyben jelen emlékiratuk itt a házban pártkülönbség nélkül részesült.

Azon biztos feltevésben tehát, hogy a székesfejérvári Ilik országos értekezlet és a jelen memorandum csak kiindulási pontját képezi gazdaközönségünk további erőteljes actiójának: úgy hiszem, mindnyájan csak szerencsét kívánhatunk a magyar gazdáknak ezen, hazánk életérdekeibę mélyen belevágó, sokat ígérő mozgalomhoz.

Elfogadom a kérvényi bizottság véleményét. (*Hosszan tartó zajos helyeslés.*)

VIII.

A budapesti 1880. januári utczai zavargások.

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Kilenczedik kötet,
a 253. s köv. lapokon.

196. országos ülés, 1880. évi január 28-kán Szlávy József elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Mocsáry Lajos indítványának tárgyalása .....

Istóczy Győző: T. ház! Több, előttem szólott t. képviselőtársam beszédében – igen helyesen – végrevalahára keményen ostorozva lett az elharapódzott corruptió, a mely, különben korántsem mai keletű baj és korántsem csak egy politikai párt által monopolizált üzletág, közéletünknek valódi rákfenéjét képezi.

Arról azonban, mikép lehetne a corruptió által társadalmunk testén ütött sebeket orvosolni és a corruptió további elharapódzásának elejét venni, vajmi keveset hallottam; s a mi orvoszerek e tekintetben javaslatba hozattak is, a legjobb esetben nem mások, mint csak félrendszabályok, csak palliatív szerek, a melyek csak a betegség egyes tüneteinek elhárítását célozzák; de gyökeres orvoslást, meggyőződésem szerint, nem fognának eredményezni. És pedig azért nem, mert az egész testszervezetet megragadott chronicus betegségek csak az eredeti kórananyag radikális eltávolításával orvosolhatók. *(Halljuk! Halljuk!)*

S éppen ezen gyökeres orvoslási módról egyik előttem szólott t. képviselőtársam sem emlékezett meg. Pedig az nagyon közelfekvő s mindnyájunknak volna tudomása róla. *(Halljuk! Halljuk!)*

Hát majd javaslatba fogom azt én hozni, (*Halljuk! Halljuk!*) annyival is inkább, mert a közel egy óta a hazai közönséget, sőt még a külföldet is izgalomban tartó botrányok, a legutóbbi napok sajnos eseményei és a jelen discussió is, szomorú elégtétel nekem, a ki már öt év óta hirdetem, hogy a zsidóság az a kóryanag, a mely társadalmunkat megmételjezi. (*Élénk hosszas derűtség. Halljuk! Halljuk!*)

Nézzük csak közelebből mindazon botrányokat, a melyek a mai napig szakadatlan sorban merülnek fel. Mind-egyik affaire-nek a háttérben mint Mephisto áll legalább is egy-egy zsidó. (*Élénk derűtség*) Hogy többet ne említsek: a kisbirtokosok földhitelintézeténél (egy) magát egy régi magyar családból eredetnek kiadott zsidó volt a corrupáló daemon, a ki az egész scandalosus ügynek és gyászos utókövetkezményeinek bünszerzője.

Hanem hát a zsidóról teljesen hallgat a krónika, és az egész ügynek ódiума egyedül az általa galádul befont és a megvesztegetés segélyével eszközeivé aljasított nem-zsidókra hárul a közönség szemeiben.

Ez pedig főleg, sőt mondhatni kizárólag azért van így, mert a sajtó, a mely bonczkése alá vesz mindent, a mi a társadalomban és az államban alkalmas anyagnak látszik a secirozásra, sőt még a vivisectiótól sem riad vissza: szent áhítattal hajol meg és jámbor borzadályal áll meg minden előtt, a mi zsidóságot csak a legtávolabbról is érinti; úgy hogy a szabadnak nevezett sajtó előtt van mégis egy „noli me tangere”, van mégis egy „ne-bánts-virág^k”, – s ez a zsidóság. (*Egy hang a hátoldalon: Igaz!*) S ha hébe-korba a Conventionalis hallgatást e théma felett meg kell törnie: úgy – tisztelet a csekély számú kivételeknek – csak a szolgálai tömjénezés, a nyomorult hízelgés és a szolgálatkész szépítgetés a sajtó dolga.

Azért, köszönet a hazai sajtó e qualificálhatlan magartásának, – a mely sajtó, az összes művelt világ sajtójával szembe állítva, az egyetlen kivétel, a mely a zsidókérdést teljesen ignorálja, – a hazai nagy közönség szemei bekötte vannak. S míg mi, a zsidók által előidézett corruptio folytán marakodunk egymással, s öljük-gyilkoljuk egymást: a zsidók markukba nevetnek; sőt még felül ráuszítanak bennünket, uszítják társadalmi osztályainkat egymásra. (*Nyugtalanság jobbfelől.*)

Azonban, daczára a magyar sajtó zsidóimádásának, a történelem feltartóztatlanul halad a maga útján; és akár tetszik sajtónknak, akár nem: a zsidókérdés gyökeres megoldásának ideje nincs nagyon távol.

S éppen ezen korkérdés jelenlegi előrehaladott állása mellett fölösleges lenne ezúttal a zsidókérdés felett bővebb fejtegetésekbe ereszkednem. Elégszer megtettem ezt már e házban. És ha nálunk mindez ideig nem jött is még folyamatba e kérdés, megindult az Európa más államaiban, nevezetesen Németországban, ahol a zsidóellenes mozgalom napról-napra nagyobb mérveket ölt. (*Derültség.*)

Itt az ideje tehát, hogy végre-valahára nálunk is meginduljon. (*Nevetés.*)

Elnök: Kérem a t. képviselő urat, méltóztassék a tárgynál maradni, vagy inkább ahhoz közelebb jönni. (*Nagy derültség.*)

Istóczy Győző: Ugyanazért ezúttal csak egy praktikus javaslatot leszek bátor t. képviselőtársaim elé terjeszteni.

E javaslat pedig áll egy szövetségi tervezetből, a mely szövetséget a magyarországi nem-zsidók kötnék az aggressiv és demoralizáló zsidó hatalom elleni önvédelem céljából.

Javaslatom alapjául a berlini „Antisemiten-Ligá”-nak a porosz kormány által megerősített alapszabályait vettem, a részletekre nézve hazai speciális viszonyainkat szem előtt tartva.

Ha a t. ház kegyes lesz megengedni, ezen alapszabályi tervezet főbb pontjait fel fogom olvasni.

Elnök: Csak az esetben, ha a t. ház gondolja, hogy e tárgy szóba jöhet. (*Halljuk!*)

Istóczy Győző: Teszem pedig ezt főleg azért, mert a hazai sajtóban e. kérdésre nézve uralkodó szellem mellett, a terv megvalósítását illetőleg, annak támogatására nem számíthatok.

Elnök: Gondolja-e a t. ház, hogy ez a szőnyegen levő tárggyal összefüggésben van? (*Nyugtalanság. Felkiáltások: Nem tartozik ide! Halljuk!*)

Istóczy Győző: A tervezetet tehát, a mely egészben csak 17 §-ból áll s így a t. ház türelmét nem hosszú ideig fogja^ igénybe venni, ezen utón szándékozom t. képviselőtársaim és a hazai közönség tudomására hozni. (*Nagy derültség. Rendre!*) A nevetőket kérem, szíveskedjenek meg-

kérdezni odahaza választóikat, nevetségesnek találják-e ezt, vagy nem?

Madarász József: Bizony nevetségesek azok!

Istóczy Győző: Kérem különösen Madarász képviselő-társamat, tessék különösen neki választóit ez irányban megkérdezni. *(Olvas.)* „A magyarországi nem-zsidók szövetsége központi egyletének alapszabályi tervezete.” *(Zaj. Felkiáltások: Ez nem tartozik ide! Rendre! Rendre!)*

Elnök: Én a t. képviselő urat eddig kértem, de most már, mert kérésemnek eredménye nem volt, követelni vagyok kénytelen, hogy a szőnyegen lévő tárgyhoz méltóztassék szólni, mert az ily szövetség alapszabálya csakugyan nincs összefüggésben a napirenden levő tárggyal. *(Helyeslés.)*

Istóczy Győző: Én azt csakis azon esetben óhajtottam felolvasni, ha a t. ház megengedi; azonban az elnök úrnak mostani félbeszakítása folytán kénytelen vagyok ettől elállani. *(Helyeslés.)*

Szükségesnek tartottam ezen felszólalásomat, nemcsak az általam kitűzött cél érdekében, hanem azon okból is, mert éppen a zsidó journalistika – úgy az országban, mint a külföldön – üt legnagyobb lármát és hálálkodik képmutató szemforgatással leginkább a magyar corruptió felett. *(Tetszés.)*

Tudja meg tehát a külföld is, hogy nálunk is, éppen úgy mint ottan, a legtöbb esetben zsidók a corruptorok; és ha mi, a mi embereink tisztátalan üzleteit teljességgel nem mentjük, sőt azokat határozottan kárhozzatjuk: akarjuk és nemzeti becsületünk érdekében megköveteljük, hogy a felelősségnek a zsidókat illető részét viseljék a világ előtt, a maguk neve alatt, a corruptió nagymesterei: a zsidók is.

IX.

Az „izraelita” iskola-alap ügye.

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenegyedik kötet,
a 28. s köv. lapokon.

222. országos ülés, 1880. évi márczius 11-kén Szlávy József elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvényi bizottság sorrendjének folytatólagos tárgyalása.....

Elnök: . . . Következik a napirend második tárgya: a tegnapi félbeszakadt tárgyalás folytatása. (Az „izraelita” iskola-alap ügye.)

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Megvallom, egyáltalában nem volt szándékomban ezen ügyben felszólalni; és pedig azért nem, mert az izraelita iskola-alapnak felosztása vagy fel nem osztása avagy mikénti felosztása s a zsidó vallásúak belügyeinek rendezése tisztán felekezeti ügy lévén, én, ki a zsidóságnak mint külön társadalmi kasztnak, külön népfajnak, helyesebben mondva, külön emberfajnak (*Derültség. Halljuk! Halljuk!*) a nem-zsidók irányában való viszonyát, hogy úgy mondjam: nemzetközi viszonyát tűztem ki fejtegetéseim tárgyául, újabban is bebizonyítani akartam, ha ugyan erre nézve még valakinek bizonyítékra volna szüksége, hogy én a zsidókérdést nem vallási és felekezeti, hanem tisztán és egyszerűen közgazdasági, társadalmi s politikai, következőleg hatalmi kérdésnek tekintem.

Es, ha ezúttal mégis felszólalok, teszem ezt egyedül azért, mert több előttem szólott t. képviselőtársam, eltérve a napirenden levő tulajdonképi tárgytól, kiterjeszkedett a

zsidóságnak irányunkban nem-zsidók irányában való, hogy úgy mondjam, külügyi viszonyaira (*Derültség*) is, s ereszben oly tanokat hangoztattak, a mely tanok képesek a nagyközönségnek a zsidókérdés fölött lassankint már alakult helyes nézeteit megzavarni, s azt, reánk nézve veszélyes előítéletek képzésére fogékonytá tenni.

Jelen felszólalásomnak célja tehát csupán néhány rövid megjegyzést tenni némely felhozott állításokra.

Több t. képviselőtársam, úgy látszik, a polgári házasságot sikeres eszköznek tartja azon célra, hogy a zsidóságnak a nem-zsidó elemmel való fúziója létrejöheszen, s hogy ilykép azon mindenki – ma már maguk a zsidók által is tarthatatlannak felismert állapot megszűnjék, a melyben társadalmunk, a zsidóságnak mint zárt társadalmi kasztnak fenállása mellett, létezik.

Erre nézve észrevételem az, hogy ezen nézet nem más, mint, maguk a zsidók által legbuzgóbban terjesztett előítélet, a melynek nincs egyéb célja, mint figyelmünket a zsidókérdés tulajdonképi lényegétől elvonva, azt hamis irányba terelni.

A történelemből tudjuk, hogy a zsidó nép eredettől fogva irtózott a más népekkel házasság útján való összeegyeződéstől, s hogy az ó-világból mint külön faj s külön nemzet, világhistóriai unicumként a mai napig fenmaradt: legfőképe ezen exclusivitásának köszönheti.

Pedig az ó-világban, illetőleg a kereszténység előtti korban, a nem-zsidóknál minden házasság tisztán polgárjogi ügylet volt; azidőben tehát semmi sem akadályozta a zsidókat a nem-zsidó népekkel való házassági frigy kötésében.

De továbbá vegyük azon modern államokat, mint például Franciaország, ahol a polgári házasság, és pedig már huzamosb idő óta behozva van. Mit tapasztalunk itt is? Azt, miként – eltekintve attól, hogy az európai népfajokhoz tartozók szívébe is már a természettől beoltva van a sémita fajú zsidókkal való családi összeköttetés iránti ösztönszerű idegenkedés, – a zsidóság, levonva a csekély számú, az általános szabályt csak megerősítő kivételt, a nem-zsidókkal való házasságkötéstől idegenkedik.

Idegenkedik pedig azon okból is, mert a zsidóság jól tudja, hogy a többi népekkel való egybevegyülés által nemzeti és faji individualitását elvesztené, s ez esetben le

kellene mondania azon viláгурalmi merész tervekről is, a melyek minden zsidó képzelmében élnek, s a mely viláгурalmi terveknek az „Alliance Israélite universelle” közelebb elhalt alapítója és elnöke, Grémieux Izsák Adolf, a következő szavakban adott mindenki által eléggé érthető kifejezést: „Egy új messiási birodalomnak, egy új Jeruzsálemnek kell támadnia a császárok és pápák helyébe.”

De eltekintve a nem-zsidóknak a zsidókkal és viszont a zsidóságnak a nem-zsidó fajokkal a házasság útján való összeelegyedéstől való természetszerű s illetőleg fajpolitikai indokokból eredő kölcsönös idegenkedésétől: kérdem, hogyan képzelik a t. képviselő urak a polgári házasság útján való fúziót? Mert azt felteszem róluk, hogy a törvényhozás által csak nem akarják decretáltatni azt, hogy minden nem-zsidó férfi zsidó nőt, minden zsidó férfi pedig nem-zsidó nőt tartozik elvenni? (*Élénk derültség*) No, ezen az utón persze tán czélt érnénk, és a zsidókérdés hamarosan meg lenne oldva. Csakhogy ezen az utón is igen valószínűleg nem a zsidók mi belénk, hanem ellenkezőleg mi a zsidóságba, ezen constans, conservativ fajba olvadnánk. (Mocsáry Lajos közbeszól: Jónás nyelné el a czethalat!)

Tehát úgy-e, a zsidók és nem zsidók közti házasságkötések a felek szabad akaratára hagyatnának?

Ez esetben pedig semmi sem jogosít fel bennünket annak a feltevésére, hogy zsidók és nem-zsidók közt aránylag nagyobb számú házasságok köttetnének, mint köttetnek vegyes házasságok a különböző keresztény felekezetekhez tartozók között. Ereszben pedig azt tapasztaljuk, hogy e vegyes házasságok száma aránylag bizony elég csekély. Pedig ez esetekben egy és ugyanazon emberfajbeliekről, a közös keresztény vallásnak csak egyes felekezeteihez tartozókról, egy és ugyanazon nemzetnek, egy és ugyanazon társadalomnak tagjairól van szó.

A zsidóságnak velünk való fúzióját tehát a polgári házasság panaceájától várni annyit tenne, – feltéve még azt is, hogy a polgári házasság nálunk azonnal behozatnék, – mint hagyni rágódni társadalmunk testén a rákfenét mindaddig, míg mi nem-zsidók minden positióból kiszorítva, minden vagyomból kifosztva, a zsidóság rab-szolgáivá nem sülyedtünk, (*Derültség*) s a Talmud által hirdetett kiirtási zsidópolitikának áldozatul nem estünk.

Elnök: (*Csenget*) Kérem a t. képviselő urat, beszédjének elején azt méltóztatott mondani, hogy történtek itt felszólalások, melyek a tárgyhoz nem tartoznak; én nem voltam szerencsés azokat hallhatni, de ha a képviselő úr méltóztatik azokra reflektálni, kérem, tegye azt egy kissé rövidebben, mert ez csakugyan nem tartozik a tárgyhoz. (*Halljuk! Halljuk!*)

Istóczy Győző: Méltóztatik a t. ház megengedni, hogy folytassam? (*Halljuk! Halljuk!*)

No ez esetben, persze, szinte radicális módon megoldva lenne, már nem a zsidókérdés, hanem a kereszténykérdés, vagy ha úgy tetszik: a nem-zsidókérdés: a mi létünk és nem-létünk kérdése.

Ennyit a polgári házasságról, vonatkozással a zsidókérdésre.

Áttérek mármost azon, több t. képviselőtársam által nyilvánított optimisztikus nézetnek a bírálata, a mely nézet szerint az országban élő zsidóság nemzeti nyelvünk elsajátítása által, nemzetünk s társadalmunk testébe beolvadna, s ilykép megszűnnék reánk nézve veszélyes lenni.

Ugyan kérdem: mi haszna volt abból szegény Lengyelországnak, hogy zsidói lengyelül beszéltek? (*Élénk derűltség. Halljuk!*) Bizony ez a körülmény nem vette elejét annak, hogy a zsidóság a lengyel népet vagyonilag és erkölcsileg tönkre ne tegye; nem vette elejét annak, hogy a zsidóság a lengyel állam hatalmas fáját szüként lassankint össze ne őrölje, a mely szúette fa aztán dicstelenül hullt a porba a bekövetkezett viharok hatása alatt.

Avagy, hogyha a nemzeti nyelv elsajátítása s használása elégséges arra, hogy a zsidók az illető állam s társadalom valódi tagjai legyenek, ugyan kérdem: miért támadt fel napjainkban a nagy német nemzet saját zsidósága ellen? Hiszen ezen német zsidóság nemcsak hogy Németországban kizárólag a német nyelvet használja, hanem e nyelvnek egyebütt is, s nevezetesen minálunk is, legbuzgóbb terjesztője. (*Úgy van! a szélsőbalon.*)

E kérdésre vonatkozólag szinte leginkább maguk a zsidók által terjesztett előítélet az is, hogy Francia-, Angol- és Olaszországban a zsidók teljesen beolvadtak a nemzettestbe.

Én ezen, üres frázisnál, vagy a tények szándékos elferdítésénél egyebet nem képező állítást határozottan ta-

gadam, s tagadásom igazolására hivatkozom ezúttal csak arra, hogy, míg nálunk magyaroknál mindezideig nem létezik zsidó-ellenes irodalom, Francia- és Angolországban igenis van és pedig tekintélyes zsidó-ellenes irodalom van. Különösen Angliát illetőleg- hivatkozom még Gladstone-ra és az angol szabadelvű pártra, a mely részről a zsidóság tudvalevőleg éppen nem részesül valami különös sympathiákban. A mi végre Olaszországot illeti: elégséges utalnom arra, hogy a legutóbbi olasz általános képviselőválasztásoknál a zsidókérdés mint hatalmas s egyszersmind sikeres agitationális és pártfegyver szerepelt, úgyannyira, hogy még egy oly tekintélyes nem-olasz lap is, mint a „Pester Lloyd” indíttatva érezte magát ezen ügynek egy külön vezérczikket szentelni.

Pedig egész Franciaországban csak 50,000, – egész Angliában csak 40,000 s egész Olaszországban szinte csak 40,000 zsidó van; tehát, egyenkint véve, kevesebb mint egyedül magában Magyarország fővárosában.

S itt lehetetlen meg nem emlékezni a t. előadó úr beszédének azon passusáról, a melyben a zsidók állítólagos hazafiságát oly élénk színekkel kifesteni méltóztatott. (*Derülség. Halljuh! Halljuk!*)

Mellőzve azon akadémikus kérdésnek fejtegetését, váljon a zsidók egyáltalában lehetnek-e őszinte ragaszkodással a keresztény népek államai iránt, szóval lehetnek-e a zsidók hazafiak, a mely kérdés egyebütt is, nevezetesen Angliában és Németországban újabb időben nagyon élénken vitatott, s úgy látszik a zsidók hátrányára döntetett el: az én meggyőződésem az, hogy a zsidóság csak addig színlel ragaszkodást a magyar állameszme és a magyar nemzet iránt is, míg ez országban a magyar elemé a supremátia. Vesszük el ezt, s a zsidóság azonnal hátat fordít nekünk, sőt ellenünk fordul, amint hátat fordított s ellenünk fordult akkor, amidőn 1849-ben a nemzeti ügy elveszett.

Hiszen kérem, itt van csattanós illusztrációul a zsidó iskola-alap eredetének története. Haynau kiveti a hadi sarcot büntetésül a zsidókra; és ime mi történik? A hamarosan loyális „gut gesinnt” osztrákokká változott zsidók ugyanazt a hadi sarcot, rövid egy év múlva, a zsidó iskola-alap képében, ajándékuul visszakapják. (Vécsey Tamás közbeszól: Nem í)

Váljon a szinte súlyosan, sőt bizonyára még súlyosabban megsarczott magyar lakosság részesült-e hasonló kegyelemben? (*Igás! balfelől. Derültség*)

De feltéve, hogy a zsidók nem hagyományos speculációból, momentane, hanem őszintén ragaszkodnak a magyar nemzethez, ugyan kérdem: mikép egyeztethető ez meg azon eljárásukkal, hogy ugyanezen, általuk annyira szeretett magyar nemzetnek egyes tagjait, a mely egyes tagjaiban él a nemzet, sokkal szívtelenebbül zsákmányolják ki s fosztják ki őseiktől reájuk maradt birtokukból, mindinkább idegenebbé téve a magyart saját hazájában, és sokkal könyörtelenebbül üldözik, mint tehetné azt a magyar nemzetnek legnagyobb, halálos ellensége? Én, részemről, nagyon szépen megköszönöm az ilyen hazafiúi szeretetet; és én a magát barátomnak hazudó ellenségemnek sokkal súlyosabban számítom be az irányomban elkövetett igazságtalanságokat, mint nyílt ellenségemnek.

Vége, még az orthodoxok és neológok között folyó harcz és háborútól se várjunk semmiféle előnyöket reánk nézve. Ezen, egymástól csak az eszközök megválasztására nézve eltérő, a közös célra nézve azonban egymással teljesen egyetértő két zsidó párt azonnal megszünteti házi versengéseit, mihelyt arról van szó, hogy ellenünkben támadólag lépjenek fel, vagy hogy velünk nem-zsidókkal szemben védendőök kell a zsidó valódi vagy képzelt érdeket. Bizony e tekintetben is sokat tanulhatnánk a zsidóktól.

Azért, t. ház, hagyjuk fel az olyan illúziókkal, mint a melyekre ezen felszólalásomban is utaltam, s ne ámítsuk magunkat azzal, hogy ezen, magát általános társadalmi s politikai calamitássá kinőtt nehéz kérdésen holmi hangzatos frázisokkal átsikolhatunk; legkevésbé hitessük el pedig magunkkal azt, hogy, ha e kérdést ignoráljuk, azt nem létezővé is tehetjük; hanem ellenkezőleg nézzünk bátran szemébe a veszélynek, s a többi európai népekkel karöltve, fogjunk a zsidókérdés egyedül sikeres, radícális megoldásához. (*Mozgás. Helyeslés.*)

X.

Az egyetemi polgárok tervezett gyűlésének betiltása.

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenhetedik kötet,
a 263. s köv. lapokon.

360. országos ülés, 1881. évi márczius 3-kán Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Istóczy Győző interpellációjája a belügyministerhez.

Elnök: Következik Istóczy Győző képviselő úr interpellációjája. (*Halljuk!*)

Istóczy Győző: Az igen t. ministerelnök úrhoz mint belügyministerhez a következő interpellációt intézem:

Interpellatio az igen t. ministerelnök úrhoz, mint belügyministerhez. Folyó évi februárhó 17-ére több budapesti egyetemi polgár értekezletet szándékozott egybehívni a célból, hogy ott a zsidókérdés, tekintettel az egyetemi viszonyokra, s általában amint az hazánkat érdekli, megvitattassék. Ezen értekezlet megtartását a fővárosi rendőrség 6985/el. sz. végzésével betiltotta, azon érdemleges indokból, hogy a gyűlésen oly kérdések tárgyalása szándékolatott, melyek „fajgyűlölet szítására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és közbiztonság érdekében meg nem engedhető.”

Ezen rendőrségi végzést az igen t. belügyminister úr indokainál fogva helybenhagyta.

Eltekintve attól, hogy ezen antisemita gyűlést egyetemi polgárok hívták-e egybe vagy sem, a mely körülményről

a két egybehangzó betiltó határozat indokolása sem tesz említést;

s tekintettel arra, hogy a kérdéses hatósági és kormányi intézkedés a jövőre is kihatható veszélyes praecedensül szolgálhatna,

kérem az igen t. miniszerelnök urat, mint belügy-ministert:

Minő tekintetek vezérelték őt, a hivatkozott rendőrségi végzésben foglalt s fentebb idézett érdemleges indokolásnak magáévá tételében s ennek alapján az antisemita gyűlést betiltó rendőrségi végzés helybenhagyásában?

T. ház! – Interpellációmát indokolandó, mindenekelőtt meglegédeéssel constatálom azt, hogy daczára azon „derült” hangulatoknak, a melyekbe több t. képviselőtársam méltóztatott esni mindannyiszor, valahányszor én e házban a zsidókérdést felvettem, s daczára azon megtámadásoknak, melyek e házban ellenem és álláspontom ellen időről-időre intéztettek: a zsidókérdés se agyonnevetve, se agyonütve nem lett; hanem ellenkezőleg az ma, a parlamentáris discussió terén is, formáserint napirenden van; ahonnét az többé letűnni nem fog mindaddig, míg ezen internatió-nális culturkérdés gyökeresen megoldva nem lesz. (*Halljuk! Halljuk! Derültség.*)

Már az 1878-ik évi júniushó 24-én tartott beszédemben is utaltam azon szoros causális nexusra, a mely a keleti kérdés és a zsidókérdés között fenáll. (*Derültség*) Korunk jelszava lett, a keresztény népek felszabadítása parasitáik uralma alól: Keleten a mohamedánok, Nyugaton a zsidók uralma alól, és e világtörténelmi processus kérlelhetlen logikája a koránt és a talmudot Európából rövid idő alatt száműzni fogja.

A mi a koránt illeti: ezzel vesződjenek a keleti keresztények: mi ennek uralma alatt már 200 év óta nem állunk; hanem viszont állunk a talmud törvényei alatt, a mely törvények, noha a corpus juris-ban fel nem találhatók, s noha azokat a magyar országgyűlés soha meg nem szavazta s a magyar király soha nem szentesítette, nálunk, reánk mint alattvalókra tényleg alkalmaztatnak anélkül, hogy a legtöbb esetben akár bíróságaink, akár a sajtó,

akár a törvényhozás előtt, e talmud-törvények ellenében az ország szentesített törvényeire sikerrel hivatkozhatnánk.

Magyarország polgárainak vagyona, becsülete s élete fölött disponáló e törvénykönyvet bizonyára érdekében áll mindnyájunknak ismernie, s azért, a t. ház engedelmével, én e különös törvényeknek referensi tisztét is fogom ezúttal végezni. (*Mozgás*)

Elnök: Méltóztatik a t. ház beleegyezni? (*Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.*)

Istóczy Győző: A zsidókérdés úgy, amint azt én az antisemitákkal együtt felfogom, egyáltalán nem valláskérdés, hanem társadalmi, nemzetgazdasági, politikai és legfőleg még faji kérdés. Úgy hiszem, annyira már jutottunk, hogy álláspontunknak megjelölésére, ennek constataálásán kívül, ma már bővebb magyarázatok feleslegesek.

Ugyanazért nem lehet szándékomban a talmud tisztán vallási tantételeinek fejtegetésébe ereszkednem. Én tisztelem mindenkinek vallási meggyőződését, és én e tekintetben a türelmességnek legszélsőbb határáig megyek.

De a talmud nem pusztán vallási könyv, hanem egyszermind a zsidóságnak polgári, büntető, rendőri törvénykönyve és sociálpolitikai tankönyve is, a melynek tételei nemcsak a zsidóknak egymás közötti jogi és társadalmi viszonyaira alkalmaztatnak általában s különösen ott, ahol a felek alávetik magukat a rabbinusok és más zsidók sünién igénybe vett mintegy békebírói bíraskodásának; hanem a talmud tételei a nem-zsidók irányában is gyakorlati érvényben állanak, amennyiben a zsidók, irányunkban nem-zsidók irányában követett jogi és társadalmi eljárásukat a talmud elvei szerint állapítják meg.

Már pedig azon jogi elvekhez és szabványokhoz, a melyek az ország fenálló törvényei mellett, sőt egyenesen azok ellen hirdettetnek, és reánk – ott ahol a zsidók szerét tehetik, – tényleg alkalmaztatnak is; – oly társadalmi elvekhez és tanokhoz, a melyek az általunk nem-zsidók által vallott társadalmi elvekkel nemcsak diametra-liter ellenkeznek, de sőt az életben tényleg alkalmaztatván, a fenálló társadalmi rend alapjait is képesek megrendíteni, s így társadalmunkat feloszlássá! fenyegetik: – nekünk is, nem-zsidóknak s azon államnak, a melynek polgárai vagyunk, igenis van hozzászólási jogunk. (*Helyeslés a szélsőbal felől.*)

A nagyközönségnek a talmudról csak annyi tudomása, illetőleg homályos sejtelme van, hogy az valamely kétes természetű, *mysteriosus* könyv, a mely a zsidóság mindenki által saját szemével látott és tapasztalt üzelmeinek, ismeretlen, sötét háttéréül szolgál.

De, hogy voltaképen miként hangzanak ama tételek, a melyeknek vészes hatását az életben naponkint ezer meg ezer esetben sajnosán tapasztaljuk és érezzük: arról aránylag csak nagyon keveseknek van közöttünk tudomása; és pedig legfőképp azért, mert sajtónk a zsidóságnak nem tetsző minden dolgot nagy bölcsen agyonhallgat.

A következőkben tehát bátor leszek, a t. ház kegyes engedelmével, (*Halljuk! Halljuk!*) a talmud társadalmi és jogi elvei s *casuisticája* felett egy rövid böngészetet tartani, (*Halljuk! Halljuk!*) dr. Rohling Ágost egyetemi tanár elismert tekintélyű műve után, a ki ezer tallér díjat tűzött ki annak részére, a ki az ő fordításában és idézeteiben csak egyetlenegy hibát is képes felfedezni; az ezer tallér díjért azonban, noha tudvalevőleg a zsidók nem szokták megvetni a pénzt, – még eddig egyetlenegy zsidó se pályázott.

Íme tehát a talmud szavai:

„A ki valamely izraelitát arczul üt, az annyit tesz, mintha az isteni felséget ütötte volna arczul, mert a zsidó isten lényegéből való. Azért azon goj (vagyis: nem-zsidó, különösen pedig keresztény,) a ki egy zsidót megüt, a halálra érdemes.”

„Ha a zsidók nem lennének, nem lenne áldás a földön, se napvilág, se eső; amiért is a föld népei nem állhatnának meg, ha a zsidók nem lennének.”

„Mert hát különbség van minden dolgokban; s valamin az emberek az állatok felett állanak: úgy állanak a zsidók a világ többi népei felett.”

„Marhamag az idegen magva, a ki nem zsidó.”

A talmud a nem-zsidókat több helyen „szamaraknak, disznóknak, kutyáknak” nevezi.

„A gojim (nem-zsidók, keresztények) házai állatok házai.”

„Ti izraeliták emberek vagytok, a többi népek pedig nem emberek; mert az ő lelkeik a tisztátalan szellemtől származnak, Izrael lelkei pedig Isten szent szellemétől.”

Ezen elvnl fogva a zsidó a nem-zsidót nem ismeri el felebarátjának, mert az állat irányában nem ismerünk felebaráti szeretetet.

Azért mondja a talmud: „Nem fogsz irántuk (más népekhez tartozók iránt) jóakaratot tanúsítani. Meg van tiltva rajtuk megkönyörülni; – mert nem helyes ellen-ségeink iránt könyörületességet tanúsítani.”

„Meg van tiltva az istenteleneknek (nem-zsidóknak) köszönni; mindazonáltal gyöngymondás az, hogy az ember legyen mindig ravasz az isteni félelemben. Azért köszörű-sünk az idegennek is, a ki nem zsidó, de csak a béke kedvéért, hogy magunkat vele megkedveltessük, és részéről kellemetlenségünk ne legyen. A képmutatás ily módon meg van engedve, hogy az ember (t. i. a zsidó) az istentelenek (t. i. a nem-zsidók) irányában udvarias legyen, őket tisztelje s azt mondja nekik, hogy őket szereti; ez meg van engedve, ha az embernek (t. i. a zsidónak) erre szüksége van és a nem-zsidótól fél. (Ellenkezőleg az bün.) Mert meg van engedve, ezen a világon az istentelenek iránt a képmutatót játszani. Azért a zsidó az istentelenekkel (nem-zsidókkal) jót is tehet, betegeiket meglátogathatja, temetésükre elmehet, de csak – a békesség kedvéért, hogy őt ne bántsák.”

Mivel Izrael és az isteni felség a talmud szerint egyet s ugyanazt jelentenek, ugyanazért a zsidóké az egész világ. Azért mondja a talmud:

„Ha egy zsidó ökre egy idegen (t. i. nem-zsidó) ökrét agyonszúrja, úgy a zsidó szabad; ha azonban egy idegen ökre egy zsidó ökrét szúrja agyon, úgy tartozik az idegen a zsidónak egész kárát megtéríteni. Mert az irás mondja: Isten álla, megméré a földet és átadá a gojimat Izraelnek.”

„Isten a zsidóknak hatalmat adott minden népek vagyona és vére felett.” (*Mozgás. Felkiáltások: Elég lesz!*)

„Az izraelitának meg van engedve, a goj-on igazságtalanságot elkövetnie, mert meg vagy on írva: felebarátodon ne kövess el igazságtalanságot, az pedig nincs megírva, hogy a goj-on ne kövess el igazságtalanságot.”

„A goj megrablása – mondja ismételve a talmud, – meg van engedve.

„A testvéreid közül (vagyis a zsidók közül) levő nap-számost ne nyomd; a többiek e szabály alól kivéve vannak.”

Az a parancsolat, hogy „ne orozz”, a talmud szerint annyit tesz, hogy embert, vagyis zsidót, nem szabad meglopni; s másutt ismét kijelenti, hogy »a nem-zsidót szabad meglopni”. Természetes is ez azon elvnel fogva, hogy a zsidóké az egész világ; mert a lopás itt már nem lopás többé; mivel a zsidó csak azt veszi el, a mi az övé. A nem-zsidók vagyona a talmud értelmében uratlan jószág, mint a tenger homokja; az első foglaló annak igazi tulajdonosa.

Mondja továbbá a talmud:

„A gojt szabad megcsalnod és uzorát vened tőle; ha azonban felebarátodnak (t. i. zsidónak) valamit eladsz, vagy tőle valamit vész, úgy testvéredet nem szabad megcsalnod.”

„Ha valamely zsidónak nem-zsidóval pere van, – mondja a talmud, – akkor megnyereted a pert testvéreddel és azt mondod az idegennek: így akarja ezt a mi törvényünk (itt egy oly országról van szó, melyben a zsidók uralkodnak); ha a népek törvénye a zsidónak kedvező, akkor ismét megnyereted a pert testvéreddel és azt mondod az idegennek: így akarja ezt a ti saját törvényetek; ha pedig ezen esetek egyike sem forog fen, (vagyis, ha az illető országban se a zsidók nem uralkodnak, se az ország törvénye a zsidónak nem kedvező,) akkor az idegent ármányokkal zaklatni kell mindaddig, míg a nyereség a zsidóé nem marad. Csakhogy (teszi hozzá a talmud,) vigyázni kell, hogy a dolog napfényre ne jöjjön, nehogy a zsidóság, a zsidó vallás rossz hírbe jöjjön.”

„A ki a gojnak a talált jószágot visszaadja, annak Isten nem bocsát meg. Meg van tiltva a gojnak az elvesztett jószágot visszaadni; mert a ki azt visszaadja, vétkezik; mivel azzal csak az istentelenek hatalmát növeli.”

„Isten nekünk megparancsolta, hogy a gojtól uzorát vegyünk, s hogy neki segítséget ne nyújtsunk, hanem kárt tegyünk neki, még olyan dolgokban is, a melyekben ő nekünk hasznos; holott izraelitával ilyesmit tennünk nem szabad.”

„Meg van tiltva, a gojimnak uzora nélkül kölcsönözni; uzorára azonban meg van engedve.”

„A zsidó annyi uzorát vehet a gojtól, amennyit a zsidó életszükséglete megkíván. Élete kezében van, (óh

zsidó) – kiált fel a talmud, – mennyivel inkább tehát pénze,”

„A legbecsületesebbnek az istentelenek (nem-zsidók) között vedd el élejét.”

„Meg van tiltva az istenteleneken (nem-zsidókon) megkönyörülnöd. Azért, ha látod őt elveszni, vagy a folyóba belefülni, vagy a halálhoz közel lenni: nem szabad őt megmentened.

„Ha az istentelen (nem-zsidó) egy gödörbeesik (vagyis bajba, szerencsétlenségbe esik), nem szabad őt onnan kihúznod; ha egy lépcső van a gödörben, kihúzod belőle a lépcsőt és azt mondod: azért teszem ezt, hogy a marhám le ne menjen a gödörbe; ha a gödör nyílásán egy kő volt, visszateszed helyére a követ és azt mondod: azért teszem ezt, hogy a marhám elmelessen fölötte.”

„Helyes dolog őket (a nem-zsidókat) kezeiddel megölnöd. A ki az istentelenek (nem-zsidók) vérént ontja, Istennek áldozatot hoz.”

„Az a parancs, hogy „ne ölj”, annyit tesz, hogy Izraelből való embert nem szabad megölnöd; a gojim pedig nem izraeliták.”

„A ki egy lelket Izraelből megöl, annak annyiba vétetik, mintha az egész világot megölte volna; a ki pedig egy izraelita lelket megtart, annak annyiba vétetik, mintha az egész világot megtartotta volna.”

A talmud szerint „a nem-zsidó nő, a ki nem Izrael leánya, – „marha”, a kivel (jobban mondva, a melylyel) a zsidónak minden ocsmányságot szabad elkövetnie.” *(Zaj. Felkiáltások: Még volt!)*

Megbízható eskünek a talmud keretében nincs helye, mert mi értelme lenne az eskünek állat irányában, s miután a talmud a nem-zsidók életét és vagyonát a zsidók tulajdonának hirdeti, az „enyém s tied” fölött nem-zsidó zsidóval jogosan nem is perelhet. Azért a hamis eskü és az esküszegés nem-zsidó irányában, a talmud számtalan helyei értelmében meg van engedve; a talmud szerint azonban „vigyázni kell, hogy a dolog napfényre ne jöjjön; nehogy a zsidóság, a zsidó vallás rossz hírbe jöjjön!”

Az általam most felolvasott idézetek csak egyes példák a sok közül, és illusztrációi azon épületes tanoknak, melyekkel a talmud annyira bővelkedik.

Ezen tanok tehát megtámadják a tulajdon szentségét, a személy- és vagyonbiztonság alapelveit; – ezen tanok a nem-zsidó honpolgárok vagyona, becsülete és élete ellen intézett bűnös merényletekre való buzdítást, sőt egyenes felhívást foglalnak magukban; – ezen tanok a nem-zsidó, keresztény honpolgárok ellen féktelen türelmetlenséget, fajgyűlöletet, sőt ellenünkben egyenesen társadalmi irtóháborút hirdetnek, ellenünkben a legocsmányabb büntettek és a legkiáltóbb igazságtalanságok elkövetését a zsidóknak megengedve, sőt egyenesen kötelességükké téve; – s ezen tanok még a polgári jogegyenlőség elvét is nyíltan megtagadva, a zsidókat mint privilegizált felsőbb lényeket, bennünket nem-zsidókat pedig mint jognélküli állatcsordát tekintenek.

Ne mondja nekünk azt senki, hogy a talmudot legfőlebb csak az orthodox zsidók ismerik. Ha nem tanulta volna is azt sok zsidó, annak tanai már vérükben vannak. Mert a talmud a zsidó lelkületének csak fényképe, s ha a fényképet megsemmisítjük is, a lefényképezett alak azért megmarad. Avagy a talmud tanainak hallatára, nem ismernek-e önök minden ízében a zsidóra, legyen az orthodox vagy neológ vagy akár kikeresztelkedett zsidó? (*Elénk derűltség.*) Mert hát – mint a tapasztalás mutatja – a faji és a nemzeti jelleget a legtöbb esetben a keresztség se mossa le. (*Mozgás*)

A talmud a zsidók által ellenünk nem-zsidók ellen használt fegyverek arzenálja, a mely fegyverek hogy minő gyászos sikerrel használtatnak ellenünk, naponkint számtalan esetben látjuk és tapasztaljuk azon szívtelen kizsákmányoláson, vandali pusztításon, melyet a zsidóság az ország népén, saját törvényeink ügyes kizsákmányolásával és kijátszásával, az államhatalom és társadalmunk közönyös magaviselete mellett elkövet.

Úgy hiszem, elérkezett az ideje annak is, hogy végrehaláhára mi is komolyan fontolóra vegyük, miként szabunk határt a hatalmát már végleg megalapítottnak hitt prae-potens zsidó kaszt üzelmeinek, és hogy az annyiszor s oly fennen hangoztatott tolerantiát necsak önmagunknak prédikáljuk, hanem kézzelfoghatólag (*Derűltség.*) megmagyarázzuk a zsidóknak is, a kik úgy látszik, a tolerancia kifejezés alatt azt értik, hogy mi az ő általuk rajtunk nem-zsidókon

elkövetett minden, még a legkiáltóbb igazságtalanságokat is birkatürellemmel eltűrjünk.

Az eddig elmondottakból is látható, hogy azon mozgalom, mely a zsidóság ellen majdnem világszerte megindult s a melynek tűzpontja jelenleg Németország, – nem egyéb, mint jogosult önvédelmi küzdelem egy destructiv társadalmi hatalom, egy nemzetközi rablóbanda ellen, a melynek nihilistikus üzelvei egész nemzetek és államok jólétét s társadalmi rendjét ássák alá.

Így állván a dolog, mi természetesebb, mint az, hogy az emberek nálunk is gondolkodóba estek, s utakról-módokról gondolkodnak, miként lehetne a zsidóság határt nem ismerő üzelveinek nálunk is gátat vetni.

Mivel pedig a zsidók a társadalmi életnek majd minden viszonyaiba parasiták módjára beették magukat, s majd minden embert sakkban tartanak úgyannyira, hogy, bár csekély kivétellel mindnyájunk egyetért a zsidóság kártékony természete fölötti ítéletre nézve, mindamellet senki sem mer ellenük nyíltan csak egy szót is kockáztatni: ismét mi természetesebb, mint az, hogy a haza reménye, az ifjúság, a mely az élet nehéz viszonyaiba még belebonyolódva nincsen, s így a zsidóság hatalmi körébe még nem esett, s a mely a zsidóság elharapódzása miatt saját egész jövőjét is veszélyeztetve látja: Curtius szerepére vállalkozva, beleugrik abba a mélységbe, a mely a hazát, a nemzetet elnyeléssel fenyegeti, s ezen hazafiúi ténnyel hazája, nemzete megmentésére is megteszi az első lépést.

A budapesti egyetemi polgárság már huzamosb idő óta aggálylyal látta a zsidó elemnek a tudomány-egyetemen évről-évre növekvő elharapódzását. Noha a zsidóság az ország lakosságának csak 5-6%-át képezi, mindamellet a budapesti tudomány-egyetemen a zsidó hallgatók száma, a theologusokon kívüli összes hallgatóság létszámának 26%-át, ugyanennyit a jogi karnál, sőt az orvosi karnál már 36%-át teszi, s ez arány, az eddigi növekvést alapul véve, évről-évre rosszabbodni fog reánk nézve. Mármost ugyan minő kilátásaik lehetnek ifjainknak a jövőre nézve, ha a gombamódra elszaporodott diplomás zsidók, (*Derültség.*) támogatva, amint ez már náluk szokás, saját felenyájaik által, az ügyvédi, hivatalnoki, tanári, orvosi sat. pályákat

előzönlük, az állásokat előlük elhalásszák, s ily módon, a szüleik által kiképeztetésükre fordított ezerek s ezerek holt tőkévé, sárba dobott pénzzé válnak.

Ilyen tekintetek s nem fajgyűlölet vezérelték azon egyetemi polgárokat, a kik februárhó 17-kén tanácskozássra szándékoztak összegyűlni, a mely tanácskozás azonban a fővárosi rendőrség által betiltatott, s e betiltó határozat, az igen t. miniszerelnök úr mint belügyminister által indokainál fogva helybenhagyatott.

Sajnos dolog ugyan, de tény, mikép odáig jutottunk, hogy nálunk lehet minden kigondolható célra gyűléseket szabadon összehívni, csak arra nem, hogy a „szent” zsidóság (*Élénk derűtség. Egy hang a szélsőbalon: Úgy van! Nagy derűtség.*) viselt dolgai is megbeszéltesenek: ez már valószínűs crimen laesae majestatis! Nem fog ártani, ha kutatás alá vesszük azon okokat, miért van ez a dolog így és nem máskép?

Hát itt mindenekelőtt tartozom az igazságnak annak kijelentésével, hogy emiatt úgy első mint tán másodsorban is bajos lenne a kormányt okozni. Az antisemita mozgalom csak szintoly politikai mozgalom, mint akármely más politikai mozgalom, s a kormánynak utóvégre se nálunk, se másutt, sohasem volt, nem is lesz, s nem is lehet feladata, bármely népmozgalmat is kezdeményezni. Különösen bajos lenne egy magyar kormánynak egy antisemita mozgalmat indítania, azon egyszerű oknál fogva, mert az évről-évre megújuló chronikus államháztartási deficit fedezésére három dolog szükséges: először pénz, másodsor pénz és harmadszor ismét pénz. Már pedig az internationalis pénzeszacskót, köztudomás szerint, a zsidó pénzhatalmasok tartják kezükben, és sajnos, ezek kénye-kedvétől függ mai nap, hogy Magyarország fizetéképes legyen-e vagy nem; mert az 1865/68-ki országgyűlés és az ezt közvetlenül követett országgyűlések menthetetlen könnyelműsége Magyarországot a zsidó pénzkirályok meghódított provinciájává süllyesztette. (*Igaz! Úgy van! a szélső haloldalon*)

A politikai mozgalmak megindítása és szítása tehát nem a kormánynak, hanem az ellenzéknek a dolga, s erezben kereken kimondom, hogy a magyar parlamenti ellenzék, a zsidókérdést illetőleg elmulasztotta teljesíteni kötelességét. E kötelességmulasztás vádjá alól ellenzékünket

még akkor se lehetne fölmenteni, ha csupán arról volna a szó, hogy ő a zsidókérdést a parlamentben nem vetette föl. De ellenzékünk nemcsak ezt tette, vagyis inkább: nem tette, de sőt ellenkezőleg évek óta mindannyiszor, valahányszor a zsidókérdés más oldalról felvetetett, annak ellenében egyenesen ellenséges állást foglalt el.

A sors sajátzerű végzése úgy hozta magával, hogy énnekem kellett a zsidókérdést hat év óta e házban újra meg újra felvetnem. S mit tapasztaltam, s mit tapasztalt velem együtt az ország? Azt, hogy nemcsak ellenzésre talált irányom a parlamenti ellenzék részéről, de sőt elveimért ennek részéről újra meg újra szenvedélyes személyes megtámadásoknak is voltam kitéve.

A mi a mérsékelt ellenzékkel illeti, erre csak igen csekély részben vonatkozik az, a mit most mondtam: mert, leszámítva az annak bizonyos köreiből levő s a zsidó-emancipationális aera dicsőségén merengő némely idealisták – vagy tán nagyon is realisták – platonikus ellenszenvét a követett irányom iránt, tényleges ellenzésre a mérsékelt ellenzék részéről nem találtam.

Annál hevesebb oppositio mutatkozott a szélső ellenzék részéről. Sine ira et studio fogok beszélni: csupán tényeket constatálok. Majd minden felszólalásom egy-egy replikát provocált a t. szélsőbaloldal részéről; sőt újabb időben, ha fel nem szólaltam is, hajánál fogva rántották elő az alkalmat egyes szélsőbaloldali szónokok, hogy positionát bombázhassák. Nem akarok neveket említeni, mert talán közülük egyik-másik ma már szeretné zsidóbarát-felszólalását meg nem történtté tenni; csak egyet hozok fel, s ez az, hogy a t. parlamenti szélsőbaloldal egy érdemes tagja mai nap is szerkeszt egy, bevallottan egyenesen személyem ellen intézett folyóiratot, a melynek címlapján, s ez példátlanul áll nemcsak a magyar de az egész világirodalomban is, az van kinyomtatva, hogy: „Istóczy-ellenes” folyóirat. Távolságtól legyen tőlem, ezt a dolgot is sérelemképen hozni fel, mert, egyrésztől csak hízelgő lehet egy, a közpályán működő egyénre nézve, ha oly fontos személyiségnek tartják, hogy személye ellen egy speciális irodalmi vállalatot indítanak meg; (*Élénk derütség.*) másrésztől pedig, mert én, a zsidó hatalom ellen egy évtizeden tul viselt küzdelmemben, láttam már az „Istóczy-elle-

nes” folyóiratnál is különb, czifrább dolgokat is; – hanem ezt csupán mint olyan tényt constatálom, a mely tény a t. parlamenti szélsőbaloldalnak, elveim iránt követett magartására a legfényesebb világot veti. (*Halljuk!*)

Midőn azonban ezen, valóban sajnos tényeket constatálom, tartozom az igazságnak azzal is, hogy kijelentsem, mikép az egész szélső ellenzék voltaképen mégsem oly nagy antagonistája az antisemitikus elveknek, mint talán az eddig mondottakból látszanék. Sőt többet mondok: leghatározottabb elvbarátaimat éppen azokon a padokon, s még inkább azon padok birtokosainak tisztelt választói között bírom. (*Derütség. Halljuk!*) És miután így áll a dolog, –; pedig így áll, – miért fojtják önök vissza itt e házban érzelmeiket; miért hagyják ama padokon ülő t. elvbarátaim tiltakozás nélkül, az ő nevükben is történő, zsidókegy-hajhászó felszólalásokat és machinációkat? Miért nem adnak önök hangot e házban is választóik ereszbén is táplált nézeteinek és érzelmeinek? (*Halljuk!*)

Kívánják önök, hogy megmagyarázzam ezt a saját-szerű tüneményt is? (*Halljuk! Halljuk!*) Hát először is önök azt mondják, hogy, „ha titkos lenne a szavazás, hát akkor velem szavaznának”. (*Élénk derütség.*) Hát olyan rettenetes hatalom önök előtt a zsidóság, hogy önök, a kik az osztrák, a muszka, s mit tudom én minő más félelmes hatalmak ellen, annyiszor s oly hangosan fölemelik a haza érdekében szavukat, – a zsidóság ellen nem mernek nyilatkozni? (*Derütség. Halljuk!*)

Másodszor azt mondják önök; „Legyen Istóczy is szélsőbaloldali, majd akkor vele tartanak”.

Szederkényi Nándor: Nem kérünk belőle!

Istóczy Győző: De hát azon körülményből, hogy engem a viszonyok ezen padokra ültettek, az következik-e, hogy mikor én egy, önök által is teljesen helyesnek elismert álláspontot védelmezek, – önök ellenem támadjanak, s nem az lenne-e a logika, hogy önök is kitűzzék ugyanazt a zászlót, melyre a magyar nemzetnek, pióczáitól való megszabadítása jelszava van írva? Én számtalanszor isméttem már, hogy a zsidókérdést nem tartom pártkérdésnek, ez mindnyájunknak pártkülönbség nélkül közös ügye. Kellenek antisemiták minden pártban, vagyis inkább: kell, hogy minden párt egyszersmind antisemita párt is legyen.

Kezdenek csak önök is rá a zsidókérdés fejtegetésére: én önöknek e padokról majd secundálni fogok.

Szederkényi Nándor: Nem kérünk belőle!

Istóczy Győző: Harmadszor azt mondják önök: „Hja, a politika, a politika!” Igen, uraim, a „magas” politika! Önök néhány vezérférfia ugyanis így gondolkodik: „A nép ügyis a mienk, még csak a zsidókat kell megnyernünk, s akkor a többség a mienk.” Hát ez az önök politikája egy nagy hibában szenved, s ez az, hogy önök nem hiába nem foglalkoznak a zsidókérdéssel, de nem is ismerik a zsidót. Hát majd én megismertetem önökkel a zsidókat e tekintetben is. (*Halljuk!*) A zsidók ugyanis nem volnának zsidók, ha így nem okoskodnának: „Nekünk – már hagyományos politikánknál fogva is, – minden körülmények között a hatalommal kell tartanunk, főleg pedig olyan hatalommal, a mely nem akar abdicálni. A szélsőbaloldali választókat ismerjük: ezek, ha lehetne, legelőbb bánnának el kurtán velünk; ez elemek győzelme a mi vesztünkkel egyértelmű lenne. S minek is szövetkeznénk mi a kormány ellen a szélsőbaloldallal, amikor azt látjuk, hogy a körülöttünk levő államokban a kormányok minő ellenséges politikát követnek felenyájaink irányában: Oroszországban máig is súlyos repressiv rendszabályok állanak fenn, s a legújabb antisemitikus áramlat behatása alatt nincs is kiátas arra, hogy ott a zsidók polgárjogot nyerjenek; sőt a birodalom több tartományából s éppen e pillanatban Finnlandból is, valamennyi zsidó számkivettetik. Románia, daczára minden berlini congresszusnak, minden Alliance israélite-nek, – még azt se teszi meg, hogy a honosításért törvényesen folyamodó néhány zsidó lakosnak jó pénzért megadná a honpolgári jogot. Németországban pedig a kormányok nyíltan ápolják az antisemitikus mozgalmat, s a zsidók kiűzése ott mindinkább általánosabb jelszóvá válik. Magyarországon ellenben nekünk zsidóknak gyöngy-életünk van: leszámítva egy-egy ritka antisemitikus parlamenti beszédet s egy, csak pár hóval ezelőtt keletkezett antisemitikus havi folyóirat epéskedéseit, mi itten teljesen szabadon gazdálkodunk. A kormány védelmez bennünket, az ellenzék nem mer ellenünk semmit se tenni, – ő tudja miért, – vagy spéculai néhány, a nagyhangú hazafit játszó emberünk szavazatára; a sajtó meg unisono mellettünk

harsogtatja trombitáit és aggódva gondoskodik arról, hogy a hajunk szála se görbüljön meg. Minek hagynánk tehát mi a faképnél a kormányt, a melynek, ha őt felboszantanánk, a gyepelőt csak egy kicsit kellene megeresztenie, s Magyarországon is rögtön olyan, sőt tán még kuruczabb állapotok közé jutnánk, mint Németországon vagy akár Romániában. Holott ellenkezőleg, ha mi a kormányt szavazatainkkal támogatjuk, ezzel őt hálára fogjuk magunk irányában kötelezni.”

Ez, t. uraim, a zsidók felfogása, és ez, saját szempontjukból helyes felfogás is. Ezen felfogás ellenében önök hiába taktikáznak, és ha az eddig követett taktikázást folytatják, maholnap oda fognak jutni, hogy önök, színellett zsidócultusukkal a népet is elidegenítik önmaguktól, a melynek vonzalma pedig az önök egyedüli létalapja, s a zsidókat se fogják megnyerni, s így önök két szék között a pad alá esnek. (*Élénk derűlttség.*)

A most vázolt s azokhoz hasonló nézetek uralkodván önök között: váljon józanul várható volt-e a kormány részéről egy oly határozat, mely a fővárosi rendőrségnek az egyetemi antisemita polgárok gyűlését betiltó intézkedését megváltoztatta volna? Váljon ki biztosított volna ez esetben bennünket arról, hogy az önök padjairól, az önök élénk helyeslése mellett, nem hallunk-e ismét egy olyan dörgedelmes interpellációt, mint aminőt múlt évi szeptember 25-kén hallottunk? – a melyben „a szabadság, a testvériség, az egyenlőség s a szabadelvűség nevében,” „a törvény szigorának alkalmazása” követeltetik a kormánytól – az egyetemi ifjúság ellen; nehogy „különösen az ország kevesebb műveltségű lakóinál azon nézet fejlődjék ki, mintha a kormány az egyetemi ifjúsággal rokonszenvezne.

– Uraim, verjék el önök mellükön a mea culpát!

De legyünk ismét igazságosak. Annak, hogy az ellenzék a zsidókérdést illetőleg kötelességmulasztást követett el, legfőbb oka a sajtó, (*Élénk derűlttség*) a mely ezen egész ügyben a főbünös; mert utóvégre is, napjainkban a legtöbb ember s így a képviselők nagy része is az újságokból meríti információit, az újságok pedig tudvalevőleg a közvéleménygyártás mesterségét űzik. Én a zsidókérdést tárgyazó egyetlen felszólalásomban sem feledkeztem meg a zsidó hatalom e czinkosáról, azt híve, hogy idővel tán majd sikerül e

megrögzött bűnösön valamit faragni. Mind hiába! Ma is csak oly megátalkodottan fenekedik az antisemitizmus ellen mint évekkel ezelőtt, s teszi ezt ma, szemben a felébredt közvéleménnyel, s daczolva a háborgó nemzeti közérzülettel. Itt az ideje, hogy végre e rejtélyt is megfejtsük, és sajtónk zsidópajtás-magatartásának titkos rugóját a nyilvánosság előtt feltárjuk.

Általános ítéletté vált mai nap azt mondani, hogy a sajtó nálunk zsidókezekben van. Ezt minden distinctió nélkül mondani, nem felel meg a tényeknek. A német sajtó nálunk igenis, majdnem kivétel nélkül zsidókezekben van, e német sajtóra nézve tehát helyes a most említett ítélet. De a magyar sajtóról, nagyban és egészben, ezt egyáltalán nem lehet elmondani. Sajátságos dolog ugyan, de tény, hogy a journalistika azon kevés terek egyike, a melyen a magyar ember meglehetősen sikerrel versenyez a zsidóval. Lehet, hogy ennek egyik főoka az, hogy ma még nincsen annyi megmagyarosodott zsidó, hogy ezen új magyarok bennünket ó-magyarokat e meglehetősen sovány térről is leszorítani tudnának. Bármi legyen is azonban oka ezen sajtósági tüneménynek, tény az, hogy úgy a fővárosi mint a vidéki magyar lapok, csekély kivétellel, legalább magyar szerkesztők kezeiben vannak. És mégis, leszámítva az egész országban tán 4-5 lapot, valamennyi magyar lap zsidóbarát s így magyarelles politikát követ. Ha az ember e lapok, szerkesztőivel privátim beszél, majdnem valamennyien telivér „zsidófalók”-nak vallják magukat, s mindamellett inkábbbb présbe csavartatnák magukat ezen tisztelt szerkesztő urak, semhogy egyetlenegy zsidóellenes cikket vagy csak rövid közleményt is felvenni mernének lapjaikba; sőt ellenkezőleg, valahányszor „izraelita polgártársaink”-at kell tolluk hegyére venniök: egész áhítattal, kegyelettel, vagy ha úgy tetszik, farkcsóváló tömjénezéssel teszik ezt. S jaj a szegény antisemitáknak: nem ismernek irántuk e „magyar” lapok se irgalmat, se kegyelmet.

Mi a tulajdonképeni oka tehát ezen különös lélektani tüneménynek, a mely annál megfejthetlenebbnek látszik előttünk, mert hisz köztudomás szerint, minden magyar újságszerkesztő az ujján megszámlálhatja egy-pár zsidó előfizetőjét.

És itt, uraim, ne gondolják önök, hogy tán „a XIX.

század szelleme, a türelmesség, a felvilágosultság, a szabadság, egyenlőség és testvériség, a szabadelvűség.” sat. sat., a zsidók és zsidótányérnyalók által maguk számára confiscált hangzatos jelszavak lennének tulajdonképeni indokai újságaink zsidóbarát-magatartásának. Nem! E jelszavak csak köpönyegül, de ma már csak meglehetősen lyukas köpönyegül szolgálnak a legpiszkosabb önérdék eltakarására, a mely önérdék, világosabban: pénzérdék, ezen lapok zsidóbarát-magatartásának tulajdonképeni rugója.

Én ugyanis nagy napilapok kiadói és szerkesztőségi viszonyainak titkaiba beavatott egyénektől tudom, hogy nemcsak a fővárosi magyar napilapoknak, de még magának a „Pester Lloyd”-nak is megbuknia kellene, ha egyesegyedül csak az előfizetési díjakra kellene nekik támaszkodniuk, és a hirdetések elesnének. Az annonce, az annonce! Itt a nyitja a dolognak. A gombamódra szaporodó lapok nagy versenye mellett az előfizetési díjat aránylag alacsonyra kellvén leszállítani, a hirdetési díjak tartják a szuszt a lapokban. És kik nálunk úgy mint másutt is legtöbbszörre az annócirozók? A reclame klasszikus hősei: a zsidók. Ám vegyék önök kezükbe újságaink akármelyik számait, vessenek önök egy futólagos pillantást ezen újságok „hátsó fertályára”, és azon, nem is egészen új és mégis megdöbbentő felfedezésre fognak önök jutni, hogy az ott látható hirdetéseknek fele, kétharmada, háromnegyedrésze zsidó-hirdetés. Da liegt der Hund begraben!

Hírlapjaink tehát nem annyira az előfizető s így a magyar közönség részére s javára, mint inkább az annócirozók, nevezetesen pedig a túlnyomó számú s egymással testvéreleg szorosán összetartó zsidó annócirozók részére és javára, mi ellenünk magyarok ellen iratnak; s így nem a magyar közönség, hanem a zsidó annócirozók közvéleményét képviselik. Mert hát a zsidók bármely újságon, a mely merészkednék ellenük csak egy betűt is írni, igen könnyen bosszút állhatnának azzal, hogy összebeszélés folytán, vagy pusztán természeti ösztönüket követve, nem küldenének be többé annonce-okat az illető lapok részére, s ezzel rövid idő alatt bukásukat okoznák. Németországban, az antisemitikus mozgalom fejlődése közben, egyes lapokat a zsidók ilyenképen átok alá helyeztek, s vagy véglegesen felmondták nekik a hirdetéseket, vagy pedig bizonyos számú

havi, évi büntetésre ítélték őket oly módon, hogy ezen idő alatt zsidónak nem lett szabad a kérdéses lapokba hirdetéseket beküldenie, – és sok esetben a zsidók céljt is érték: több ilyen megfenyített újság alázatosan megkövette a zsidókat, s ismét kegyelembe vétetett.

Ezzel a zsidó pénzzel corumpált és zsidó járszalagon vezetett sajtóval mielőbb végeznünk kell: addig mindhiába erőlködünk a zsidókérdést megoldani.

Az eddig elmondottakból is látható levén, hogy nálunk a zsidókérdés stagnatiójának két legfőbb oka parlamenti ellenzékünk és a sajtó magatartása: mostmár tán meglehetősen érthető lesz előttünk az is, miért vonakodik a kormány a zsidókérdést nyilvános gyűlésekben tárgyalatni engedni. Nekünk azonban ez nem elég. A kormánynak nézetem szerint kötelessége, még egy pervers sajtó üvöltéseivel és néhány ellenzéki zsidóbarát esetleges berzenkedéseivel szemben is, – a törvénynek érvényt szerezni. A zsidókérdés – mint már említettem – csak szintoly politikai kérdés mint akármely más politikai kérdés, sőt többet mondom: a zsidókérdés társadalmunk s nemzetünk lét- és nemlétkérdése. Különben is az antisemita mozgalom lényegileg nem is annyira a zsidóság mint ilyen ellen, mint inkább a zsidó társadalmi és politikai hatalom ellen van intézve. Ha a zsidók csak számarányuknak megfelelő befolyással és hatalommal rendelkeznének, szintúgy nem volna politikai antisemita mozgalom, amint nincsen politikai anti-czigány mozgalom; de az egyenesen a szabadelvűségnek a követelménye, hogy egy törpe minoritás ne zsarnokoskodjék a nagy majoritás fölött.

A főkapitányságnak az antisemita egyetemi polgárok gyűlését eltiltott s az igen t. belügyminister úr által indokainál fogva helybenhagyott végzése azt hozza fel érdemleges indokul, hogy az ott tárgyalni szándékolt kérdések „fajgyűlölet szítására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és a közbiztonság érdekében meg nem engedhető.

Hát erre nekünk antisemitáknak az a feleletünk, hogy a zsidókérdés fejtegetése nem fajgyűlölet-szítás, hanem, mint az eddig elmondottakból is látható: jogosult társadalmi önvédelmi eszköz, s ekkép egy jogos politikai akció. És ha szabad a politikai célokat követő Alliance Israélite

magyarországi fiókjainak, a bemutatási záradékkal ellátott alapszabályok alapján megalakulniuk s gyűléseket tartanomok: nem látom be, miért ne szabadna politikai contra-alliance-israélite-gyűléseket tartani vagy akár contra-alliance-israélite-egyleteket alakítani? Avagy e tekintetben is privilégiumokat élveznek nálunk a zsidók? A „közrendet és közbiztonságot” pedig nem az antisemitizmus, hanem, tal mudistikus üzelmeivel, a zsidóság veszélyezteteti.

Különben is „fajgyűlölet szításáról” a büntető codex nem tud semmit. A 172. §. szól „vallásfelekezetek, osztályok és nemzetiségek” elleni gyűlöltre való izgatásról. De hát a büntető codex készítőinek különben éles előrelátása e pontnál cserben hagyta őket. A zsidóság, a semitizmus, úgy amint az antisemitizmus e fogalmat érti, 1. nem vallásfelekezet; mert sémiták alatt a kikeresztelkedett, de a keresztvíz daczára is a keresztetetlen zsidókkal továbbra \is egy húron pendülő sémiták is értetnek; sőt még a nem-sémita zsidópajtások is, a kik reánk nézve tán még veszedelmesebbek mint maguk a sémiták; 2. a semitakérdés ugyanezen okoknál fogva társadalmi osztálykérdés sem; de 3. nemzetiségi kérdés sem, mert hisz maguk a zsidók tagadják – legalább mi előttünk – legjobban, hogy ők külön nemzetiséget képeznének, hanem azt vitatják, hogy ők francziák, németek, magyarok, sat.

Az antisemitizmus tehát, még ha állana is az, hogy fajgyűlöletszítás a célja, – a mi pedig nem, – törvényeink értelmében nem esik büntető sanctió alá; s ekkép antisemita gyűlések tartása jogos dolog.

És itt eltekintek attól, hogy a betiltott antisemita-gyűlést egyetemi polgárok akarták-e rendezni, vagy sem; – mert egyrészt ezen körülményről a gyűlést betiltott határozatok indokolásában sem foglaltatik semmi sem; másrészt pedig, mert annak elbírálása, váljon az ily lépés képez-e vagy sem az egyetemi fegyelmi szabályokba ütköző tény, – az egyetemnek saját házi ügye; noha mind-emellett lehetetlen itt meg nem emlékezni azon gyakori politikai demonstrációkról, melyeket a közelmúlt években is egyetemi polgárok rendeztek, anélkül, hogy azok ellen akár az egyetemi tanácsnak, akár a kormánynak legkisebb ellenvetése is lett volna. Eclatans például felhozom a konstantinápolyi egyetemi küldöttséget, a mely

annak idején magára vette azt a feladatot, hogy Magyarországot Konstantinápolyban az egész világ előtt képviselje. A dolog tehát úgy néz ki, mintha az egyetemi ifjúságnak mindent szabadna tennie, csak egyetlenegy dolgot nem: t. i. a Magyarországon, úgy látszik, souverain zsidó nép érdekei ellen cselekednie, vagy ellene csak egy kukkot is szólnia, s a zsidó politika circulusait zavarnia.

Még inkább eltekintek itten a rendőrség végzésének formai indokaitól, váljon t. i. a megtartatni szándékolt gyűlés kellő időben lett-e bejelentve vagy sem; mert az ilyen formai hiányokon, egy esetleg újabban egybehívandó gyűlést illetőleg igen könnyen lehet segíteni.

Én tehát az antisemita gyűlést betiltó határozatoknak csupán azon pontja ellen intézem interpellációm, a mely pont a megtartatni szándékolt antisemita gyűlést azon okból perhorrescálja, mert az ott tárgyalni szándékolt kérdések „fajgyűlölet szítására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és a közbiztonság érdekében meg nem engedhető.”

Én az ezen szavakban kimondott elv törvényességét, helyességét és alaposságát bátor vagyok tagadásba venni; s miután ezzel egy, a jövőre is kihatható veszélyes praecedensnek akarom elejét venni: intézem az igen t. miniszterelnök úrhoz mint belügyminiszterhez a jelen interpellation

Tisza Kálmán miniszterelnök: Tekintettel az időnek igen előre haladott voltára, csak igen röviden leszek bátor válaszolni a képviselő úr interpellációjára, válaszolni anélkül, hogy az ő általa fejtetegetett themának vitatásába még csak annyiban is bocsátkoznám, amennyiben beszédjének egy részét hallhattam. Mert egyáltalában azt hiszem, hogy a szóbanlevő eljárás megítélése csakis attól függ, hogy a kormány rendelete megfelel-e fenálló törvényeinknek, gyakorlatunknak és azon kötelességnek, melylyel az ország és az abban levő különböző felekezetek, fajok és nemzetiségek közti jó egyetértés fentartása iránt tartozik?

Múlt évi szeptemberhóban, midőn egy interpelláció intéztetett hozzám, elmondottam erre vonatkozólag nézetemet. Elmondottam akkor, hogy, ha sajtó útján fejtegetetnek eszmék, az ellen a kormánynak nincs direct teendője; azoknak fejtegetése szabad mindaddig, míg ez a sajtótörvény korlátaiba nem ütközik, akkor pedig ott van a

sajtótörvény ennek megtorlására. De elmondottam ugyanakkor azt is, hogy ismerem kötelességemet bármely oly izgalom irányában, a mely az osztályok, nemzetiségek és hitfelekezetek közt gyűlölséget és súrlódást idézne elő\

Ezen akkor elmondott és a t. ház helyeslésével találkozott nézetemnek megfelelően jártam el a jelen esetben is. Mert bármint igyekezzék is valaki azt másképen magyarázni, ha gyűlés tartása szándékoltatik, ahova mindenki elmehet, de az országban létező egy felekezet, mint ilyen, onnan ki van zárva, ahol a kitűzött ezél az, hogy az azon felekezet irányában nálunk eddig csak a sajtó terén észlelt hadjárat átvitessék az utcára, a piacra: midőn ily gyűlekezet tartása czéloztatik, midőn ilyen czélzattal végrehajtóbizottság alakítása vétetik szándékba, csakugyan azt hiszem, senki sem fogja tagadhatni, hogy beáll az eset, amidőn olyemű gyűlekezéssel állunk szemben, melynek bevallott egyes egyedüli czélja izgalmat kelteni egy felekezet, egy faj iránt. Mert, már bocsánatot kérek, az izraelitáktól mindazt, hogy felekezetet tegyenek, mindazt, hogy faj legyenek, megtagadni csak mégsem lehet, mert képviselnek úgy fajt, mint ahogy képviselnek hitfelekezetet.

Én tehát t. ház, azt tartom, hogy a főkapitány csak kötelességét teljesítette, midőn az ily czélzattal megtartani szándékolta gyűlést, mint egy ilyen izgalomnak első jelenését megtartani nem engedte. *(Helyeslés)* S legyen meggyőződve a képviselő úr, – a ki úgy látszik azt hiszi, hogy csakis az izraeliták ellen nem szabad gyűlést tartani, – hogy, a mely perczben gyűlés tarthatását fogják kérni az izraeliták, – csakhogy nem fogják tenni, – azon czélzattól, hogy hadjáratot indítsanak a keresztények ellen, azt sem fogom megengedni; *(Élénk derűlség)* nem fogom megengedni sem a keresztényeknek az izraeliták ellen, sem az izraelitáknak a keresztények ellen. *(Derűlség és tetszés)*

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszat tudomásul venni. *(Élénk helyeslés)*

Istóczy Győző: T. ház! Az igen t. ministerelnök úr válaszában több pontjára már interpellatiom indokolásában megadtam a feleletet, nevezetesen arra, hogy a zsidókérdés nem valláskérdés; és hogy, még ha azt mint faji kérdést tekintjük is, annak fejtegetése törvényeink értelmében nem

esik büntető sanctió alá. Az antisemitizmus ma már, amidőn a zsidókérdés, a civilizált államok nagy részében a gyakorlati politika kérdésévé vált, egészen más szempontból bírálendő meg, mint tán megbírálendő volt csak pár évvel ezelőtt is; mert a zsidókérdés, úgy amint azt az antisemitizmus érti, ma egy, napirenden levő internacionális culturkérdés, a melynek sikeres megoldásától egész nemzetek jóléte függ.

Ennek előrebocsátása után kijelentem, hogy én az igen t. minisiterelnök úrtól, az interpellatiom indokolásában már fejtegetett mai viszonyaink között, más választ, mint a melyet most hallottunk, nem is várhattam, s nem is vártam.

Nekünk magyar antisemitáknak most már reményünket a közlő általános képviselőválasztásokba kell helyeznünk és működésünket a választásokra irányoznunk. Ezen alkotmányos jogunk gyakorlása ellen senkinek sem lehet kifogása. Álljanak a választók annak idején a képviselőjelöltek elé, követeljenek tőlük kötelező nyilatkozatot arra nézve is, hogy választóik nézeteinek s óhajainak a zsidó kérdést illetőleg is érvényt szerezni fognak, s akkor a választók megteendették az első lépést arra, hogy a zsidókérdés megoldása nálunk is foganatba vétetni fog.

Amidőn pedig most, interpellatiom indokolásában kifejtett álláspontom folyományául kijelentem, hogy az interpellatiómra adott választ tudomásul nem veszem, elvbarátaimhoz a hazában azon szózatot intézem, hogy: Ne csüggedjünk, hanem fel a munkára! Mert mi győzni fogunk, s mienk a jövő!

Tisza Kálmán minisiterelnök: T. ház! Miután a t. képviselő úr arra nézve, hogy tőlem más választ nem várt, hivatkozott az interpellatiója indokolásában elmondottakra: kötelességem egyet megjegyezni, és ez az: hogy mennyire nem értik azt a finom megkülönböztetést, melyet itt at képviselő úr az antisemita és a zsidókérdés közt tett, – mutatja az, hogy – pedig egyetemi polgárokról van szó, – a zsidó kérdés és nem az antisemita kérdés megbeszélésére készültek. De még inkább mutatja ezt az, hogy maga a t. képviselő úr most épen utolsó felszólalásában nem antisemita, de zsidó kérdésről beszélt, és annak megoldását helyezi a jövőben kilátásba.

Ezt csak fel kellett hozni annak igazolásául, hogy valóban oly valamiről van szó, a minek az izgalmak terére való átvitelét meggátolni a kormánynak – ennek és minden jövőbeli kormánynak szoros kötelessége. *(Helyeslés)*

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e a miniszterelnök úr válaszát tudomásul venni? *(Igen! Nem!)* A kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. *(Megtörténik)* A többség a választ tudomásul veszi.

XI.

A vasvári kérvény.

Az 1881. évi szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Harmadik kötet,
a 119. s köv. lapokon.

59. országos ülés, 1882. februárhó 18-kán Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai:..... A kérvények IX. és X. sorjegyzékének tárgyalása.

Baross Gábor jegyző: (Olvassa a kérvényi bizottság jelentését.) »A vasvári kerület lelkészei: »a keresztények és izraeliták közt kötendő polgári házasságról« szóló törvényjavaslat visszavetését, és az izraeliták egyenjogúsítását kimondó 1867. XVII. t.-cz. eltörlését kérik.«

Berzeviczy Albert előadó: (egy hosszabb beszéd után ajánlja) a kérvényi bizottság következő határozati javaslatát elfogadásra: *(Olvassa.)*

»Ezen kérvény, tekintettel a keresztények és izraeliták közötti házasságról szóló s tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasított törvényjavaslatra, ezen bizottságnak adatik ki; a kérelem második részére, vagyis az izraeliták egyenjogúsítását kimondó 1867. XVII. törvényezikk megszüntetésére nézve a képviselőház intézkedés szükségét nem látja, s efelől a kérvényezőket a házszabályok 176. §-a értelmében értesíti.« *(Helyeslés.)*

Istóczy Győző: T. ház! Minthogy a jelen kérvény tárgyában felszólalni szándékozom, kérem a t. házat, méltóztassék a kérvény felolvasását elrendelni. *(Halljuk!)*

Elnök: A kérvény, ha méltóztatik kívánni, felolvasatik. *(Halljuk! Halljuk!)*

Rakovszky István jegyző (olvassa):.....

Istóczy Győző: (*Halljuk! Halljuk!*) T. ház! Midőn a jelen kérvény védelmére, mint annak benyújtója szót emelek, lehetetlen, hogy beszédemet egy visszapillantással ne kezdjem.

Másfél hónap múlva teljes 7 éve lesz annak, hogy én, 1875. évi április 8-án, e házban a zsidókérdésben először felszólaltam.

A kik az akkori politikai és társadalmi viszonyokat figyelemmel kísérték, s ezek emlékezetükben vannak: azok a 7 év előtti és a mai helyzet között egy igen érdekes párhuzamot vonhatnak.

Ezelőtt 7 évvel a zsidók által Németországon és egyebütt is felidézett »Kulturkampf« kísérteni akart nálunk is, s a ki ezt a szót »zsidó« csak kiejteni merte is, az mint »ultramontán«, vagy »reakzionárius« átok alá vettetett. A zsidót csak »izraelita«, »izraelita polgártárs« névvel volt szabad megjelölni, s az »izraelita« szó mindig a legmélyebb tisztelet s bámulat hangján lőn kiejtve. Azon időben »uzsora«-ról beszélni annyit tett, mint a nemzetgazdasági tudomány alpháját se ismerni, s középkori bornirtság hírébe keveredni. »A pénz olyan portéka, mint akármely más árucikk,« – ez volt elfogadott obligát megjelölése az uzsoráskodásnak; »a szabad tőkeképzés«, – e jelszó alatt lett védelembe véve a népnek szabadon üzött törvényes megrablása; »a gyengébbnek az erősebb előtt pusztulnia kell,« – ezen manchesteri elv volt a jelszó, a mely alatt a magyar társadalom egy idegen elem által törvényesen pusztítatott, és pusztítatik ma is. Ezelőtt 7 évvel, a zsidók által előidézett 1873. év előtti pénzügyi szédelés és az 1873. évi nagy »Krach« kihatása ezer meg ezer, anyagilag feldúlt család körében érezhető volt, s jó részben érezhető az ma is. A magyar társadalom osztályai ellen egész szemérmetlenül folyt a zsidó lapokban a harcz, hogy azok élhetetlenek, hogy azoknak pusztulniok s más »egészségesebb«, értsd: zsidó elemek számára (*Derültség*) helyt adniok kell.

Még tovább folytathatnám e rajzot; de elég, ha még csak azt adom mindezekhez, hogy társadalmi politikája az időben egyedül csak a zsidóságnak volt, a mely előtt a keresztény társadalom érdekei teljesen háttérbe szorultak; s hogy ezelőtt 7 évvel se nálunk, se általában Euró-

pában zsidókérdésnek még senki se hallotta hírét. Pedig ez az akkor még névtelen volt kérdés éppen az időben jutott megérlelődésre.

E zsidós közállapotok, a körülmények sajátoszerű összejátszása folytán, a mely körülményeket, ha kényszerítve leszek reá, majd szellőztetni fogom, (*Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.*) engem toltak a felszínre, s így nekem kellett, első ízben egy európai parlamentben, a zsidókérdést felvetnem. Es daczára minden kinevettetésnek, minden gúnyolódásnak, minden megtámadásnak, a melyeknek a zsidóügybeni felszólalásaim alkalmából 7 év óta kiteve voltam: az évek, az események nekem adtak igazat; s azon élénk visszhang, a melyet szavaim az országban, s tán még inkább az ország határain túl, keltek, igazolja azt, hogy én helyesen Ítéltem meg a viszonyokat.

1875. óta a zsidókérdés bejárta Európát, s ma már azon a ponton van, hogy a Continens két leghatalmasabb államában: Német- és Oroszországban a kormánykörök komolyan foglalkoznak azzal a kérdéssel, miként oldassék meg radikális módon a zsidókérdés?

A XIX. század soha le nem törölhető szégyenfoltja, gyalázata marad az, hogy a csekély kivételekkel szellemileg és testileg elkorcsosult, maroknyi sacherozó zsidó nép által oly uralmat, sőt terrorizmust engedett magán gyakorolni, mint aminőt ez körülbelül harmincz év óta Európában tényleg gyakorol, s a mely uralmat éppen nem valami nemes fegyverekkel, hanem a raffineria, a kasztoszerű szoros összetartás s a legnagyobb részt uzsora, agiotage s más irreális üzletek útján összeharácsolt mérhetetlen kincsek segélyével szerezte meg magának.

Századunk a felvilágosultság századának hirdeti magát; s mindamelllett a zsidóság egyik leghatalmasabb fegyverévé vált sajtó útján uralomra jutott zsidó világnézet mellett, a rendszeresen űzött kárhozatos zsidó praktikák s a zsidóságnak a mi romlásunkra törő politikája fölött egyiptomi sötétségben botorkál, a mely egyiptomi sötétséget tudvalevőleg szinte a zsidók teremtették.

Századunk a humanitás századának nevezi magát, a mely humanitás jótéteményeit pedig nálunk csak a zsidók élvezik; a zsidók által agyonnyomorgatott és sok vidéken

barommá aljasított nép e humanitásból ki van zárva. Egy zsidónak tyúkszemére se szabad lépni anélkül, hogy a félvilág sajtója veszett lármát ne üssön az »emberietlenség« fölé; (*Derültség. Halljuk!*) de a zsidók a maguk praktikai útján száz- meg százezer családot kiűzhetnek hajlékaikból, apáikról rájuk maradt örökjükből, rabszolgáikká vagy pedig földönfutókká tehetik, a nyomorba, a bűnökbe, az öngyilkosságba hajthatják őket: ugyan kinek jut eszébe az ilyes haszontalanságokkal csak bíbelődni is, annál kevésbé pedig itt inhumanitást keresni?

Századunk a türelmesség századának hirdeti magát. A zsidóknak szabad a mi vallási, erkölcsi elveinket, társadalmi szokásainkat, nemzeti, politikai intézményeinket nemcsak kritika, de silány gúnyolódás tárgyává is tenni: és ebben senki sem lát türelmetlenséget. De merészelje valaki a zsidóságot, – nem! – csak a zsidó visszaéléseket csak a legenyhébb kritika tárgyává tenni: az már »Intoleranz«.

S ennek a parazita természetű sacherozó félnomád hordának (*Nagy derültség. Hosszasan tartó zaj*)

Elnök: Kérem a képviselő urat, méltóztassék kifejezéseiben kissé óvatosabbnak lenni. (*Derültség.*)

Istóczy Győző: Tehát annak, a minek mondtam, Európa kardcsapás nélkül, megkötött kezekkel és lábakkal szolgáltatotta ki magát.

Szerencsére azonban a zsidóság ezen legújabb aranykora, daczára a napjainkban kifejtett kétségbeesett erőfeszítéseinek, Európában végéhez közeledik, Izrael csillaga hanyatlóban van. (*Derültség a szélsőbalon. Mozgás*) Nem tudom; t. ház, vicczeket mondok-e és annak nevetnek, vagy a tárgyat tartják nevetségesnek? Ha az első áll, örülök neki, de ha a másik áll, azt sajnálattal constatálom. (*Egy hang a szélsőbaloldalon: A tárgyat!*) Az »Alliance Israélite universelle« által ügyesen befolyásolt nagyhatalmasságoknak berlini congressusa már nem bírt annyi hatalommal, hogy a kis Romániát az általános zsidó-emanczipáció keresztülvitelére kényszerítse. Sőt majdnem egy időben a berlini congressussal, indult meg épen ennek székhelyén, Berlinben s hamarosan egész Németországon az antisemita mozgalom, mely a lefolyt 1881. évben Oroszországban meglehetősen drasztikus visszhangot nyert.

És ha valahol, úgy Muszkaországban fog legelőbb s legkönnyebben fogantatba vétethetni a zsidókérdés radikális megoldása. (*Derűtség.*) Ott nem létezik parlamenti kormányforma, következésképp ott nincsenek a hatalomért küzdő politikai pártok sem, a melyek a zsidók szavazatáért ezek magas kegyeit hajhásszák, s e viszonszolgálat fejében saját nemzetüket a zsidóságnak kiszolgáltatják. (*Mozgás a szélsőbaloldalon.*) Én csak általában beszélek az európai államokról. Ott csak egy rövid czári ukázra van szükség, és a három-négy millió főnyi muszkaországi zsidóság kezébe fogja a vándorbotot, s megy ahova neki tetszik. Hihetőleg bennünket fognának szerencsétlenni ezek a legújabb »izraelita polgártársak«, hisz mi őket tárt karokkal fognánk fogadni, csak kegyeskednének neveiket megmagyarosítani. S valóban, Oroszország nem űzhetne gonoszabb játékot a mi elzsidósodott politikai köreinkkel, mint, ha az általa esetleg megindítandó zsidó népvándorlást a mi határaink felé terelné. De a dolognak a másik oldalát tekintve, ez esetben tán a mi szabadulásunk órája is ütne, mert e sáskasereg megjelenése észretérítené a mi »Bildungs-Philister«-einket is, a kik még ma is a »bon-ton«-hoz tartozónak tartják philosemitáskodni.

Addig is azonban, míg ez a Deus ex machina előállana: jelszavunk legyen az, hogy: »kérjetekek és megadatitek, zörgessetekek és megnyittatitek.«

Ezen elvet követi a jelen kérvény is, a mely a ház elé került első tiltakozás az elhamarkodva behozott zsidó-emanczipáció és a zsidóság beolvasztásának sysiphusi munkáját tervező zsidóházassági törvényjavaslat ellen.

Amint én e ház tagjai nagy részének hangulatát ismerem: a keresztények és zsidók közti polgári házasságról szóló törvényjavaslat sorsa e házban már előre megpecsételve van. s az előreláthatólag visszavetetteti fog.

De, ha e hozandó határozattal egyszer constatálva lesz az, hogy a zsidó kasztnak a nemzettestbe való beolvasztása iránti reményt a képviselőház s így a nemzet végkép feladta: úgy előáll az a kérdés? Quid tunc? Mi történjék tehát ezen, a nemzet testén élőddő idegen elemmel?

A most említett törvényjavaslat visszavetésének okvetlenül kiindulási pontjául kell szolgálnia egy, az eddigi-

től eltérő új zsidóügyi politikának, a melynek első célja kell, hogy a tizennégy évvel ezelőtt behozott zsidóemanczipáció eltörlése legyen, a mely zsidóemanczipáció behozatalakor tudvalevőleg szinte az volt a balhiedelem, hogy az az összeolvadást magával fogja hozni.

Hogy mennyire felelt meg a zsidóemanczipáció a hozzá kötött várakozásoknak, azt látjuk ma, midőn a magunk emanczipációjáért kell elkecseregett küzdelmet vívnunk, nekünk, már t. i. azoknak, a kik nem tartják célirányosabb dolognak, a veszély elől a bölcs hallgatás spanyolfala mögé menekülni, vagy pedig, a zsidók kegyei-nek megszolgálása céljából, a zsidó-patronusok csapatába önkéntesnek beállani.

Hogy mennyire időszerű e kérdéssel végre valahára komolyan foglalkoznunk: arra nézve a legutóbbi népszámlálás adatai is elégséges indokul szolgálhatnak.

Ugyanis Magyarország és Erdélynek (Horvátország és a volt katonai határőrvidék kivételével) az 1869. év végén volt 13.561,245 főnyi összes lakossága tizenegy év alatt, az 1880/81-ki népszámlálás szerint, csak 13.728,622 főre emelkedett, vagyis csak 167,377 fővel, s így csak 1,21%-kal szaporodott, a mely szaporulati arány, egybevetve például Németország, Anglia és Oroszország szaporulati viszonyaival, ahol a lakosság évenként 1%-kal növekedik, már magában véve is kétségbeejtő szaporulati aránynak mondható. S ezen tizenegy év alatti 167,377 léleknyi összes szaporulatból egyedül magára a zsidóságra 82,494 lélek esik, a kiknek száma a mondott 11 év alatt 542,186 főről 624,680 főre emelkedett. Tehát, míg az 1869. év végén volt 13.019,059 főnyi nem-zsidó 11 év alatt csak 84,883 fővel, vagyis csak 0,64%-kal szaporodott, addig az 1869. év végén volt 542,186 zsidó 82,494 fővel, vagyis 13,20%-kal szaporodott, s így a zsidók szaporodása 20,62-szer, vagyis közel 21-szer nagyobb volt, mint a nem-zsidó lakosság szaporodása.

Általánosan elismert nemzetgazdasági elv az, hogy a kedvező vagy kedvezőtlen nemzetgazdasági viszonyokkal a lakosság szaporodása vagy fogyása karöltve jár. Az országos statisztikai hivatal főnöke részéről legközelebb közrebocsátott összeállítások alapján most felhozott hiteles számadatokból következik tehát, hogy

1. a létező közgazdasági viszonyok a keresztény lakosságra nézve ép oly kedvezőtlenek, mint fölötte kedvezők a zsidó lakosságra nézve;

2. hogy a zsidó lakosság erős szaporulata megfordított arányban áll a keresztény lakosság gyenge szaporodásával; és

3. hogy a kétféle lakosság szaporodásának e kétféle törvénye mellett a keresztény lakosság állapota évről-évre súlyosabb lesz.

Hanem azért a t. kérvényi bizottság a zsidókérdésben »intézkedés szükségét nem látja.« (*Derültség.*)

Sokan tán abban a hiszemben lehetnek, hogy a mi nap a ház elé terjesztett uzoratórvényjavaslat törvénynyé vált a zsidóság által okozott bajokat, ha nem is egészen, de legalább nagy részben megszüntetni fogja. Ez azonban téves nézet; mert az uzoráskodás és a korcsmai könnyű hitelezés csak kettő a számtalan zsidó praktika közül; s Ausztria és Németország példái eléggé tanúsítják, hogy az uzoráskodást a zsidók a szigorú uzoratórvény daczára is javában úzik; hol van ugyanis az a törvény, melyet a zsidó ki nem játszik vagy meg nem kerül? De Németország még más tekintetben is példakép áll előttünk; ott ugyanis az uzoratórvény már az 1880-ik év közepén életbelépett, és mit látunk? Azt, hogy éppen az 1880. év nyarán jött ott teljes hévvel folyamatba az antisemita mozgalom.

Hanem hát, mindezek daczára, a t. kérvényi bizottság a kérvény 2-ik pontjára nézve »intézkedés szükségét nem látja«. Méltán sajnálhatja az ország a t. kérvényi bizottságot gyenge szemei miatt. A t. kérvényi bizottság miatt ott lehetnek a rendszeresen folytatott köztudomású zsidó üzelmek, a melyek ellenében hiában állanak, ha ugyan állanak, a §-ok a törvénycikkeken. Ott lehetnek például: az uzora s a maszlagos nadragulyás és vitriolos pálinkamérés; a fuchsinos bor és homokos liszt; mindenmű és fajtájú csalások és a hamis bukások; a hamis mérlegek és népfosztogatás; az iszákosság terjesztése és döglött marha húsának kimérése. (*Derültség.*) Többen mulattatónak találják ezeket, pedig a kiken ezen üzelmek elkövetetnek, azokra nézve igen szomorú kimenetelűek szoktak lenni (*Úgy van!*); fehérrabszolgakereskedés s nép-

demoralizáció és korrupció; hivatalnokok megvesztegetése és a Talmud alapjáni hamis eskü; hamis tanúskodás és hamis tanúk toborzása; orgazdaság és talmi aranyrak valódi arany helyett árulása; (*Hosszas derültség.*) jól bebiztosított termények és épületek felgyújtása és biztosítási ügynöki üzelmek; (*Úgy van! Úgy van!*) ratenbrief-üzelem és tantus-pénzeknek körmőczi aranyok helyett kiadása, (*Derültség.*) váltóhamisítás és Amerikába szökések; (*ügy van! Úgy van!*) a katonáskodás alól való kibúvások s állami jövedékcsönkítések; kasza-kapától való irtózás s a kereskedelem monopolizálása; licitációkon való összejátszások és különféle sápok; (*Derültség.*) kifizetett adóleveleknek vissza nem adása és kifizetett adósságok újra való követelése és behajtása; (*Mozgás.*) kereszténység-gúnyolás és kulturkampfoskodás; a keresztény felekezetteknek s a különféle nemzetiségeknek egymás ellen hecsezése; ármányok és intrigák, zsidóboszúállás, börzejáték és plutokratia, közvéleménygyártás és revolverjournalistika, (*ügy van! Derültség.*) népbolondító frázisok és népnymor, gründerség és liquidáció, syndikátusok és prospektek, svindli és krach sat. sat. (*Úgy van!*) Mondom: ott lehetnek mindezen, a legtöbb esetben megtorolatlan, mert a mai viszonyok közt megtorolhatlan zsidó üzelmek és visszaélések, a melyeknek átka alatt pusztul a nép jóléte, s pusztul, vész maga az ország népe: – hanem azért a t. kérvényi bizottság »intézkedés szükségét nem látja«.

Azt mondják; hogy a jogegyenlőség korszakát éljük, s hogy a törvények a zsidókra is szólnak. Sok esetben igenis szólnának: a teoriában, de a gyakorlatban másképp áll a dolog. Azon nem-zsidók, a kik valamely zsidóval, s legyen az bár a legutolsó rongyszedő zsidó, egyszer életükben kikötöttek, legyenek ezen nem-zsidók akár magán személyek akár közhivatalnokok, míg csak élnek, megemlegetik azt a pillanatot, a melyben erre a boldogtalan lépésre elhatározták magukat. Mert hát minden egyes zsidó háta mögött ott áll az illető városnak vagy vidéknek, s ha kell, az egész országnak, s ha ez sem elég, az egész világnak a zsidósága, pénzüikkel, befolyásukkal, sajtójukkal. A zsidók solidaritásban állanak egymással: (*Úgy van! Úgy van!*) egy mindnyájáért s mind-

nyája egyért; s még a rablógyilkos zsidót is kiszabadítani törekednek a törvény karjai közül, feltéve, hogy a büntettet goj-on vagyis keresztényen követte legyen el. Az ilyen ismeretes zsidó összeröffenéseknek . . . (*Derültség*.) A képviselő urak ezt mulattatónak tartják, pedig nem kívánom, hogy a képviselő urak közül valaki azon helyzetbe jusson, mint a melyről szólok, –

Ugron Gábor: Az ily kifejezéseken, hogy »összeröffenés« talán csak szabad nevetni.

Istóczy Győző: ... aztán az az eredménye, hogy a zsidóval a napnál világosabb joggal kikötött keresztény ember a legtöbb esetben nemcsak hogy nem érvényesítheti kétségtelen jogát, de sőt lassankint azt veszi észre, hogy egy oly hálóba keveredett, a mely hálóból ép bőrrel ugyan ki nem menekül; s még szerencsés embernek tarthatja magát, ha a zsidó helyett felülrá még őt be nem zárják. (*Derültség*) S éppen a zsidók ezen taktikájának következménye az a csöndes terrorizmus, melyet a zsidóság társadalmunk felett gyakorol.

A zsidókkal szemben tehát nekünk keresztényeknek nincs jogegyenlőségünk; mert a zsidók, a fennállótheoretikus és formai jogegyenlőség mellett, az ő kasztszerű társadalmukkal tényleg privilegizált állást foglalnak el, államot az államban képeznek, a mely tényleges zsidó privilégiumok csak akként szüntethetők meg, ha ezen zsidó privilégiumok törvényes alapját: az 1867. évi XVII. t.-cikkkel behozott zsidóemanczipációt megszüntetjük. S ezt célozza a jelen kérvény is.

Hogy az eddig elmondottak után a t. előadó úr által tett hivatkozás a jogegyenlőségre, a polgári szabadságra, a társadalmi és állami jogokra, minő értékkel bír, azt felesleges mondani. E szólamok még hatékonyak lehetnek a 60-as, sőt tán még a 70-es években is, de ma már mindenkinek felnyílhattak a szemei a szomorú valóság előtt, a mely szomorú valóságot a Potemkin festett falvaihoz hasonló frázisok többé nem maszkírozhatják.

Igenis, t. előadó úr, mi a jogegyenlőség, a polgári szabadság, a társadalmi és állami jogok nevében követeljük a zsidó privilégiumok megszüntetését.

Mivel pedig ilyen fontos kérdés csak előleges tanulmány és előkészítés után oldathatik meg sikeresen, ennél-

fogva bátor vagyok a következő határozati javaslatot terjeszteni a t. ház elé, kérvén, méltóztassék a kérvényi bizottság határozati javaslatának mellőzésével, az általam és aláíró társaim által beterjesztett határozati javaslatot elfogadni.

Baross Gábor jegyző: *(olvassa:)*

Határozati javaslat. Ezen kérvény, tekintettel a keresztények és zsidók közötti házasságról szóló s tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasított törvényjavaslatra, ezen bizottsághoz, – a kérelem második részére, vagyis a zsidók egyenjogúsítását kimondó 1867. XVII. törvénycikk megszüntetésére nézve pedig, a kérdés tanulmányozása végett, az igazságügyi s a vallás- és közoktatásügyi ministereknek adatik ki. – Beadja Istóczy Győző (és 16 társa).

Tisza Kálmán miniszterelnök: T. ház! Kötelességemnek tartom *(Halljuk! Halljuk!)* az elmondottak után a kérvényi bizottság jelentése kapcsában egy pár szót a magam részéről is szólani. *(Halljuk! Halljuk!)* Egy pár rövid szót csak, mert azt hiszem, sem nem szükséges, sem nem váratik a t. ház kebelében, hogy minden részleteiben, nyomról-nyomra kövessem a kérvényi bizottság véleményével szemben, az ellenindítványt beadott képviselő úrnak beszédjét.

Én csak egy pár rövid figyelmeztetést kívánok tenni. *(Halljuk! Halljuk!)* Én a magam részéről nagyra becsülök minden nemzetet, de a t. képviselő úr által példányul felállított nemzeteknek ez ügyben követett eljárását illetőleg kénytelen vagyok megjegyezni, hogy Oroszországnak azon dicső eljárását, a mely ott az izraeliták irányában követetik, és azon dicsőséget, hogy ott egy czári ukáz elégséges valaminek elrendelésére, és hogy ott nincsenek egymással tusakodó parlamenti pártok, nemcsak nem irigylem, de azokat, a mik ott történnek, követendő például el nem is fogadom. *(Általános helyeslés.)*

Igen nagyrabecsülöm sok tekintetben a nagy német nemzetet, *(Halljuk! Halljuk!)* de hogy annak kebelében szintén jönnek időnkint beteges mozgalmak lis létre, annak éppen mi magyarok vagyunk most legközelebb tanúi és tapasztalói. *(Úgy van! Úgy van!)* Azt tehát, hogy, mert ott valami történik, mi is úgy tegyünk, el nem fogadhatom. *(Általános helyeslés.)*

A második, a mit megjegyezni kívánok: én nem hiszem, hogy legyen valaki, a ki azt mondaná, hogy az izraeliták, vagy hogy a képviselő úrnak tessék, a zsidók, nem üznek uzsorát soha, nem mennek schwindlbe soha, nem részesek egy krach létrehozásában soha. Senkisem mondja. De viszont igazságosan senkisem mondhatja azt sem, hogy uzsorát nem üznek keresztények, hogy schwindlt nem üznek a keresztények, és hogy krachokat nem okoznak a keresztények is. *(Tetszés.)* Hiszen az én tudtomra azon meglehetősen erős börzezavar, a mely ma Európa egy részében uralkodik, talán nem éppen a zsidóktól vette eredetét, hanem olyanoktól, a kik a zsidóellenes törekvéseket aláírják. *(Derülség.)*

A harmadik, a mit megjegyezni kívánok a következő: A t. képviselő úr azt mondja, hogy nem jogegyenlőségről van itt szó, itt privilégium van, mert a zsidók ellenében hiába van az egyenlő jog, azt keresztény ember nem érvényesítheti. Ez, t. ház, mindenesetre oly állítás, a melynek bizonyítása nehéz volna.

Istóczy Győző: Szolgállok bizonyítékokkal.

Tisza Kálmán miniszterelnök: Egyes esetekkel szolgálhat zsidóval szemben, és kereszténnyel szemben is. De hála Istennek, nehéz a bizonyítás, vagy lehetetlen. Mert ugyan kérdem, hát mik volnánk mi, ezen hazának 13 millió lakosa, hogyha mi egyenlő törvények mellett nem tudnánk egyenjogosságunkat érvényesíteni 600,000 lélekkel szemben? Ez reánk sütné a meggyaláztatás bélyegét, ha be lehetne bizonyítani.

Én, t. ház, megígértem, hogy csak egy pár megjegyzést teszek; ígéretemet meg is tartom. Nem tehetek róla, hogy én is azon gyanúba jövök, hogy a zsidó üzelmek védelmére, azon – nem tudom kiknek – seregébe szegődtem, amint a képviselő úr szíves volt azokat nevezni, a kik az ő nézeteit nem pártolják. Nem törődöm vele, ha azzal fog vádolni, úgy mint vádolta e háznak minden pártját, hogy, mert parlamentarismusunk van, a szavazatok kedvéért teszünk olyat, a mi hazánknak veszedelmet okoz. Sajnálom, ha ez a meggyőződése, nem tehetek róla, s nem gondolhatok vele. Hanem miután az én meggyőződésem az, hogy Magyarország egy nagy, helyes és jövőjére nézve fontos diadalt aratott, midőn hosszú év-

tizedek küzdelme után ki tudta törölni törvénykönyveiből azon igazságtalanságot, mely rejlett abban, hogy lakosainak egy része, vallása miatt, a politikai jogokból ki volt zárva, – azt tartom, hogy hazafiúi kötelességet teljesítek, midőn tiltakozom az ellen, hogy ezen, annyi küzdelem után helyesen megtett lépés visszacsinálása iránt bármely oldalról is még csak a látszat is mutatkozzék. *(Helyeslés)*

Éppen azért, mert én azt tartom, hogy ennek még csak látszata sem szabad, hogy a képviselőházat nyomja, fogadom el a magam részéről a kérvényi bizottság javaslatát, mely nem tartja szükségesnek e kérdésben a tanulmányozást, hanem azt egyszerűen elutasítja. *(Helyeslés és tetszés. Felkiáltások: Szavazzunk!)*

(Többek felszólalása után:) .....

Elnök: T. képviselőház! Szólásra többé senki sincs feljegyezve. Szavazás előtt, ha szólani kívannak, szó illeti még a bizottság előadóját és az ellenindítvány beadóját. Az előadó úr nem kíván szólani.

Istóczy Győző: T. ház! *(Felkiáltások: Eláll! Másrésztől: Halljuk! Halljuk!)* Az idő előrehaladottsága miatt igen rövid leszek, s azért nem szándékozom reflectálni mindazokra, a miket az előttem szólottak felhoztak; csupán R. és A. képviselő urak szavaira fogok egy pár megjegyzést tenni. R. képviselőtársamnak csak azt mondom, hogy: nulla regula sine exceptione, és hogy: a kivétel csak az általános szabályt erősíti meg.

A. képviselő úr beszélt arról, hogy miket kellene nekünk nem-zsidóknak tennünk, hogy a zsidósággal konkurálhassunk. Erre t. képviselő úr én azt mondogó vagyok, hogy mi a zsidósággal a mi atomizált és meghasonlott társadalmunk mellett versenyezni képesek nem vagyunk, mert mi egy kompakt testet képező és teljes egyértelemben működő kasztával állunk szemben. Azért a mi társadalmunknak azt prédikálni, hogy iparkodjék versenyezni a zsidósággal, sőt azon túl is tenni, annyit tenne, mint ha a vakot arra akarnánk kapacitálni, hogy csak meressze jól a szemeit, majd látni fog.

A mi pedig a t. képviselő úr által nekünk javasolt összetartást illeti, erre nézve a t. képviselő úr eljárása a legfényesebb illusztráció, a ki ellenem támad akkor,

amikor én a keresztény-magyar nép érdekeit a zsidósággal szemben védelmezem.

Egyébiránt, ha a körülöttünk levő államokban, – s itt nem értem sem az oroszországi zsidóüldözéseket, sem a németországi antisemitikus mozgalmat, hanem értem az ottani kormánykörökben levő mozgalmakat, – mondom, ha Németországban és Oroszországban a kormánykörök a zsidókérdést tüzetesen tanulmányozzák, sőt a kis Románia ezen a tanulmányozási stádiumon is már rég túlésett, amennyiben, daczára az európai areopág határozatának, az általános zsidóemancipációt még ma sem vitte keresztül: nem látom be, hogy a magyar kormánykörök miért ne foglalkozhatnának ezen, nemzetünk életébe oly mélyen belevágó kérdéssel? Nekünk a kor áramlatával szinte úsznunk kell, mert különben ez az áramlat elsöpör bennünket.

A mi pedig határozati javaslatomat illeti, az oly enyhe fogalmazású, oly mérsékelt irányú s oly szerény óhajást foglal magában, hogy azt még a legmérsékeltőbb irányúak is bátran elfogadhatják.

A tanulmányozás maga még nem praejudikál a végleges határozatnak; ez, a tanulmányozás eredményéhez képest, a kérvénnyel szemben lehet igenlő vagy tagadó. A t. ház pedig ezen kérvénynek a vallás- és közoktatásügyi s az igazságügyi miniszter urakhoz való utalása által még egyáltalán nem foglalt állást a zsidókérdésbeni teendőkre nézve. Ugyanazért ismételve kérem a t. házat, méltóztassék határozati javaslatomat elfogadni. *(Felkiáltások: Szavazzunk!)*

Elnök: T. ház! A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom. Következik a szavazás. Az első kérdés lesz, elfogadja-e a ház a kérvényi bizottság által e tárgyra nézve beadott határozati javaslatot, igen vagy nem?

Ha az elfogadtatik, akkor az Istóczy Győző képviselő úr ellenindítványa elesett; ha pedig a kérvényi bizottság javaslata el nem fogadtatik, akkor azután felteszem azon második kérdést, hogy elfogadja-e a t. ház Istóczy Győző képviselő úr indítványát, igen, vagy nem? Ha a t. ház a kérdésnek ekkénti feltevését elfogadja, következik a szavazás. *(Helyeslés).*

Tomcsányi László: T. ház! (sat.) .....

Elnök: A t. ház bölcsességétől függ a kérdést külön is választani, de megvallom, szemben azon körülménnyel, hogy a tulajdonképeni ellenindítvány csupán a második részre vonatkozik, mert az elsőre nézve nincs ellenindítvány beadva, azt hiszem egy szavazással el lehetne dönteni a kérdést. *(Helyeslés)* A kérdés tehát úgy fog feltétni, amint javaslatba hozni bátor voltam.

Rakovszky István jegyző: *(Olvassa a kérvényi bizottság és Istóczy Győző határozati javaslatát.)*

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e a kérvényi bizottság határozatát elfogadni, igen vagy nem? *(Felkiáltások: Igen! Nem!)* Kérem azokat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. *(Megtörténik)* A h az a kérvényi bizottság javaslatát elfogadta, és így Istóczy Győző úr határozati javaslata elesett.

XII.

Tisza-Eszlár.

Az 1881. évi szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Hatodik kötet,
a 33. s köv. lapokon.

110. országos ülés, 1882. májushó 24-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Istóczy Győző és Irányi Dániel interpellációja.

Elnök: . . . Eszerint a napirend meg levén állapítva, Istóczy Győző képviselő úr fogja interpellációját megtenni.

Istóczy Győző: T. ház! (Egy) t. képviselőtársam a tegnapi ülés folyamán elmondta egy keresztény leánynak Tisza-Eszláron egy zsidó sakter által történt meggyilkoltatása esetét. Ugyanezen ügyre vonatkozólag én a tegnapi postával a következő levelet vettem: *(Olvas.)*

»Igen t. képviselő úr! *(Felkiáltások: Ki az aláíró?!)* Azt nem nevezem meg! *(Tovább olvas.)* Egy hallatlan és vérlázító eseményről kívánom röviden értesíteni, illetve inkább nagybecsű figyelmét felhívni, mely míg egyrészt teljes világításba helyezi képviselő úrnak a zsidósággal szemben kifejtett s a nemzet és haza javára irányuló jogosult törekvéseit, úgy másrészt illusztrálja ezen aljas és teljes megvetést érdemlő nép *(Mozgás.)* fanatizmusát, fajgyűlöletét és a magyar haza és nemzet anyagi úgy, mint erkölcsi megsemmisítésére törekvő bűnös célzatait.

A »Magyar Állam« ez idei május 20-ki száma Szabolcsmegyéből, Tisza-Eszlárról egy közleményt hoz az ottani kath. lelkész tollából ezen cím alatt: »Egy leány

eltűnésének titokzatos esete«, melyben többi között szórul-szóra ez áll:

»Ezelőtt öt meg egy fél héttel egy 14 éves leány, ki özvegy édes anyjának szomszédjánál szolgált, a zsidó polgártársak húsvét ünnepének előszombatján, f. évi április 1-én, fényesen ragyogó napnak déli 12 órájkor a beifaluban lakó róm. kath. kereskedőnél tett néhány krajczár áru vásárlás után, a mintegy egy negyed órányira fekvő s velünk egy községi testet képező Újfaluba hazafelé igyekeztén, a két falu közötti nagy térségen, közel a zsidótemplomhoz, távol a Tiszától nyomtalanul eltűnt.« – Ez a tény.

Elmondja azután, hogy több idegen metsző – sakter – jelent meg akkor Eszláron az ünnepekre, s egész éjjel a zsinagógában foglalatoskodván, megölték a szegény leányt és testét a Tiszába dobták.

A legelső tanú lett erre nézve a metsző – sakter – saját gyermeke. Egész Szabolcsban nagy emiatt az elkeseredés és ingerültség ezen átkos viperafajzat ellen, (*Mozgás.*) és ha sikerül a zsidóknak – a mitől sokan tartanak is, – pénzükkel az ügyet elnyomni, akkor ki fogja meggátolni az elkeseredés és boszú indokolt kitöréseit? Pedig tarthatunk tőle, hogy a zsidó pénzhatalom, mely máris sűrög-forog Nyíregyházán ez ügyben, elfojtja az egész ügyet.

Uram! Ajánlom ezen ügyet hazafiúi nagybecsű figyelmébe. Legyen kegyes az egész ügyről bővebb értesülést venni; s miután ez máris törvényszéki vizsgálat tárgyát képezi, és a községi elöljáróság vizsgálatában tanuk által már be is igazoltatott, tehát világos, hogy ezen vérlázító zsidó merénylet nem koholmány. De a mai időben Magyarországon, fájdalom, pénzzel még a megtörtént dolgot is lehet meg nem történné tenni.

Talán lesz hatása a törvényszéki vizsgáló bíró urakra annak, ha a sajtó és a nyilvánosság örei egy kissé figyelemmel kísérik ezt az ügyet, mely megérdemli azt, hogy példás és a legszigorúbb büntetésben részesüljön, úgy a kedélyek lecsillapítása, mint az igazságszolgáltatás érdekében. Hazafiúi üdvözlettel, tisztelő elvtársa (Aláírás –).
(*Felkiáltások: Sáljuk az aláírást!*)

Így a levél, a melyben közölt adatokat illetékes ol-

dalról nyert információ alapján oda egészíthetem ki, hogy a meggyilkolt keresztény leánynak neve Solymosi Eszter, a gyilkossággal vádolt zsidó sakter neve pedig Schwarcz Salamon.

Továbbá értesültem arról is, hogy alapos kifogás alá esik Szabolcsmegye felső-dadai járása szolgabírójának és a nyíregyházi törvényszéknek ez ügyben követett magatartása. Ugyanis a szolgabíró, kihez a meggyilkolt leány anyja panaszra ment, hogy gyermeke a zsidóság révén eltűnt, az anyát panaszával a nyíregyházi törvényszékhez utasította, ahelyett, hogy az elővizsgálatot kötelességéhez képest nyomban teljesítette volna. A törvényszék a panaszos anyát viszont a szolgabíróhoz utasította, s így törvényszék és szolgabíró illetékességi kérdést csinálva a dologból, a vizsgálat csak hetek múlva lett megindítva.

T. ház! Lehet, hogy itt csak egyszerű gyilkosság esete forog fen, ember által emberen elkövetve. De nincs kizárva az a lehetőség sem, hogy itt a kereszténynek mint kereszténynek, zsidó mint zsidó által vallási célból való meggyilkoltatása forog szóban. (*Ellenmondás balfelől.*) E gyanút fokozza azon körülmény, hogy a gyilkosság a zsinagógában, közvetlenül a zsidó húsvéti ünnepek előtt egy, a rituális ölésre hivatott hitközségi sakter által lett végrehajtva. (*Derültség.*)

Mióta a kereszténység fenáll, a keresztény népek öntudatából sohasem tűnt el végkép a zsidók irányában az a gyanú, hogy a zsidóknak – itt persze csak az orthodoxok értendők – húsvéti szertartásaikhoz keresztény vérre van szükségük. Fenáll pedig e népgyanú daczára annak, hogy a zsidók égre-földre esküdjöznek, hogy ez alaptalan rágalom.

Alapos-e ez az évezredes népgyanú vagy sem, én itt nem kutatom; csak mint tényt konstatalem.

Ez ügyre vonatkozólag Rohling Ágost, a prágai egyetem jelenlegi tanára, »Der Talmudjude« című művében ezeket írja:

»Hogy a gyilkossági fejezettel itt végezzek, röviden tudósítok itt Tamás kapuczinus atyának 1840. évben Damaskusban történt meggyilkoltatásáról. Laurent francia író különös módon rendkívül ritkán találhatóává vált könyvében, a melynek eltűnését a Fama titoknak mondja,

»Affaires de Syrie« cím alatt a Parisban, a külügy-ministeriumban levő aktákból a pert szó szerint lenyomatta. »Tamás atya – írja Laurent – egyúttal orvos is volt. 1840. február 5-kén őt szolgájával együtt a zsidó városrészbe menni látták; 6-kán a basa orvosánál volt ebédelendő. Ő azonban nem jött, s a zárda részéről már hiába kutattak utána. A francia konzul kezébe vette az ügyet, s legelőször is kiderítette azt, hogy a zsidó városrész borbélyja koromsötét éjnek idején Harari zsidó kereskedőhöz hivatott. Továbbá kiderült, hogy a borbély ott Tamás atyát megkötözve a padlón találta s felhivatott őt megölni; eleinte vonakodott ezt tenni; azonban fenyegetések által megfélemlítve, reá engedte magát venni a gyilkosságban közreműködni. Harari mérte az első csapást, egy másik zsidó a másodikat, a melynek a halál lett a következménye; erre a húst a csontokról leválasztották, ezeket szétzúzták s egy kloakába dobták; meg is találták ott a csontokat a szakállas volt állnak egy darabjával, egy darab fejbőrrel, a mely még a tonzura jeleit mutatta – sa Damaskusban mindenki előtt ismeretes volt vörösszegélyű sapkájával együtt Tamás atyának. Tamás szolgáját is meggyilkolták, hogy ne legyen vádló. Az elfogottak közül hét zsidó kereskedő bevallotta a bűntettet és kivallották azt is, hogy a főrabbi néhány nappal korábban értésükre adta, hogy keresztény vért kell szerezni a közelgő húsvétra. Emellett fontossággal bír annak a megjegyzése, hogy a vádlottak magánfogságban voltak, külön-külön hallgattattak ki, s egymással a legcsekélyebb körülményekre nézve is egyezően vallottak. Egész Európa izraelitái mozgalomba jöttek, hogy a halálítéletet megsemmisítsék s a felmentést kieszközöljék. Készen panaszkodtak azon vád fölött, hogy ma még lehet vallás, a mely embervért kivan. De ha a zsidó testvéreket Damaskusban ártatlanoknak tartották, miért nem szerezték be ártatlanságuk bizonyítékait? Miért ajánlottak a francia és osztrák konzulátusok valamennyi tagjának pénzösszegeket és értékes ajándékokat? A kinek részén az igazság van, annak nincsen szüksége vesztegetésekre. *(Közbeszólás: Hát a választásoknál!?)* A francia konzulátus kancellárjának a zsidók 200,000 piasztért, egy ügyvédnek pedig 500,000 piasztért kínáltak sat. Minekutánna

minden hiába volt, Crémieux – az »Alliance Israelite universelle« későbbi megalapítója, – nagy kísérettel a Keletre utazott, s egyszersmind Angliától támogatva, Mehemed Alitól egy fermant eszközölt ki, a melyben ez állt: »Crémieux és a mozaizmus követőinek küldöttei kívánságából megtudtuk, hogy ők a fogságban levők kiszabadítását óhajtják; s mivel illetlen dolog lenne oly nagy számú európai lakosság kívánalmát nem teljesíteni, elrendeljük a fogva levők szabadon bocsátását.« Ez a fermán nem szól az utólag kiderült ártatlanságról, hanem szól csak a fejedelem akaratáról Európa nagyszámú zsidó lakosságának kérelme alapján. Miért nem sürgette Crémieux a per revízióját, hogy az ártatlanság mindenkinek a szemei előtt világos legyen? Az egész Kelet meg van győződve a zsidók bűnösségéről, de az erőhatalom és a zsidók pénze hatalmas tényezők.« (*Felkiáltások: Elég lesz már!*) így Laurent, a kinek könyve fölött a zsidó sajtó egész a mai napig mélységesen hallgat.

»Továbbá egy katona gyermekének 1831-ben történt meggyilkoltatása ügyében Pétervárott lefolyt bűnperből a következő derült ki: a bírák ketteje, a zsidók által, babonás céljaikra végbevitt gyilkosságot bebizonyulva látta, egy bíró a zsidók bűnösségét teljesen kiderítve látta, azonban a büntetést enyhíttetni vélte, mert a zsidók azon hitben követték el a tettet, hogy ezzel Istennek szolgálnak; egy bíró valamennyi vádlottat bűnsnek találta, de szintén büntetés-enyhítést akart; az ötödik bíró, tekintettel a felfedezett körülményekre, meg volt győződve, hogy a zsidók közt vannak eltévelyedettek, a kik még most is elkövethetnek ilyen büntetteket, de a fenforgó esetben nem látta bebizonyítottnak a tényt; míg a főügyész a két első bíró véleményén volt. A per vége az lett, hogy a birodalmi tanács bizonyítékok elégtelenségéből fölmentette őket.«

Elnök: A képviselő úrnak joga van a tárgyra tartozó idézetet felolvasni, de kérem, ne méltóztassék egy Írótól ennyit idézni. A háznak szokása, a mi helyén is van, hogy az idézetet meghallgatja; de mikor a kedélyek felingerlésére vezető ilyen idézetek olvastatnak, mégis helyesebb volna, ha a képviselő úr nem folytatná, hanem tisztán saját nézeteit adná elő. (*Élénk helyeslés*) Méltóz-

tassék elhinni, hogy ezen felolvasott idézet, azáltal, hogy a képviselő úr itt elmondja, súlyban nagyon nyer, és sokkal nagyobb hatással van kifelé mint különben lenne; (*Felkiáltások: Úgy van!*) mert a legtöbben nem azt mondják, hogy ezek ezen vagy azon kútfőből valók, hanem azt mondják, hogy a képviselő úr a képviselőházban mondta el. (*Felkiáltások: Úgy van!*)

Mikor ily kényes természetű dologról van szó, és mikor a tényállás, mint a képviselő úr maga is mondta, megvizsgálva még nem levén, kétes: akkor a kedélyeket ennyire felingerelni egyáltalában nincs helyén. (*Élénk helyeslés.*)

Istóczy Győző: Azonnal végére érek idézeteimnek, csak egy kis türelmet kérek még.

Rohling végül idézi Mousseaux francia írónak a zsidókról írt munkáját, a mely szerint: »tekintélyes a száma azon férfiakkal, nőkkel és gyermekekkel, a kik Európa bizonyos nagyvárosaiban, környezetük nagy rémületére örökre eltűnnek anélkül, hogy csak nyomot is hagyának maguk után.«

T. ház! Én a priori nem akarom állítani azt, hogy a kérdés alatt levő ügyben ilyenmű, vallási fanatizmusból eredő gyilkosság esete forog fen. Tekintve azonban azt, hogy a gyilkosságot a zsidók által rituális ölésre rendelt hitközségi sakter követte el, elkövette pedig közvetlenül a zsidó húsvéti ünnepek előtt és pedig a zsinagógában ....

Elnök: Kérem a képviselő urat, méltóztassék azt mégis meggondolni, hogy ilyen vád rettenetes következményeket vonhat maga után egyes helyeken. (*Élénk helyeslés.*) S ezt oly határozottsággal mondani, mikor a képviselő úr maga kérdést intézett aziránt, hogy a dolog megtörtént-e és vizsgálatot kér, ez talán mégis sok. (*Helyeslés. Halljuk!*) Méltóztassék figyelembe venni, hogy itt Magyarországnak egy igen nagy számú, szorgalmas, munkás népéről van szó (*Igaz! Úgy van]* *Zaj a szélsőbalon. Halljuk!*) és méltóztassék mérlegelni szavait. (*Helyeslés.*)

Szalay Imre (közbeszól): Szólásszabadság! (*Nagy zaj a szélsőhalon*)

Elnök: Én köteles vagyok figyelmeztetni a képviselő urat, (*Élénk helyeslés.*) és meggyőződésem szerint szükség van rá; de ha nem követi, én nem tudom, hogy a ház-

szabályok betűszerinti értelmében, a dologhoz szólván és nem mondván semmi olyat, a miért felelőssé tehetném, a házszabályok pedig e tekintetben a kifejezésekre szólván s az eszméket az illető képviselő diskretiójára bízván, csak figyelmeztetem a képviselő urat, és tovább nem megyek, de ennyit a közérdek tekintetéből kötelességemnek tartottam megmondani. (*Helyeslés.*)

Istóczy Győző: T. ház! Én nem akarok polemizálni a t. elnök úrral, (*Felkiáltások: Nem is szabadi*) de kénytelen vagyok a magam igazolására megjegyezni azt, hogy itt e házban minden intézmény és minden személy ellen szabad beszélni, és így reménylem az én általam ismerttetett intézmény ellen is szabad. (*Helyeslés.*) Én csak az igazságot keresem, ez előtt pedig, azt hiszem, a képviselőház terme nincsen zárva. Nem lehetetlen az sem, hogy itt egy oly titokzatos felekezeti gyilkosság, egy vallási emberáldozat esete forog fen, a melynek kiderítése az egész zsidóság sorsára nézve évszázadokra döntő befolyással fog bírni, s e bűnper egy világraszóló cause célbre-ré fog válni.

Miután pedig az általam felolvasott s az illető vidék közvéleményének kifejezést adó levél tartalmából, valamint többi közölt adataimból az tűnik ki, hogy az ez ügyben eddig eljárt bírósági és közigazgatási közegek némelyikének eddigi eljárása alapos kifogás alá esik: ennél fogva azon célból is, hogy a további eljárás korrektsége ez után is lehetőleg biztosíttassék, a t. bel- és igazságügyi minister urakhoz a következő interpellációt intézem:

Interpellatio a bel- és igazságügyi t. minister urakhoz. A Tisza-Eszláron, a zsinagógában, közvetlenül a f. évi zsidó húsvéti ünnepek előtt, Schwarcz Salamon zsidó sakter által meggyilkolt Solymosi Eszter keresztény leány meggyilkoltatására vonatkozólag (egy) t. képviselőtársam által a f. hó 23-iki ülésben elmondottak kapcsában kértem a t. minister uraktól:

1. Van-e tudomása a belügyi s illetőleg az igazságügyi minister úrnak arról, hogy Szabolcsmegye felső-dadai járásának szolgabírája, a kihez a meggyilkolt keresztény leánynak, Solymosi Eszternek anyja az esetet feljelentette, ahelyett, hogy kötelességszerűig az esetet nyomban elő-

vizsgálat tárgyává tette volna, az anyát panaszával a nyíregyházi kir. törvényszékhez utasította; a törvényszék meg az anyát viszont a szolgabíróhoz utasította, s így szolgabíró és törvényszék teljesen indokolatlan illetékeségi kérdést csinálva a dologból, emiatt a vizsgálat csak hetek múlva indíttatott meg?

2. Szándékoznak-e a t. minister urak ezen feltűnő kötelességmulasztásért az említett szolgabírót s a törvényszék illető tagjait feleletre vonni?

3. Az ügynek a fenforgó viszonyok közötti kiszámíthatatlan horderejénél fogva, szándékoznak-e ezen ügyet figyelemmel kísérve, örködni afölött, hogy a most mozgásba hozandó nagy zsidó pénzeszközök daczára, a bűnös zsidó vagy a bűnös zsidók méltó büntetésüket elvegyék?

Tisza Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter:

Kötelességemnek tartom, az interpellációra, ha a t. ház megengedi, igen röviden azonnal felelni. *(Halljuk!)*

Tekintettel épen az előrehaladott időre is, a t. képviselő úr indokolására csak egy pár oly megjegyzést teszek, a melyeket elhallgatnom, azt hiszem, nem lehet. *(Halljuk!)* Első megjegyzésem az, hogy e hazában levő egy fajról vagy felekezetről azt mondani, hogy aljas, teljes megvetést érdemel, helytelen. *(Élénk helyeslés.)* Megjegyzem azt, hogy ily dolgokban, midőn a képviselő úr maga is bevallja, hogy az iránt nincs tudomása, a mit ő az idézetei által mint lehetőzt állított oda, sőt midőn maga is azt mondja, hogy az ügy még törvényszék előtti tárgyalás alatt van, akkor oly módon nyilatkozni, hogy a kedélyekben bizonyos rejtélyes, szerinte hitfelekezeti elvből eredő bűn iránti hit terjesztése útján oly izgalom álljon elő, melynek kimenetele azután a képviselő úr kezében nincsen: ez ismét helytelen, és ez ellen tiltakozni legalább a magam részéről kötelességemnek tartom. *(Helyeslés.)*

A mi magát a kérdést illeti, – és ez megjegyzendő, – nekem a dolgról eddig semmi tudomásom nem volt. Mindenesetre különös, hogy, ha ilyen eset fordult elő, midőn úgy a közigazgatási mint a bírói téren megvan a fokozatos felelősség, *(Úgy van!)* annak felhasználása nélkül előbb hírlapi cikk, majd polémia tárgyává tételik az ügy. *(Helyeslés. Közbeszólás a szélső baloldalon. Halljuk!)*

Biztosíthatom a képviselő urat és a képviselőházat, hogy úgy az igazságügyminister úr részéről, mint az én részemről, mindenikünk részéről saját hatáskörében meg fognak tétetni a szükséges intézkedések, hogy az ügynek mibenléte kideríttessék, s ha hibáztak a közigazgatási vagy bírói közegek, törvényszerű büntetésben részesüljenek. De ez még nincsen konstatálva, mert a képviselő úr állítása még nem bizonyíték arra, hogy bűnösök és hibáztak. *(Úgy van!)* Gondja lesz továbbá mindenikünknek, amennyire ez a kormányzat hatáskörébe tartozik, arra is, hogy a bíróságok által azok, a kik bűnösök, a törvény teljes szigorával sújtassanak. *(Helyeslés.)* De kénytelen vagyok kinyilatkoztatni azt, hogy mint belügyminister kötelességemnek fogom ismerni azt is, hogy, ha netalán a szerintem – nem akarok más szót mondani, nem a szükséges óvatossággal e házban kiejtett szavak odakünn veszélyek forrásaivá válnának, azon veszélyek megakadályoztassanak, és azoknak részesei hasonlóan a törvény teljes szigorával sújtassanak. *(Élénk helyeslés.)*

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszat tudomásul venni. *(Helyeslés.)*

Pauler Tivadar igazságügyminister: Azok után, a miket a ministerelnök úr előttem mondott, nincs más mondani valóm mint az, hogy eddigelé én erről az esetről tudomással nem bírtam. Tegnap azonban ezen eset itt e házban felhozatván, én már ma hivatalosan felszólítottam a nyíregyházi törvényszék elnökét, hogy az esetről és az ügy állásáról nekem jelentést tegyen. *(Helyeslés.)*

Istóczy Győző: T. ház! A ministerelnök úr válaszára röviden csak pár szóval kívánok megjegyzést tenni.

A mi azon egyes kitételeket illeti, melyeket ő itt kifogásol, azokat nem én mondtam, hanem a felolvasott levélben foglaltatnak, én tehát csak idéztem. A mi pedig azon faktumokat illeti, melyek ellen úgy látom, szintén kifogás van, vagy legalább óhajtanák több oldalról hogy legyen, és pedig sikerrel legyen, ezekre nézve én csak azt jegyzem meg, hogy azokat a faktumokat tegnap (egy) képviselőtársam még drasztikusabban adta elő, mint én ma.

A mi pedig a miniszerelnök és az igazságügyminiszer úr válaszában a további intézkedésekre vonatkozó részét illeti, én azt tudomásul veszem; fentartom azonban magamnak azt, hogy adandó alkalommal és szükség esetében ezt az ügyet időről időre szellőztessék. *(Nagy derűtlenség.)*

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e a miniszerelnök úrnak és az igazságügyminiszer úrnak választát tudomásul venni, igen vagy nem? *(Felkiáltások: Tudomásul vessmék!)* Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a válasz tudomásul vétetik.

XIII.

Törvényhatósági kérvények az oroszországi zsidók bevándorlása ellen.

Az 1881. évi szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Hatodik kötet,
257. s köv. 1.

119. országos ülés, 1882. évi juniushó 9-kén Péchy Tamás, később Szontagh Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvények XVII. sorjegyzékének tárgyalása.

(Szatmármegye közönsége, Szatmár-Németi sz. kir. város közönsége, Hevesmegye közönsége, Györmegye közönsége, Somogymegye közönsége, Jriajdumegye közönsége, Torontálmegye közönsége, az Oroszországból költöző izraeliták bevándorlásának korlátozása tárgyában kérvényez.) *)

Elnök: Következik a kérvények 17. sorjegyzékében 3.-9. folyószám alatt foglalt kérvények tárgyalásának folytatása.

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Midőn a február 18-iki képviselőházi ülésben, a vasvári kerület lelkészei ismeretes kérvényének tárgyalása alkalmával elmondott beszédem folyamán azon nézetemnek adtam kifejezést, hogy a zsidókérdés nálunk majd csak akkor kerül napirendre, ha Oroszország a zsidó népvándorlást a mi határaink felé tereli, s ezt mint egy, végeredményében jótékonyan ható Deus ex machinât jellemeztem: bizonyára kevesen sejtették az országban, hogy ez az eshetőség, ez a Deus ex machina rövid három hónap múlva előáll.

*) L. a képviselőházi napló VI. kötete, 242. 1. A június 7-iki képviselőházi ülésben Tibád Antal jegyző által tett előterjesztés. – A kiadó.

Pedig hát, amint mindnyájan tudjuk, tényleg előállt. Az orosz és lengyel nép érkezettnek látta az időt arra, hogy ama több százados társadalmi és közgazdasági békokat, a melyekbe oly tökélyre vitt raffineriával verte őt az ottani 3-4? millió főnyi zsidóság, – szétzúzza s önmagának e tűrhetetlen állapotból való kiszabadítására ugyanazon eszközökhöz nyúlt, a melyeket a házat alapos tisztogatás alá vevő gazda, a házat ellepő parazitákkal szemben használni szokott. A ki képmutató szemforgatással: barbársággal, emberietlenséggel, türelmetlenséggel sat vádolja ezért az orosz és lengyel népet, s a 19-ik század meggyalázása frázisával s más hasonló obligát frázisokkal hadonáz: annak csak az a felelet, hogy: »Cest la guerre!« »Ez a háború!« Az ultima ratio pedig, amióta a világon népek vannak, az egész földkerekségen bizony mindig csak ultima ratio maradt.

A népet ezen, a természeti népjogon alapuló törekvésében nemcsak hogy nem gátolja, de sőt administratív és törvényhozási rendszabályaival teljes erejéből támogatja is a zsidókérdésben tisztán látó orosz kormány, a mely úgy látszik végleg el van határozva a birodalmat ezen istenostorától megszabadítani azáltal, hogy az ott lakó 3-4 millió főnyi zsidó népnek túlnyomó részét, meglehet azonban hogy egészét is, a »felvilágosult, humanus« és mindenekfölött »türelmes« s ekként ezen »izraelita polgártársak«-at bizonyára örömmel befogadni kész Nyugat-Európa nyakára küldi.

Hogy kik és mik ezek az oroszországi u. n. lengyel zsidók: úgy hiszem bővebben ismertetnem nem szükséges. Olyan tiszta-eszláriféle népség az valamennyi. Felvidékünkön elég példány van már belőlük, hisz évek óta szivarognak át hozzánk Galicziából, főleg a vereckzei szoroson át, ugyanazon az utón, a melyen a honfoglaló Árpád őseinket bevezette e hazát birtokba veendő; s valamint őseinknek Munkács volt az első megpihenő helyük, úgy napjainkban az új honfoglaló nemzetnek is Munkács az első stációja az ő vándorútjában. (*Derültség.*)

De, úgy látszik, a legutóbbi időben a magyar nemzet is tisztába jött már magával ezen, részben már megérkezett, nagyobb részben azonban még csak ezután várható jövevények mivolta fölött; mert a megyék részéről

a képviselőházhoz az ország minden részéből egész sorozata érkezett s még ezután is érkezik a feliratoknak, a melyekben az orosz zsidók beözönlésének meggátlása kérik a törvényhozástól.

S itt csak per tangentem utalok azon jellemző jelenségre, hogy míg a megyegyűléseken a valódi nemzeti közvélemény többé-kevésbé hű kifejezést nyert az e kérdés fölött hozott határozatokban, mert még azon megyék is, a melyek nem írtak föl a házhoz, Szatmármegye ismeretes körlevelét a legtöbb esetben azon indokolással vették pártoló tudomásul, hogy a kormány a zsidó beözönlés meggátlása iránt, meggyőződésük szerint, úgysis megfelelőleg intézkedni fog: – addig a városi törvényhatóságok, élükön a fővárossal, oly magatartást követnek, mintha csak várva-várnák a muszka-zsidó inváziót s azok itteni megtelepedését. (*Egy hang a szélsőbaloldalon: Nem áll!*) De igenis úgy van! – Ennek a sajnálatos jelenségnek azonban, korántse higyjék a zsidók és sattelitáik, hogy az az oka, mintha városaink nem-zsidó polgársága tán »felvilágosultabb, humánusabb s türelmesebb« lenne, mint a megyék lakossága; hanem az ok ott rejlik, hogy a zsidóság mint mindenütt, úgy nálunk is előszeretettel csoportosulván együvé a városokban, ott az ipari és kereskedelmi tért, a hitelügyet, a városi képviseletet sat. teljesen dominálja, s ezzel, főleg pedig revolver és nem-revolver sajtójával oly terrorizmust gyakorol, hogy a városok nem-zsidó lakossága már panaszra se meri felnyitni a száját. Első sorban tündököl e tekintetben, mint mondám, a főváros. S azért itt nagyon alkalomszerűnek látom az igen t. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter úrhoz azt a kérdést intézni, hogy ugyan hány zsidó lakosa van Budapestnek a legutóbbi népszámlálás szerint? hogy ekkép megtudhassuk azt is, hogy mennyivel szaporodott ott a zsidó lakosság az 1869/70-iki népszámlálás óta. Csak a minap is olvastunk a lapokban egy igen érdekes akadémiai felolvasást arról, hogy mennyire magyarosodik Budapest; emellett azonban szintoly érdekléssel hallanánk egyszer már arról is, hogy ugyan mennyire zsidósodik el Budapest? (*Derűltség.*) Ehhez éppenséggel nem kellene valami hosszadalmas felolvasás és éleseszű számgruppírozás, csak egyetlenegy rideg számadatra volna szükségünk, a

mely egyszerű számadathoz – különös dolog ugyan, de tény, – per absolutum nincs más mód hozzá juthatni, mint ha az igen t. földművelés-, ipar- s kereskedelemügyi miniszter úr közölni lesz szíves ezen adatot. Ha aztán ez a számadat kezünkben lesz, akkor majd még jobban fogjuk méltányolni tudni a fővárosi képviselőtestületnek ismeretes határozatát, a mely nem más, mint a muszkaországi zsidókhöz intézett indirect meghívó a hazánkban való megtelepedésre. (*Mozgás.*)

De a városok és megyék e kétféle eljárásából még egy más tanulságot is vonhatunk le, azt t. i, hogy azok az állítólag »elkorhadt, önmagukat leélt, középkori jellegű« megyék még ma is bevehetetlen védbástyái a magyar nemzeti életnek, őrsei a nemzet génusának, s ez is egy újabb indokul szolgáljon nekünk arra nézve, hogy megyei intézményünket kegyelettel ápoljuk, daczára a zsidó és zsidószaгу hírlapok által a megyei intézmény ellen folytatott rendszeres támadásoknak. Tudják jól ezek a sajtó-zsidók, minő akadály az előretörő zsidóság útjában a megyei intézmény.

Tehát, amint a dolgok Oroszországban állanak, kilátásuk van arra, hogy, ha tán még a jelen évben nem is, hát a legközelebbi évek folyamán több százezer, sőt esetleg néhány millió főnyi orosz és lengyel zsidó fogja elárasz-tani Galiczián át Magyarországot.

A modern zsidó népvándorlásnak e világtörténelmi tényével szemben egyszer már végleg tisztába kell jönnünk a zsidókérdés valódi lényege felől. Többé nem lehet azt ignorálni vagy frivol nevetgélés tárgyává tenni, mert egy nagy korkérdés áll egész komolyságában előttünk. Komoly jelleget öltött pedig magára e kérdés mostmár nemcsak az európai népekre, hanem magára a zsidóságra nézve is. Kell tehát, hogy e kérdést behatóan, higgadtan, sine ira et studio megvizsgálva, azt a történelmi s politikai igazságot, a mely ellenében semmiféle csürés-csavarás, rabulisztika és frázis nem használ, egyszer mindenkorra kiderítsük.

Én, kinek az a kétes szerencse jutott osztályrészül, hogy a modern zsidókérdésben – mert a zsidókérdés általában véve egyidejű a zsidó népnek a történelem színpadán való első fellépésével; hisz Polybius szerint is: a világtörténelem körben mozog, – mondón, én, kinek a

modern zsidókérdésben némi szerepet kellett vinnem s annak filuma több ízben úgyszólván kezemben volt, arra a meggyőződésre jutottam, hogy a zsidókérdés végleges megoldásának feladata a mi napjainknak lett fentartva. Ma nem középkori zsidóhecczekről van szó, amidőn a zsidó zsarolások által a kétségbeesésbe hajtott népek megelégedtek itt ott egy-egy csomó zsidónak az agyonverésével, s aztán a maradványnak újra előlről engedték kezdeni a dolgot. A középkorban az európai népeknek csak a zsidókkal mint egyes emberekkel volt, napjainkban ellenben a zsidósággal mint politikai s társadalmi intézménnyel van dolguk. A németeket, legelső sorban pedig az antisemitizmus bölcsészét Dühringet illeti meg az érdem, hogy a zsidókérdés teoriáját végérvényesen megalapították. És Dühring a következő végkövetkeztetésre jut: »Die Juden sind ein inneres Carthago, dessen Macht die modernen Völker brechen müssen, um nicht selbst von ihm eine Zerstörung ihrer sittlichen und materiellen Grundlagen zu erleiden.« (Magyarul: »A zsidók egy belügyi Carthagó, a melynek hatalmát a modern népeknek megtörniük kell, nehogy önmaguknak, erkölcsi és anyagi alapjaik általa való elpusztítását kelljen elszenvedniük.«)

Igenis, a zsidóság az európai államokban egy belügyi Carthagó, egy állam az államban, egy politikai és társadalmi hatalmat képező külön népfaj, nem pedig egy pusztavallásfelekezet, mint a zsidók azt feltüntetni szeretnék. Avagy mi köze van a pénzpiac és a sajtó monopolizálásának, a Rothschildok milliárdjainak, az uzoráskodásnak, a pálinkával való népmérgezésnek, a birtokos osztály deposedálásának, az iparos osztály tönkretételének, a kereskedelmi dictaturának sat. sat. valamely valláshoz, s legyen az akár a zsidó vallás? A politikai, társadalmi és közgazdasági tér az, a melyen a zsidóság mindinkább háttérbe szorít bennünket, s nekünk ne lenne jogunk ezen politikai, társadalmi és gazdasági bajok orvoslását sürgetnünk csupán azért, mert azok, a kik mind e bajokat okozzák, esetleg egyszersmind egy külön vallásfelekezetet is képeznek?

A zsidó népfaj, a korunkban általános érvényre emelkedett vallási türelmesség örve alatt, magát kizárólag csak mint vallásfelekezetet akarja tekintetni, s ezen az úton

föltétlen sérthetetlenséget és korlátlan szabad cselekvést – ahova természetesen még a tiszta-eszlári rituális műtéthez hasonló dolgok is tartoznak, – vindicál magának. A számtalan zsidó svindli között tán ez a legeslegkoloszálisabb svindli, a melylyel a zsidó nép a többi népeknek port hintett a szemébe. Mert hát a dolog lényege voltaképpen az, hogy a zsidóság egy külön népfaj, race, amelynek specificus nemzeti vallása van. Ott vannak például a zsidó ünnepek: ezek majd valamennyije a zsidó nép politikai történelme egy-egy nevezetesebb epizódja emlékének vannak szentelve, mint: az Egyiptomból való kivonulás, a pusztában való vándorlás, a Hámán történet, Jeruzsálem elpusztítása sat. Avagy nem föltétlenül politikai célzatot fejez-e ki az »Alliance Israélite universelle« megalapítójának Cremiéuxnek azon híres mondása, hogy: »Egy új messiási birodalomnak, egy új Jeruzsálemnek kell támadnia a császárok és pápák helyébe?« Avagy nem a politikai és társadalmi irtóháború tanát hirdette-e a zsidóság egy másik lumenje: Disraeli akkor, amidőn azt írta, hogy: »A tiszta vérű felsőbb – zsidó – faj hivatva van a zagyva vérű alsóbb – európai – emberfajokat kiirtani« – a mely irtóháború-theóriát az oroszok – a bot végét megfordítva, – most Disraeli népfajára, a zsidókra alkalmazzák?

De menjünk tovább. Az antisemitikus tollharcz folyamán zsidó részről mejelent nyilatkozványok közül lásunk például egyet. Zürichben a múlt évben egy röpirat jelent meg Judaeus álnév alatt e czímmel: »Was müssen wir Juden thun?« Ebben a röpiratban egyebek közt ez is áll:

»Nein, dass es euch (Antisemiten) um religiöse Dinge gehe, – »credat Judaeus Apella non ego.«

Um höchst materielle Dinge handelt sichs. Ein Stück Darwinismus spielt sich hier ab.

Wie hienach die geschicktere Race die minder geschickte verdrängt, z. B. vor nicht langer Zeit die orientalische Wanderratte die deutsche Hausratte verdrängte: so verdrängt die rühligere jüdische Race die eingebornen besitzenden Klassen, oder macht sich wenigstens immer breiter neben ihnen Platz.

Früher geschahen solche Verdrängungen durch Feuer und Schwert; heute geräuschloser, höflicher durch – Primawechsel und Actie. (*Derültség.*)

Der »Sieg des Judenthums« aber ist wahr. Hier sei nicht das bis zum Ekel Gehörte breit wiederholt: Wie die einstigen Ghetto-Insassen heute Paläste bewohnen, Carrossen, Theater-Logen besitzen, die Kurorte füllen, ihr Reichthum stetig wachse. Oder was sie von einzelnen Geldfürsten sagen, wie Rothschild, wahren König der Könige, berechtigt, die dreifache Krone dem römischen Priester vom Kopf geschlagen, sich selbst aufzusetzen als Pontifex Maximus der modernen Gottheit – des Geldes, – die wir Alle anbeten.

Aber wahr, wahr ist doch das alles.«

Magyarul: »Nem: hogy nálatok (antisemitáknál) vallási dolgokról lenne szó, – »credat Judaeus Apella non ego.«

Nagyon is anyagi dolgokról van a szó. Egy darab Darwinismus játszódik itt le.

Amint ennek értelmében az ügyesebb faj a kevésbé ügyeset helyéből kiszorítja, mint például rövid idővel ezelőtt a keleti vándorpatkány a német házipatkányt kiszorította: úgy kiszorítja a mozgékonyabb zsidó faj a benzszülött birtokos osztályokat, vagy legalább mind nagyobb tért foglal el mellettük.

Azelőtt az ily birtokból-kiszorítások kard és tűz által történtek, ma zajtalanabban, udvariasabban – primaváltóval és részvényttyel. (*Derültség.*)

A »zsidóság győzelme« pedig igaz. Itt ne legyenek bőven ismételve a már az undorodásig hallott dolgok: miként laknak ugyanis az egykori ghetto-lakók ma palotákban, hogy vannak hintóik és színházi páholyaik, miként töltik el a fürdőhelyeket, miként nő folytonosan gazdagságuk. Vagy, a mit az egyes pénzfejedelmekről mondanak, mint Rothschildról, a királyok valódi királyáról, a ki jogosítva van a hármas koronát a római papnak – t. i. a pápának – a fejről leütve, saját fejére feltenni, mint a mindnyájunk által imádott istenségnek – t. i. a pénznek – pontifex maximusa.

Hát igaz bizony, igaz mindez!«

Ennek a »Judaeus«-nak bizonyára csak elismeréssel tartozhatunk azért, hogy a tényleges viszonyokat és népnek gondolkozásmódját ily leplezetlenül feltárta előttünk.

Mármost mindezek után ki meri még állítani azt, hogy a zsidóság nem egyéb mint pusztá vallásfelekezet,

úgy mint például a katolikusok, protestánsok, görögkeletiek sat?

Tehát a zsidóság voltaképen egy, specifikus nemzeti vallással bíró népfaj, race, és pedig hódító népfaj, a melynek célja az európai nemzetek leigázása es, ha lehetséges, kiirtása, nem ugyan kard és tűz által, erre, legalább még ma gyengék volnának a zsidók, a hajdankorban azonban ezt is megtették, ahol teheték, hanem, mint az idézett »Judaeus« mondja: prima-váltóval és részvénynyel; a mely hódító népfajjal az európai nemzetek a népjog alapján jogosítva vannak úgy elbánni, amint hódító ellenséggel elbánni szokás. *(Mozgás.)*

Elnök: Kérem a képviselő urat, legyen figyelemmel arra, hogy Magyarországnak 500,000 lakosa van, a ki azon népfajhoz tartozik.

Istóczy Győző: Hatszázhuszonötezer van! *(Derűtség a szélsőbaloldalon. Mozgás.)*

Elnök: Annál inkább áll, a mit mondok; *(Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!)* Es ha a képviselő úr szavai egy vagy más helyen netalán tetteket idéznének elő, akkor méltóztassék meghinni, hogy nagyon szomorúak lennének ezen szónoklat következményei. *(Igazi Úgy van!)* Tessék folytatni.

Istóczy Győző: Annak sem én, sem azok, a kik az én elveimet vallják, nem leszünk okai, hanem okai lesznek egyedül maguk a zsidók, ha az tényleg bekövetkezik. *(Mozgás.)*

Hiába ütnek lármát újságaikban a »középkori barbárság, emberietlenség, türelmetlenség« sat. fölött; a válasz ejeremiádjaikra egyszerűen csak az, hogy »Cest la guerre!« *(Mozgás.)*

Ha az annak idején hazánkban dúlt tatároknak és törököknek szintúgy lettek volna hírlapjaik mint vannak ma a zsidóknak, s azon hírlapjaikban folyton azt kürtölték volna, hogy az ellenük irányuló ellenségeskedés a tatár vagy a mohamedán vallás elleni türelmetlenségből származik, s a vallás dolgában türelmes őseink ezt a svindlit elhitték volna nekik, a tatárok és törökök tán még ma is a nyakunkon ülnének. *(Derűtség.)* Korán és Talmud igen sokban hasonlítanak egymáshoz, azzal a csekély különbséggel, hogy a törökök őseinket gyauroknak –

kutyáknak – hívták, a zsidók pedig gojimnak – a mi még a kutyánál is rosszabb – hívnak bennünket, a kiknek vagyona, élete, becsülete a Talmud szerint a zsidók kezében van. Hitem és meggyőződésem, hogy a magyar nemzet valamint lerázta annak idején a nyakáról a tatár és török igát, úgy le fogja rázni a kard és tűz helyett váltóval s akcióival és sok más hasonló »zajtalan és udvarias« eszközzel operáló zsidó nép igáját is.

Tehát a specifikus nemzeti vallással bíró zsidó népfaj az európai államok kebelében egy politikai hatalmat és pedig egy internacionális politikai hatalmat képez, a melynek legfőbb kormánya a Parisban székelő és Magyarországon is több fiókkal bíró »Alliance Israélite universelle«, a mely ma már, mint ez a berlini congressuson is történt, a nagyhatalmak concertjében, vagy legalább körülötte, követei által képviselteti is magát, s a melynek akarata és beleegyezése nélkül Európában ma már háború se viselhető, lévén a nervus rerum gerendarum az ő kormánya alatt álló népnek a kezében összehalmozva. S itt rejlik a tulajdonképeni oka s nem másutt, az eladósodott európai államok kormányai által tanúsított zsidóbarátságnak.

A politikai hatalmat képező internacionális zsidó nép azonban államot akar alkotni – geographiai határok nélküli területtel. Ez pedig mai napság a centralizált nemzeti államok korszakában képtelenség. A zsidóságnak tehát vagy végkép fel kell hagynia azzal az ambíciójával, hogy ő a létező nemzeti államok kebelében államot képezzen az államban, vagy pedig őt mint egy idegen, aggressiv elemet kivetik a maguk kebeléből ezen nemzeti államok; és ekkor neki nem marad más hátra, mint vagy országról-országra űzve hajtatra hontalanul bolyongania, vagy pedig saját nemzeti államot alapítania s illetőleg hajdani birodalmát visszaállítania.

És ezen eszménykép a zsidó nép lelkében ma is élénken él. Csakhogy ez eszmény megvalósítását egy, legalább is problematikus eshetőségtől teszik a zsidók függővé. A talmud szerint ugyanis a zsidó nép jelen szét-szórt állapota csak addig fog tartani, míg a Messiás el nem érkezik; de ha az eljött, akkor ő a zsidó népet Jeruzsálembe visszavezetni s a régi zsidó államot visszaállítani fogja.

Folyó évi ápril 8-kán Bécsben előkelő zsidók egy értekezletet tartottak, a melynek célja volt Palaestina kolonizációjának elősegítésére együletet alakítani. Ezen értekezleten Spitzer rabbinus egyebek közt ezt mondta: »Már vallási szempontból is Palaestina felé kell gravitálnunk. Igaz ugyan, hogy mi várjuk a messiási korszakot, és szívünk az oly sokáig hiányzott Zion felé van irányulva; de a messiási idő elérkeztéig itt, t. i. Ausztria-Magyarországban maradunk.«

Tehát a zsidó nép a Messiást várja, hogy Palaestinába visszatérjen. Nohát a Messiás a korszellem képében már itt van. (*Elénk derülség*) Igen, ez a Messiásuk a korszellem, a melyet 30 éven át Európában a zsidók gyártottak, de a mely korszellem most hirtelen ő ellenük fordult, és pedig – ne ámítsák efölött magukat, – végleg és oly alapossággal fordult ez a korszellem ellenük, mikép nincs többé kilátásuk arra, hogy azt ismét a maguk részére hódíthassák. Az európai népek között pár év múlva végkép kijátszandották szerepüket. Kövessék tehát ama Messiásnak, a korszellemnek intő szavát, és távozzanak Európából régi hazájukba, ahova máskép rövid idő múlva kényszerítetni fognak távozni.

Minden, bármily kicsi nemzet, ma, a nemzetiségi eszmék uralmának korszakában nemzeti önállóság, függetlenség után vágyakodik: egyes egyedül csak a zsidó népben ne lenne meg. az a büszkeség, önálló állami létre törekedni? Arról ma már végkép le kell tenniök, hogy ők az európai népeket leigázva, itt Európában egy, a pénzhatalmon és a sajtón alapuló zsidó aristokratikus univerzál-köztársaságot alapíthassanak, s e nemzeteken paraziták módjára továbbra is élősködhessenek. Többé e népeket kopott frázisaikkal elvakíthatni nem fogják. Ideig-óráig a pénzhatalmuktól függő eladósodott államok kormányai által szuronyokkal, börtönnel, bitóval elnyomathatják ugyan az általuk agyonsanyargatott nép lázongó kitöréseit; (*Mozgás*) de mi lesz velük háborgós időkben, a minők a jelenlegi politikai konstellációk között igen könnyen beállhatnak; vagy mi lesz velük, ha idővel olyan pártok kerülnek kormányra, – amint már Oroszországban és Romániában tényleg kerültek is, – a mely pártok a zsidópestist az ország mindenekfölött legsúlyosabb orvoslandó bajának fogják tekinteni?!

»Gouverner cest prévoir!« »A kormányzás előrelátás« mondja a francia. A zsidó népfaj vezérei vessenek számot önmagukkal, s népük jövőjét ne tegyék ki annak az eshetőségnek, hogy az az ő világtörténelmi szerepét itt Európában dicstelenül fejezze be. Ha Amerikában a Monroe-tan jelszava az, hogy: »Amerika az amerikaiaké!«, úgy Európában jelszó lesz az, hogy: »Európa a keresztény népeké!« S valamint az Izlamnak meg vannak számlálva napjai Európában, úgy a Talmud népének se lesz maradása itt.

Az orosz zsidóság egy töredékének Amerikába való szállítása lehet pillanatnyi szükségbeli rendszabály; ha azonban az huzamos ideig nagy mérvekben eszközöltetnék, főleg pedig, ha az Oroszországon kívüli európai államokból is nagy tömegekben tódulna az Egyesült-Államokba a zsidóság, és pedig nemcsak a vagyonos zsidóság tódulna, hanem az Amerikában már ma sem szívesen látott zsidó proletariátus is: a praktikus eszű amerikai nép törvényhozása rövid idő múlva szintúgy törvényerőre emelne egy Anti-Jewish-billt, amint csak néhány héttel ezelőtt törvényerőre emelte az Anti-Chinese-billt a chinaiak bevándorlása ellen. Sőt, amint Californiában már megalakult az anti-chinai szövetség, a mely a chinaiaknak az Egyesült-Államok területéről erőszak útján is való eltávolítását célozza, úgy a szabad Amerikában igen könnyen megalakulhat hasonló célra az anti-zsidó szövetség is. Mert hát az amerikai nép, minden szabadelvűsége és vallási türelmessége mellett még nem vesztette el józan eszét holmi beteges, álhumanisztikus frázisok és humbugok által.

Mínthogy pedig Északamerikán kívül nincs állam, a mely az Európa keletéről vándorló zsidó nép csak egy részének is befogadására hajlandó lenne: a zsidóság előtt nincs más választásos mint nemzetnek nem is lebeghet szemei előtt más eszménykép, mint a régi hazájába való visszavándorlás, ahová, Spitzer bécsi rabbi kijelentése szerint is, a zsidóságnak” gravitálnia kell.

S csakugyan az oroszországi és romániai zsidók már komoly készülődéseket is tesznek a Palesztinába való visszavándorlásra. A lapoknak egy, folyó évi május 1-ről kelt lebergi távirata szerint, már mintegy 7000 orosz-zsidó család jelentette be a Jaffában levő bevándorlási

bizottságnál Palesztinában való letelepedési szándékát, s úgy Oroszországban mint Romániában, sőt, mint imént említettem, Bécsben is zsidó egyletek alakultak a célra, hogy a Palesztinába való kivándorlást elősegítsék.

Itt azonban előáll a megfelelő nagyobb földterület szerzésének a kérdése. Ez azonban egyáltalán nem megoldhatlan kérdés. A zsidóknak, élükön a Rothschildokkal, elég pénzük van arra, hogy Palaestinát, s ha kell, a határos tartományokat is, népük számára megszerezzék. Azt pedig tudja mindenki, hogy Konstantinápolyban nincsenek oly bőviben a pénznek, hogy pár száz s esetleg ezer millió frankot vagy forintot megvetnének, vagy megvethetnének. De ha a zsidók tömeges bevándorlása ellen a lapok hírei szerint még a török kormánynál is uralkodó ellenszenv még ennyi pénzzel se lenne legyőzhető: akkor Európának joga és kötelessége is e célból interveniálni. Ha Európa a görögöknek és a bolgároknak visszaadta régi országukat: nem volna-e ugyanez kötelessége úgy önmaga, mint a zsidó nemzet irányában is most, midőn a zsidó nép nagy része már önszántából is szívesen térne vissza ősi hónába? Ha tehát a zsidó népnek Palaestinába való visszatérése úgy az európai népeknek, mint a zsidó népnek, de a tökéletes népszegény Törökországnak is érdekében fekszik: miért nem veszi egyszer már kezébe ez ügyet a diplomácia? a melynek a zsidóügygel kénytelen-kelletlen ügyis foglalkoznia kell rövid idő múlva, már csak az oroszországi zsidó népvándorlás okából és alkalmából is. Az orosz kormány nyal ugyan hiába fog diplomataizálni, mert gróf Ignatyev félhivatalos lapja csak a minap is kijelentette, hogy az orosz zsidók mellett esetleg felszólalni szándékozó diplomata urakat a külügyminister helyett a minislerium portása fogná fogadni. A diplomacia tehát ne törje a fejét előreláthatólag sikertelen kísérletek és palliatív szerek fölött, hanem vegye egyszer már kezébe a zsidókérdés végleges radikális megoldásának ügyét.

A mi végül a beérkezett törvényhatósági feliratokra vonatkozólag elfoglalt álláspontomat illeti: én az orosz zsidók itteni, bármi föltételek alatti megtelepedésének természetesen határozott ellenese vagyok. De azzal, ha a muszka zsidók beözönlése meggátoltatik is, még korántsem látom az országot megmentve azon nagy veszélyektől,

a melyek azt a zsidóság, a már az országban levő zsidóság részéről is fenyegetik.

Tudom, hogy még ma sem értek meg a dolgok annyira, hogy e tekintetben oly konkrét indítványokkal léphetnék elő, a melyeknek kilátásuk lenne az elfogadtatásra. Hiszen csak ez előtt 3 hóval a t. ház és a t. kormány még arra sem volt rábírható, hogy elfogadja azon határozati javaslatomat, mely szerint a kormány felhívandó lett volna a zsidókérdést tanulmány tárgyává tenni. Remélhetőleg az azóta lefolyt 3 hó bőséges tapasztalatai s a rövid idő múlva még bőségesebb leendő tapasztalatok a talajt indítványaimra nézve majd kedvezőbbé fogják tenni, s ezen szerzendő tapasztalatok majd azt is fogják eredményezni, hogy hivatalos tanulmányozás nélkül is tudni fogja mindenki, hogy mi az a zsidókérdés?

S éppen azért, mert én az oroszországi zsidókérdéssel kapcsolatban vagy annak folyományául egyúttal a magyarországi zsidókérdést is megoldva szeretném látni: én az Oroszországból jövő zsidó népvándorlás áradatát, a már mondottak értelmében is, természetes út-irányában Ázsia felé feltartóztatni egyáltalán nem tartom a zsidókérdés végleges megoldásának, már csak azért sem, mert ugyanazon muszka zsidók, a kiket nagy tömegekben nem ereszténék be, kisebb csoportokban lassankint és észrevétlenül anélkül is bevándorolnának Magyarországra, amint ezt eddig is tették. Én tehát, a kellő rendőri és egészségügyi rendszabályok megtartása mellett, az orosz zsidóknak Magyarország területén Dél felé való keresztülvonulását megengedendőnek tartanám.

Határozati javaslatot azonban, az imént mondottaknál fogva is, e tekintetben sem adok be: én addig, míg a baj egészen a nyakunkra és a fejünk fölé nem nő, ezentúl kritikai álláspontot foglalok el, és várom a további fejleményeket. Én már hosszú évek során át hozzá vagyok szokva a türelmes várakozáshoz, és e várakozás még eddig sohasem volt hiába. Hiszem, hogy most már nem sok ideig kell várakoznom. (*Derültség.*)

Hogy pedig most jelzett kritikai álláspontomnak a t. kérvényi bizottsággal szemben is eleget tegyek: utalok annak se hús se hal-féle határozati javaslatára. Az ország hangosan, sőt most már viharosan nyilvánuló közvéle-

menyével szemben ugyanis mit tesz a t. kérvényi bizottság? Az ő bölcsesége most is mint februárban a zsidókérdést illetőleg abban culminai, hogy »törvényhozási intézkedés szükségét nem látja.« Sőt annyira fumigálja a nagyszámú törvényhatósági kérvényekben kifejezésre jutott hazafiúi aggodalmakat, hogy e kérvényeket még arra sem tartja méltóknak, hogy a kormánynak, a melynek figyelmét pedig az ügyre felhívja, azokat mint anteactákat kiadatni véleményezné. Magánfeleknek még a leglappáliaszerűbb kérvényei is kiadatnak az egyik vagy a másik miniszternek, s itt egy egész sereg megyének, az ország és a nemzet életérdekeibe vágó hivatalos felterjesztései nem tartatnak érdemeseknek arra, hogy a kormánynak csak ki is adassanak. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbalon. Ellenmondások.)* Ennél rikítóbban semmi sem világíthatja meg azt a légkört^ a melyben a zsidókérdést illetőleg a kérvényi bizottság s vele együtt a képviselők túlnyomó része mozog.

Én tehát a kérvényi bizottság véleményét, mint semmi tekintetben ki nem elégítőt, el nem fogadom. –

Én tehát ma csak arra szorítkozom, hogy elégtétellel constatáljam azt, miszerint az antisemitizmus ma már e házban is nevezetes hódításokat tett. *(Derültség.)* Tán rövid idő múlva még nagyobb hódításokat is fog tenni.

XIV.

A tapolczai kérvény.

Az 1881. évi szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Kilenczedik kötet,
a 144. s köv. lapokon.

171. országos ülés, 1883. évi január 22-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvények XXII. és XXIII. sorrendjének tárgyalása.

Rakovszky István jegyző *(olvassa)*: 2174 tapolczai választókerületben polgár az izraeliták egyenjogúsítását kimondó 1867: XVII. t.-cz. eltörlését, az izraelitáknak a felekezeti nevelés és oktatás, továbbá a birtokképeség tekintetében való korlátozását és a keresztények és izraeliták közti polgári házasságról szóló törvényjavaslat visszavetését kéri.

Berzeviczy Albert előadó: *(Halljuk! Halljuk!)* T. képviselőház! A kérvényi bizottság határozati javaslata e kérvényre nézve a következő:

»Ezen kérvény, tekintettel a keresztények és izraeliták közti polgári házasságra vonatkozó részére, az e tárgyban benyújtott törvényjavaslat tárgyalására hivatott i. f. r. z. s. 2. ~ ügyi bizottságnak adatik ki. Egyéb részeit a kérelemnek a ház figyelembe vehetőnek nem találja s e felől a kérvényezőket a házszabályok 176. §-a értelmében értesíti.«

Istóczy Győző: T. ház! *(Halljuk! Halljuk!)* Miután én múlt évi február 18-kán a vasvári kerület lelkészei részéről, az 1867: XVII. t.-cz. revíziója érdekében beadott kérvény tárgyalása alkalmával indokaimat a revízió szükségessége iránt már bőven kifejtettem: ezúttal rövid lehetek annyival is inkább, mert most nemcsak egyedül

magam leszek, a ki a vita folyama alatt az antisemitikus álláspontot védelmezem.

Ugyanazért ezúttal csak néhány új szempont kiemelésére szorítokozom, a mely új szempontok a zsidókérdésnek a legújabb idők fejleményei folytán előállt jelenlegi fázisából és a közhangulat jelen állásából önként folynak.

Az antisemitikus áramlat által mindjobban szorongatott, de annak álláspontjára lépni különböző indokokból még sem merő politikusaink között legújabban az a szólam járja, hogy a zsidókérdés nem politikai, hanem társadalmi kérdés; következőleg szerintük azzal az országgyűlési képviselők mint ilyenek, s így a törvényhozás és a kormány sincsenek se hivatva, se kötelezve foglalkozni.

Ezen felfogással aztán ezen politikusok kettős czélt akarnak elérni. Először: a zsidókérdés létezését ezzel az okoskodással elvileg elismervén, ezzel hízelegni akarnak választóiknak és az antisemita érzelmű nagyközönségnek. Másodsor, teoriájuk szerint a zsidókérdés nem tartozván a törvényhozás elé, itt a házban a zsidók nagy öröme és tetszésére a zsidókérdés fölött kényelmesen hallgathatnak, és esetleg az antisemita képviselők beszédeit »derültség«-gel is kísérhetik anélkül, hogy ezen kellemes passiv magatartásuk fogantyút szolgáltatathatna otthon a t. választóknak arra, hogy őket számon kérhessék.

Az ilyen, ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhesféle elvet valló politikusoknak okoskodása tehát arra megy ki, hogy van bizony zsidókérdés, a zsidóság okozta bajok bizony nagymérvűek s évről-évre súlyosabbak lesznek; de azért mi, a hon atyái, nem vagyunk hivatva arra, hogy ezeken a bajokon segítsünk. Segítsen a társadalom, a nép, kiki önmagán: Sauve qui peut! Azaz hogy: meneküljön a ki tud!

Tudományos szempontból tekintve a dolgot, ez a felfogás visszhangja a szerencsére már legazdálkodott manchesteri politikai teoriának, a melyet a 70-es évek alatt a zsidók nálunk úgy mint egész Közép-Európában oly nagy virtuozitással kezeltek. Ezen ferde manchesteri teoria szerint az állam és a társadalom két, egymástól szigorúan elválasztott fogalom: a társadalmi erők szabad működését az állam nem lévén hivatva korlátozni.

Ezen manchesteri theoria uralma alatt aztán a társadalmi erők hatalmasan működtek is minden korlátozás nélkül úgyannyira, mikép 10-15 év alatt oda jutottunk, hogy az országot a zsidóság által letiport magyar társadalom részére formálisan újból visszahódítanunk kell.

De hát a zsidókérdés ma már nem is annyira társadalmi kérdés, mint inkább politikai és pedig ez idő szerint a legfontosabb politikai kérdés, mert az ma már a hatalom kérdése, s ekkép van formulázva: a magyar vagy a zsidó elem legyen-e uralkodó ebben az országban?

1848. előtt, sőt még az 1867. évi XVII. t.-cz. meghozatala előtt is lehetett azt még pusztán társadalmi kérdésnek tekinteni, és pedig azon okból, mert az a feltevés általánosan el volt terjedve, hogy, ha a jogegyenlőség elve a zsidóságra is kiterjesztetik, ez be fog olvadni a mi társadalmunkba.

Ma már azonban, úgy hiszem, ez az illúzió végleg eltűnt; mert hisz saját szemeinkkel látjuk, hogy az emancipáció óta a zsidóság nemcsak hogy nem mutat semmi hajlandóságot a beolvadásra, de sőt separatismusa csak nőtt azon hatalommal, a melyet évről-évre mindnagyobb mérvben biztosítani tudott magának.

Ne mondja azt nekem senki, hogy hisz a magyarosodás terén nagyot haladtak a zsidók, s ez már egy nevezetes lépés a beolvadásra. Föltéve még azt is, hogy, ha valaki valamely nyelvet elsajátít magának, ezzel már eo ipso az azon nyelvű nemzet tagjává is válik, a mi pedig nyilvánvaló absurdum, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azon történelmi tényt, hogy a zsidóságnál a nyelv absolute nem határoz, mert neki soha sem volt eredeti nemzeti nyelve. Egyiptomban az egyiptomi nyelvet beszélték, Kánaánban felvették a meghódított kanaániták nyelvét, a mely a mai értelemben vett u. n. zsidó nyelv; Babylonban aztán ezt a nyelvet is elfelejtették, s felvették a chald nyelvet; Spanyolországban lettek spanyol nyelvűek, Közép- és Kelet-Európában német nyelvűek sat., de azért se egyiptomiak, se kanaániták, se babyloniak, se spanyolok, se németek nem lettek belőlük, hanem maradtak ez vagy ama nyelvet rontó zsidók. (*Nagy derűltég.*) S ugyanazért, még ha a Magyarországon lakó valamennyi zsidó kizárólag magyarul beszélne is, azért ők nem lennének magyarok, hanem csak magyarul beszélő zsidók.

Nemcsak hogy semmi haladás nincs 1867. óta a beolvadás tekintetében, de ellenkezőleg nagy visszaesés konstatálható. 1867. előtt s még inkább 1848. előtt legalább a kikeresztelkedett zsidók fentartás nélkül egy sziv egy lélek voltak társadalmunkkal, főleg azon okból, mert a zsidóság az ily u. n. mesummed-eket kiátkozta, kitagadta, s viszont ezért a kikeresztelkedett zsidók is megtagadták fajrokonait.

Ma már azonban egészen máskép áll a dolog. A zsidóság valóságos hatalmat képezvén, a mely hatalomnak tovább terjeszkedésére szövetségesekre van szüksége: egyrészt a zsidóság örül, ha a kikeresztelkedett zsidók neki oly körökben is előkészítik a tért, a mely körökbe zsidó vallású zsidóknak még hozzáférhetőségük nincsen, s azért a kikeresztelkedetteket még mindig a kaszt tagjainak tekinti; másrészt pedig a kikeresztelkedett zsidók közül legtöbben, látva fajuk hatalmát, opportunusabbnak tartják, mint a zsidóság úttörő pionírjai szerepelni.

Sőt még, mi több, azt a sajnos tapasztalást is teszszük, hogy még sokan olyanok is, a kiknek a 2-ik vagy 3-ik generációban valamelyik apai vagy anyai őse zsidó volt, ma már sok esetben nem a magyar, hanem a zsidó családi tradíciókat tekintik mérvadókul hozzátartozáságuk meghatározásánál, s eszerint cselekesznek, lévén inkább zsidó mint magyar érzelműek.

Ugyanez a tapasztalás a zsidókkal sógorságba jutott magyarokkal. – Az előforduló kivételek csak a szabályt erősítik meg. – Az ily családi összeköttetés folytán rendszerint nem a zsidó lesz magyarrá, hanem a magyar lesz zsidóvá.

A zsidóság a legeslegconstansabb fehér emberfaj, s valamint annak fizikai típusát rendszerint bármily gyakori keresztezés se tudja generációkon át se átváltoztatni: úgy a zsidó szellem is dominálni szokott az utódokban.

Hogy ezen phyziologiai és psychologiai igazságokkal szemben mi hasznot húzna a magyar nemzet a zsidókkal a polgári házasság útján való összekeveredésből: igen könnyű megmagyarázni.

A dolgok ily állásában, a zsidóságnak mindinkább való elhatalmasodása mellett, egy új uralkodó kaszt, egy

új arisztokratia fejlődik ki, a mely az állami és a társadalmi hatalmat napról-napra mindnagyobb mérvekben ragadja magához, s ez az új arisztokratia, ez az új uralkodó kaszt áll a zsidókból és a zsidókkal rokonságban álló magyarokból.

Mindazoknak pedig közülünk, a kik nem lehetünk oly szerencsések a zsidó rokonságba vagy sógorságba keveredni: az elnyomatás, a szolgai szerep van fentartva.

Már pedig a most definiált uralkodó kaszttal való rokonságba vagy sógorságba keveredés lehetséges lehet ugyan egyesekre nézve; népünk nagy zöme azonban ezt az assimilációt természeti ösztönénél fogva perhorreskálja; de a zsidó exkluzivitás mellett ez reá nézve lehetetlen is, mert a legtöbb zsidó a nem-zsidót a Talmud értelmében állatnak tekintvén, (*Hosszas derülség.*) hogyan alázná meg magát annyira, hogy állattal rokoni összeköttetésbe keveredjék? (*Derülség.*)

Az a jövő tehát, a mely ily ügyállás mellett a keresztény-magyar társadalomra vár, valóban igen komor; s én csak szerencsét kívánhatok magamnak ahhoz, hogy ennek a veszélynek a felismerése ma már nem többé »Istóczy rögeszméje«, se nem pusztá »Istóczyzmus«, a mint még csak pár évvel ezelőtt is viccelődtek a zsidó és zsidóbarát lapok, hanem ez a felismerés a keresztény-magyar nép minden rétegének, minden osztályának öntudatában élő szilárd, megdönthetetlen meggyőződéssé vált.

Ezt a komor jövőt, ezeket a fenyegető veszélyeket a magyar nemzetről elhárítani tehát ez idő szerint leg-sürgősebb, legfontosabb feladatunk.

De hát kinek a teendője ezen veszélyek elhárítása? A társadalomé? Azé is, és ha társadalmunk elég rugékonysággal, elég ellentállási képességgel bírna a zsidósággal szemben, – megoldhatná a zsidókérdést maga a társadalom is.

De társadalmunk, sajnos, ma már elvesztette ellentállási képességét az elhatalmasodott zsidósággal szemben. Mint egy lidércz nehezedik az társadalmunkra, lenyűgözve tartva annak szabad működését, sőt még a szabad véleménynyilvánítást is elfojtva terrorizmusával, úgy, hogy különben is atomokra oszolt társadalmunk nem képes többé egye-
sületi utón tömörülve ellentállási akciót kifejteni.

Nem marad tehát más hátra, mint hogy a nemzeti

érdekek hivatott őre, a törvényhozás vegye kezébe a zsidókérdés megoldását, szóval: a zsidókérdés mint politikai kérdés tekintessék és oldassék meg.

A magyar nemzet 1867-ben nyerte vissza állami önállóságát és szabad önrendelkezési jogát. (*Ellenmondás a szélsőbalon.*) Ugyancsak 1867-ben nyerte el a zsidó nép is a teljes polgári és politikai egyenjogúságot, a magyar nemzet a zsidó néppel megosztva mindazon jogokat, a melyeket 1848. és 1849-ben fiai százezreinek feláldozásával karddal a kezében, a passiv ellentállás hosszú 17 éve alatt pedig életérdekei koczkáztatásának árán vívta ki magának.

És az elvben egyenlő jogok alapján megindult a verseny a két leghatalmasabb politikai elem: a magyar és a zsidó elem között.

E versenyben, az 1867-től napjainkig terjedő 16 év alatt máris a zsidó népet tekinthetjük győztesnek.

Hogy miért lett a győztes a számra nézve sokkal csekélyebb zsidó ellem? annak igen egyszerű a magyarázata. Azért, mert míg mi magyarok széthúzó, örökös tusákban álló pártokra oszlottak vagyunk, a zsidóság mint egy tömör phalanx nyomul előre, s mint egy hatalmas ék mind mélyebben hatolt bele állami és társadalmi szervezetünk mind tágabbá váló réseibe.

S így történt aztán, hogy ma már úgy a hatóságok előtt, mint a törvényhozás előtt, ha zsidó érdek magyar érdekbe ütközik, rendszerint a magyar érdek húzza a rövidebbet, (*Mozgás*) és a zsidó érdek érvényesül. És hát valamely nemzet souverainitásának nem az-e a kritériuma, hogy ama nemzet érdeke minden más érdekkal szemben érvényesüljön? Melyik elem a souverain tehát tényleg ma Magyarországon? Mi magyarok ma már csak névleg vagyunk souverain nép, a tényleges souverain nép, magyar firma alatt, a zsidó nép.

S a magyar sajtónak a zsidó hirdetések által hizlalt része (*Derültség.*) csakugyan már annyira beleélte magát ebbe a kényszer-helyzetbe, hogy még a magyar nemzet testamentomát is szívesen megcsinálná, s általános örökösül a zsidóságot nevezné ki, egy feltétel alatt, és ez a föltétel az, hogy legyen ez a zsidóság magyarul beszélő zsidóság, hogy a praenumerációk azután se fogyjanak meg. (*Mozgás.*)

Mi magyarok tehát tényleg ismét meghódított néppé lettünk; nem ugyan fegyverrel, hanem raffineriával meghódítva, a zsidóság kezébe összefutó érdekszálaknak bilincsekké forrasztása útján, a sajtó és a pénzhatalom által.

És mindazon tényezők, a melyeknek kezeibe van letéve a nemzet jóléte és jövője, lerakták a fegyvert a győzelmes ellenség előtt: lerakta a fegyvert a sajtó, – egy-két lap kivételével, – lerakta a fegyvert a törvényhozás s a kormány.

S ma, ha az eltiport magyar érdek kopogtat a magyar képviselőház ajtaján, a mely magyar képviselőház tagjait a magyar nép bizalma küldötte ide a nemzeti érdekek megóvására: ma a magyar nemzeti érdekeknek a zsidó uralommal szemben érvényt szerezni akaró képviselők szava itt a házban süket fülekre talál, a legtöbb esetben nevetgélés rája a válasz, a hon atyáinak határozata pedig hol az, hogy a ház intézkedésnek szükségét nem látja, hol pedig az, hogy a kérelem figyelmen kívül hagyatik, amint a t. ház túlnyomó többségének megállapodását ekkép előkészíteni s védelmezni a t. kérvényi bizottsági előadó úrnak szomorú feladata szokott lenni.

A magyar nemzet százados elnyomatás után lerázta a nyakáról a török igát; a magyar nemzet széttörte az osztrák abszolutizmus százados békóit, s ez abszolutizmust éppen akkor rázta le végkép a nyakáról, amikor az Magyarországon végleg megszilárdultnak hitte magát.

S most a magyar nemzet a zsidó iga alá hajtana fejét? – a mely valamennyi eddigi ellenségünk igája közt a legmegalázóbb, a legszégyenletesebb, de egyszerűs mind a legveszedelmesebb is; mert míg a török és az osztrák uralom csak államiságunkat semmisítette meg egy időre, társadalmunkat azonban meglehetősen épen hagyta, addig a zsidó uralom államunk fentartó tényezőjét, a magyar társadalmat is végpusztulással fenyegeti.

A magyar nemzet nem fog fejet hajtani a zsidóuralom előtt sem, daczára annak, hogy egyes holdvilági politikusok ezt a meghódolást humánus és felvilágosult dolognak, az az alóli szabadulást pedig reakzionárius dolognak tartják.

A felébredés a hosszú lethargiából már megtörtént;

csak rövid idő kérdése már, hogy a törvényhozásnak e kérdés végleges megoldásával foglalkoznia kell.

Minél jobban tagadtatik e házban a zsidókérdés létezése, annál hangosabban fogja követelni a közvélemény az intézkedést; minél többször visszaútasítottak és minél merevebben itt a házban követeléseink, annál szélesebb körök sorakoznak zászlónk alá.

Hogy miből áll a zsidókérdés végleges megoldása, azt majd megérleli az idő.

Annyi azonban máris bizonyos, hogy e végmegoldás nem fog a zsidóságnak egész összességében való beolvasztása útján történni, először azért, mert a zsidóság nem reformképes; másodsor azért, mert a zsidóság, eredetétől fogva még sohasem olvadt bele egyetlenegy más népbe sem, mivel különben többi ősnép-társaival együtt már rég le kellett volna tűnnie a történelem színpadáról. \ A végmegoldásra az első lépés a status quo ante visszaállítása, vagyis az emanczipáció visszavétele, (*Mlenmondások.*) a mely emanczipáció, amint a tapasztalás mutatja, tökéletes fiaskót vallott.

Csakis ezen az utón nyeri ismét vissza a magyar nemzet azon, őt elévülhetlen történelmi jogainál fogva megillető hatalmi túlsúlyt, a melyet a zsidóság 1867. óta kicsavart kezeiből, s a mely ismét visszanyert hatalmi túlsúly fogja egyedül képessé tenni a nemzetet a zsidókérdés végleges, radikális megoldására.

Ugyanazért a tapolczai kerületi választók kérvényének értelmében a következő határozati javaslatot van szerencsém a t. ház elé terjeszteni:

Rakovszky István jegyző (*olvassa az Istóczy Győző által benyújtott határozati javaslatot*): Határozati javaslat. Beadja: Istóczy Győző (és nyolcz társa). A ház kijelenti, hogy az 1867. évi XVII. t.-cikk revízióját szükségesnek tartja, és felhívja a kormányt ennek megfelelő törvényjavaslat előterjesztésére.*)

*) Az erre széles mederben megindult vita (a melynek folyamán többek között – Jókai Mór is felszólt a kérvény ellen), kitöltötte a január 23-tól 28-ig tartott üléseket is, ezen utóbbi ülésen nyerve befejezést. – A kiadó.

Az 1881. évi országgyűlés képviselőházának naplója.

Kilenczedik kötet,
a 289. s köv. lapokon.

177. országos ülés, 1883. évi januárhó 28-kán Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A kérvények 22. sorjegyzékében foglalt 31. sz. a.
(tapolczai) kérvény befejező tárgyalása.....

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a kérvényi bizottság határozati javaslatát, igen, vagy nem? (*Igen! Nem!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A kérvényi bizottság javaslata elfogadtatott, és ezzel a többi határozati javaslat elesik.

XV.

A zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat tárgyalása.

Az 1881. évi szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenharmadik kötet,
162. s. köv. 1.

267. országos ülés, 1883. évi novemberhó 21-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A zsidók és keresztények között, valamint külföldön kötött polgári házasságról szóló törvényjavaslat tárgyalása.*)

Istóczy Győző: Mielőtt az ügy érdeméhez hozzászólnék, nem mulaszthatom el a t. előadó úr tegnapi előtti beszédére néhány megjegyzést tenni.

A t. előadó úr azt mondta, hogy, ha az emancipációval egyidejűleg a zsidók és keresztények közti polgári házasság is behozatott volna, a lelkiismeretlen izgatás nem foglalhatott volna tért, s a személy- és vagyonsbiztonság nem ingattatott volna meg, amint ez tényleg megtörtént.

Hát t. előadó úr, én úgy tudom, hogy a zsidók és keresztények összeházasódásának egyebek közt Németországban sincs már évek óta semmi akadálya; s mégis Németország volt az, hol az antisemitikus mozgalom legelőször vett fel concret alakot.

Egyébiránt majd megmagyarázom a t. előadó úrnak, hogy voltaképen kik azok, a kik az általa említett lelkiismeretlen izgatást csinálták s csinálják, s a kik miatt a zsidók napjainkban nem érzik oly biztonságban magukat,

*) A törvényjavaslat tárgyalása a november 19-ki ülésben kezdődött meg, s tartott egész november 24-ig. – A kiadó.

mint érezték a börzesvindli fénykorában, a krach előtti korszakban, amikor a zsidóemancipáció méregfája dúsan kezdte teremni gyümölcseit.

Ezen lelkiismeretlen izgatók első sorban maguk a zsidók, az ő népfosztogató, népdemoralizáló faji politikájukkal; s én nem habozom kijelenteni, hogy az antiszemitizmusnak legjobb, legügyesebb kortesei maguk a zsidók. Minden, naponkint pedig százával és ezrével előforduló zsidó visszaélés, zsidó üzelem, zsidó túlkapás, zsidó fosztogató, zsidó erőszakoskodás újabb és újabb elemeket terel a mi táborunkba, s mivel a zsidóknak az önmérséklet sohase képezte nemzeti erényüket, a jövőben is terelni fog.

Midőn 1875-ben első ízben szólaltam fel a zsidókérdésben, egyenesen ezen pszichológiai tényre alapítottam politikámat; s mondhatom, számításom minden várakozást felülmúló mértékben beütött. Hogy ez tény: úgy hiszem bizonyításra nem szorul, annál kevésbé, mert a t. előadó úr is mint jogászember tudhatja, hogy köztudomású tényeket bizonyítani nem szükséges.

Másodszor, a t. előadó úr által említett lelkismeretlen izgatás csinálói, a lelkiismeretlen izgatók azok, kiket a nép az ország bajainak orvoslása végett ide küldött, megtisztelve őket bizalmával, s a kik ahelyett, hogy orvosolni törekednének azon súlyos bajokat, melyeket a zsidóság az országra s a nemzetre hozott, megfoghatatlan könnyelműséggel és közönyösséggel engedik kifosztogatni s pusztíttatni saját küldőiket, saját véreiket nemcsak, de sőt hasonló törvényjavaslatoknak, anélkül hogy kényszerítve lennének reá, megszavazásával, csak olajat öntenek a tűzre, s a nemzet legszentebb érzelmeiből gúnyt üzve, a nép elkeseredettségét csak fokozzák.

A t. előadó úr beszélt még a személy- és vagyonbiztonság megingatásáról is, a mely szerinte az antisemitikus izgatásoknak a következménye.

Hát itt ismét téved a t. előadó úr. Mert a személyes vagyonbiztonságot Magyarországon a zsidók veszélyeztetik legnagyobb mértékben, szövetségben fizetett alázatos szolgálkival: a zsidóbérencz filosemitákkal, a mely épületes szövetség előtt nincsen biztonságban vagyonunk, a melyet hamis tanukkal, megvesztegetésekkel, – daczára

minden törvény paragrafusnak – mindenkor elragadhat-
nak tőlünk; – de a zsidóktól nincs biztonságban a ke-
resztények élete sem, mert, a legújabb időben majdnem
mindennapos zsidó merényleteket a keresztények élete
ellen nem is említve, egy keresztény szülő se lehet biz-
tonságban aziránt, hogy hirtelen eltűnhető gyermeke pár
nap múlva nem esik-e áldozatul a kannibálok is tul-
tező fanatikus zsidók rituális örvongéseinek. . . .

Elnök: Szemben azon sajnós esetekkel, a melyek az
idén Magyarországon előfordultak, kénytelen vagyok a
képviselő urat figyelmeztetni, hogy innen e házból olajat
önteni a veszedelmes tűzre nem való. (*Helyeslés.*) Kérem
ennélfogva a képviselő urat, mérsékelje szavait úgy, mi-
ként ezen törvényjavaslat objektív tárgyalásához illik.
(*Helyeslés.*)

Istóczy Győző: . . . mert hát, daczára minden föl-
mentő ítéletnek, mindenki lelke mélyében meg van győ-
ződve arról, hogy a boldogtalan Solymosi Eszter ott a
tizza-eszlári zsinagógában lelte gyászos végét. (*Mozgás.*)
Ha tehát Magyarországon a személy- és vagyonbiztonság
veszélyeztetve van – amint a t. előadó úr állítja, –
úgy ez első sorban és legnagyobb mértékben a zsidóság
társadalmi-nihilisztikus üzelmei által van veszélyeztetve;
mert, ha a zsidó hit- és erkölcstan elvei azt tanítják,
hogy a nem-zsidók élete és vagyona a zsidók kezében
van, és hogy a nem-zsidók vagyona uratlan jószág, a
melyet Jehova a zsidóknak adott: lehet-e csudálkozni
azon, hogyha a zsidó egyetemeken, t. i. a pálinkás bol-
tokban . . . (*Derültség és mozgás.*) mondom, hogyha a
zsidó egyetemeken, t. i. a pálinkás boltokban, a zsidó
kultúra és a zsidó nevelés áldásaiban részesült nép, nem
tűrhetve tovább fosztogatását, és se égtől, se földtől
segélyt nem nyerve, füttyköst és fejszét ragad, s a Talmud
tanait a zsidók ellen visszafordítva, azokat viszont a
zsidókra alkalmazza, – persze a maga módja szerint
nyílt erőszakkal, amiért aztán agyonlövés, börtön és
akasztófa éri a magyart; míg a Talmud tanait titkon s
alattomban, a törvény megkerülésével alkalmazó zsidó,
földesúrrá, nemes emberré, báróvá s esetleg országgyűlési
képviselővé s maholnap tán főrendiházi taggá is lesz.

Ezek után, úgy hiszem, a t. előadó úr is tudni fogja

jövőre, hogy tulajdonképen hol keresse azokat a lelkiismeretlen izgatókat, a kik Magyarországon a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető üzelmeknek az okai.

De e kérdéshez végezetül még egy szót. Vegyünk egy példát. Én magam is a tágabb értelemben vett népnek egyik tagja vagyok, úgy-e bár? Mert hisz népképviselő vagyok. Ugyan meg tudná-e mondani a t. előadó úr, hogy hát engem, a tágabb értelemben vett népnek egyik tagját, ki izgatott fel; kit és kiket terhel az én felizgatásom miatt a felelősség? Ex uno disce omnes.

Áttérve mármost az ügy érdemére, az elmondottakból folyólag is, végzetes tévedésben van az, a ki azt hiszi, hogy a tárgyalás alatt levő javaslatnak törvényerőre való emelésével már meg lesz oldva Magyarországon a zsidókérdés, és hogy a zsidóság iránt uralkodó ellenszenv és izgalom megszűnik. Sőt ellenkezőleg: az új törvény is csak olaj lesz a tűzre.

Politikai és társadalmi szempontból ítélve meg a zsidók és keresztények közti polgári házasság kérdését: ezen intézménynek mindezen tekintetekben is csak káros kihatásai lesznek reánk nézve!

Én ugyan nem tartok attól, hogy valami nagyon gyakoriak lesznek az ilyen zsidó-keresztény párosodási esetek. (*Derültség.*) Bizonyítja ezt Poroszország példája is, ahol 1875-től 1879-ig 250-ről mintegy 150-re szállott alá az évenként kötött zsidó-keresztény házasságok száma, s a csökkenés az antisemitizmus terjedése folytán azóta is évről-évre mind nagyobb lesz.

De ezenkívül még egy igen érdekes statisztikai adatot birunk Poroszországból, a mely azt bizonyítja, hogy a sémitáknak az európai népfajokkal való keresztetése aránylag feltűnően meddő szokott lenni. (*Halljuk! Halljuk!*)

Ugyanis a porosz hivatalos statisztikai adatok szerint az 1875-től 1879-ig terjedő időszakban esett átlag egy-egy házasságra:

1. evangélikusok között.....	4.20	gyermek,
2. katolikusok között	5.20	»
3. evangélikusok és katolikusok között	3.20	»
4. dissidensek között	4.51	»
5. zsidók között	4.43	»
6. zsidók és keresztények között csak	1.55	»

A zsidók és keresztények közti vegyes házasságok feltűnő terméketlenségének az oka, (*Halljuk! Halljuk!*) a sémita és európai emberfajok közt fenálló phyziologiai nagy eltéréseken kívül, e két emberfajnak egymás iránti legyőzhetlen idegenkedéséből magyarázható ki. I A zsidófél a nem-zsidófélben mindig csak a gojt látja! (*Derültség.*) a kit egész életében csak gyűlölni s megvetni tanult, s a kit a Talmud értelmében még az állatnál is alábbvaló lénynek tart. Viszont a nem-zsidó az édelgő zsidó férjben vagy zsidó asszonyban mindig csak az általa gyermeksege óta utált zsidót látja; s ezen kölcsönös érzelmeket a zsidót a kereszténnyel összeadott politikai hivatalnok se képes nemlétezőkké tenni.

Hogy a zsidók az összeházasodás útján se képesek beolvadni más népekbe, tanúsítja háromezer éves, s különösen a kereszténység megalapítása előtti történelmük, a mely egész idő alatt elszigetelve, megvetve éltek a többi népek között a mely népek a zsidókban mindig csak az ó-egyiptomi társadalom söpredékét, az egyiptomi kasztok kimustrált páriáit látták, a páriáknak minden fizikai és erkölcsi undok sajátságával.

S ezen pária-természet még ma is teljes épségében fennáll a zsidókban. Elnyomatva lenni vagy ellenkezőleg másokat elnyomni, önmagát másoknál vagy alábbvalónak vagy ellenkezőleg fölebbvalónak, de sohasem egyenlőnek érezni: felszabadult rabszolgatermészet, a melyet a zsidók még Egyiptomból örökölték, s a mely rabszolgatermészetet a zsidók, annyi évezredek után, a jogegyenlőség mai korában is teljes épségében megtartották, s nem is fogják levetkőzhetni soha.

S éppen ezen pária-természet az a specifikus jellemvonás, a mely a zsidót minden többi néptől teljesen elütő néppé teszi, a mely unicumot képező népre a többi civilizált nemzeteknek szánt institutiók és törvények semmikép sem illenek.

Én tehát, bizva a most ismertetett természeti törvényekben, mint mondám, nem tartok ugyan attól, hogy e javaslat törvényerőre emelkedtével a zsidók és keresztények közti házasságok nálunk valami nagyon gyakoriak lesznek; de azt a veszélyt mégsem kerülhetjük el, hogy az egyes, többnyire spekulációból zsidókkal összeházasodó

keresztényekkel s az ezen házasságokból származó am-
phibiumokkal (*Derültség*) csak szaporodni fognak a zsidó-
szövetségesek, a mi ellenségeink: mert tapasztalati tény
az, hogy az ily összeolvadás eseteiben – csekély ki-
vétellel – nem a zsidó lesz magyarrá, hanem a magyar
lesz zsidóvá.

Ezek a félzsidó ivadékok és zsidó-sógorok, (*Élénk
derültség.*) akik máris többen vannak mint a nagyközönség
gondolná, ma is a legveszélyesebb ellenségei az antisemi-
tizmusnak, a keresztény társadalomnak; mert jó hangzású
nevük mellett senki sem sejtí, hogy belőlük nem a magyar,
nem a keresztény, hanem a zsidó beszél.

Mivel pedig én ezeknek a társadalmunk legveszé-
lyesebb ellenségeit képező félzsidó ivadékoknak és zsiáó-
sógoroknak a számát szaporítani s a magyar nemzet vérét
az ó-egyptomi páriák vére által degeneráltatni nem akarom:
részemről visszautasítom a tárgyalás alatt levő törvény-
javaslatot.

XVI.

A zsidó-keresztény házassági törvényjavaslat levétele a napirendről.

Az 1881. szeptemberhó 24-ére hirdetett országgyűlés
képviselőházának naplója.

Tizennegyedik kötet,
a 298. s köv. lapokon.

300. országos ülés, 1884. évi januárhó 31-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai; ..... A főrendiháznak a keresztények és zsidók közötti
házasságról szóló törvényjavaslat tárgyában átküldött izenete tár-
gyalása.....

Istóczy Győző: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy, míg a korábbi években hosszabbnál-hosszabb beszédeket kellett tartanom avégből, hogy a zsidókérdésben az igazak álmát alvó hazai nagyközönséget néhány hétre fel-felrázhassam lethargiájából, mire aztán e nagyközönség, a t. ház stereotyp »derültség« és »élénk derültség« által megnyugtatva, újra meg újra hozzáfogott az alváshoz: – mondom, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy ma már beérhetem rövidebb felszólalásokkal is, mert hisz a zsidókérdést illetőleg végre-valahára ma már mindenki ébren és talpon van Magyarországon. Tehát ezúttal igen rövid leszek.

Midőn a főrendiháznak a keresztény-zsidó házassági törvényjavaslat elsőizbeni elvetéséről szóló üzenete a képviselőház m. é. december 13-kán – ominózus számi – tárgyalatott, Simonyi Iván képviselőtársam egy határozati javaslatot nyújtott be, a mely szerint a főrendiház üzenete tudomásul veendő lett volna, a mi egyértelmű lett volna a törvényjavaslatnak a napirendről való levételével, a

mely, a t. miniszterelnök úr által ma tényleg indítványozott napirendről való levételt a t. ház, a viszonyok kényszerúsége folytán, most már kétségkívül határozatilag ki is fogja mondani.

Simonyi Iván képviselőtársamnak említett határozati javaslata a múlt december 13-iki ülésben szavazás alá bocsáttatván, annak elfogadása mellett csak az indítványozó és én keltünk fel, az illető t. képviselő urak obligát »élénk derültsége«e között.

Én akkor bátor voltam a »derülő« képviselő uraknak megjegyezni, hogy »ne nevéssenek, mert nemsokára meg majd mi fogunk nevetni!« (*Derültség és mozgás.*)

Nohát, t. ház, mi – már t. i. Simonyi képviselőtársam és én – nem is gondoltuk volna, hogy oly hamar reánk kerüljön a nevetés sora.

A keresztények és zsidók közti polgári házasságról szóló törvényjavaslatnak a főrendiház által két ízben történt visszavetésével, és ugyanannak ma a képviselőház által a napirendről való levételével tényleg teljesezésbe mentaz »Országgyűlési antisemitapárt« múlt évi októberhóban kiadott programjának 9-ik pontja, a melye párt egyik követeléséül a »zsidók és keresztények közti házasságról szóló törvényjavaslatnak visszavetését« tűzte ki. Programmunk egyik pontjának ily gyors foganatba mente igen jó augurium arra nézve, hogy lassankint majd a többi programmpontok iá érvényre fognak jutni. (*Hosszantartó mozgás. Halljuk!*)

Hát bizony felette érdekes és tanulságos dolog is az, hogy a t. ház ma sanctionálni kénytelen (*Halljuk!*) az annyiszor kinevetett és perhorreskált antisemiták párt-programjának egyik pontját; a minél még csak az a kérdés érdekesebb és tanulságosabb, hogy váljon mi az oka annak, hogy a t. képviselőház túlnyomó többsége, a főrendiházzal és a nemzet osztatlan közvéleményével szemben ily zsákutczába juthatott?

Ennek az alkalomszerű kérdésnek a megfejtése egyszerűen az, hogy a zsidó különérdekek szolgálatkész előmozdításában és a zsidó kegyek utáni versengésben – a képviselőházban ugyan csekély számú, de a házon kívül annál számosabb antisemita pártot kivéve, – valamennyi párt, jobb ügyhöz méltó buzgalmat fejt ki, úgy, hogy valójában nehéz meghatározni azt, váljon a kormányt és

pártját-e, vagy pedig az ellenzékét éri-e ezért súlyosabb felelősség a nemzet Ítélszéke előtt? (*Halljuk!*)

Míg azonban a kormánynak és pártjának eljárását, ha nem is menteni, de legalább érteni lehet, mert a deficités államháztartás gondjainak súlya alatt görnyedő kormány a zsidó pénzhatalmaknak s így a zsidóságnak kényszerű befolyása és pressiója alatt áll (*Élénk derültség*); s aztán a kormány, a rendelkezésére álló hatalmi eszközök mellett, a képviselőválasztásoknál a nép rokonszenvét is inkább nélkülözheti: addig az egyes-egyedül csak a nép rokonszenvére támaszkodható ellenzéknek, különösen pedig a szélső ellenzéknek, a lefolyt három év alatt követett zsidóbarát magatartása semmivel sem igazolható és semmivel semmivel sem menthető; (*Derültség a jobboldalon. Mozgás a szélsőbalon*) sőt ellenkezőleg a leghatározottabban kárhoztatandó. S e tekintetben, úgy hiszem, csak egy köztudomású sajnos tényt konstatalok akkor, amidőn kijelentem, hogy az országgyűlési függetlenségi párt – néhány, éppen a zsidókérdés miatt tőle elvált tagjának kivételével, – a zsidóbarátságban még a kormányt és pártját is felülmúlta, és pedig jóval felülmúlta. (*Hosszan tartó élénk tetszés a jobboldalon. Mozgás a szélsőbalon. Halljuk!*)

Én nem akarok a t. ellenzéknek ezen, a magyar nemzet életérdekeit, legveszedelmesebb ellenségével: a zsidósággal szemben menthetetlen módon feláldozni kész magatartása fölött bővebb kritikába ereszkedni. A legilletékesebb kritikusok: a választók úgyis nemsokára hivatva lesznek ítéletet mondani képviselőiknek három éven át folytatott sáfárlkodása fölött.

Csanády Sándor: Szembe állunk vele. (Nagy derültség)

Hegedűs Sándor: Ez érdekes!

Istóczy Győző: Azt az egyet azonban ki kell jelenítenem, hogy, ha a zsidókérdés megoldását lehetővé tenni akarjuk, legelső sorban a képviselőházi ellenzéknek reformációjára, »a capite et membris« reformációjára van szükségünk. (*Nagy derültség a jobboldalon. Mozgás a szélsőbalon*) Mert, hogy a dolgok egyáltalán odáig fejlődhetek, hogy a kormány napjainkban már a zsidó-keresztény házasságnak az egész nemzet feháborodását felidézett javaslatát is a törvényhozás elé terjeszthette: annak egyik legfőbb oka abban keresendő, hogy a parlamenti ellenzék

a zsidókérdésben – a melyben majdnem összes gazdasági és társadalmi s nagyrészből politikai bajaink kulcsa rejlik, – már több országgyűlésen át elmulasztotta teljesíteni kötelességét; sőt e kérdésben egyenesen a nemzet életérdekei ellen tört. (*Ellenmondás a szélsőbalon*)

Lükő Géza: Nem kérünk tanácsot!

Istóczy Győző: Az új viszonyok, az új eszmeirányok, szóval az új idők tehát új embereket igényelnek, a kik a zsidókérdésben is együtt érezve a nemzettel, megszabadítani törekednek a hazát a zsidóságtól, a mely gonoszabb ellenségünk, mint volt a lefolyt évezred alatt valamennyi százados ellenségünk együttvéve.

Csanády Sándor: Még a közösügyesek is nagyobb ellenségek! (*Derültség.*)

Istóczy Győző: Mivel pedig a közvélemény nyomása alatt sok érdemes filosemita máris azon töri a fejét, hogy antisemita kortesbőrt öltve, (*Derültség a jobboldalon*) miként bujhassék át szerencsésen a közlegő választások caudiumi szorosán, hogy a jövő országgyűlésen aztán újra kezdhesse zsidóskodását és az antisemitizmus elleni támadásait: jó lesz, ha a választók nem szavaik után, hanem eddigi tetteik és mulasztásaik után ítélik meg ezen urakat.

És ha Magyarország választó polgárai a jövő országgyűlésre határozott, nyílt antisemita képviselőket, különösen pedig ellenzéki antisemita képviselőket fognak felküldeni: akkor – de csakis akkor – az ország nemcsak azon eshetőség előtt lesz biztosítva, hogy a keresztény-zsidó házassági törvényjavaslathoz hasonló javaslatokkal újra meg újra zaklattassék;

Simonyi Iván (*közbeszól*): Igaz! Úgy van!

Istóczy Győző: hanem akkor aztán hozzáfoghatunk a nyakunkra érett zsidókérdés kielégítő megoldásának munkájához is. (*Mozgás jobb/elől.*)

Ezek előrebocsátása után kijelentem, hogy a benyújtott határozati javaslatokkal ellentétben, én egyszerűen a zsidó-keresztény házassági törvényjavaslatnak a napirendről való levételére, s illetőleg a főrendiházi üzenetnek tudomásul vételére adom szavazatomat.*)

*) Ez a vita aztán eltartott február 6-ig. – A kiadó.

XVII.

Az italmérési regálé megváltása.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Hetedik kötet,
11. s köv. 1.

132. országos ülés, 1885. évi októberhó 1-én Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai:..... Istóczy Győző interpellációja.....

Istóczy Győző: T. ház! Egy interpellációt kívánok a t. miniszterelnök úrhoz mint belügyminiszterhez és illetőleg a t. igazságügyminiszter úrhoz intézni. (*Halljuk! Halljuk!*)

Mielőtt azonban interpellációmát előterjesztem, engedje meg a t. ház, hogy azt röviden indokolhassam.

Azon nagyobb szabású reformok között, melyeket a közvélemény régóta sürget, bizonyára nem utolsó helyet foglal el az italmérési regáléjognak a megváltása oly értelemben, hogy az italmérési jog mindenütt az illető község tulajdonába jusson.

Az italmérési jognak az egész országban egyszerre való megváltása azonban csak állami közvetítés mellett történhetvén meg, az államra nézve egy nagymérvű pénzügyi operációt tenne szükségessé, s ekkép az állami közvetítés melletti általános megváltás, belátom, jelenlegi pénzügyi viszonyaink között nehezen lenne keresztülvihető.

Mindazonáltal az italmérési jog megváltásának keresztülvitelét oly kiváló közérdekek, a nemzet oly fontos érdekei követelik, hogy a megváltás keresztülvitelének kérdését tanulmányozni, az adatokat összegyűjteni s az előmunkálatokat megtenni addig is, amíg pénzügyi hely-

zetünk a megváltás eszközlésére szükséges pénzügyi műveletet megengedi, – időszerű és szükséges lenne.

Azonban addig is, amíg az állami közvetítés melletti általános megváltásra reákerülhet a sor, – e megváltást lehetővé lehetne tenni oly egyes községekre nézve, a melyek azt eszközölni óhajtják, s abban az anyagi helyzetben vannak, hogy ezt tehessék.

Azt hiszem fölösleges bővebben fejtegetnem azon eminens közérdeket, a mely a korcsmáltatási jognak a magán-regáletulajdonosokról a községekre mielőbb való átszállásában fekszik. A magán-regáletulajdonosok – a kik közé, a községek kivételével, a jogi személyeket, erkölcsi testületeket is értem, – a regálé bérbeadásánál egyéb tekinteteket nem igen szoktak szem előtt tartani, mint azt, hogy ki fizet több haszonbért? Ezen az utón aztán a korcsmák legnagyobb része az országban zsidók kezébe került, a kikkel a keresztény korcsmárosok már csak azért sem versenyezhetnek, mert a zsidó korcsmárosok nemcsak azzal csinálnak maguknak több jövedelmet, hogy – mint a tapasztalás országszerte tanúsítja, – hamisított s hozzá egészségellenes, sőt mérges anyagokkal vegyített italokat adnak a keresztény közönségnek; hanem a falusi zsidó korcsmárosra nézve a korcsmát nem egyéb mint népfosztogató uzsorás pénzügyi operációinak a comptoirja, (*Úgy van! Úgy van! a balközép s a szélsőbal különböző padjain.*) ahol a szeszes italokkal elbutított és demoralizált falubeli lakosokat hálójába keríti; de a zsidó korcsmát egyszersmind orgazdatanya is, ahová vándorol minden lopott jószág a faluból.

Mindezen dolgokkal a magán-regáletulajdonos nem igen szokott törődni, csak rendesen fizesse neki a zsidó korcsmabérlő a magas haszonbért.

Ellenben, ha az italmérési regálejog a községnek a tulajdonában van, a korcsmabérlő kezelése és ellenőrzése a községet, tehát egy, a közérdeket is szem előtt tartó erkölcsi testületet illeti; s ha ez érészbeni kötelességeit teljesíteni elmulasztaná, ott van a felettes közigazgatási hatóság, a mely megfelelőleg intézkedhetik.

Az italmérési regálejogot tehát mielőbb a községek kezébe juttatni eminens közérdekek-közegészségügyi, közrendészeti, közgazdasági s közerkölcsiségi tekintetek egy-

formán sürgetőleg követelik. (*Igaz! Úgy van! a bal- és szélsőbal némely padjain.*)

S erre nézve egy igen egyszerű expediens is állana rendelkezésünkre. (*Halljuk!*)

Tudjuk ugyanis azt, hogy kisajátítási törvényünk szerint a kisajátítási jog közérdekből ma már igen széles alapon nyer alkalmazást. Hogyha pedig kisajátítási törvényünk a kisajátítást községekben megengedi új utcák és közterek nyitására, közdülutak létesítésére, közfürdők, valamint a köztisztaság és közegészség céljából tervezett csatornák előállítására stb. stb. sőt kivételképen még szépítési tekintetektől is: akkor nem látom át, hogy a közérdek szempontjából miért ne lenne megengedhető az italmérési regálejog tulajdonának a kisajátítása is oly községek részére, a melyek e kisajátítást óhajtják.

S én azt hiszem, hogy ezen kisajátítási jognak a községek részére való megadása igen sok vagyonos községet arra indítana, hogy a kisajátítási eljárást kérelmezze; s ekkép rövid évek múlva jó részben meg lenne oldva ezen annyiszor ventilait égető kérdés is; mert akkor már a még kisajátíthatatlanul maradt italmérési jogosítványoknak állami közvetítés melletti megváltása céljából az államnak sokkal kisebb mérvű pénzügyi míveletet kellene keresztülvinnie.

S ez eszme megvalósítására nem is lenne egyébre szükség, mint az 1881. évi XLI. törvényczikkben foglalt kisajátítási törvény pótlásául egy rövid törvényczikkre, a melyben a kisajátítási jog közérdekből való megadásának eseteihez hozzáadandó lenne az italmérési regálejog tulajdonának a községek által való kisajátíthatása esete is.

Az 1881. évi XLI. törvényczikk máris intézkedik a vasutak részére az italmérési jognak ideiglenes kisajátításáról, s így e törvény keretében már ez okból sem lenne heterogen alkatrész az italmérési jog tulajdonának a községek által való végleges kisajátítása. Ugyanezen törvényben a kisajátítási eljárás is minden részleteiben már megállapítva lévén, ezen eljárás az italmérési jog tulajdonának a községek által való kisajátítása eseteiben is egészben alkalmazást nyerhetne.

Egyúttal azonban elvül kimondandó lenne az is, hogy ahol a község egyszer már tulajdonában van az ital-

mérési jognak, e jogot a község többé el nem idegenítheti.

A kisajátítási jognak az italmérési jog tulajdonát illetőleg a községek részére törvény útján való megadása tehát, nézetem szerint a legegyszerűbb s legcélszerűbb expediens lenne arra nézve, hogy addig is, amíg az állami közvetítés mellett országszerte leendő megváltás keresztülvihető lenne: az italmérési regálejognak a községek kezébe mielőbb való jutását eszközölhetnénk.

Ezen indokolásomnak előrebocsátása után a következő interpellációt vagyok bátor előterjeszteni. *(Halljuk!)
Olvassa:)*

Interpellate a t. miniserelnök úrhoz mint belügyministerhez és illetőleg a t. igazságügyminister úrhoz:

Tekintve azon fontos közegészségügyi, közrendészeti, közgazdasági és közerkölcsiségi érdekeket, a melyek az italmérési regálejognak a jelenlegi magán regáletulajdonosokról a községekre mielőbb való átszállását sürgetőleg követelik, a következő kérdéseket intézem:

1. Foglalkozik-e a t. miniserelnök úr mint belügyminister az italmérési regálejognak állami közvetítés mellett a községek részére leendő általános megváltása kérdésével?

2. Van-e kilátás arra, hogy ezen állami közvetítés melletti általános megváltás a közel jövőben keresztülvihető le end?

3. Addig is, amíg az állami közvetítés melletti általános megváltás keresztülvihető lenne, nem látnák-e a t. bel- és igazságügyi minister urak czélszerűnek a mielőbbi részleges megváltást oly módon eszközölhetőnek, hogy a kisajátítási jog az italmérési jognak tulajdonát illetőleg a községek részére törvényileg megadassék?

Elnök: A képviselő úr felolvaván interpellációját, nem szükséges azt újra felolvasni, hanem közölni fog a miniserelnök és az igazságügyminister úrral.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Nyolczadik kötet,
29. s köv. 1.

163. országos ülés, 1886. évi januárhó 19-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Tisza Kálmán miniserelnök válasza Istóczy Győző interpellációjára.....

Tisza Kálmán miniserelnök: T. ház! (*Halljuk!*) Nem tudom, méltóztatnak-e megengedni, – mert tisztán a t. ház engedélyétől függ, – hogy Istóczy képviselő úr interpellációjára válaszoljak. (*Halljuk!*) Megtenném a magam részéről szívesen azért, mert mint tudom, a képviselő úr a legközelebbi napokban a jelenlétben akadályozva lesz. (*Halljuk!*)

Ha tehát méltóztatnak megengedni, miután az interpelláció régebben tétetett, mindenekelőtt bátor leszek azt felolvasni. Az interpelláció ugyan hozzám mint belügyministerhez és egyúttal az igazságügyminister úrhoz van intézve, de a feleletet bátor leszek mindkettőnk nevében megadni. (*Olvassa:*)

»Tekintve azon fontos közegészségügyi, közrendészeti, közgazdasági és közerkölcsiségi érdekeket, a melyek az italmérési regálejognak a jelenlegi magán regáletulajdonosokról a községekre mielőbb való átszállását sürgetőleg követelik, a következő kérdéseket intézem:

1. Foglalkozik-e a t. miniserelnök úr mint belügyminister az italmérési regálejognak állami közvetítés mellett a községek részére leendő általános megváltása kérdésével?

2. Van-e kilátás arra, hogy ezen állami közvetítés melletti általános megváltás a közel jövőben keresztülvihető leendő?

3. Addig is, amíg az állami közvetítés melletti általános megváltás keresztülvihető lenne, nem látnák-e a

t. bel- és igazságügyi minister urak czélszerűnek a mielőbbi részleges megváltást oly módon eszközölhetőnek, hogy a kisajátítási jog az italmérési jognak tulajdonát illetőleg a községek részére törvényileg megadassék?«

A t. ház méltóztatik tudni, hogy a regálejog megváltását, mihelyt lehet, én a magam részéről óhajtom; de megjegyzem, hogy mindazon igen fontos szempontoknak, a melyeket a képviselő úr érintett: közegészségügyi, közrendészeti, közgazdasági és közerkölcsiségi szempontoknak maga azáltal, hogy a regálejog a magántulajdonosoktól a községre száll át, bizonynyal elég téve nem lenne, mert ahhoz egész más, mindezen szempontokra kiterjedő törvényhozási intézkedések szükségesek. *(Helyeslés jobbfelől.)*

Azzal, hogy a regalé állami közvetítéssel megváltásák, úgy hogy egy ideig legalább még a községek birtokában érvényben maradjon, igenis foglalkozott a kormány; majdnem azt mondhatnám, hogy a javaslatai régen készen vannak; de arra, hogy keresztülvitessenek, okvetlenül szükséges a pénzügyi helyzetnek és nemcsak a hazai, hanem az összes világbeli pénzügyi helyzetnek kedvező voltát megvárni s felhasználni, mert máskülönben vagy az államnak kellene igen nagy terhet vállalni, vagy az eddigi regalé-tulajdonosok érdekei sértetnének. Mert én hallottam ugyan, hogy volna oly módja is a megváltásnak, a községek részére megváltásnak, hogy az állam hitele igénybe ne vétetnék, de, megvallom, én a magam részéről még ezt nem tudtam meglelni. Nem tudtam meglelni úgy, hogy a nyújtott kárpótlás ne csak papirosan, hanem – amint akarjuk – a valóságban és lényegében is meglegyen, pedig azt gondolom, anélkül venni el a regalét az illető tulajdonosoktól, senkinek szándékában nincsen. *(Helyeslés.)*

Erre tehát csak azt felelhetem, hogy igenis, a kormány foglalkozott e kérdéssel, javaslatai majdnem készen vannak, figyelemmel kíséri az eseményeket és mihelyt a lehetősége beáll, teljes örömmel és készséggel fogja javaslatait betérjeszteni. *(Helyeslés.)*

De a mi már a harmadikat illeti, hogy a regálejog iránt törvényes kisajátítási jog adassék, engedelmet kérek a t. képviselő úrtól, ezt sem én, sem t. collegám, az

igazságügyminister lehetők és helyesnek nem látnók, és éppen azért aziránt, hogy ily törvényes intézkedést javasoljunk, ígéretet nem is tehetünk.

Ez az, a mit felelhetek. Kérem válaszat tudomásul venni. *(Helyeslés jobbfelől.)*

Istóczy Győző: T. ház! Midőn az italmérési regálé-jog megváltása tárgyában interpellációt terjesztettem be, célom volt egyrésztől, hogy ezen, a közvélemény által régóta sürgetett követelménynek hangot adjak, másrésztől pedig, hogy a t. kormányt e kérdésben állásfoglalásra bírjam.

E lépésemnek részben sikere is lett, amennyiben a t. ministerelnök úr kijelentette, hogy foglalkozik a kormány ezzel a kérdéssel, sőt a javaslat is már majdnem kész; csak hogy ezen javaslatnak a beterjesztése függ úgy az ország, mint általában a világpiaczi pénzügyeknek kedvező állásától.

Én szintűgy mint a t. ministerelnök úr, ezen állásponton állottam interpellatiom megtetelekor is, amennyiben már akkor kijelentettem, hogy én az azonnali, vagy a közel jövőben leendő országos megváltást éppen a jelenlegi pénzviszonyok mellett nem tartom kivihetőnek; és ha azt várjuk, hogy a pénzügyi helyzet megjavuljon, akkor azt hiszem, hogy még igen sokáig kell várunk arra, hogy a törvényjavaslat előterjesztessék.

Eszerint tehát a t. ministerelnök úr válaszának első részében megnyugodhatnám; de nem nyugodhatom meg feltétlenül annak második részében, amennyiben én azon expedienst, hogy a községeknek engedtessek meg az italmérési jog kisajátítása, amint a kisajátítási törvényben a vasutak részére meg van engedve az ideiglenes kisajátítás, feltétlenül szükségesnek tartom, hogy végre valahára meginduljon legalább a partialis megváltási eljárás.

Tekintve azonban, hogy éppenséggel nem lehetetlen, hogy a pénzviszonyok megjavulnak, és akkor kilátás van arra, hogy e törvényjavaslat beterjesztetik: én azon feltétellel, hogy ezen törvényjavaslat a legrövidebb idő alatt elő fog terjesztetni, megnyugszom ugyan a t. ministerelnök úr válaszában, fentartom azonban magamnak a jogot, hogy az esetben, ha e benyújtás huzamosabb ideig

nem történnék meg,*) ugyanezt az indítványomat, tudniillik a kisajátítási jognak a községek részére való megadására vonatkozó indítványomat, esetleg határozati javaslat alakjában, benyújthassam. (*Helyeslések*)

Elnök: Minthogy a t. képviselő úr maga is tudomásul vette a választ, azt hiszem, kijelenthetem, hogy a t. ház a miniszterelnök úr választát tudomásul veszi.

*) Az italmérési jogot mint jövedéket az állam az 1888. évi XXXV. t.-cikkben a maga részére tartván fen, az italmérési regálejogosultakat az 1888. évi XXXVI. t.-cikk útján kártalanította. – A kiadó.

XVIII.

Börzeadó.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenegyedik kötet,
a 48. s köv. lapokon.

**219. országos ülés, 1886. évi áprilhó 3-kán
Péchy Tamás elnöklete alatt.**

Tárgyai:..... Az indítvány- és interpellációskönyv felolvasása
Istóczy Győző törvényjavaslatának felolvasása .....

Szathmáry György jegyző: Az indítványkönyvben a következő bejegyzés foglaltatik: Istóczy Győző: Törvényjavaslat az értékpapírok adás-vevése és a tőzsdeszerű adás-vevési és egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről.

Istóczy Győző: T. ház! A magam és elvtársaim nevében van szerencsém egy törvényjavaslatot betérjeszteni, az értékpapírok adás-vevése s a tőzsdeszerű adás-vevési és egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről.

Kérem a t. házat, hogy a házsabályok értelmében ezen indítványom kinyomatását és szétosztását elrendelni s egyszerűsége indoklására határnapot kitűzni méltóztatnék.

Elnök: A törvényjavaslat fel fog olvastatni.

Ábrányi Kornél jegyző *(olvassa a törvényjavaslatot.)*

Elnök: A törvényjavaslat és indoklása ki fog nyomtatni, a ház t. tagjai között szét fog osztatni és felvételét, azt hiszem, legcélszerűbb lesz ápril 14-ére kitűzni. *(Helyeslés.)*

Az 1884. évi szeptemberhó 27-kére hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai.

XII. kötet. – 50. s köv. 1.
401. (298.) szám.

Törvényjavaslat,

az értékpapírok adás-vevése és a tőzsdeszertü adás-vevése
s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendü illetékekrül.

Az illetékköteles ügyletek tárgyai és az illeték mérve.

1. §. Azon adás-vevése és egyéb beszerzési ügyletek, a melyek

a) külföldi bankjegyek, külföldi papírpénz és külföldi pénznemek fölött,

b) belföldi részvények és részvényrészejgyek s az ezen értékpapírokra történt befizetésekrül szóló ideiglenes elismervények fölött,

c) külföldi és osztrák részvények és részvényrészejgyek s az ezen értékpapírokra történt befizetésekrül szóló ideiglenes elismervények fölött,

d) belföldi, a kereskedelmi forgalomra szánt járadék- és egyéb kötvények, – úgyszinte részkötvények, – valamint az ezen értékpapírokra történt befizetésekrül szóló ideiglenes elismervények fölött,

e) magyar és osztrák állami járadék- és egyéb kötvények fölött – (az államjegyek kivételével),

f) külállamok, külföldi és osztrák testületek, részvénytársulatok vagy iparvállalatok járadék- és egyéb kötvényei – úgyszinte egyéb, a kereskedelmi forgalomra szánt külföldi és osztrák járadék- és egyéb kötvények, valamint az ezen értékpapírokra történt befizetésekrül szóló ideiglenes elismervények fölött,

ff) belföldi községeknek, községek egyesületeinek, földhitel- és jelzálogbankoknak, közlekedési vállalatoknak s egyéb részvénytársulatoknak bemutatóra szóló járadék- és egyéb kötvényei fölött (az osztrák-magyar bank jegyeinek kivételével), úgyszinte az ezen értékpapírokra történt befizetésekrül szóló ideiglenes elismervények fölött

kötetnek, – a jogügylettől; a jogügylet tárgyának értéke után számítva, $\frac{1}{10}$ (egy tized) ezredek (pro mille) illeték alá esnek.

2. §. Azon adásvevési és egyéb beszerzési ügyletek, a melyek a budapesti áru- és értéktőzsde vagy a vidéki termény- és gabonacsarnokok szokványainak (usance-ainak) alapul vétele mellett (milyenek a közvetlen, leszámítolási, határidőre szóló, díj- stb. ügyletek), tőzsdeszzerűleg adott-vett áruk mennyiségei fölött kötetnek, – a jogügylettől, a jogügylet tárgyának értéke után számítva, $\frac{2}{10}$ (két tized) ezredek (pro mille) illeték alá esnek.

Tőzsdeszzerűleg adott-vetteknek azon áruk tekintetnek, a melyekre nézve a budapesti áru- és értéktőzsdén határidőre szóló árak jegyeztetnek.

3. §. A jogügylet tárgyának értéke 1000 forintonkint számíttatik, az egyik ezer forinttól a másik ezer forintig levő részösszeg teljes ezer forintnak vétetvén; 5000 forint értékű, valamint ezen felüli ügyleteknél a tárgy értéke ötezer forintonkint számíttatik, az egyik ötezer forinttól a másik ötezer forintig levő részösszeg teljes ötezer forintnak vétetvén; 1000 forinton aluli ügyleteknél az illeték teljes ezer forint után számíttatik.

A tárgy értéke a felek által megállapított adásvevési vagy szállítási árhoz képest, egyébként pedig a kötés napján jegyzett tőzsdei vagy piaczi ár szerint határoztatik meg.

Az értékpapirokhoz tartozó kamat- és osztalékszelvények az illeték kiszámításánál tekinteten kívül maradnak. Külföldi értékek a belföldi folyó értékre számítandókát.

Illetékmentesség.

4. §. Az 1. és illetve a 2. §-ban megállapított illeték nem fizettetik:

a) ha az ügylet tárgyának értéke 300 forintot meg nem halad; –

b) az 1. §. a) pontjában körülírt tárgyak fölött kötött úgynevezett készfizetési (comptant) ügyletek, – valamint veretlen arany és ezüst fölött kötött ügyletek után; – készfizetési ügyleteknek azon ügyletek tekintetvén, a melyek szerződészerűleg, a tárgynak a kötelezett által az ügylet megkötése napján való szállításával teljesítendő; –

c) a 2. §-ban körülírt oly adásvevési és egyéb be-

szerzési ügyletek után, a melyek a szerződő felek egyike által a belföldön termelt vagy előállított tárgyak vagy áruk mennyiségei fölött köttetnek.

Illetékköteles ügyletek.

5. §. Az 1. és 2. §-ban megállapított illeték az ugyanott körülírt s a magyar állam területén belül kötött minden ügylet után lerovandó.

A külföldön vagy Ausztriában kötött ügyletek illetékkötelesek, ha a szerződő felek mindegyike a magyar állam területén belül lakik; hogyha csak az egyik szerződő fél lakik a magyar állam területén belül, úgy az illetéknek csak felerésze rovandó le. Kereskedelmi czégeknél a lakhely kérdésére nézve azon kereskedelmi telep helye dönt, a mely az ügyletet megkötötte.

Külföldön, illetve Ausztriában kötötteknek tekintetnek az olyan ügyletek is, a melyek levél vagy távirat útján a belföld egyik helye és a külföld, illetve Ausztria egyik helye között jöttek létre.

6. §. Feltételes ügyletek az illetékkötelezettség tekintetében feltétlenül kötötteknek tekintetnek. Ha az egyik szerződő félnek választási jog van engedve, vagy pedig azon jogsítvány, hogy bizonyos korlátok között a szállítás terjedelmét meghatározhassa: – úgy az illeték az ügylet tárgyának lehető legmagasabb értéke szerint számíttatik ki.

Minden oly megállapodás, a mely által az ügylet teljesítése megváltoztatott szerződési határozmányok mellett, vagy viszonyszolgáltatás fejében ugyanazon szerződési határozmányok mellett egy későbbi határidőre halasztatik, – új illetékköteles ügyletnek tekintetik.

Ha az ügylet bizományos által (kereskedelmi törvény 368. §-a) köttetett, ez esetben az illeték úgy a bizományos és a harmadik személy közti ügylet után, mint a bizományos és a megbízó közti leszámolási ügylet után lerovandó.

7. §. Ha ugyanazon szerződő felek által egy napon ugyanazon szerződési feltételek mellett ugyanazon nemű tárgyak fölött alkusz (kereskedelmi törvény 534. §-a) nélkül, vagy ugyanazon alkusz által több ügylet köttetik, – úgy ezen ügyletek az illeték kiszabására nézve egy ügyletnek tekintetnek.

Az illeték lerovására kötelezett személyek.

8. §. Az illeték lerovására első sorban köteleztetnek:

a) ha az ügylet belföldön lakó alkusz által köttetik, az alkusz; –

különben pedig

b) hogyha csak az egyik szerződő fél lakik a belföldön, ez a szerződő fél; –

c) ha a szerződő felek közül csak az egyik belföldön lakó s a kereskedelmi törvény 25. §-a által kereskedelmi könyvek vezetésére kötelezett kereskedő, – úgy ez a kereskedő; –

d) ha a bizományos és a megbízó közti leszámolási ügyletről van szó, (6. §. harmadik bekezdése) ez esetben a bizományos; –

e) minden más esetben az eladó.

Kötjegykenyszer.

9. §. Az illeték lerovására első sorban kötelezett személy tartozik az illetékköteles ügyletről kötjegyet (kötlevelet) kiállítani, a melynek az alkusz és a szerződő felek nevét és lakását, az ügylet tárgyát és feltételeit, nevezetesen az árt, valamint a szállítás idejét tartalmaznia kell. A kiállító aláírása nem kívántatik meg.

A kötjegy kettősen, egy, már bélyegzett vagy a megkívántató bélyegjegyekkel ellátott nyomtatott úrlapon állítandó ki, a melyből mindegyik szerződő félnek egy-egy felerész jut. Legkésőbb az ügylet megkötése utáni harmadik napon tartozik a kötjegy kiállítója a kötjegynek nem a neki járó felerészét, – ha pedig ugyanő a kötjegyet mint alkusz állította ki (8. §. a) pontja), a kötjegy mindkét felerészét a kötjegyre jogosítottaknak megküldeni.

Az alkuszok ezen elküldést és a felhasznált bélyeg mennyiségét üzleti könyveikben feljegyezni tartoznak.

Az illeték lerovására első sorban kötelezett személynek nem szabad az illetékkötelezett ügylet fölött bélyegtelén kötjegyeket kiállítania és kezeiből kiadnia.

10. §. Ha valamely, az illeték lerovására kötelezett szerződő félnek (8. §. b) pontja) a kellőnél kisebb bélyeggel ellátott kötjegy kézbesítettik, – úgy ez köteles az ügylet megkötése után 15 nap alatt a hiányzó bélyegmennyiséget a

kötjegyen utólag alkalmazni; – ha pedig valamely ilyen szerződő fél részére bélyegzett kötjegy egyáltalán nem érkezett, – úgy ez saját részéről, a most említett határidőn belül, a 9. §. első és második bekezdésének határozmányai szerint tartozik eljáráni.

Ha valamely, alkusz által megkötött ügyletnél (8. §. a) pontja) két ilyen szerződő fél van érdekelve, – úgy mindegyikük csak felét tartozik a kézbesített kötjegyen hiányzó bélyeg mennyiségének utólag alkalmazni; a kötjegy nem kézbesítése esetén pedig a saját maga által kiállítandó kötjegyen csak a köteles bélyegmennyiségnek felét tartozik alkalmazni.

11. §. Egy kötjegy több illetékköteles ügyletet foglalhat magában, amennyiben ezen utóbbiak ugyanazon illetéki tétel alá esnek, és ugyanazon napon, ugyanazon szerződő felek között, a kik ugyanazon minőségben jártak el, kötettek. Az illeték ez esetben az ügyletek összértéke után számítandó ki.

12. §. A kötjegyek időrend szerint számozva, öt évig megőrzendők.

13. §. Ha valamely illetékköteles ügyletnek a kereskedelmi törvény 25. §-a által kereskedelmi könyvek vitelére nem kötelezett két szerződő fél közt való megkötésénél, egy, mindkét részről aláírt szerződési okirat állíttatott ki, – úgy a 8., 9., 10., 11. és 12. §-ok nem alkalmazandók. Ily esetekben a szerződő felek kötelesek a szerződési okiratot az ügylet megkötése után 15 nap alatt az illetékszabási hivatalnak, az illeték kiszabása végett bemutatni. Ezen kötelezettség azon ügyleteknél, a melyek után az illeték csak félösszegben rovandó le (5. §. második bekezdése), csak a belföldön lakó szerződő felet terheli.

Büntető határozatok.

14. §. A ki a 9. §. első és második bekezdése, valamint a 10. és 13. §-ok rendelkezései ellen cselekszik, a megrövidített illeték ötvenszeres összegét fizeti büntetésül, a mely pénzbüntetés azonban 10 forintnál kevesebb nem lehet.

Ha a megrövidített illeték mennyisége meg nem állapítható, úgy a most meghatározott illetékfelemelés helyett rajta 10 forinttól 3000 forintig terjedhető pénzbüntetés hajtatik be.

15. §. A ki, minekutánna a 14. §. alapján már büntetve lett, az ott hivatkozott rendelkezések ellen újra vét, – az a 14. §-ban megállapított pénzbüntetésen felül még 200 forinttól 3000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel is sújtatik.

Ez a pénzbüntetés még az esetben is alkalmazandó, ha a korábbi büntetés egészben vagy részben elengedett is.

Ezen pénzbüntetés ki van zárva, ha a legutolsó pénzbüntetés lefizetése vagy elengedése óta öt év eltelt.

16. §. A ki a 9. §. harmadik bekezdésének és a 12. §-nak rendelkezései ellen vét, 2 frtól 3000 frtig terjedhető pénzbüntetés alá esik.

17. §. Ezen törvény határozmányainak vagy e törvény végrehajtása céljából kiadott szabványoknak azon áthágásai, a melyekre a jelen törvényben büntető határozatok nem foglaltatnak, 3 forinttól 20 forintig terjedhető rendbüntetés alá esnek.

Ugyanezen rendbüntetés alkalmazandó az esetben is, ha a 14. §. eseteiben a körülményekből kitűnik, hogy illetékmegrövidítés nem követtethetett el vagy nem szándékolatott elkövetetni.

18. §. A jelen törvény alapján kiszabandó pénzbüntetések, szövetkezeteknél és részvénytársulatoknál az igazgatóság tagjai ellen, betéti társaságoknál a beltágok ellen, közkereseti társaságoknál pedig a társasági tagok ellen, csak egyszeres összegben, mindazonáltal valamennyijüknek egyetemleges kötelezettségével, állapítandók meg. Ugyanez áll azon esetekről is, amidőn egy és ugyanazon ügyletnél többen, mint ugyanazon szerződő félnek képviselői járnak el, vagy pedig több személy mint közös szerződő fél van érdekelve.

A 15. §-ban a visszaesést esetekre megállapított pénzbüntetésekre a jelen 18. §. határozmányai nem alkalmazhatók.

Vegyes és átmeneti intézkedések.

19. §. A pénzügyminister intézkedik bélyegzett kötjegy-úrlapok nyomtatásáról s elárusításáról, és szabályzatot bocsát ki a kötjegyek alakja s a bélyegjegyeknek ezeken való mikénti alkalmazása tárgyában.

20. §. Jelen törvény életbeléptével az ebben ezredékes (pro mille) illetékköteleseknek kijelentett ügyletek után okirati állandó bélyegilleték többé nem jár, s így az illetéki Díj-jegyzék 5. tételszáma harmadik bekezdése esetében sem. Ugyanez okból az 1868: XXIII. t.-cikk 15. §-a és az 1875: XVI. t.-cz. 5. §-a is, a jelen törvényben ezredékes illetékköteleseknek kijelentett ügyletek tekintetében, hatályon kívül helyeztetnek.

21. §. Mindazon esetekben, a melyekre nézve a jelen törvény különös intézkedéseket nem tartalmaz, továbbra is a fenálló általános bélyeg- és illetékszabályok nyerne alkalmazást.

22. §. Jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

Budapesten, 1886. áprilho 3-kán.

Beadják:

Istóczy Győző (és 17 társa).

Melléklet a 401. (298.) számú irományhoz.

Indokolás,

„az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszertü adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendö illetékekröl”
szóló törvényjavaslathoz.

Szemben a szabad verseny elve által uralt közgazdaság terén az ingó tőkének mind nagyobb túlsúlyra való emelkedésével s ugyanennek az ingatlan tőke fölött élvezett természetszerü tényleges s részben törvényesített kiváltságaival, a mely kiváltságokkal az ingó tőke fő képviselői a közgazdasági szervezet helyes egyensúlyának megzavarására sok tekintetben visszaélnek: – a legújabb időkben európszerte azon törekvés észlelhető, hogy az ingó tőke túltengésének hathatósan eleje vétessék s túlkapásai elé gátak emeltessenek, főleg pedig, hogy az ingó tőke, az ingatlan tőkével arányban, a közterhek egyenlő viselésére szorítottassék.

Az államok általános adósságot-adósságra halmozási rendszere mellett, a melyeknek példáját aztán az államban létező testületek és társulatok is telhetőleg követik, – az értékpapírok folyton növekvő özöne, a társadalomnak egy, túlnyomó részben dúsgazdag zsidókból álló here-osztályát teremtette meg s növelte nagygyá, a mely here-osztály nem szánt, nem vet, de azért ő arat legjobban, s a melynek „productiv” ipari munkája legfőlebb csak az értékpapírok kamat- és osztalékszelvényeinek időnkinti leollózasából és bekasszálásából s az értékpapírok folytonos cserebereléséből áll.

S ennek a túlnyomólag gazdag zsidókból álló here-osztálynak a számára dolgozik, fárad és izzad a földműves, a földbirtokos, az iparos, a szolid kereskedő; ennek a here-osztálynak a szolgálatában, érdekeit mindenben előmozdítandó, működik a sajtó, működnek a parlamentek, s állanak rendelkezésére az állami hatalmi összes tényezők.

Ugyanazért, ha nem akarjuk azt, hogy ez az egészségtelen közgazdasági és társadalmi állapot in ultima analysi egyrésről a legcrassabb zsidó plutokrátiát, másrésről pedig a mindenéből kifosztott proletariátust mint egyedüli két, még fenmaradó társadalmi osztályt teremtsen meg: úgy eleve gondoskodnunk kell arról, hogy az ingó tőkének a zsidóság által mindinkább ad absurdum vitt korlátlan uralmát lehetőleg paralyzáljuk, s diktaturáját megtörjük.

Az ingó tőkével, a pénzzel, a társadalom többi osztályai ellen pusztító gazdasági hadjáratot folytató zsidóságnak fő működési tere a tőzsde. A tőzsde a zsidó plutokrátiának a legerősebb vára, a tőzsde a zsidó hadoszlopoknak a csatateré, a melyen naponkint száz meg száz, ezer meg ezer nem-zsidó gazdasági existencia mint halott vagy nehéz sebesült terül el.

Ha már tehát azon, több oldalról ápolt törekvés, hogy a tőzsdék, ezen privilegizált állami játékbarlangok egyszerűen bezárassanak, hiúnak bizonyult; mert ezen radikális rendszabály egyúttal a legitim kereskedelmi forgalomra is mért elviselheti en csapás lett volna, a mely legitim kereskedelmi forgalom életérdekeinek köpenyével a tőzsde szédelő elemei oly ügyesen tudnak takaródnizni; s ha már ugyanez okból a börzén úzótt differentia-játékot sem lehet betiltani s ez utón a tőzsdét megrendszabályozni: – legalább eszkö-

zölnünk kell azt, hogy a börze kiváltságos néposztálya s az általa képviselt ingó tőke, a polgárainak erszénye irányában mind fokozottabb igényekkel fellépő államkincstár javára kellőleg megadóztassék, s ezáltal egyszersmind az ingatlan tőkére aránytalan súlylyal nehezedő közterhek egy része az ingó tőke vállaira rakassék.

A zsidóság által uralt mai korbéli tőzsdéknek valódi lényege fölött a leplet a 70-es évek elején a berlini, bécsi, budapesti stb. börzéken jelenetezett féktelen szédelgés s a visszahatáskép erre 1873-ban következett „Krach” rántotta le végleg, a mely szédelgés és „Krach” által okozott gazdasági iszonyú pusztítások utóhatásait még ma is érezzük.

S éppen ezen börzeszédelgés és „Krach” ideje óta, különösen Németországban, a tőzsde megrendszabályozásának és eredményes megadóztatásának kérdése nem ment letöbbéapublicistikai és parlamenti discussió napirendjéről; a minék Németországban egyelőre az az eredménye lett, hogy az 1881. július 1-jéről szóló német birodalmi bélyeg-törvény a tőzsdei kötjegyekre 20 fillérnyi, illetve egy márkányi állandó bélyegilletéket vetett, körülbelül hasonlóan a nálunk már az 1875. évi XVI. t.-cz. 5. §-a által a tőzsdealkuszi kötjegyekre nézve megállapított egy frtos állandó bélyegilletékhez.

De még ez a fölötté mérsékelt s aránylag minimális állandó bélyegilleték is célját tévesztette a tőzsdével szemben; mert se Németországban, se nálunk nem volt a törvényben kötelezőnek kimondva kötjegynek minden ügyletkötési esetben való tényleges kiállítás, s hozzá, például nálunk, az egy frtos állandó bélyegilleték csak az esetben levén lerovandó, ha az alkuszi kötjegy a felek aláírásával is el van látva (1875: XVI. t.-cz. 5. §-a), – ez, a kereskedelmi ügyleteknek minden szerződési okirat nélkül is való jogérvénye mellett azt eredményezte, hogy a szerződő felek sok esetben megelégedtek azzal, hogy a kötlevelet a tőzsdei alkuszoktól aláíratlanul vegyék ki, mely esetben a kötlevelek nálunk, egy frt helyett csak darabonkint 5 krajczárnyi állandó bélyegilleték alá estek. (Illetéki Díjjegyzék 5. tételszám.)

De mégha a törvényben a kötjegyekre megállapított minimális állandó bélyegilleték a most mondottak szerint kijátszva nem lenne is, ezen minimális állandó bélyeg-

illeték, – tekintve azt, hogy a tőzsdén naponként millió és millió forintok erejéig köttetnek úgy reális, mint pusztán csak az árkülönbözetre célzó spekulatív kötések, – az állam többi adózó osztályaira nézve kiáltó igazságtalanság is, és a közteherviselés egyenlősége elvének nyílt. megsértését is képezi; mert például ingatlanok fölött kötött adás-vevések után nálunk, a jogügylettől, az érték szerint $4\frac{3}{10}\%$ -nyi súlyos százalékos illeték fizetendő; (Illetéki Díjjegyzék 1. tételszám;) holott a budapesti áru- és értéktőzsdén, illetve a vidéki termény- és gabnacsarnokokban kötött, bár százezrekről vagy milliókról szóló adás-vevési jogügylet esetében is, a kötjegy darabja után csakis 1 frt, mondd egy frt állandó bélyegilleték rovandó le.

Az ilyen, Németországban is hasonlóan fenforgott anomáliák tehát arra indították a német birodalmi törvényhozást, hogy a tőzsdeügyleteket is százalékos, illetve ezredékes (pro mille) illeték alá vesse.

Ereszben azonban a német birodalmi törvényhozásnak mindenekelőtt két nehézséggel kellett megküzdenie. Az egyik nehézség ugyanis abban állott, hogy, ha egyedül csak a tőzsdén kötött ügyletek adóztatnak meg, – akkor a tőzsde leleményes elemei utat-módot találtak volna arra, hogy zug-börzék felállításával stb., a hivatalos tőzsde falain kívül „jobber”-ozzanak tovább, hogy ekkép a tőzsdeadó alul kibújhassanak. – A másik nehézség pedig abban állott, hogy a tőzsdei és tőzsdeszerű ügyletek általános megadóztatása mellett, miként legyenek megóvhatók a termelők: a földbirtokosok és iparosok érdekei, a kiknek terményei és gyárterményai a tőzsdén vagy tőzsdeszerűleg kerülnek eladásra, s a kik az aránylag súlyos tőzsdeadóval újra terheltetnének, minekutánna már földadójukat és jövedelmi adójukat úgyis megfizették.

Mіндеzen nehézségeket az 1885. május 29-iki német birodalmi tőzsdeadó-törvénynek szerencsésen megoldania sikerült, a mely törvény négy évi beható, alapos discussióknak a gyümölcse. Az e törvényről szólott javaslat fölött a viták a birodalmi gyűlésben 1885. május 4. 5. és 6-ik napjain folytak, amidőn is a törvényjavaslat szövege végleg megállapíttatván, mint az „Adás-vevési és egyéb beszerzési ügyletek”-ről (Kauf- und sonstige Anschaffungsgeschäfte) szóló novella az 1881-iki birodalmi bélyeg- és illetéktörvé-

nyékhez, a császár által 1885. május 29-én szentesítettett, s 1885. október 1-én hatályba lépett.

E törvényben ugyanis, hogy a forgalom a tőzsdékről zugbörzékbe el ne terelthessék, kimondva lett, hogy a megállapított $\frac{1}{100}$ illetve $\frac{2}{10}$ pro mille illeték, a belföldön kötött s a törvényben körülírt valamennyi ügylet után fizetendő, – köttettek legyen tehát ezen ügyletek akár a tőzsdén, akár a tőzsdén kívül. – A fentebb jelzett második nehézségen pedig akkép segített az 1885. május 29-iki német birodalmi törvény, hogy az ezredékes illeték alól mentesítette mindazon tőzsdei és tőzsdeszerű ügyleteket, a melyek a szerződő felek egyike által a belföldön termelt vagy előállított tárgyak vagy áruk mennyiségei fölött köttetnek, – a mi által a gazdaközönség és az iparos-osztály érdekei teljesen meg lettek óva.

Volt azonban a tőzsdeadó-törvény megalkotásánál még egy harmadik nehézség is, a mely azonban csak a törvény sikere biztosításának kérdését illette. Ugyanis az 1881-iki német birodalmi bélyeg- és illetéktörvény, (miként a mi illetékszabályaink is) csak a kötjegyre, az okiratra róttá az állandó bélyegilletéket, nem pedig magára az ügyletre. Ha tehát kötjegy tényleg nem állítatott ki, – az ügylet után még a minimális állandó bélyegilleték se volt lerovandó. Ha mármost a pro mille illeték behozatala után is a felek szabad akaratára lett volna hagyva, kötjegyeket kiállítaniok vagy ki nem állítaniok, – ez után a szerződő felek a pro mille tőzsdeadótól menekültek volna, s az egész tőzsdeadó-törvény kijátszva lett volna. Ezen a kiviteli nehézségen az 1885. május 29-iki német birodalmi törvény ismét akkép segített, hogy illetékkötelesnek nem a kötjegyet, nem az okiratot, hanem magát a jogügyletet jelentette ki, – szigorú büntető határozmányokkal szorítva az alkuszokat, illetve a szerződő feleket, kötjegyeknek minden ügyletnél való kiállítására, – szóval a német tőzsdeadó-törvény behozta a kötjegykényszert.

A tényleg érvényben levő 1885. május 29-iki német birodalmi tőzsdeadó-törvénynek ezen tagadhatlan előnyei mellett az ügy érdekében levőnek találtuk, a jelen törvényjavaslat alapjául e minta-törvényt venni, annyival is inkább, mert benne egy, a publicistikai és parlamenti beható discussio retortáin már keresztülment, szakemberek

által már minden oldalról megvilágított és megbírált kész művet bírunk.

A jelen törvényjavaslat tehát az 1885. május 29-iki német birodalmi tőzsdeadó – törvénynek – s az ezen törvény által az 1881. július 1-ji korábbi birodalmi bélyeges illetéktörvény érvényben hagyott részeinek alapján készült, természetesen e külföldi törvények átültetésénél hazai speciális viszonyainkat számba véve, s egyúttal a szerves egészszé alakított jelen törvényjavaslatot, a könnyebb áttekinthetés céljából, tárgyjelző fejezet-feliratokkal ellátva.

Ezen általános nézponatok előrebocsátása után, mármost áttérünk a törvényjavaslat egyes szakaszaira.

A törvényjavaslat 1-3. §-ai részletesen meghatározzák az illetékköteles ügyletek tárgyait és az illeték mérvét, az illetéket, a jogügylet tárgyának értéke után, az 1. §-ban körülírt tárgyak fölötti ügyletektől, a német törvényhez hasonlóan, $\frac{1}{10}$ ezredékben (pro mille), a 2. §-ban körülírt áruk fölötti ügyletektől pedig, szinte a német törvényhez hasonlóan, $\frac{2}{10}$ ezredékben (pro mille) szabván meg.

A 4. §-ban meghatározva vannak az illetékmentes ügyletek, köztük azon ügyletek, a melyek a szerződő felek egyike által a belföldön termelt vagy előállított áruk vagy tárgyak mennyiségei fölött köttetnek, – a mely kivétel folytán gazdaközönségünk és iparos-osztályunk a tőzsdeadó-törvény hatálya alól kivonatik.

Az 5–7. §-ok részletesen meghatározzák az illetékköteles ügyleteket.

A 8. §. az illeték lerovására kötelezett személyeket jelöli meg.

A 9-13. §-ok a kötelező kötjegykiállításról szabatos rendelkezéseket foglalnak magukban, – a kötjegykenyszer által levén egyedül biztosítva a tőzsdei és tőzsdeszerű forgalom sikeres megadóztatása.

A 14-18. §-okban szigorú pénzbüntetések állapíttatnak meg a törvény rendelkezéseinek áthágásaira.

A 19-22. §-ok végül vegyes és átmeneti intézkedéseket tartalmaznak; nevezetesen a 20. §. megjelöli azon korábbi bélyeg és illetéki törvényeinket és szabályainkat, a melyek a jelen törvényjavaslatnak törvényerőre emelkedtével hatályukat veszítik. – Mivel pedig a jelen bélyeg-s illetéktörvény külön viszonyokat szabályozó speciális

törvény, – a 21. §. kimondja, hogy mindazon esetekben, a melyekre nézve a jelen törvényben különös intézkedések nem foglaltatnak, – továbbra is a fenálló általános bélyeges illetékszabályok alkalmazandók.

S most, minekutánna a fentebbiekben jelen törvényjavaslatunkat indokoltuk volna, – amidőn még a tisztelt képviselőház becses emlékezetébe hozni bátorzkodnánk azt, hogy az osztrák birodalmi tanács képviselőháza, a folyó 1886. évi márcziushó első napjaiban egy, a börzeadó behozatala tárgyában a birodalmi tanácsbeli antisemita képviselők által beterjesztett indítványt tárgyalván, – ezt a márczius 4-én tartott ülésében elfogadta, s tárgyalás és jelentéstétel végett egy e célból kiküldött külön bizottsághoz utasította, – s ekkép a tőzsdeadó behozatalának ügye a monarchia másik felében már a parlamenti tárgyalás előrehaladott stádiumában lévén, nézetünk szerint, de a dolog természetéhez képest is, a magyar törvényhozásnak e kérdésben is egyenlépést kell tartania Ausztria törvényhozásával: – a jelen törvényjavaslatot a tisztelt képviselőháznak elfogadásra ajánlani bátorcodunk.

Budapesten, 1886. áprilho 3-kán.

Istóczy Győző (és 14 társa).

Az 1884 évi szeptemberho 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenegyedik kötet,
240. s köv. 1.

228. országos ülés, 1886. évi áprilho 14-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai:..... Istóczy Győző indokolása a
tőzsdeügyletek meg-
adóztatásáról.

Elnök: . . . Következik az Istóczy Győző képviselő úr által beadott 298. számú, az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszerű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről szóló törvényjavaslat indokolása.

Istóczy Győző: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Az 1876. évi költségvetési általános vitaalkalmával, az 1875. november 12-iki képviselőházi ülésben tartott beszédem folyamán egy ízben már indítványba hoztam a tőzsdeadó behozatalát állami bevételeink szaporítása szempontjából.

Azidőben azonban, miként az antisemitizmussal, úgy börzeadóindítványommal is egyedül állottam a képviselőházban.

Azóta már a tizennegyedik éve tapossuk a képviselőház parquetjét, – már t. i. azok, a kiket az azóta lezajlott választások ki nem rostáltak közülünk, – s ma elégtétellel konstatálhatom azt, hogy ma már nemcsak az antisemitizmussal, hanem börzeadó-indítványommal is, nem állok egyedül e házban, hanem velem együtt ma már longus est idem petentium ordo. (*Úgy van! a bal és szélsőhal egyes helyein.*)

Hogy egyébkint a börzeadó behozatalára vonatkozott indítványom ezelőtt 11 évvel nem talált e házban visszhangra, – az igen könnyen megmagyarázható volt azon körülményből, hogy a törvényhozási munkáink menetére oly nagy befolyást gyakorló szomszéd nyugati államokban is még csak egyes hírlapi cikkekben, egyes röpiratokban volt pengetve a börzeadó behozatalának szükségessége, anélkül, hogy akár Németországban, akár Ausztriában konkrét javaslatok lettek volna a törvényhozás elé terjesztve.

Ma már e tekintetben is lényegesen megváltozott a helyzet, amennyiben a német birodalomban a múlt évi október 1-től fogva a tőzsdeadó tényleg be van hozva, Ausztriában pedig jelenleg egy képviselőházi külön bizottság foglalkozik a tőzsdeadó-törvényjavaslat kidolgozásával; s így most már mi rajtunk magyarokon van a sor a Németország és Ausztria által adott jó példát követni. (*Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein.*)

S e tekintetben voltaképen nem az a nevezetes dolog, hogy nyugati szomszédaink napjainkban részint már behozták, részint pedig készülnek behozni a tőzsdeadót, s hogy utánnuk most mi is készülünk azt behozni; hanem a nevezetes dolog az, hogy csakis egy év óta öltött a tőzsdeadó behozatalának az ügye konkrét alakot, s hogy nem hozatott az be már évekkal ezelőtt. (*Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein.*)

S ha áll ez Németországra és Ausztriára nézve, még inkább áll Magyarországra nézve; mert évi 30-40 milliányi tényleges deficitünk mellett az állam senkinek se engedhet adómentességi kiváltságokat akkor, amikor – a börziánerek kivételével – a társadalom minden többi osztálya majdnem leroskad a különfélébbnél különfélébb közterhek súlya alatt. *(Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein.)* s akkor, amikor az ingatlan birtokra már absolute nem róható több adóteher, mint amennyi azt már tényleg nyomja. Nem adhat pedig az állam adómentességi kiváltságokat a börziánereknek, az értékpapír-kereskedőknek, a kik hozzá még legkönnyebben is fizethetik az adót, mert vagyonukat nem fáradságos munkával, hanem mások rovására üzött pusztá spekulációkkal szerzik; s mert a börziánereknek értékpapírokban fekvő vagyonukba se beruházásokat nem kell tenniök, se nem veri el a jég azt, se nem pusztítja el a szárazság, se vízáradás, se rozstda, se phyloxera. *(Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein)*

S ha már az állampapírokra szelvényadót nem vehetünk, legalább az értékpapírok forgalmát vessük adó alá, a mely megadóztatás ellen elvi szempontból se lehet absolute semmi kifogást se tenni. Mert a szilárd, börzei műnyelven „fest” kezekben levő értékpapírok birtokosait az értékpapírok adásvevésére vetett illeték nem sújtja, hanem sújtja igenis az értékpapírokkal kereskedő üzéretet, a kik az árfolyamok különbözetére spekulálnak és játszanak. *(Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein)*

Már pedig, amint egyrésztől nemzetgazdasági fontos tekintetek igénylik azt, hogy az értékpapírok a belföldön szilárd kezekben megkötve maradjanak, – úgy másrésztől a termelők érdeke meg azt követeli, hogy terményeik minél kevesebb számú közvetítő kezén át jussanak a fogyasztók kezébe; mert minél több közvetítő kezén mennek a termények keresztül, a termelő által kapott ár annál alacsonyabb, a fogyasztó által fizetett ár pedig annál magasabb lesz. *(Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein)* A tőzsdeszerűleg adott-vett mezőgazdasági és ipari termékek fölött a közvetítők által kötött ügyletek után fizetendő illetékek pedig azt a jót is fogják eredményezni, hogy a termények lehető rövid utón, lehetőleg kevés számú közbenső adásvevési ügyletek útján fognak a fogyasztók kezébe

jutni, s ekkép úgy a termelők, mint a fogyasztók is csak nyerni fognak, eltekintve attól, hogy a mezőgazdasági és ipari termékek fölött a tőzsdén üzött differentialis, fiktív ügyletek, a rájuk vetett százalékos, illetve ezredékes illeték folytán szinte kevesbedni fogván, ekkép ezen fiktív ügyletek útján a termelők rovására üzött gyakori indokolatlan árnyomási üzelmek ellenében is hathatós gátul fog szolgálni az ezen fiktív ügyleteket legsúlyosabban érintő börzeadó. (*Úgy van! a bal és szélsőbaloldal egyes padjain.*)

A börzeadó behozatalát tehát nemcsak pénzügyi, hanem nemzetgazdasági fontos tekintetek is egyaránt sürgetőleg követelik.

Az értékpapír-forgalomra és a tőzsdeszzerűleg adottvett termények és áruk fölött nem a termelők s így nem a földbirtokosok és nem az iparosok által kötött ügyletekre vetett adó tehát igazságos, helyes és korszerű adó-nem, a mely a közteherviselés elvéből önként folyik, s a melynek behozatalát eddig is – mondjuk ki a való igazságot, – csakis a mind nagyobb befolyásra vergődött zsidóság hátráltatta. (*Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein.*) Mert hát mióta a börzét, a kereskedelmi forgalomnak e góczpontjait, az újkor szelleme által békóiból kiszabadított zsidóság európaszerte mindinkább előzőnlötte, s onnan a nem-zsidó elemet mindinkább kiszorította, – azóta a börzék mindenütt specifikus zsidó jelleget öltöttek fel, – nálunk elejétől fogva is így állott a dolog, – úgyannyira, hogy napjainkban a börzék a leghatalmasabb eszközökké lőnek arra a célra, hogy a zsidóság a keresztény államok közgazdasága fölötti uralmat magához ragadhassa és gyakorolhassa, s ekkép a népeket gazdaságilag s így politikailag is tőle függő, neki dolgozó, neki fáradó és neki izzadó solgahaddá tegye. (*Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein!*)

A börzeszidók hausse és baisse spekulációi souverain módon szabják meg nemcsak értékpapírjainknak az árfolyamát, hanem legelső életszükségleteinknek az árait is; (*Úgy van! balfelől*) s azért az állam minden polgárának a zsebét közvetlenül érdeklik azok a dolgok, a mik a börzén történnek; az állam, minden polgárának közvetlen érdeke tehát az, hogy ezen, a zsidóság kezében oly hatalmas fegyverré vált intézmény kinövései lehetőleg lenyírbáltassanak, a mely célzt, ha teljesen nem biztosítja is, de

mindenesetre megközelíti egy megfelelő tőzsdeadó behozatala.

Hogy voltaképen mi a mai börzének a lényege: arra nézve egyszerűen hivatkozom két tekintélynek a börze fölött mondott ítéletére. E jeles férfiak egyike Maybach porosz minister, a ki a 70-es években, a porosz képviselőház egyik ülésén tartott beszédében a börzét „Giftbaum”-nak, méregfának nevezte el. Meglehet, hogy a zsidók és zsidó barátok Maybach ministert nem ismerik el tekintélynek; de bizonyára tekintély és pedig nagy tekintély előttük az elhalt Lasker Eduárd, ez a kitűnő zsidó férfiú, a ki, ha nincs Németországnak egy Bismarckja, a ki ennek a zsidó portentumnak idejekorán szárnyát szegte, – minden bizonnyal egy német Disraelivé vagy német Gambettává nőtte volna ki magát. *(Úgy van! a bal és szélsőbal egyes helyein.)* Tehát Lasker Eduárd, a zsidó, egy őszinteségi pillanatában, a német birodalmi gyűlésnek, közvetlenül az 1873. évi börzekerach kitörése előtti hetekben tartott egyik ülésén elmondott fulmináns beszédében a börzét akként jellemezte, hogy az nem egyéb, mint „eine Akademie der Gesetzes-Übertretungen”, vagyis magyarul: „a törvényáthágások akadémiaja.”

Én tehát azt hiszem, hogy a méregfát, a törvényáthágásoknak az akadémiaját, a börzét, nem áll hivatásunkban és nem áll érdekünkben dédelgetni azzal, hogy neki az adómentességi kiváltságot továbbra is megadjuk akkor, amikor rongált állami pénzügyi viszonyaink között minden alkalmas és nem alkalmas segélyforrást kénytelenek vagyunk megnyitni állami bevételeink fokozására, s akkor, amikor takarékosági szempontból például még a bíróságoknál alkalmazott díjnokok létszámát, a továbbra is alkalmazásban hagyottaknak pedig nyomorult napidíjait is kénytelenek vagyunk redukálni igazságszolgáltatásunk menetének érzékeny rovására. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.)*

És ha a vidéki intelligencia uri passióját, a vadászatot, sőt még a közbiztonság tekintetéből oly fontos fegyvertartást is, legfőképp finánciális okokból, kénytelenek vagyunk adóval megróni, oly két adóval, a melyek összevéve nem hoznak be többet hatszázezer forintnál, s a mely csekély jövedelmű adóknak a kezelése oly nehézkes s

ellenőrzésük oly vesződéses: akkor nincs semmi okunk kímélettel, előzékenységgel lenni a börziáner zsidók úri passiója, a börzegseftelés, a börzei differentiális játék iránt sem, s nincs semmi ok meg nem róni a börzét oly adóval, a melynek a kezelése úgyszólván semmi fáradságba és semmi költségbe sem kerül; mert a tőzsdeadó bélyeges nyomtatott kötjegy-úrlapok egyszerű felhasználásával rovatik le, úgy amint a váltókra vetett bélyegilleték is lerovatni szokott. *(Helyeslés a bal és szélsőbaloldal egyes helyein)*

Az általam és társaim által benyújtott törvényjavaslat genezisének és egyes részleteinek fejtegetésébe fölöslegesen tartom ezúttal belebocsátkozni; mert egyrészt a törvényjavaslat írott indokolása ereszben már úgyis bőséges felvilágosítást nyújt; másrészt pedig majdan a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával lesz idején és helyén a részletekre kiterjeszkedni.

Egyet azonban itt újra, ismételve kiemelek, mert az ily dolgokat, netáni félreértések vagy félremagyarázások kikerülése végett nem árt minél többször hangoztatni, s ez az, hogy a törvényjavaslatban termelőinknek: földbirtokosainknak és iparosainknak az érdekei teljesen megvannak óva; mert a törvényjavaslat negyedik §-a illetékmenteseknek jelenti ki azon adásvevési ügyleteket, a melyek a szerződő felek egyike által az országban termelt vagy előállított tárgyak vagy áruk fölött köttetnek.

Ezek után magam és társaim nevében a törvényjavaslatot a t. képviselőháznak elfogadásra ajánlva, kérem a t. képviselőházat, hogy azt előleges tárgyalás és jelentéstétel végett szakbizottsághoz utasítani méltóztassék. *(Elénk helyeslés a hal és szélsőbaloldal egyes helyein.)*

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! *(Halljuk!)* Mindenekelőtt kötelességemnek tartom nyíltan és határozottan kijelenteni, hogy az Istóczy Győző t. képviselő úr által beadott és elvtársai által aláírt törvényjavaslat indokolásában foglaltakra, valamint az általa most mondottakra kitérni egyáltalában nem szándékozom. Nem szándékozom pedig azért, mert, felfogásom szerint, a t. képviselő úr és elvtársai által az antisemitizmus tekintetében vallott elvek teljes ellentétben állanak a jogegyenlőséggel; *(Igaz! Úgy van! jobbfelől. Mozgás és ellenmondás a bal- és szélsőbaloldal egyes helyein.)* teljes ellentétben állanak

azon összes elvekkel, a melyeken a magyar alkotmány nyugszik, és így az általa felhozott kérdésekre kiterjeszkedni annál kevésbé kívánok, mert nem hiszem, hogy őt és néhány társait capacitálhassam, a háznak és az országnak óriás többsége pedig ezen elveket határozottan elítéli. (*Úgy van! jobbfelől.*)

A t. képviselő úr az antisemitizmus terjedésére kívánt következtetni abból, hogy mint felszólalásában mondja, nemcsak az antisemitizmus, de maga az ilyen javaslat is, mint a tőzsdeadó-javaslat most már követőkre talál. Erre kötelességem kijelenteni, hogy a tőzsdeadó felfogásom szerint az antisemitizmussal semminemű összefüggésben nincs. Be lehet azt hozni és elfogadhatja azt valamely képviselő, anélkül, hogy azért az antisemitizmus rásüthető volna. (*Helyeslés.*)

De áttérve most arra a kérdésre, mi történjék e javaslattal, tárgyalás alá vétessék-e az, vagy ne? Bátor vagyok kijelenteni, hogy a törvényjavaslat úgy amint azt a t. képviselő urak beadták, nézetem szerint nem egyéb, mint kivonata, illetőleg fordítása a legközelebb Berlinben elfogadott törvényjavaslatnak és pedig hiányos kivonata azért, mert a Németországban behozott törvénynek némely lényeges intézkedése a javaslatból kihagyatott. Azt hiszem, ez azért történt, mert a képviselő urak ez adónemre nézve a lehető legszigorúbb intézkedéseket akarták behozni, s mindazon intézkedéseket, melyek némi könnyítéssel látszanak jární, ki akarták küszöbölni. De éppen ezért, a törvényjavaslat, úgy mint beadatott, teljesen kivihetetlen volna á gyakorlatban és ezért úgy amint van, a házban tárgyalás alapját nem képezheti.

A tőzsdeadó kérdése sokkal újabb Európában, mert hiszen mindössze néhány hónapja hogy behozatott Németországban, semhogy arra nézve sok tapasztalatot lehetett volna tenni. Annyi constatálható, hogy a belőle származó jövedelem sokkal csekélyebb, mint a mi kilátásba helyezettett akkor, amikor behozták. Közgazdasági eredményére nézve pedig éppen az idő rövidségénél fogva teljes és biztos következtetést vonni nem lehet. A kérdés nálunk is sokkal újabb és annak következményei sokkal kevésbé fontolhatók meg, semhogy felőle e törvényjavaslat egyszerű tárgyalása útján ítéletet mondani lehessen. A házszabályok ma nem

engedik meg a kérdés tüzetes tárgyalását és megállapítását, mert csak az indítványozónak és a miniszternek adnak jogot a nyilatkozásra, de a mellette és ellene felhozható érveket előadni nem lehet. A törvényjavaslat hiányosságánál fogva az sem vezetne célhoz, ha egyszerre napirendre tűznék, mert a hiányokat nyilvános tárgyalás útján orvosolni nem lehet. Különböztetve ezt a házszabályok sem engednék meg, mert a 103. §. világosan kimondja, hogy, ha oly indítvány adatik be, mely törvény alkotását célozza, az minden esetben vagy az osztályokhoz vagy bizottsághoz utasítandó.

Én tehát a házszabályok említett szakaszára hivatkozva, kérem a t. házat, hogy azon célból, hogy a kérdés helyes vagy helytelen volta minden oldalról megvitatható legyen, méltóztassék a beadott törvényjavaslatot a közgazdasági és a pénzügyi bizottsághoz utasítani. *(Helyeslés.)*

Istóczy Győző: Miután a házszabályok értelmében jogom van felszólalni, engedje meg a t. ház, minthogy tizen aláírták javaslatomat . . .

Elnök: Nem azon körülménynél fogva, hogy tizen írták alá az indítványt, hanem mert egy praecedens esetben a ház elhatározta, hogy a miniszter nyilatkozata után az indítványozó képviselő még egyszer szólhasson. *(Egy hang a szélsőbaloldaltól: A miniszternek nem volt joga szólni. Ellenmondás)*

Kérem, méltóztassék figyelembe venni azt, hogy a miniszternek igenis megvolt és megvan a szólási joga, mert az 1848. törvény azt mondja: hogy a miniszterek, ha szólni akarnak, a ház által meghallgatandók. *(Helyeslés a jobboldalon)*

Istóczy Győző: A t. pénzügyminiszter úr kifogásolja azon indokolást, melylyel mi e törvényjavaslatot előterjesztettük, s melyet én beszédemben is felhoztam. Hogy a t. kormány, a t. ház egyes tagjai és az antiszemita párt két árnyalatán kívül a többi pártok miféle indokokból fogadják el a törvényjavaslatot, – az az ő dolguk; mi antiszemiták, kik nem tartjuk szükségesnek holmi elkopott filozofikus frázisok fűgefalevelével *(Derültség balfelől)* takaródnia, mi antiszemiták azt tartjuk, hogy a gyereket a maga nevének kell megnevezni; *(Úgy van! a szélső baloldalon)* s azért súlyt fektetünk az antiszemitikus indokolásra, mert börze és zsidó egymás nélkül nem is képzelhető. *(Derültség.)* Majd csak akkor lesz képzelhető, ha eljő az idő, hogy a börze nem lesz

kizárólagos zsidó domínium; addig azonban a börzeadó ügye egyszermind zsidókérdés is lesz. Méltóztassék a t. pénzügy-minister úr elhinni nekem, hogy akárki által terjesztett volna is be e házban a tőzsdeadó behozatalára irányuló törvényjavaslat, és lett legyen ez bármiféle indokolással, nem kerülhette volna ki a javaslat betérjesztője azt, hogy javaslatát a zsidóság egyenesen maga ellen intézettnek ne tekintette volna. Azért a legjobb, a legbiztosabb út az volt, a melyet mi antiszemiták választottunk; így legalább a börzeadó ellen a sajtóban és egyebütt felmerült és még ezután is felmerülhető okoskodásokkal is azonnal tudni fogjuk hogy hányadán vagyunk. Mi antiszemiták örültünk volna annak legjobban, hogyha a képviselőház akármelyik más pártja terjesztette volna elő e törvényjavaslatot; erre azonban senki se mervén vállalkozni – íme ismét a zsidókérdés! – előterjesztettük mi antiszemiták a magunk szempontjából.

Elnök: T. ház! (*Halljuk!*) Meg kell jegyeznem a ház tanácskozási rendje érdekében, hogy először tudomásom szerint aláírtak a törvényjavaslatot oly képviselő urak is, kik nem vallják magukat antisemitáknak. Másodszor, a képviselő úr e törvényjavaslat indokolása alkalmából is bizonyos gyűlöletes szint igyekszik a zsidóságra hárítani.

Méltóztassék figyelembe venni, hogy Amerikában vannak a legnagyobb börzeüzelmek, és ott a börze semmi összeköttetésben a zsidósággal nincs.

Midőn a képviselő úr összeköttetésbe hozza a börzét a zsidósággal, a házat abba a helyzetbe hozza, hogy oly kérdést tárgyaljon ezzel kapcsolatban, mely ezzel valódi összeköttetésben nincs. (*Helyeslés*)

Istóczy Győző: A mi az igen t. pénzügyminister úrnak a törvényjavaslat állítólagos hiányaira vonatkozó megjegyzéseit illeti, én megengedem, hogy ebből a javaslatból ki van hagyva némely túl-enyhe intézkedés, a mely a német törvényben benne van.

Többi közt benne van a német törvényben az, hogy az ezen törvény alapján kiszabandó-pénzbüntetések miatt ingatlan birtokok, ha a tulajdonosaik belföldiek, el nem árverezhetők. Bocsánatot kérek, ha nálunk akármilyen más adó- vagy illetéktartozás miatt a legszegényebb embernek is ellicitálják mindenét, – akkor a börziánerek iránt

miért legyünk kíméletesek, ha vétettek az illetéki szabályok ellen, annak a rátióját nem értem.

Hogy miért van e túl-enyhe intézkedés a német törvényben, azt nem tudom, de ily túl-enyhe intézkedést a mi viszonyaink között nem látok indokoltnak.

Továbbá ott van például a német törvényben az, hogy az alkuszoknak és más üzletembereknek, a kik gyakran kötnek tőzsdeszű ügyleteket, bélyeges kötjegyűrlapok előlegettetnek és hiteleztetnek. Ha a t. ház méltóztatik ez enyhítést felvenni a törvényjavaslatba, azt a t. ház a tárgyalásnál mindenkor megteheti, – de ez egyáltalában nem szolgál akadályul arra nézve, hogy a törvényjavaslat a tárgyalás alapjául elfogadtassék.

Egyébiránt örvendetes tudomásul veszem a t. pénzügyminister úr azon kijelentését, hogy a törvényjavaslatot bizottságokhoz kívánja utasíttatni. Egy pénzügyministertől, főleg pedig egy chronicus deficittel küzdő állam pénzügyministerétől, nem is lehetett mást várni. *(Elérik derültség a szélső bal felől.)*

Kérem a t. házat én is, méltóztassék a törvényjavaslatot tárgyalás végett a szakbizottságokhoz utasíttatni.

Elnök: A házszabályok szerint most szavazással döntendő el, hogy kívánja-e a ház a törvényjavaslatot tárgyalni, illetőleg azt előzetes tárgyalás végett a pénzügyi és közgazdasági bizottsághoz utasítani.

Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a törvényjavaslatot tárgyalni, illetőleg azt előzetes tárgyalás végett a pénzügyi és közgazdasági bizottsághoz utasítani? *(Igen!)* Ennélfogva kijelenthetem, hogy a ház a törvényjavaslatot tárgyalni kívánja, s evégből azt a pénzügyi és közgazdasági bizottsághoz utasítja.

I. alatti melléklet a 482. (352.) számú irományhoz.

A közgazdasági bizottság jelentése,

„az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszerű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről”
szóló 298. számú törvényjavaslat tárgyában.

A közgazdasági bizottság tárgyalás alá vévén a fentemlített, Istóczy Győző és társai által beadott 298. számú

törvényjavaslatot, azon megállapodásra jutott, miszerint a nevezett törvényjavaslatot, illetőleg a tőzsdeilleték behozatalát, ámbár azt elvileg jogosultnak tartja, – mint időszerűtlent, nem ajánlja elfogadásra a t. háznak.

A bizottság ugyan készséggel ismeri el, hogy az államháztartás nehéz viszonyai között minden, bármely jelentéktelen jövedelmi forrás elhanyagolása hiba volna, ezen szempont elbírálására azonban, miután a javaslat a pénzügyi bizottsághoz is van utasítva, nem érzi illetékesnek magát; legfeljebb a közforgalom szempontjából látja helyénvalónak felvetni azon kérdést, – melyre mind az olasz, mind a német tapasztalatok tagadó választ látszanak adni, – hogy t. i. állana-e a nyerhető jövedelem arányban azon számos inconvenientiával, a melyet a kötjegykényszer behozatala – és az egész törvényjavaslat természetesen ezen elvre van fektetve, – szükségképen hozna magával.

A behozandó illeték illetékszerű jogosultsága tekintetében egyáltalán nincsenek a bizottságnak kételyei. Eltekintve ugyanis attól, hogy még a legmerevebb hasonló pénzügyi jövedelmi forrásoknál, pl. a francia illetéknél is, mutatkozik némi fokozat; eltekintve attól, hogy a szerződés alapját képező értékhez való hozzásimulása az állam részére fizetendő illetéknek jogos is, méltányos is: a javaslat illetékszerű természetét és egyáltalán a tőzsdeszerű ügyleteknek adó alá vonását teljesen jogosultnak találja a közgazdasági bizottság nálunk is, és pedig azért, mert a tőzsdén kívül kötött ügyletek hasonló illeték alá esnek, sőt a telekkönyvi rendszer folytán az ingatlanokra kötött ügyleteknél az állami jogvédelem hatályosságához a telekkönyvi bejegyzés kívánatván, így az illeték megfizetése alól ez ügyleteknél kibúvó nincs is; s így elvileg ugyanilyen joggal követelhető illeték alá vonása a tőzsdén kötött és tőzsdeszerű ügyleteknek is, és pedig annyival inkább, mert ezen ügyletek különös jogi védelemben is részesülnek.

A bizottság véleménye szerint tehát a tőzsdeadó elvileg jogosult, sőt némi szembeszökő egyenlőtlenség megszüntetésére vezetne, azonban annak behozatalát mégsem tartja ez alkalommal időszerűnek.

El akar tekinteni a közgazdasági bizottság azon tényről, hogy a törvényjavaslat, melyet részleteiben úgysem tárgyalt, hazai viszonyainkra semmi tekintettel nincs, s az

ingó tőke megadóztatását keresve, kétszeresen sújtja (1. §. és 2. §.) éppen a gabonatőzsde ügyleteit az értéktőzsdén kötöttekkel szemben, s így épen megfordított eredményeket érne el maga elé tűzött célzatával; eltekint továbbá attól is, hogy a tőzdeadó tapasztalatai még egészen újak, hogy ennek folytán annak hatásáról a forgalmi viszonyokra még apodiktikus véleményt sehol sem lehet formálni, sőt viszonyaink közt jövedelme is aránytalanul kevés volna, erkölcsi értéke pedig előreláthatólag semmi; hanem pusztán azon tényre szorítkozik, a mely előtt közgazdasági érdekeink méltányolásánál szemet semmi körülmények közt nem hunyhat.

Köztudomású a budapesti tőzsdénk függő állapota a bécsitől.

Bármennyire elismerjük ugyan, hogy az utóbbi években nevezetes haladás mutatkozik ez irányban, különösen a gabonatőzsdén, nem lehet tagadni, hogy értéktőzsdénk önállósága egészen fikció, gabonatőzsdénk pedig még ma is nagy mértékben a conjunkturáktól függő. Évek óta hallatszott, – a társadalom és a kormány által egyértelműleg hangsúlyoztatott, és hosszú évek következetes, az érdekelteknek gyakran nagy áldozatával járt küzdelmébe került a gabonakereskedést annyira is megtartani, és illetőleg kifejleszteni Budapesten, mint amennyire tényleg sikerült. Bizonyosan tévedés volna a törvényjavaslat egyszerű elfogadása által ezen nehezen elért előnyöket, – tisztán az ingó tőke csekély jövedelmű megadóztatása okából – nem kockáztatni, mert arról nem volna szó sem, hanem egyszerűen és véglegesen, vagy legalább hosszú időre, feláldozni.

Az ingó tőke ugyanis caeteris paribus oda vonul, a hol nagyobb jövedelemre és biztonságra van kilátása. Igaz, hogy az ingó tőke nálunk, pl. a takarékpénztári betéteknél, már meg van adóztatva, míg más országokban nincs. De ezen esetben megtalálja a compensatiót azon magasabb kamatlábban, melyet nálunk élvez, s a költségben, mely a kevésbé mozgékony elemekből álló betevőknél nagy praemium.

A tőzsdéi forgalomra nézve úgy állana az eset, – ha mi elfogadnók a javaslatot s a bécsi tőzsde adómentes maradna, – hogy az egészen mozgékony szellemű spekulációval szemben, mely még úgy sem honosodott meg nálunk, a mi jelentéktelenebb tőzsdénk kötjegykényszer mellett adózást, minden más viszonyok ugyanazonos volta mellett

pedig az úgysis sokkal jelentékenyebb bécsi tőzsde teljes szabadságot biztosítana a forgalomnak. Hogy ezen állapotnak természetes következménye volna a tőzsdei és illetőleg tőzsdeszertű ügyletek átvitele Bécsbe: az szembeszökő; valamint szembeszökő az is, hogy ezen átvitel ugyan sújtaná a tőzsde forgalmát, de nagyban és egészben mégis épen a termelő osztály, s gabonatőzsdénk elbukását éppen a föld-birtokos osztály érezné meg legérzékenyebben.

A bizottság komolyan méltányolva ezen eshetőséget, s az elvi jogosság kedvéért ily mélyreható kárt okozni nem lévén hajlandó: mindaddig, míg ezen viszonyok meg nem változnak, nem ajánlja a tőzsdeadó behozatalát.

Ezeknek alapján tisztelettel ajánljuk a t. képviselőháznak a következő határozat kimondását:

„A képviselőház jogosultnak tartja ugyan elvileg a tőzsdén vagy azonkívül kötött tőzsdeszertű adás-vevési vagy más beszerzési ügyleteknek illeték alá vonását:

A 298. sz. törvényjavaslatot azonban ez alkalommal időszerűtlennek tartván, nem fogadja el, hanem utasítja a kormányt, hogy a kérdést figyelemmel kísérje s annak idején e tárgyban megfelelő javaslatot terjesszen elő.”

Budapesten, 1886. évi májushó 16-kán.

Falk Miksa s. h., György Endre s. k.
a közgazdasági bizottság elnöke. a közgazdasági bizottság
előadója.

2./ alatti melléklet a 482. (352.) számú irományhoz.

A pénzügyi bizottság jelentése,

„az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszertű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről” szóló törvényjavaslat tárgyában.

E törvényjavaslatban Istóczy Győző és több képviselőtársai azt javasolják, hogy a tőzsdén és azon kívül tőzsdeszertűleg kötött adásvevési és beszerzési ügyletek százalékos illeték alá vettessenek, kötelező kötjegyekben kifejezett értékük alapján, mely illeték értékpapírok után: az érték $\frac{1}{10}$ pro mille, és árumennyiségek után az érték $\frac{2}{10}$ ezred

része lenne. Csaknem szó szerint átveszik e tekintetben ép úgy, mint a kiviteli intézkedések tekintetében a német birodalmi 1885. május 29-iki hason című és célú törvénynek rendelkezéseit.

Sem a német kísérlet kezdetlegessége és csekély pénzügyi eredménye, sem az értékforgalom ilyforma megadóztatásának jelenlegi állása a tudományos irodalomban és gyakorlati életben, nem engedik meg, hogy a törvényjavaslatot elfogadásra csak általánosságban is ajánljuk. Annál kevésbé, mert sem a javaslat indokolásának tendentiosus felekezeti szempontjait, sem azon állítását el nem fogadjuk, hogy az ingó tőke nálunk olyan uralomra vergődött volna, hogy „túltengéséről” panaszkozhatnánk, holott hiányát érezzük. A tőzsdei és tőzsdeszzerű üzleteknek százalékos illeték alá fogása pedig nálunk most, midőn az még Ausztriában nincs alkalmazva, nemcsak az ingó tőke újabb megterhelését, de az értékpapír és gabnaüzlet egy részének hazánkából elterelését is jelentené és vonná maga után.

Ezek folytán csatlakozik a pénzügyi bizottság a közgazdasági bizottság -/ alatt mellékelt jelentésének végén foglalt határozati javaslat azon alapeszméjéhez, hogy a 298. sz. törvényjavaslat a t. képviselőház által még a tárgyalás alapjául se fogadtassék el.

De hogy ne zárkózzék el a kérdés tanulmányozásának szüksége elől, elfogadja a pénzügyi bizottság a közgazdasági bizottság – a tárgyalásai folytán kibővített – egész határozati javaslatát és kéri a t. képviselőházat, méltóztassék kimondani, hogy:

„A képviselőház jogosultnak tartja ugyan elvileg a tőzsdén vagy azon kívül kötött tőzsdeszzerű adásvevési vagy más beszerzési ügyleteknek illeték alá vonását:

a 298. számú törvényjavaslatot azonban ez alkalommal időszzerűnek nem tartván, nem fogadja el, hanem utasítja a kormányt, hogy a kérdést figyelemmel kísérsen annak idején e tárgyban megfelelő javaslatot terjesszen elő.”

Budapesten, 1886. évi juniushó 10-én.

Zsigmondy Vilmos s. k.,
a pénzügyi bizottság elnöke.

Hegedűs Sándor s. h.,
a pénzügyi bizottság előadója.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenharmadik kötet,

311. s. köv. 1.

286. országos ülés, 1886. évi decemberhó 4-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Az értékpapírok tőzsdeszerű üzlete után fizetendő illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyalása és névszerinti szavazás útján elvetése .....

Elnök: . . . Következik a pénzügyi és közgazdasági bizottság 352. számú jelentése, „az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszerű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékekről” szóló 298. számú törvényjavaslat tárgyában.

Azt hiszem, méltóztatnak a bizottsági jelentést felolvasottnak tekinteni, és így az általános vitát megnyitom. Az első szó illeti a bizottság előadóját.

György Endre, a közgazdasági bizottság előadója: T. ház! Istóczy Győző és több képviselő úr az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszerű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek után fizetendő illetékek tárgyában törvényjavaslatot nyújtottak be, melynek értelmében, hogy röviden fejezzem ki magamat, az értéktőzsdén és azon kívül tőzsdeszerűleg kötött adásvevési és beszerzési ügyletek százalékos illeték alá vettessenek, még pedig az értéktőzsde üzletei után $\frac{1}{10}$ promille, a gabonatőzsde üzletei után pedig $\frac{2}{10}$ promille fizettetnék. E tárgyban a közgazdasági és pénzügyi bizottság a következő határozati javaslatot ajánlja a t. háznak: (*Olvassa.*)

„A képviselőház ugyan jogosultnak tartja elvileg a tőzsdén vagy azon kívül kötött tőzsdeszerű adásvevés vagy más beszerzési ügyleteknek illeték alá vonását; a 298. számú törvényjavaslatot azonban ez alkalommal időszerűnek nem tartván, nem fogadja el, hanem utasítja a

kormányt, hogy a kérdést figyelemmel kísérje s annak idején e tárgyban megfelelő javaslatot terjesszen elő” stb”

Elnök: Istóczy képviselő urat mint a törvényjavaslat beadóját illeti a szó.

Istóczy Győző: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Mint a törvényjavaslat betérjesztője előre is kijelentem azt, hogy én a közgazdasági és pénzügyi bizottságok határozati javaslatait nem fogadom el. Nem fogadhatom el pedig annál kevésbé, mert én e bizottságok határozati javaslatainak írott indokolása és a t. előadó úr szóbeli indokolása közt egyrésztől, másrésztől pedig a határozati javaslatok között logikai összefüggést nem látok.

Ugyanis a két bizottsági jelentés és a t. előadó úr is beismerik, hogy ők a tőzsdeadót jogosultnak és szükségesnek tartják; ennek dacára azonban mégis arra concludálnak, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat ne fogadtassék el, s ekként a tőzsdei ügyletek ne vonassanak százalékos illeték alá.

S itt nem mulaszthatom el kiemelni azt az anomáliát, hogy a közgazdasági bizottság indokolása sokkal méltánylóbban nyilatkozik a tőzsdeadóról pénzügyi szempontból, mint maga a pénzügyi bizottság, a melynek pedig a kérdést tisztán pénzügyi s nem egyszersmind közgazdasági szempontból kellett volna tekintenie. Hát ez bizony anomália, főleg ha tekintetbe vesszük azt, hogy a t. pénzügyi bizottságnak még eddig nem volt bevett szokása a hozzá utasított adóügyi törvényjavaslatok ellen közgazdasági szempontból scrupulusokat csinálni magának; hanem derűre-borúra elfogadott minden adóügyi javaslatot, amint, bizonyára szó nélkül meg fogja szavazni a t. pénzügyminister úr által minapi kijelentése szerint a bélyegilletékek és a szállítási adó felemelése tárgyában legközelebb benyújtandó törvényjavaslatot is anélkül, hogy közgazdasági szempontból aggályai fognának lenni arra nézve, hogy például a szállítási adó felemelése Magyarország áruforgalmát nem fogja-e megbénítani?

A közgazdasági bizottság, – a melynek, mellesleg megjegyezve, még eddig nem volt szava adóügyi kérdésekben, kivételt egyes-egyedül a börzeadó képezvén, – mondom, a közgazdasági bizottság és a pénzügyi bizott-

ság jelentései, valamint a t. előadó úr is, egyik főérvül hozzák fel a törzseadó ellen, hogy az állítólag csekély jövedelmet hozna, mert Németországban is csekély pénzügyi eredményt mutat állítólag fel.

Hát mostmár előttünk fekszik a német törzseadó egy egész évi jövedelméről szóló kimutatás, a mely megdönti a törzseadó elleneseinek érzszbeni állításait. A német birodalomban ugyanis befolyt törzseadó czímén az 1885. október 1-től, vagyis a törzseadó-törvény életbeléptétől egész 1886. október 1-ig terjedő egy év alatt összesen 8.002,333 márka, a mi osztrák értékben közel öt millió forintot tesz ki. Igaz, hogy a német birodalmi budgetben ennél nagyobb bevétel irányoztatott elő az első évre a törzseadóból; – de, hogy a praeliminált összeg nem éretett el, annak az okát Scholz pénzügyminister a német birodalmi gyűlés f. hó 1-én tartott ülésén világosan megmagyarázta. (*Halljuk!*) Scholz pénzügyminister ugyanis oda nyilatkozott, hogy a törzseadó Németországban csak a sikkasztások, az illeték-megrövidítések miatt hoz kevesebb jövedelmet, mint előirányozva volt, a miből kitűnik az is, hogy csak alkalmas utakat, módokat kell keresni az illeték-megrövidítések sikeres megakadályozására és megtorlására, s a törzseadó Németországban is meg fog felelni a hozzá kötött várakozásoknak. (*Úgy van! a baloldal némely padjain.*)

Mármost, ha Németországban, daczára minden illeték-megrövidítésnek, daczára minden sikkasztásnak, a törzseadó az első egy év alatt öt millió forintot jövedelmezett, – úgy nálunk, ennek csak egy tizedrészét számítva is, be fog hozni ötszázezer forintot, a mely összegnek igen jó hasznát fogjuk venni most, amikor az 1887-ik évre az államháztartási deficit hivatalosan 22 millióra számítatik, a félhivatalos lapok beismerése szerint pedig a tényleges deficit 54 millióra fog rúgni. (*Úgy van! balfelől.*)

A törzseadó ellen felhozott azon kifogás se próba-álló, hogy, ha az nálunk behozatik, Ausztriában pedig nem, akkor az értékpapír- és a gabonaüzlet egy része hazánkból Ausztriába, Bécsbe tereltetik. Mert amíg Magyarország gabonatermő ország lesz, – az pedig mindig lesz, – bizonyára gabonakereskedőink is lesznek; s ha, a mi különben alig hihető, a zsidó gabonakereskedők a csekély törzseadó miatt, hátat találnának fordítani Magyarorszá-

nak, a mi utóvégre is nem lenne valami nagy baj, – majd támadna helyükbe azonnal egy hazafias keresztény-magyar gabonakereskedő osztály, – a mely hű maradna ehhez a földhöz a csekély börzeadó daczára is, s a mely keresztény-magyar gabonakereskedő osztály létrejöttét és megizmosodását éppen a minden tisztességes versenyt le-szorító zsidó gabonakereskedők elharapódzása tette mind-eddig lehetetlenné, aminthogy tény az is, hogy ők pusztították ki majdnem teljesen a hajdan virágzó volt keresztény-magyar gabonakereskedői osztályt is. (*Úgy van/ a baloldal némely padjain.*)

De aztán más részről tekintetbe kell vennünk azt is, hogy Ausztriában viszont meg azért haboztak eddig behozni a tőzsdeadót, mert ott viszont meg attól tartanak, hogy, ha azt előbb hozzák mint mi, akkor a tőzsdei forgalom Bécsből Budapestre lesz elterelve. Csak tegyük nieg mi magyarok az első lépést a tőzsdeadó behozatalával, s biztosak lehetünk benne, hogy Ausztriában is azonnal hozzák azt, mert hisz ott is égető szükség van az állami bevételek szaporítására; – s aztán úgy az osztrákok, mint mi magyarok is megszabadulunk majd attól a fenyegető szörnyű veszedelemtől, hogy börzezsidoink elhagynak bennünket, búcsút véve a kapufélfától.

És itt a t. előadó úrnak még néhány megjegyzésére akarok reflectálni. A t. előadó úr minket felekezetestességgel vádol, hogy mi ellenszenvvel viseltetünk a börze iránt azért, mert zsidó.

Erre az én megjegyzésem az, hogy köztudomásúlag, a mit a t. előadó úr sem fog kétségbe vonni, a börzén majdnem kizárólag zsidók ügködnek. Mi a gyereket csak a maga nevéen nevezzük meg és van bátorságunk ezt tenni. Bennünket nem vezérel ellenszenv, mint a t. előadó úr jelezte, hanem vezérel az államnak érdeke, és ha bennünket ellenszenvvel vádol az előadó úr a börzezsidoók iránt, úgy feljogosít bennünket arra, hogy mi meg viszont a pénzügyi és közgazdasági bizottságot és a t. előadó urat vádoljuk a börzezsidoók iránti túlságos rokonszenvvel. (*Helyeslések. Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain.*)

Mi csak azt akarjuk, hogy a kik legkönnyebben szerzik a pénzt, azok is hozzájáruljanak a közteher viselésé-

hez legalább is azon arányban, a melyben az adófizetők többi osztályai. (*Helyeslések. Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain*)

Ha tehát, mint a t. előadó úr constatálta, a két bizottság is jogosultnak tartja a börzeadót, és hogy az abból befolyó jövedelemre állami pénzügyi sanyarú viszonyaink között szükségünk van, vonjuk le ezen praemissákból az egyedüli helyes következtetést azzal, hogy fogadjuk el tárgyalás alapjául a jelen törvényjavaslatot, a melyet, ha a deficit fedezésének gondjai között sorvadó t. pénzügyminister úr elfelejtett eddig betérjeszteni, – ne vegye senki rossz néven mi tőlünk, hogy azt mi terjesztettük be.

Ezek után, amidőn újból kijelentem, hogy a közigazdasági és pénzügyi bizottságok határozati javaslatait nem fogadom el, – bátor vagyok elfogadásra ajánlani a t. háznak a következő határozati javaslatot. (*Ralijuk! Ralijuk!*)

Határozati javaslat.

A képviselőház az értékpapírok adásvevése és a tőzsdeszerű adásvevési s egyéb beszerzési ügyletek százalékos illeték alá vonását az egyenlő közteherviselés szempontjából is igazságosnak és szükségesnek, az állam sanyarú pénzügyi viszonyai között pedig elodázhatlannak jelentvén ki, – a 298. sz. törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja, s újból a pénzügyi bizottsághoz utasítja avégből, hogy ez a törvényjavaslat részleteiben megvitatva, jelentését a háznak mielőbb s még oly időben terjeszse be, hogy a törvényjavaslat a házban még az 1887. évi költségvetés tárgyalása közben letárgyalathassék. (*Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldal némely padjain.*)

(Többek felszólalása után:)

Elnök: Szólásra senki sincs feljegyezve; hogyha tehát szólani senkisé is kíván, a vitát bezárom.

Istóczy Győző: T. képviselőház! A vita lefolyásából ítélve, nekem voltaképen felesleges is lenne felszólalnom; mert hiszen amint egyrésről az én határozati javaslatomat a szónokoknak egész sora támogatta és pedig nem

csak saját pártfeleim, hanem még a többi t. ellenzéki pártok részéről is – habár némi fentartással, – úgy másrészről a börzeadó elleneseinek hosszú, gazdag sorából egyetlenegy védelmező sem támadt, kivéve a t. bizottsági előadó és a t. pénzügyminister urat, a kiknek hivatalos kötelességük álláspontjukat védelmezni.

A kik az én határozati javaslatomat támogatólag szólaltak fel, azok reflectáltak már legnagyobb részben azon ellenvetésekre, melyeket az előadó úr legutóbbi felszólalásában és a pénzügyminister úr határozati javaslatom ellen felhoztak. Ugyanazért én csak egy pár állításukra teszek észrevételt.

A t. pénzügyminister úr kifogásolja azt, hogy én rosszalom a pénzügyi bizottság azon eljárását, hogy adóügyi javaslatok tárgyalásánál a közgazdasági szempontokra is tekintettel van.

Én a legtávolabbról sem rosszaltam a pénzügyi bizottságnak ezen eljárását, sőt helyeslem azt. De azt óhajtom, hogy ne csak a börzeadó kérdésében, hanem minden más adókérdésekben is figyelembe vegye a közgazdasági tekinteteket és aszerint hozza meg határozatát.

Azt mondja továbbá a t. pénzügyminister úr, hogy azért nem akartak a börzeadó ellenzői felszólalni, mert nem akartak bennünket követni azon térre, a melyre mi léptünk.

Engedelmet kérek, én másban keresem az okot, abban t. i., hogy most az országgyűlési cyclus vége felé már nincs oly bátorságuk ellenünk oly erősen felszólalni, mint volt korábban, és hogy most haza hallgatnak. *(Igaz! TJgy van! Derültség a hal- és szélsőbaloldal némely padjain.)*

A t. előadó úrnak is csak egy pár szóval kívánok válaszolni.

A t. előadó úr minket azzal vádol, hogy agitálunk saját álláspontunk mellett, midőn a börzeadó behozatala mellett szólunk. Ám legyen ez a vád alapos, de viszont akkor én is kénytelen vagyok megjegyezni, hogy a t. előadó úr és a kik vele tartanak, viszont szintén agitálnak magatartsukkal a czélből, hogy a börzezsídók kegyeiből ki ne essenek. *(Igaz! Úgy van a hal- és szélső baloldal némely padjain.)*

A mi végül azt illeti, hogy Szemnecz képviselő úr és mi a manchesteri politikának köszönjük, hogy itt sza-

badon beszélhetünk, arra megjegyzem, hogy Magyarország alkotmányos szabadsága nem a manchesteri iskola keletkezésétől vette kezdetét. *(Élénk helyeslés a bal- és szélső baloldal némely padjain.)*

Ezek után kérem a t. házat, méltóztassék az általam benyújtott határozati javaslatot annál inkább elfogadni, mert ezen kérdés még az által sem odázható el, hogy a t. pénzügyminiszter úr a bécsi kormánylyal érintkezésbe tegye magát. *(Helyeslés a bal- és szélső baloldal némely padjain.)*

Elnök: A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom, következik a szavazás..... Előre is kijelentem, hogy az Istóczy képviselő úr határozati javaslatára nézve 21 képviselő névszerinti szavazást kért, erre tehát a szavazás a névsor felolvasása mellett fog megtörténni.

Zay Adolf jegyző: *[olvassa a határozati javaslatokat].*

Elnök: Az ülést 5 perczre felfüggesztem.

(Szünet után.)

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, az ülést folytatjuk. Következik a szavazás. Méltóztassanak meghallgatni a kérdést.

Tibád Antal jegyző: *(olvassa).* Elfogadja-e a ház az Istóczy Győző és társai által benyújtott határozati javaslatot, igen vagy nem?

Elnök: A névsort olvasni fogja Szathmáry György jegyző. Az igen-nel szavazókat Tors Kálmán, a nem-mel szavazókat Zsilinszky Mihály, a távollevőket Zay Adolf jegyző urak fogják jegyezni.

Szathmáry György jegyző: *(olvassa a névsort).*

Elnök: A szavazatok összeszámíttatván, 448 igazolt képviselő közül elnök nem szavazván, igen-nel szavazott 30, nem-mel szavazott 103, távol volt 314. És így Istóczy Győző képviselő úr határozati javaslata 73 szavazattöbbséggel elvetetett.*)

*) A börzeadó, kormányi kezdeményezésre csakis 14 év múlva hozott be, »Az értékpapírforgalmi adóról« szóló 1900. évi XL törvényezikben. – A kiadó.

XIX.

A börzebiráskodás megszüntetése.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenharmadik kötet,
311. s köv. 1.

286. országos ülés, 1886. évi decemberhó 4-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Az indítvány- és interpellációskönyv felolvasása,
Istóczy Győző törvényjavaslatának bemutatása .....

Istóczy Győző: A magam és társaim nevében van szerencsém a t. képviselőháznak bemutatni egy törvényjavaslatot a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok kivételes bíróságainak megszüntetéséről. Kérem a t. házat, méltóztassék a törvényjavaslat kinyomatása, szétosztása és napirendre tűzése iránt intézkedni.

Elnök: Méltóztassék a t. ház a törvényjavaslatot meghallgatni.

Törs Kálmán jegyző: *(olvassa a törvényjavaslatot.)*

Elnök: A törvényjavaslat ki fog nyomtatni, szétosztani s a képviselő úr decemberhó 14-én fogja az indokolást előterjeszteni.

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai.

Tizenkilencedik kötet. – 293. s köv. 1.
561. (401.) szám.

Törvényjavaslat,

a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön, kivételes bíróságainak megszüntetéséről.

1. §. A budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön, kivételes bíróságairól szóló 1870. évi II. t.-cz. és az 1881. évi LIX. t.-cz. 94–99. §-ai hatályon kívül helyeztetnek.

2. §. Az 1. §. intézkedése folytán

a) a tőzsdén vagy a gabonacsarnokban kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdés, habár az ügylet csak az egyik szerződő félre nézve képez is kereskedelmi ügyletet, –

b) a kereskedők között kötött kereskedelmi ügyletekből felmerült peres kérdések, ha az ügylet tőzsdei jogosított ügynök közvetítése mellett jött létre, – sa felek a közvetítő ügynök által kézbesített és a tőzsdebírói kikötést tartalmazó tőzsdeügynöki (alkuszi) kötjegyet kifogás nélkül elfogadták, –

ha e kereskedelmi ügyletek a budapesti áru- és értéktőzsdén, illetve ennek jogosított tőzsdei ügynökei közvetítése mellett jöttek létre, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek mint tőzsdebírósnak, – ha pedig e kereskedelmi ügyletek valamely vidéki termény- és gabonacsarnokban, illetve ennek jogosított ügynökei közvetítése mellett jöttek létre, – az illető vidéki termény- és gabonacsarnok székhelyére nézve illetékes kir. törvényszéknek mint tőzsdebírósnak ügykörébe tartoznak.

3. §. A 2. §-ban megjelölt első folyamodású tőzsdebírói székintézmények, mint a rendes főlebbviteli bíróságok is, a tőzsdei perekben a kereskedelmi törvény, valamint az igazságügyi és kereskedelmi ministerek által egyetértőleg átvizsgált és jóváhagyott tőzsdei szokások (Usance-ok)

értelmében járnak el, a mely tőzsdei szokások (Usance-ok) a kereskedelmi törvénynyel ellentétben nem állhatnak.

4. §. A tőzsdei peres ügyekben a kereskedelmi perek vitelére nézve fenálló eljárás követendő, a tőzsdei ügyek természetéből folyó eltérésekkel; mivégből az igazságügy-minister felhatalmaztatik, a tőzsdei peres ügyekben követendő kereskedelmi eljárást rendeletileg szabályozni.

5. §. Jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi s a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek bízhatnak meg, a kik egyúttal felhatalmaztatnak, hogy megállapíthassák azon napot, a melyen a jelen törvény hatályba lép.

Budapesten, 1886. évi decemberhó 1-én.

Beadják:

Istóczy Győző (és 10 társa).

Melléklet az 561. (401.) számú irományhoz.

Indokolás,

„a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön, kivételes bíróságainak megszüntetéséről” szóló törvényjavaslathoz.

A pesti áru- és értéktőzsde rendszabályai, a provisorium alatt, 1865. évi november 24-kén kelt kir. udvari rendelet alapján a fennállott helytartótanács által megerősítettvén, – ezen rendszabályok értelmében az 1865. évben az említett tőzsde külön bírósága is megkezdette működését.

Ezen működését aztán folytatta alkotmányunknak 1867-ben történt visszaállítása után is egész az 1868: LIV. t.-cikkben foglalt polgári törvénykezési rendtartás életbeléptéig, a melynek alkotásánál a magyar törvényhozás, a jogegyenlőség elvéből indulva ki, azt hitte és joggal hihette is, hogy a tőzsde »választott« bíróságára nézve is már megfelelő intézkedések foglaltatnak a polg. törv. rendtartásnak a választott bíróságok szerkezetére és eljárási szabályaira vonatkozó §-aiban.

Ekkor azonban hamarosan kitűnt, hogy a tőzsde euphemice »választott«-nak nevezett bírósága nem a polg. törv. rendtartásban körülírt kellékekkel bíró tulajdonképeni választott bíróság, hanem egy, idegenszerű érdekek megóvása és érvényesítése céljából alkotott külön, igazi néven kivételes, kiváltságos bíróság, a mely az ország fennálló jogintézményeivel semmikép össze nem fér.

E börzebíróság ugyanis csakis a börzetaács kebeléből alakítható olykép, hogy a peres felek mindegyike két-két bírót választ a börzetaács tagjai közül, a kik maguknak elnököt szinte csak a börzetaács tagok közül választhatnak. Az ilykép megalakított börzebíróság a felek által felhozott bizonyítékokat szabadon mérlegeli s a perrendtartás szabályaihoz kötve nincsen, s ekkép mint egy esküdtszék, »lelkiismerete« szerint hozza ítéleteit.

A jogegyenlőséget különben oly fennen hangoztatni szokott ismeretes börzei elemek tehát, a melyek köztudomás szerint, csekély kivétellel, csupa zsidókból állanak, az 1868: LIV. t.-cikkben reájuk is alkalmazott jogegyenlőséget és törvényelőtti egyenlőséget nem tűrhetvén, hanem kiváltságos állásukhoz továbbra is ragaszkodván, a zsidó befolyásnak azidőben kezdődött mind nagyobb-mérvű emelkedése folytán, létrejött az 1870: II. t.-cikk, a melynek 1. §-a a pesti áru- és értéktőzsde külön bíróságát mint »választott« bíróságot »a törvényhozás végleges intézkedéséig« visszaállította; 2. §-a pedig az 1. §. intézkedését kiterjesztette azon »választott« bíróságokra is, »melyek az ország több városaiban létező termény- vagy gabonacsarnok kebelében, az 1868: LIV. t.-cz. életbelépte előtt, felsőbb helyen jóváhagyott alapszabályok erejénél fogva tényleg fennállottak«.

Az 1870: II. t.-cz. tehát a tőzsdebíróságokat csak »a törvényhozás végleges intézkedéséig«, tehát csak ideiglenesen állította fel. Hogy mi volt a törvényhozásnak e tekintetben inteniója – arra nézve felvilágosítást nyújt az akkori kereskedelmi és igazságügyi ministerek által az 1870: II. t.-cz. javaslata mellett a képviselőházhoz 1869. november 27-ről beterjesztett indokolás, illetve »jelentés«, a mely egyebek közt a következőket mondja: »Az ezennel a t. képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat célja tehát az, hogy addig is, míg a kereskedelmi törvényhozás anyagi

és alaki része megállapítva nem lesz, – a pesti érték- és árutőzsde bírósága ideiglenesen szerveztessék és törvénykezési eljárásunk keretébe beillesztessék».

Ezzel kapcsolatban a képviselőház osztályainak előadójából alakult központi bizottság, az 1869. december 6-ról beterjesztett jelentésében azt indítványozta, hogy »az igazságügyi és a kereskedelmi miniszter urak felhívassanak, hogy a kereskedelmi és tőzsdeviszonyok végleges rendezése tárgyában, a törvényhozás elé mielőbb terjeszsenek be törvényjavaslatot«; – a mely indítvány a képviselőház által az 1869. december 9-iki ülésben elfogadottnak, – határozattá emeltetett.

A kormány és a képviselőház tehát az időben a külön tőzsdebíróságot csak mint ideiglenes intézményt tekintette, a mely csak addig volt fenállandó, míg a kereskedelmi törvényhozás anyagi és alaki része megállapítva nem lesz.

Hogy pedig a börze u. n. »választott«, lényegében azonban kiváltságos bírósága ellen nemcsak az akkori kormánynak és képviselőháznak voltak mélyen gyökerező aggályai, hanem a főrendiháznak is, kitűnik ez a főrendiház 1869. évi december 20-án tartott ülésének jegyzőkönyvébe iktatott 168. számú határozatából is, a melyben a pesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabnacsarnokok külön bíróságainak visszaállításáról szóló törvényjavaslatról egyebek között ezeket mondja: »... habár a polg. törv. perrendtartás szabványainak mindenekben szorosán meg nem felel is, s így ezen szempontból némi kételyekre nyújthatna is alkalmat« stb.

Törvényhozásunk aztán az 1875-ik évben megalkotta a kereskedelmi törvénykönyvet. Azonban daczára annak, hogy ezen új kereskedelmi törvény a kereskedelmi forgalom igényeit sok esetben még a nem-kereskedők ellenében is egész a túlságig érvényesíti; – s daczára továbbá annak, hogy megfelelőleg újból szabályozva lett a kereskedelmi peres és peren kívüli eljárás: még ezen új kereskedelmi törvény és ezen új kereskedelemügyi eljárás keretébe se tudta magát beilleszteni a kiváltságai mellett magát oly jól érező s e kiváltságaihoz továbbra is makacsul ragaszkodó tőzsde; hanem az 1870: II. t.-cz. alapján továbbra is folytatta kivételes bírósági

működését. A mi fölött nem is lehet csodálkozni. Mert, ha már 1870-ben, a zsidó emancipacionális aera harmadik évében a törvényhozási tényezők, minden, nyíltan is kifejezett aggodalmaik daczára is, kényszerülve voltak a börzének kiváltságos bíróságot adni, – a mind nagyobb hatalomra vergődött zsidóság gazdasági, társadalmi és politikai befolyásának időközben történt rohamos növekvése mellett ki merészkedett volna 1875-ben e kiváltságos zsidó bíróság exoticus intézményének eltörlése mellett szót emelni?

Nemcsak hogy továbbra is működött tehát a tőzsde bírósága; de az 1881: LIX. t.-czikkben foglalt perrendtartási novella 94 – 99. §-aiban a budapesti áru- és értéktőzsde s a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak hatásköre még ki is tágított.

Miután pedig a törvényhozásnak az 1870: II. t.-cz. meghozatalánál csak egy ideiglenes törvényt volt szándékában hozni, a mely ideiglenes törvénynek, az új kereskedelmi törvénykönyv behozatala és a kereskedelmi peres eljárás megfelelő szabályozása folytán, ratiója és occasiója megszűnt;

miután továbbá a tőzsdei kivételes bíróságok létezését, az elsőfolyamodású kir. bíróságok szervezése óta többé semmi sem igazolhatja; –

s miután a külön tőzsdebíróság egy hazai jogrendszerünkbe semmiképp sem beillő, s idegen, exclusiv – mondjuk ki a szót: zsidó érdekek előmozdítását célzó s a jogegyenlőség elvét sértő kiváltságos bíróságot képez; –

s végül, miután a tőzsdebíróságok hatásköre jelenleg nemcsak a tőzsde ismeretes typusú rendes látogatóira s nemcsak a kereskedőkre, hanem a tőzsdén vagy a gabonacsarnokokban kötött kereskedelmi ügyletek tekintetében nem-kereskedőkre, tehát a termelőkre, a magyar gazdaközönségre is kiterjed; a magyar gazdaközönség pedig legkevesbé sem találhat megnyugvást abban, hogy legéletbevágóbb kereskedelmi peres ügyeit ezen, majdnem kizárólag zsidókból álló és a hazai törvények megtartásához nem kötött kivételes, kiváltságos bíróságok, a főlebbezés kizárásával, verdictszerűleg döntsék el:

mindezen okoknál fogva a jelen törvényjavaslat 1. §-a kimondja, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint

a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön kivételes bíróságairól szóló 1870: II t.-ez. és az 1881: LIX. t.-cz. 94-99. §-ai hatályon kívül helyeztetnek.

A törvényjavaslat 2. §-a taxatív megjelöli azon kereskedelmi peres ügyeket, a melyek ezentúl a tőzsdebíróságok hatáskörébe tartoznak. A tőzsdei peres ügyek ezen nemei ugyanazonosak azokkal, a melyek az 1881: LIX. t.-cz. 94. §-ának *a)* pontjában és *b)* pontja második részében vannak elősorolva. Az ezeken kívül az 1881: LIX. t.-cz. 94. §-ának *b)* pontja első részében, valamint *c)*, *d)* és *e)* pontjaiban felsorolt egyéb peres ügyek kizárólag azon esetekre vonatkozván, a melyekben a felek magukat a tőzsdei külön kivételes bíróság illetőségének kifejezetten alávetik, – ezen esetekre nézve a külön kivételes tőzsdebíráskodás megszüntetése folytán, intézkedésnek szüksége nem forog fen.

Ezekkel kapcsolatban ugyancsak a jelen törvényjavaslat 2. §-a a budapesti áru- és értéktőzsdén, illetve ennek jogosított tőzsdei ügynökei közvetítése mellett létrejött kereskedelmi ügyletekre vonatkozó perekre nézve elsőfokú tőzsdebírósi hatáskörrel a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéket, a valamely vidéki termény- és gabonacsarnokban, illetve ezek jogosított ügynökei közvetítése mellett létrejött kereskedelmi ügyletekre vonatkozó perekre nézve pedig elsőfokú tőzsdebírósi hatáskörrel, az, illető vidéki termény- és gabonacsarnok székhelyére nézve illetékes elsőfolyamodású kir. törvényszéket ruházza fel, – önmagától értetődvén, hogy az 1870: II. t.-czikknek és az 1881: LIX. t.-cz. 94–99. §-ainak hatályon kívül helyezésével a polg. törv. rendtartásnak a főbbvitelt szabályozó §-ai a tőzsdei peres ügyekben is alkalmazást nyernek, s így a kir. ítélő Táblához és a kir. Guriához az érdemben való főbbezésnek is helye lesz; mert hisz az 1881: LIX. t.-cz. 96. §-a a tőzsde külön bírósága előtt folyt perekben eddig is helyt adott alaki sérelmek miatt felfolyamodásnak a kir. ítélő Táblához s innen a kir. Curiához, s ekkép a tőzsdei peres ügyek eddig is végig vitethetvén valamennyi főbbviteli fórumon, – azok kellő gyors elintézésének érdeke egyáltalán nem szenved csorbát azáltal, hogyha a főbbvitelnek a felső bíróságokhoz nemcsak alaki sérelmek miatt, hanem az ügyek érdekében is helye lesz.

Miután a jelen törvényjavaslat a tőzsdebírószági hatáskörrel a kir. bíróságokat ruházza fel, a melyek nem verdictszerűleg, hanem a fenálló törvények és jogszabályok értelmében hozzák határozataikat, a jelen törvényjavaslat 3. §-a elrendeli, hogy a 2. §-ban megjelölt elsőfolyamodású királyi törvényszékek szintűgy, mint a rendes fölebbviteli bíróságok is, a tőzsdei perekben a kereskedelmi törvény s a tőzsdei szokások (Usance-ok) értelmében járnak el, a mely tőzsdei szokások (Usance-ok) azonban a kereskedelmi törvénnyel ellentétben nem állhatnak; mivégből azok az igazságügyi és kereskedelmi ministerek által egyetértőleg átvizsgálandók és jóváhagyandók. Mert a tőzsdei ügyletek szinte csak kereskedelmi ügyletek, habár sok esetben specifikus jellegű kereskedelmi ügyletek lévén, azok elbírálása csakis a fenálló kereskedelmi törvény és az ezt kibővítő, de vele mint országos törvénnyel ellentétben nem állható tőzsdei szokások (Usance-ok) alapján eszközölthetik.

Mivel tehát a tőzsdei peres ügyek nem egyebek, mint kereskedelmi ügyek, a jelen törvényjavaslat 4. §-a elrendeli azt is, hogy azokra nézve a kereskedelmi perek vitelére nézve fenálló eljárás követendő, de a tőzsdei ügyek sajátzerű természetéből folyó eltérésekkel; mivégből az igazságügyminisztert felhatalmazza, hogy a tőzsdei peres ügyekben követendő eljárást rendeletileg szabályozhassa.

A budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabnacsarnokok fölött a felügyeletet a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszer gyakorolván, a javaslatnak 5. §-a szerint a jelen törvény végrehajtásával ő és az igazságügyminiszer bizatnak meg, a kik egyúttal, mivel nekik a jelen törvény hatálybalépte előtt, a 3. és 4. §-okból kifolyólag, előkészítő, átmeneti intézkedéseket kell eszközölniök, – a jelen törvény hatálybalépte napjának megállapításával is megbizatnak.

Mely indokolásunk előterjesztése után, a jelen törvényjavaslatot a t. képviselőháznak elfogadásra ajánljuk.

Budapesten, 1886. évi decemberhó 1-én.

Istóczy Győző orsz. képviselő
(és 10 társa).

Az 1884. évi szeptemberhó 27-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenharmadik kötet,
352. s köv. 1.

291. országos ülés, 1886. évi decemberhó 14-kén Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Istóczy Győző javaslatának indokolása a tőzsde-bíróságokra nézve.....

Elnök: . . . Következik a napirend szerint Istóczy Győző és több képviselő által a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön kivételes bíróságainak megszüntetéséről beadott törvényjavaslat indokolása.

Istóczy Győző képviselő urat illeti a szó.

Istóczy Győző: T. képviselőház! Csak rövid napokkal ezelőtt bőven szellőztetve lett itt a házban a börzének adómentességi kiváltsága. Ma a börzének egy újabb kiváltságáról van alkalmam szólani. Ugyanis a börziánerek, ha már élvezik a régi magyar nemességnek hajdani adómentességi privilégiumát, élvezni akarják s tényleg élvezik is a magyar nemesek azon hajdani előjogát is, hogy míg ezek csak saját rendjükbeli, saját osztályukbeli bírák judicaturája alatt állottak. – úgy ők, a börziánerek is csak saját börziáner-társaik judicaturája alatt akarnak állani s tényleg állanak is! *(Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain)*

Mivel pedig a börze látogatói tudvalevőleg majdnem kizárólag zsidókból állanak s így a börze adómentessége voltaképen zsidó privilégium, – azért a külön börzebíráskodás is tényleg nem egyéb, mint egy másik zsidó privilégium, a mely a börzén üzött szédelgéseket véd-szárnyai alá véve, az ország rendes bíróságainak hatásköre, ellenőrzése alul elvonja. *(Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain.)*

A tőzsdebíróság csakis a tőzsdetanács tagjai közül alakítható olyképp, hogy a peres felek mindegyike két-két

bírót választ a tőzsdetanács tagjai közül, a kik maguknak elnököt szintén csak a tőzsdetanács-tagok közül választhatnak. Az ily kép megalakított tőzsdebíróság a felek által felhozott bizonyítékokat szabadon mérlegeli, s a perrendtartás szabályaihoz kötve nincsen, s ekkép mintegy esküdtszék »lelkiismerete« szerint hozza ítéleteit.

Az 1870: II. t.-cikk és az 1881-ki perrendtartási novella 94. §-a szerint, tőzsdebírósági hatáskörrel nemcsak a budapesti áru- és értéktőzsde, hanem a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságai is felruházva vannak.

A mi a budapesti tőzsdetanácsot illeti, ennek az elnökökkel együtt összesen 30 tagja van, a kik között csupán két-három keresztény-magyar ember van, a többi mind egy szálíg sémita. S ha ez így van Budapesten, ahol a kereskedői karnak igen számos és tekintélyes keresztény tagjai is vannak, elképzelhetjük, minő állapotok uralkodhatnak a vidéki városokbeli termény- és gabonacsarnokok tanácsai körében, köztudomású dolog lévén, hogy városaink nagy részében, sajnos, többnyire csak zsidó kereskedők vannak.

1870-ben a börze még elhithetni tudta a törvényhozással, hogy az ő külön bírósága voltaképen választott bíróság. Az 1881-ki perrendtartási novella azonban már nyíltan beismerte, hogy a börze külön bírósága egy kivételes bíróság, s ez a perrendtartási novella szerkesztőjétől egy őszinte beismerés volt; mert ugyan micsoda választott bíróság az, ahol a peres felek, – értve itt természetesen a keresztény-magyar peres feleket, – mondom, micsoda választott bíróság az, ahol a peres felek csak a Pinkelesz, a Kohn, a Lévy urat, vagy a Rubinstein, Galitzenstein, Karfunkelstein urat, avagy pedig, a változatoság kedvéért, a Goldberger, Silberberger, Hórebberger s más Erger-Berger urakat választhatják peres ügyeikben ítélő birácul? (*Derültség.*)

Valóságos jeruzsálemi szanhedrinek tehát ezek a kivételes börzebíróságok, (*Igaz! Úgy van! a bal- és szélső-haloldal egyes padjain.*) a melyek, ha csak egyedül börziánerek, zsidók fölött ülnének törvényt, még hagyján volna; de hatáskörük alá van vetve a magyar gazdaközönség is, amennyiben az okos börziánerek, zsidó gabonakeres-

kedők a nagyobb üzleteket a földbirtokosokkal az áru-tőzsdén, illetve a gabonacsarnokokban iparkodnak megkötni, vagy pedig a gabona- s egyéb terményvásárlási üzleteket csak azon feltétel alatt kötik meg a földbirtokosokkal, ha ezek magukat a tőzsdebíróság illetékességének alávetik, hogy ekként a tőzsdebíróság hatásköre alá vonhassák őket, mert azt hiszik, hogy ott aztán elveretik a port a magyar gazdán.

Mikor az 1870: II. t.-cz. javaslata a képviselőházban az 1869. év végén tárgyalatott, úgy az akkori kormány, mint a képviselőház e törvényt csak ideiglenesnek tekintette, s ez a felfogás a törvényben is világos kifejezést nyert azzal, hogy annak 1. §-a kijelentette, hogy a pesti áru- és értéktőzsde külön bírósága mint választott bíróság a törvényhozás végleges intézkedéséig vissza állíttatik; a 2. §. pedig ezen intézkedést kiterjesztette a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságaira is. – Itt közbevetőleg megjegyzem, hogy a provizórium alatt 1865-ben működni kezdett pesti tőzsdebíróságot az 1868: LIV. törvényczikkben foglalt polgári törvénykezési rendtartás teljesen ignorálta, s ennél fogva a semmitőszék sem ismervén el a tőzsdebíróságot, ennek Ítéleteit sorra megsemmisítette. S ezért fordultak a megrémült tőzsdei körök a törvényhozáshoz az 1870: II t.-cz. megalkotásáért.

Az akkori kormány az ezen törvény javaslatának írott indokolásában határozottan kijelentette, hogy a külön tőzsdebíróság csak addig fog fennállani, amíg a kereskedelmi törvényhozás anyagi és alaki része megállapítva nem lesz. A képviselőházban a törvény javaslatának 1869. december 9-kén történt tárgyalása alatt felszólalt képviselők nagyobb része szinte elítélte a külön tőzsdebíróság intézményét s azt károsnak tartotta; s a törvényjavaslat ellen felszólalt képviselők csakis azzal lettek részben megnyugtatta, hogy hiszen e törvény csakis ideiglenes lesz, s hatálya azonnal megszűnik, mihelyt a kereskedelmi törvénykönyv behozatik, és a kereskedelmi peres eljárás szabályozva lesz.

Maga az akkori igazságügyminister, Horvát Boldizsár, az 1869. december 9-ki képviselőházi ülésben a többi között ekként nyilatkozott:

»Magam sem vagyok barátja a kivételes bíróságoknak,

hanem ezen átmeneti korszakban, míg codexünk el nem készül, és míg rendszeres bírói szervezettel nem bírunk, mindig hiányok fognak támadni, melyeket csak kivételes intézkedések által leszünk képesek kitölteni.« Továbbá: »reménylem, hogy e törvény csak rövid ideig lesz hatályban, miután nemsokára egy külön pesti váltótörvényszék szervezésére vonatkozó törvényjavaslatomat teszem le a t. ház asztalára. Ha ez elfogadtatik, akkor a kivételes bíróságok szüksége úgyis meg fog szűnni.« így nyilatkozott Horvát Boldizsár, akkori igazságügyminister.

Gorove István akkori kereskedelmi minister pedig felszólalásában kijelentette, hogy »úgy a ministerium mint a központi bizottságnak előadása szerint, egy ideiglenes intézkedés kéretik az országgyűléstől.«

A felszólalt képviselők közül pedig még maga Wahrmann Mór is oda nyilatkozott, (*Haljuk! Halljuk!*) hogy a törvényt csak ideiglenes intézkedés czéloztatik. (*Derültség a szélsőbalon.*)

Ez volt e kérdésben a kormány és a képviselőház álláspontja az 1869. év végén.

1871-ben aztán rendeztettek az elsőfolyamodású kir. bíróságok; 1875-ben pedig behozatott a kereskedelmi törvénykönyv és szabályoztatott a kereskedelmi peres ügyekben követendő eljárás. De bizony, a külön kivételes tőzsdebíróság zavartalanul csak tovább élt és uralkodott, mintha semmi sem történt volna; sőt az 1881-ki perrendtartási novella 94-99. §-aiban végleges szervezetet is nyert.

Persze 1869-től 1881-ig nagyot változtak a dolgok Magyarországon. 1869-ben még nem csináltunk ezer-ezeröttszáz millió ftrnyi új államadósságot, s így a börzére nem volt oly nagy szükségünk s a börzezsidoakat nem kellett annyira simogatnunk, mint kellett 12 év múlva, vagy pláne ma. Azért 1881-ben már senkise talált valami felötlő, különös dolgot abban, hogy az ország rendes bíróságai mellett külön zsidó szánhedrinek is bírói széket üljenek magyar emberek fölött, a mely szánhedrinek az ország szentesített törvényeit respektálni nem tartoznak, hanem főlebbezhetlen ítéleteiket tagjaiknak lelkiismerete szerint hozzák.

Az általam beadott törvényjavaslat, egy kissé későn ugyan, de mégis elégtételt akar szolgáltatni az 1869-ki

törvényhozásnak, a melynek tradíciói, az azóta az ország nyakára ült zsidó uralom lidércznyomása alatt, úgy látszik, feledékenységre mentek.

Az általam benyújtott törvényjavaslat elégtételt akar szerezni hazai rendes bíróságainknak, a melyek irányában egy élő bizalmatlansági szavazat a külön, kivételes tőzsdebíróóság intézménye a börzezsídok részéről, a kik nem biznak a magyar bíróságok judicaturájában, mert tudják, hogy ezek a börze turpis causait is az ország fenálló törvényei szempontjából bírálják el, s az érvényben levő magyar jog értelmében hoznak a tőzsdeperekben is Ítéleteiket.

Az általam beterjesztett törvényjavaslat azon anomália megszüntetését czélozza, hogy jeruzsálemi szánhedrinek lelkiismeretük szerint hozott ítéletei ellen keresztény-magyar embereknek sehova se lehessen appellálniok, s az ilyen föllebbezhetlen ítéleteket hazai rendes bíróságaink végrehajtani legyenek kötelesek.

Van Budapesten külön kereskedelmi és váltótörvénytörvény, a melyet köztudomásúlag úgyis csakis a zsidók kedvéért kell fentartanunk, s a melynél a kellő szakavatottság feltalálható a tőzsdei ügyek elintézésére is. A vidéken pedig a tőzsdei peres ügyek ellátása szintoly biztosan helyeztethetik a kir. törvénytörvények kezeibe.

Az se próbaálló kifogás, hogy az érdemben való föllebbezésnek a kir. táblához és a kir. Curiához való megengedésével, a tőzsdei perek kellő gyors lefolyásának az érdeke csorbát szenvedne; mert hiszen a perrendtartási novella 96. §-a a tőzsde külön, kivételes bírósága előtt lefolyt perekben eddig is helyt adott alaki sérelmek miatt felfolyamodásnak a kir. táblához s innen a kir. Curiához; s ekkép a tőzsdei peres ügyek eddig is végig vitethetvén valamennyi föllebbviteli fórumon, azok kellő gyors elintézésének az érdeke egyáltalán nem szenvedne csorbát azáltal, hogyha a föllebbvitelnak a felső bíróságokhoz nemcsak alaki sérelmek miatt, hanem az ügyek érdemében is helye lesz.

Úgy hiszem, hogy az általam beterjesztett Írásbeli indoklás és jelen szóbeli előterjesztésem a külön, kivételes tőzsdebíráskodás megszüntetését teljesen indokolt-nak, szükségesnek és időszerűnek tüntette ki; s azért kérem a t. képviselőházat, hogy az általam és társaim

által benyújtott törvényjavaslatnak tárgyalás alá vételét elhatározni méltóztassék. (*Élénk helyeslés a bal- és szélső-haloldal egyes padjain.*)

Fabiny Theophil igazságügyminister: T. képviselőház! A házszabályok 100-ik és következő szakaszai meghatározzák az eljárást, mely követendő, amidőn indítvány terjesztetik be. Elsősorban csak az iránt hozatik határozat, váljon tárgyalásra bocsátandó-e a bejelentett indítvány. Én tehát a házszabályok által szabott kereten belül kívánván a tárgyban nyilatkozni, megjegyzem az előttem szólott igen t. képviselő úr beszédére azt, hogy midőn a polgári törvénykezési rendtartást szabályozó 1868: LIV. törvényczikk folytán a budapesti tőzsdebírótság törvényes alapja megszűnt, a törvényhozás szükségesnek látta az 1870: II. törvényczikk által a tőzsdebírótság visszaállítását.

Igaz, hogy ezen törvény csak ideiglenesség jellegével bírt, mert hiszen az eljárás épen semmiképen sem lett szabályozva, és így ennek az lett a következése, hogy az 1881: LIX. törvényczikk által alkotott perrendtartás 94-ik és következő szakaszaiba már felvették azon szabályok, a melyek az ideiglenes törvényben helyet nem találtak és a melyeknek felvételét a törvényhozás, ezen eljárás és igazságszolgáltatás érdekének biztosítása tekintetében szükségesnek találta.

Ezen utóbbi törvényczikk tüzetesen körülírja hatáskörét az áru- és tőzsdebírósnak, valamint szintén a vidéken levő gabona- és termény-csarnokok kivételes bíróságainak. Azonkívül az eljárásra bizonyos, a jogszolgáltatás biztosságát tartalmazó intézkedéseket foglal magában és intézkedik az iránt is, miszerint az ilyen kivételes bíróságok által hozott ítéletek megsemmisítését a polgári eljárás rendes útján keresettel követelni lehessen.

T. ház! Jogi intézményeink állandóságát minduntalan megtámadni és ingadozóvá tenni az alapot, melyen ezek állanak, nézetem szerint nagyon káros következményekkel járna kereskedelmi és közgazdasági viszonyainkra nézve. Kétségtelen, már annak elhatározása is, hogy tárgyalásra tűzessék ki egy ilyen indítvány, mely a létező törvények megszüntetését czélozza, kártékony hatással volna. Én tehát kérem a t. házat, ne méltóztassék az

indítványnak tárgyalás alá bocsátását elhatározni; ennél fogva ellene szólok annak, hogy a t. képviselő úr által beadott és indokolás végett a mai ülés napirendjére kitűzött törvényjavaslat tárgyalás alá vétessék. *(Helyeslés a jobboldalon.)*

Elnök: Az indítványozó képviselő úrnak joga van még szólani, ha akar.

Istóczy Győző: T. ház! Én csak néhány szóval leszek bátor a t. igazságügyminister úrnak válaszolni. *(Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon)*

Igen sajnálom, hogy a t. igazságügyminister úr az általam benyújtott törvényjavaslatra a non possumussal felel; méltán megvárhattuk volna tőle, hogy legalább a reformok szükségét el fogja ismerni, de a t. minister úr még azt sem tette. Én tehát ragaszkodom ahhoz, hogy a jelen törvényjavaslat tárgyalásra kitűzessék. Kérem a t. riázat, méltóztassék indítványomat tárgyalásra kitűzni. *(Helyeslések a bal és szélsőbal némely padjain)*

Elnök: A házszabályok értelmében kérdem a t. házat, méltóztatik-e kívánni, hogy az indítvány, illetőleg törvényjavaslat tárgyalás alá vétessék?

Mínhogy azonban 20 képviselő úr névszerinti szavazást kért, *(Mozgás)* a házszabályok értelmében a szavazás a névsor felolvasása mellett fog megejtetni. Mindenekelőtt a betűt fogom kihúzni, a melylyel a szavazás kezdődik. *(Megtörténik)*

A szavazás a »Z« betűnél kezdődik.

Az ülést 5 perczre felfüggesztem.

(Szünet után)

Elnök: Az ülést folytatjuk. Következik a névszerinti szavazás. A névsort Tibád Antal jegyző úr fogja olvasni; az igen-nel szavazókat Tors Kálmán, a nem-mel szavazókat Szathmáry György, a távollevőket Zay Adolf jegyző úr fogja jegyezni.

Méltóztassék még egyszer meghallgatni a kérdést.

Zay Adolf jegyző: *(olvassa a kérdést).*

Elnök: Kezdetét veszi a szavazás.

Tibád Antal jegyző: *(olvassa a névsort).*

Elnök: T. ház! 449 igazolt képviselő közül 36 horvát-szlavón képviselő és az elnök nem szavazván, kellett volna 412 képviselőnek szavazni.

Igen-nel szavazott 36 képviselő, nem-mel 114, távol volt 232, eszerint 78 többséggel az indítvány nem fogadott el, és így a törvényjavaslat napirendre nem fog kitüzetni.

XX.

A hazai ipar állami támogatása.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenhetedik kötet,
239. s köv. 1.

353. országos ülés, 1890. évi márcziushó 19-kén, szerdán, Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... A hazai iparnak kedvezményezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. ....

Elnök: T. ház! . . . Következik a napirend: a pénzügyi és közgazdasági bizottság 497. számú jelentése a hazai iparnak állami kedvezményekben való részeltetéséről szóló törvényjavaslat tárgyában.

Madarász József jegyző: Istóczy Győző!

Istóczy Győző: Tisztelt képviselőház! Én magam is azok közé tartozom, a kik a hazai ipar activ fejlesztését az államkormány egyik feladatának tartják, s nem vallom a szabadkereskedelmi iskolának azt az elvét sem, a mely szerint az ipar is a saját maga erejére lenne hagyandó azért, mert, ha életképes, és a fejlődési föltételek reá nézve megvannak, úgy az önmagától is fejlődni s megerősödni fog, s így állami gyámkodásban, mesterséges gyámolításban az ipar se lenne részeltetendő.

De, amidőn én a hazai iparnak positiv támogatását közgazdaságunk egyéb ágainak, nevezetesen földművelési érdekeinknek az indirect előmozdítása szempontjából is, a kormány eminens feladatai közé sorolom, én az ipar alatt nemcsak a gyáripart értem, hanem értem, és pedig

hazai speciális viszonyaink között kiváló mérvben, a közép- és kisipart is. (*Helyeslés.*)

S ezen szempontból nézve a dolgot, sajnosán tapasztaljuk azt, hogy a t. kormány a jelen törvényjavaslatnak megadta ugyan az általános címet, mert ezen törvényjavaslat címe »a hazai iparnak állami kedvezményekben való részesítéséről« szól; ámde ezen tetszetős, általános cím egyáltalán nem felel meg a törvényjavaslat tartalmának, mert ebben csakis a gyáripar részesíttetik állami kedvezményekben, teljes figyelmen kívül hagyásával a közép- és kisiparnak. Sőt, amennyiben a gyáripar túltengése, általában véve, egyenesen megöelő betűje szokott lenni a közép- és kisiparnak, a jelen törvényjavaslat a gyáripart egyenesen a közép- és kisiparnak a rovására és hátrányára kedvezményezi s ruházza fel privilégiumokkal.

Már pedig, ha ily egyoldalú közgazdasági politika káros kihatással lehet általában minden állam közgazdasági és társadalmi viszonyaira, úgy hazánkban egyenesen vészessé válhatik, azon okból, mert a túlvalevőleg túlnyomó részben keresztény-magyar elemekből álló középiparos és önálló kisiparos osztályunk elpusztulását, megsemmisülését vonhatja maga után, közép- és kisiparosainkat egyszerű gyármunkásokká degradálván, a kikkel a gazdag gyárosok kényük-kedvük szerint rendelkezhetnek. S ugyan kikből állottak eddig is túlnyomó részben gyárosaink, s a jelen törvényjavaslatnak a megszavazása után még nagyobb mérvben kikből fognak állani azok az államilag kedvezményezett gyárosok? Legyünk őszinték: legnagyobb részben állottak és állani fognak ezentúl is zsidó polgártársakból, a kik, a bankokat s egyéb pénzintézeteket domináló felelőseiknek a révén könnyű szerrel jutnak azon nagy tőkéknek a birtokába, a melyeken a jelen törvényjavaslatban megjelölt, kedvezményezett gyárat felállíthatják és üzemben tarthatják, s aztán rajtuk, a jelen törvényjavaslat által nyújtott állami kedvezmények segélyével, meg is gazdagodhatnak.

Azon közgazdasági politika mellett, a mely a közép- és kisiparnak a rovására, a gyáripart mesterségesen előmozdítja, majd nemsokára oda jutunk, – hisz máris azon az utón vagyunk, – hogy a közép- és kisiparos osztály mindinkább elszegényedik, elcsenevészik és ki-

pusztul. Pedig középföldbirtokos és kisbirtokos osztályunk mellett közép- és kisiparosaink képezik a nemzetnek a zömét, képezik városaink hazafias polgárságát, a kiket tehát hazafias és nemzeti szempontból se szabad martalékul odadobni, Galicziából vagy Morvából s Isten tudja még honnét bevándorolt zsidó gyárosok érdekeinek.

Egyáltalán az a legutóbbi időkig Európában általában korlátlanul uralkodott közgazdasági és politikai irány, a melyet zsidó liberalizmus néven ismerünk, oda törekszik, hogy a középosztályokat mindenütt eliminálja olykép, hogy a társadalom in ultima analysi egyrésztől csupa pöffeszkedő pénzeszsákokból, másrésztől pedig mindenükből kifosztott proletár napszámosokból álljon. Mert a zsidó liberalizmus valamint gyűlöli a közép- és kisbirtokot, úgy gyűlöli a középipart és az önálló kisipart is. Neki a mezőgazdaságban csakis latifundiumok és béresek, az iparban pedig csakis milliomos gyárosok és szegény gyármunkások kellene.

Bizony nagy ideje immár végleg szakítanunk ezen zsidó liberális közgazdasági politikával az ipar terén is; s azért, ha már egyszer a gyáripart törvény útján állami kedvezményekben részesítjük, úgy adjuk meg az állami kedvezmények hasonló mértékét a középiparos és kisiparos osztálynak is, azon osztálynak, a mely a magunk embereiből áll, s a mely hazafias közép- és kisiparos osztály tagjai a hazának jó és rossz napokban folyton hű támaszai voltak és lesznek is.

S hiszem is, hogy a jelen törvényjavaslatot benyújtott t. kereskedelmi és pénzügyminister urak nem fognak késni, a hazai közép- és kisipar részére adandó állami kedvezmények tárgyában is mielőbb törvényjavaslatot terjeszteni a képviselőház elé; de hisz a közgazdasági bizottságnak a jelen törvényjavaslathoz készített jelentésében is benfoglaltatik, hogy a t. kereskedelmi minister úr kijelentette, hogy a közép- és kisipar érdekében is megteendő a kellő intézkedéseket, a mire a t. kereskedelmi minister urat magam is ezennel felkérem.

Ebbeli óhajtásom kifejezése után kijelentem, hogy a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. *(Helyeslés balfelől)*

Elnök: T. ház! Az előadó úr nem kíván szólani. A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom s kérdem a t. házat, méltóztatik-e a szőnyegen fekvő törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? *(Igen!)*

Azt hiszem kijelenthetem, hogy az általánosságban elfogadtatok, s így következik a részletes tárgyalás, először a cím.

Szathmáry György jegyző: *(olvassa a törvényjavaslat címét.)*

Madarász József jegyző: Istóczy Győző!

Istóczy Győző: T. ház! Volt szerencsém már az általános tárgyalás alkalmával elmondott beszédemben kifejtteni, hogy a törvényjavaslat címét nem találom megfelelőnek annak tartalmának; mert a törvényjavaslat voltaképp csak a gyáripart kedvezményezi, a címben pedig általában a hazai iparról van szó. Én azonban módosítványt nem akarok benyújtani, nehogy az a módosítványom félremagyaráztassék: hanem ezen alkalmat bátor leszek a t. ház kegyes engedelmeivel felhasználni arra, hogy azokra, a miket az igen t. pénzügyminister úr*) és György Endre t. képviselő úr az én felszólalásomra megjegyeztek, viszont észrevételeimet megtegyem. *(Halljuk!)*

Az igen t. pénzügyminister úrnak beszédemre vonatkozó megjegyzéseire nagyon kevés észrevételem van. Csak azt akarom constatólni, hogy az én álláspontom, amikor antisemitikus értelemben beszélek, nem vallási, nem felekezeti álláspont, hanem az az álláspont, hogy épúgy, amint e házban és még inkább a sajtóban hangsúlyozható a németellenes és szlávellenes irány, épúgy vindikálom magamnak a jogot, hogy én meg az antisemitikus irányt hangsúlyozhassam és jogosultnak tartsam.

György Endre t. képviselő úr felszólalásával azonban valamivel hosszasan szándékozom foglalkozni. Ő és vele együtt a t. pénzügyminister úr is kifogásolták azon felfogásomat, hogy én közép-iparról is beszéltem, és ezt úgy akarják feltüntetni, mintha ez valami nonsens volna, melyet én találtam volna fel. Bocsánatot kérek, méltóztassék a közgazdasági bizottság jelentését figyelmesen át-

*) Dr. Wekerle Sándor. – A kiadó.

olvasni, a melyben a következő passust is méltóztatnak találni:

»A jelen törvényjavaslat előterjesztése ezen szempontoknál fogva a közgazdasági bizottság általános helyeslésével találkozott, miután abban a t. kormánynak a hazai ipar, főleg gyáripár fejlesztése iránt való gondossága nyilatkozik, a mely a kereskedelemügyi minster úr kijelentése szerint, a közép- és kisipar tárgyában teendő külön intézkedésekben kiegészítését fogja találni.«

Mikor tehát én közép-iparról beszéltem, csakis a t. közgazdasági bizottság után mentem, a mely azt hiszem, ipari ügyekben oly illetékes faktor, a melyet egy laikus bizton követhet.

A t. képviselő úr fejtegeti velem szemben, hogy mi voltakép a liberalizmus. Én is tudom azt, hogy mi a liberalizmus; de én nem is a liberalizmus ellen, hanem a zsidó liberalizmus ellen beszéltem, mely uszályhordozója azon pénzügyi feudalizmusnak, mely Rothschildék vezetése alatt Európa-szerte és világszerte mindinkább megszilárdulni igyekszik, és a mely a mai korban a szabadságnak a legveszedelmesebb ellensége. És éppen a tiszta szabadelvűség követelménye az, hogy az a mai, a modern korban a szabadság legveszedelmesebb ellenségévé váló pénzügyi feudalizmus ellen küzdjön.

Ezeket voltam bátor megjegyezni a t. pénzügyminster úr és György Endre t. képviselő úr észrevételeire.

XXI.

Az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizennyolczadik kötet,
305. s köv. 1.

382. országos ülés, 1900. évi májushó 28-kán, szerdán,
Péehy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Elnöki jelentés.....Istóczy Győző képviselő törvényjavaslatáról »az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában« .....

Elnök: Bemutatom Istóczy Győző képviselő úrnak törvényjavaslatát »az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában«. A házszabályok értelmében ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szétosztani és a fenforgó tárgyak letárgyalása után indokolása napirendre fog tűzteni.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai.

Huszonkettedik kötet. – 302. s köv. 1.
829. (579.) szám.

Törvényjavaslat,

az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában.

1. §. Ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásánál az eladó nem-szavatolásának a kikötése jog-

hatály nélküli. A vett tárgyon észlelt hiányoknak a szavatossági igény fentartása céljából az eladóval való azonnali közlése nem szükséges. Az észlelt hiányokra alapított kifogás, a melyre vonatkozó jogról való lemondás szinte joghatály nélküli, az ügylet végleges lebonyolításáig a vevőt mindig megilleti. Úgyszinte nem bír joghatálylyal azon kikötés sem, hogy, ha a vevő a részleteket pontosan nem fizetné, az addig fizetett részletek, beszámítás nélkül, az eladó javára esnek.

2. §. Ha ingó dolog fölött részletfizetés mellett kötött adásvételi ügyletről okirat állíttatik ki, az eladó köteles a vevőnek arról pontos másolatot kiadni.

3. §. Azon törvényi határozmányok, a melyeknél fogva valamely okiratnak teljes bizonyító erő tulajdoníttatik, illetve nem tulajdoníttatik, nem alkalmazhatók azon magánokiratokra, a melyek ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladása fölött állíttattak ki.

Ezen okiratokat illetőleg, a bíró minden körülmény számbavétele mellett belátása szerint határoz afölött, hogy a bizonyító erőnek mily mértéke tulajdonítható azoknak.

4. §. Házalók ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásától, illetve ilyen eladások közvetítésétől, valamint másoknak ily ügyletek kötésére való felszólításától eltiltatnak.

5. §. Megrendeléseknek egyik helyről a másokra való szorgalmazása esetében, az ily ügyletek kötésére való felszólítás, valamint ezen ügyleteknek a kötése csakis olynemű ingó dolgokra vonatkozhatik, a melyek a vevőnek üzleti körébe tartoznak, vagy általában az ingó dolog vevője gazdasági szükségletének megfelelnek.

6. §. A fentebbi 2., 4. és 5. §-ok rendelkezései ellen vétők, valamint azok is, a kik másokat a 4. és illetve 5. §. által tiltott czélokra alkalmaznak, az 1884. évi XVII. t.-cz. VI. fejezete alá sorolt iparrendészeti kihágást követnek el, és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők, a mely, behajthatlanság esetén, az 1879. évi XL. t.-ez. 22. §-a értelmében megfelelő tartamú elzárásra változtatandó át. Házalók ezenkívül a házalás további üzhetésétől is eltiltathatnak.

7. §. A ki ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásánál a vevő könnyelműségét, értelembeli fogyatkozásait vagy tapasztalatlanságát kizsákmányolja azáltal,

hogy őt olyan megrendelésekre bírja rá, a melyek a vevő gazdasági viszonyainak nyilvánvalólag meg nem felelnek; vagy pedig önmagának avagy harmadik személynek oly vizsorszolgáltatásokat ígértet, köttet ki vagy adat, a mely vizsorszolgáltatások az eladott ingó dolognak az értékét mértéken felül túlhaladják, amennyiben ily ügyletek kötésével üzletszerűleg foglalkozik, vétséget követ el, a mely egy hónaptól hat hónapig terjedhető fogházzal és 100 forinttól 2000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezenfelül a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is együtt vagy külön kimondható. Ezenfelül az elítélt, ha belföldi és nem azon községbeli illetőségű, ahol a vétséget elkövette, ezen községből, – ha pedig külföldi, a magyar állam területéről kiutasítható.

8. §. Ugyancsak vétséget követ el s ugyancsak a 7. §-ban meghatározott büntetés alá esik az is, a ki, ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásából származó követelésének a biztosítására, a vevő által vagy ennek hozzátartozói által váltót állíttat ki.

9. §. A 7. és 8. §-okban meghatározott vétségek fölötti bírászkodás a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozik, a melyek e vétségek tényálladékának a megállapításánál a törvénynek a bizonyítékok teljességére vonatkozó intézkedéseirehöz kötve nincsenek.

10. §. A fentebbi 1., 2., 3., 7., 8. és 9. §-ok nem alkalmazhatók ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladása azon eseteire, a melyekben az ügylet a vevő részéről kereskedelmi ügyletet képez.

11. §. A közforgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetés mellett való eladása eseteire a jelen törvény határozmányai csakis annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben ezek a részletügyletről szóló 1883. évi XXXI. t.-cz. határozmányjaival ellentétben nem állanak.

12. §. Jelen törvény végrehajtásával a belügyi, az igazságügyi és a kereskedelemügyi minister, illetve Horvát-Szlavonországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bán bíztatik meg.

Budapesten, 1890. évi májushó 27-kén.

Beadja:

*Istóczy Győző s. Te.,
képviselő.*

Melléklet az 579. számú irományhoz.

Indokolás,

„az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában” beadott törvényjavaslathoz.

Nagyrészt ugyanazon okok, a melyek a törvényhozást a közforgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetés mellett való eladását részben szabályozó 1883. évi XXXI. törvénycikknek a meghozatalára bírták, teszik indokolttá általában az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának törvény útján való szabályozását is, a mely üzletág legújabb időben hazánkban is igen nagy kiterjedést nyert.

Igen sok üzletember az országban egyenesen iparszerűleg foglalkozik a legkülönbélebb áruknak részletfizetés mellett való eladásával, a mely mellett több irányban oly veszélyes üzleti praxis fejlődött ki, hogy ez, a vevőközönségnek a kizsákmányolástól való megóvása szempontjából, a törvényhozási intézkedést egyenesen kihívja.

Magában véve a részletfizetés mellett való eladási üzlet ellen nemzetgazdasági szempontból nem emelhető kifogás; mert azáltal, hogy a vevőnek aránylag magasabb értékű ingó tárgyak vétele a részletfizetési kedvezmény folytán lehetővé tétetik, a lakosság kevésbé vagyonos rétegeinek is mód nyújtatik oly tárgyaknak a megszerzésére is, a melyekhez különben tán alig juthatnának; ezenkívül pedig a vételnek ez a neme a takarékosági érzék felkeltésére és fejlesztésére is igen alkalmas; másrésről meg a részletfizetés melletti eladás, az áruk forgalmának az emelése által, a kereskedelemre is jótékonyan hat ki.

Ámde ezen üzletágnak a kiterjedésével a visszaélések is ugyanazon arányban harapództak el, a mely, rendszeresen űzött visszaélések mellett, kapzsi üzletemberek és ügynökeik az országban máris számtalan gazdasági existenciát tettek tönkre, vagy legalább gyengítettek meg, s teszik ezt folyton jelenleg is, részben azáltal, hogy a vevőket olyan, rájuk nézve aránylag nagy értékű megrendelésekre csábítják a részletfizetési kedvezménnyel, a mely megrendeléseknek az árát aztán azok vagyoni

helyzetük mellett megfizetni nem képesek; részben pedig azért, hogy selejtes portékákat aránytalan magas árban sóznak a vevőnek a nyakába, magukat pedig az áruk hiányainak a tekintetében a szavatosság alul a vevő által kiállított nyilatkozattal kivonják; sőt sok esetben, követelésük bővebb biztosítására, erről a vevő vagy hozzátartozói által váltót is állítatnak ki, s ezzel a vevő kényük-kedvükre ki lesz nekik szolgáltatva; sőt adósaikon nem ritkán kétszeresen is behajtják az egy és ugyanazon vételári összeget, t. i. váltói perúton is és a részletügylet alapján polgári perúton is.

Hogyha statisztikai adatok állanának rendelkezésünkre afelől, hogy az országban a sommás pereknek és a kisebb polgári peres ügyeknek, de a váltópereknek is hány százalékát teszik ki éppen az ilyen részletfizetés mellett való eladási ügyletekből eredő perek, úgy bizonyára kiderülne az, hogy ezen pereknek egy igen tekintélyes hányadrésze éppen a részletüzlet egészségtelen fejlődésében leli kútforrását.

S ugyanezért a részletfizetés melletti eladások körül országszerte uralkodó visszaélések bírhatták rá nyilván a a temesvári kereskedelmi- és iparkamarát is arra, hogy, miként a lapok nemrég jelentették, ezen kamara, a múlt hó végén tartott teljes ülésében elhatározta, hogy fölír a t. kereskedelemügyi miniszter úrhoz, avégből, hogy a részletüzletnek a törvényhozás útján való szabályozása tárgyában tegye meg a szükséges lépéseket.

Ugyazinté kiemelendő itt az is, hogy mivel ez ügyben Ausztriában is hasonló viszonyok forognak fenn, mint nálunk, ott máris oda fejlődtek a dolgok, hogy az osztrák kormány folyó évi április 16-án, a birodalmi gyűlés képviselőháza elé törvényjavaslatot terjesztett be a részletüzlet szabályozása tárgyában. Ekkép tehát, nehogy az által, hogy Ausztriában a részletügy törvényileg rendeztetik, nálunk pedig nem, a részleteladási üzelmeknek a működési terül még az osztrák e fajta spekulánsok is Magyarországot szemeljék ki, – már ez okból is elodázhatlan szükségességgé vált, a részleteladási üzletet hazánkban is törvényhozási utón mielőbb szabályozni.

Ily körülmények között tehát időszerűnek és célszerűnek tartottam e tárgyban a most említett osztrák

javaslat alapján, hazai jogviszonyaink számbavételével, a jelen törvényjavaslatot elkészíteni sat. képviselőháznak elfogadásra ajánlani.

A törvényjavaslat egyes rendelkezéseit illetőleg: az 1. §. abban találja indokolását, hogy az eladó, az általa részletfizetésre eladott tárgyaknak esetleges hiányai miatt őt terhelő törvényes szavatossági kötelezettség alul ki ne bújhassék azáltal, hogy a vevőt lemondásra bírja az ezt jogilag megillető szavatossági igényről. Mivel pedig a vevő a legtöbb esetben nem szakember, az elől a hátrány elől is meg kell óvni őt, hogy, ha az ingó dolgok átvételekor azonnal fel nem képes fedezni az azokon levő hibákat s emiatt azok felől az eladót se értesíti, – az eladó ne állhasson elő utóbb azzal, hogy hisz a vevő a tárgyakat kifogás nélkül átvette, illetve, hogy őt az észlelt hiányokról az átvétel után azonnal nem értesítette. A hiányokra alapított kifogás érvényesítésének az esete a legtöbb esetben csakis akkor állván be, mikor az eladó a vevő ellen éppen a hiányok miatt fizetni megtagadott vételárhátralék iránt keresettel lép föl, a vevő részére, a vett tárgyakon észlelt hiányokra alapított kifogás érvényesíthetőségét a részletügylet végleges lebonyolításáig, vagyis a vételár teljes lefizetése időpontjáig, illetve a peregyezés létrejöttéig vagy a bírói ítélet meghozataláig fentartani kell. Hogy pedig a vevőt, a ki sok esetben tőle nem függő okokból képtelen minden egyes fizetési rátát a kikötött időben pontosan megfizetni, a sokszor éppen ezen eshetőségre speculáló eladónak a kapzsisága elől megóvni kell azzal, hogy a törvényben kimondassék, hogy joghatály nélküli az a szerződési kikötés, hogy a vevő az általa fizetett részleteket a fizetési határidők pontos be nem tartása esetén elveszti, – ez az igazságnak és a méltányosságnak oly nyilvánvaló követelménye, hogy bővebb indokolásra nem szorul.

Az ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladása fölött az ügylet létrejöttékor vagy állíttatik ki okirat vagy nem; ha nem állíttatik ki, úgy a vevő hátrányára írásbeli kikötések se léteznek, s így ereszbem a vevő hátrányt se szenvedhet. Ha azonban okirat állíttatott ki, akkor a vevőnek érdekében áll, annak tartalma felől a részletügylet egész tartama alatt folyton tájékozva lennie,

s ez okból az eladó kötelezendő, hogy azon okiratról a vevő részére pontos másolatot szolgáltatson ki. Ezt czéllozza a törvényjavaslat 2. §-a.

A 3. §. intézkedésére azon okból van szükség, mert a részletügyletről igen gyakran törvényes kellékekkel bíró rendes okirat nem állíttatik ki; hanem a felek megelégednek – nem ritkán csakis írónnal írt – rövid feljegyzésekkel, kelet, aláírás stb. nélkül. Magánjogi törvényeink, illetve perrendtartásunk pedig szorosan meghatározzák azon kellékeket, a melyek mellett valamely okirat teljes vagy más bizonyítékkal kiegészítendő részleges bizonyító erővel bír. Hozzá még a részletüzleti speculánsoknak rendes törekvésük szokott lenni, a maguk részére a vevőtől teljes bizonyító erejű okiratokat beszerezni, saját maguk ellen azonban a vevő kezébe minél fogyatékosabb bizonyítékokat adni. Czélszerűnek látszik tehát az 1883: XXV. t.-cz. 15. §-ának, mint analog intézkedésnek megfelelőleg is, a bizonyítékok szabad mérlegelését az eljáró bíróságra hagyni.

A 4. §. a házaló kereskedőket eltiltja ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásától, illetve ilyen eladásoknak a közvetítésétől, valamint másoknak ily ügyletek kötésére való felszólíthatásától. A házalás szabályozására nézve az 1852. szeptember 4-ki pátenzenben foglalt s hazánkban tényleg még jelenleg is alkalmazott szabályok a házalókat közrendészeti, közegészségügyi, közkerkölsiségi stb. tekinteteből különben is igen sokféle árucikkre nézve eltiltják a kereskedéstől. Annyival inkább megtiltandó nekik tehát a részletügyletek kötése és közvetítése, a melylyel, foglalkozásuk természeténél fogva, a vevő hátrányára oly könnyen visszaélhetnek, a felelősség alul pedig magukat kivonhatják.

Az 5. §. vonatkozik azon esetekre, amidőn vagy maga az eladó üzletember, vagy pedig kereskedelmi meghatalmazottja, utazója vagy akár ügynöke egyik községből a másikba jár, felszólítva másokat részletfizetés melletti vételre. Ezek a túlbuzgó, mézes-mázos beszédű utazók, ügynökök stb. addig-addig dicsérgetik portékáikat, látszólag oly rendkívül kedvező feltételek mellett kínálgatják részletfizetésre azokat, hogy igen gyakran oly egyének is, a kiknek a kínálgatott portéka se üzleti körükbe nem tartozik,

se pedig gazdasági szükségletüknek éppen nem felel meg, végre is rávétetni engedik magukat a részletfizetés melletti vételre, – s aztán utóbb a szerződési feltételeknek megfelelni nem bírván, a nyakukba sózott s rájuk nézve gyakran teljesen haszonvehetetlen, aránytalanul drága, selejtes portékák miatt nem ritkán vagyoniilag tönkre is mennek; holott az utazónak vagy ügynöknek az ígérgetései, mézes-mázos beszédei nélkül tán soha eszközágába se jutott volna azokat a portékákat megrendelni. Az ily és hasonló visszaéléseknek, illetve bajoknak akarja elejét venni a törvényjavaslat 5. §-a.

A 6. §. a törvény 2., 4. és 5. §-ai rendelkezéseinek az áthágóira szabja ki a büntetést. Az illetékes fórum e tekintetben az iparhatóság és pedig a házalókra nézve is, mivel a fenállott földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi ministeriumnak 1870. évi július 17-kén 11357. sz. alatt kelt rendelete a házalóknak nem jövedéki kihágást tartalmazó büntetendő cselekvényei elbírálására az iparhatóságot jelölte ki illetékes fórumul.

A 7. §. az 1883. évi XXV. törvénycikkben az uzsora vétségére vonatkozólag megállapított büntető határozmányokkal analog intézkedéseket foglal magában. S tényleg egyenlő tekintet alá is esik, a másoknak az elfajult részletüzlet útján való kizsákmányolása az uzsora útján való kizsákmányolással; s azért ereszben szintoly szigorú törvényes intézkedésekre van szükség, mint a melyek az uzsora ellen már meghozattak, és pedig annyival is inkább, mert az uzsoráskodás az 1883. évi uzsoratörvény által némi korlátok között tartatván, az uzsorás speculate napjainkban teljes erővel a közönségnek a jelenleg még szabályozatlan részletügylet útján való kizsákmányolására vetette magát. A tőke visszaéléseinek ezen új, busásan jövedelmező terét tehát az azt ellepett kalózkotól a törvényhozásnak szinte megtisztítania kell.

A legnagyobb visszaélések azonban a részletfizetés melletti eladások körül a váltó intézményének a felhasználásával történnek. Igen gyakran megesis ugyanis, hogy az eladó, azonkívül, hogy a részletügyletnek a megkötése útján követelését a vevőn polgári perúton úgyis megvehetné, követelésének a fedezetéül még váltót is állíttat ki a vevővel a vételárról, illetve csakis elfogadmányt vesz

tőle, s aztán a váltó egyéb tartalmát kénye-kedve szerint kitölti s beperli, daczára annak, hogy a vevő a részleteket pontosan fizeti. Lehet, hogy az eladó a váltót tovább adta, s így a vevőt egy előtte teljesen ismeretlen harmadik váltóbirtokos perli, a kivel szemben a részletügylet s ennek körülményei, mint nem »a váltójogból eredő« kifogások vagy oly kifogások, »a melyek őt a mindenkori felperes ellen közvetlenül« nem »illetik«, – a váltótörvény 92. §-a értelmében nem érvényesíthetők. De ha az eladó maga perli is a váltót, a váltóadás vevő, fennálló váltóeljárási szabályaink mellett, csakis kivételes ritka esetekben levén képes bebizonyítani azt, hogy a váltó csakis részletfizetési kötelezettségének a biztosítására kiállított fedezeti váltót képez, a következők a most jelzett mindkét esetben az, hogy az eladó a részleteket különben pontosan fizető vevőn, a részleteladási szerződés határozmányainak ellenére a váltó értékét a per- és végrehajtási költségekkel együtt megveszi, sőt felülrá nem ritkán a részletügylet alapján a hátralékos rátákat polgári per útján is behajtja a vevőn.

A törvényhozás feladata levén az ily kizsákmányolási üzelmeknek elejét venni, evégből szükséges, hogy a részletfizetés mellett való eladásból származó követelésének a biztosítására, az eladó a vevő által vagy ennek hozzátartozói által váltót különbeni érzékeny büntetés terhe alatt, ne állíttathasson ki.

A törvényjavaslat 9. §-a az 1883. évi XXV. t.-cz. 7. és 15. §-ai intézkedéseivel analog módon rendelkezik.

A jelen törvényjavaslat célja lévén a közönségnek nemkereskedő köreit a részletüzlet útján való kizsákmányolás elől lehetőleg megóvni, annak 1., 2., 3., 7., 8. és 9. §-ai a kereskedelmi ügyletekre, illetve azon ügyletekre nézve, melyek a vevő részéről az 1875. évi XXXVI. t.-cz. 258. s köv. §-ai értelmében kereskedelmi ügyletet képeznek, a jelen törvényjavaslat 10. §-a értelmében alkalmazást nem nyernek; nehogy ellenesetben a kereskedelem jogosult érdekei csorbát szenvedjenek. E tekintetek azonban nem forognak fen a jelen törvényjavaslat 4, 5. és 6. §-ainak az eseteiben, a mely §-oknak az intézkedései éppen a hazai kereskedelem érdekében kell, hogy a kereskedőknek egymás közötti viszonylataiban is alkalmazást nyerjenek.

Noha az 1883. évi XXXI. törvénycikk a közforgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetés mellett való eladását sok tekintetben már szabályozta és ezzel számos visszaélésnek az útját bevágta; mindazonáltal az e törvény meghozatala óta szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ama törvény a közönséget a kizsákmányolás elől és pedig éppen a legsúlyosabb esetekben kellőleg nem védi meg, különösen a rövid hat hónapi elévülés miatt. Ez okból szükséges, hogy a jelen törvényjavaslat-tal contemplait törvény a közforgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetés mellett való eladása eseteire is alkalmazást nyerjen, azonban csakis annyiban, amennyiben annak határozmányai az 1883: XXXI. t.-cikkben foglalt speciális törvény határozmányaival ellentétben nem állanak. S ezen elvet mondja ki a jelen törvényjavaslat 11. §-a.

Végül a 12. §. a törvény végrehajtására vonatkozó intézkedést tartalmazza.

Ezek után a jelen törvényjavaslatot a t. képviselőháznak elfogadásra ajánlom.

Budapesten, 1890. évi májushó 27-én.

*Istóczy Győző s. k.,
képviselő.*

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizennyolczadik kötet,
354. s köv. 1.

**384. országos ülés, 1900. májushó 30-kán, pénteken,
Péchy Tamás elnöklete alatt.**

Elnök: ... A hétfői ülésen Istóczy képviselő úr fogja indokolni az általa beadott törvényjavaslatot, mely az ingó vagyon eladása körül követendő eljárásról szól. . . .

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizennyolczadik kötet,
378. s köv. 1.

385. országos ülés, 1890. évi májushó 31-kén, szombaton, Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Napirend megállapítása .....

Elnök: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) A mai napra még egy interpellate is van bejelentve. . . . Mielőtt azonban az interpellációt meghallgatnók, czélszerű lesz a hétfői ülés napirendjét megállapítani. (*Halljuk! Halljuk!*) Méltóztatik tudni, hogy a hétfői ülés első tárgyául azon törvényjavaslatnak indokolása volt kitűzve, a melyet Istóczy Győző képviselő úr nyújtott be (*Halljuk! Halljuk!*) az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában. Istóczy Győző úr azonban, tekintettel arra, hogy ebből a törvényjavaslatból a tanácskozások mostani stádiuma mellett, semmi körülmények között nem lehetne törvény, és tekintettel arra, hogy ez irányban ipari téren országszerte különben is bizonyos mozgalom indult meg, kijelentette, hogy csak a nyári szünetek után szándékozik indokolni javaslatát a képviselőházban. (*Helyeslés.*) Azt hiszem tehát, a t. ház méltóztatik beleegyezni abba, hogy ez a napirendről azzal vétessék le, hogy annak indokolása a nyári szünetek után az elnök által teendő előterjesztés alapján történjék. (*Helyeslés.*)

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenkilenczedik kötet,
46. s köv. 1.

397. országos ülés, 1890. évi október 30-kán, csütörtökön, Bokros Elek elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Istóczy Győző indokolása az ingók eladására vonatkozó törvényjavaslata tárgyában .....

Elnök: . . . Következik a napirend, és pedig Istóczy Győző képviselő úr által »az ingó dolgok részletfizetés mellett való eladásának szabályozása tárgyában« benyújtott törvényjavaslatnak az indítványozó úr által való indokolása.

Istóczy Győző: T. ház! Az általam még folyó évi májushó 27-kén beterjesztett ezen törvényjavaslat azon visszaéléseknek akarja elejét venni, a melyek ingó dolgok, mint pl. házibútorok, órák, varrógépek, gazdasági gépek stb. részletfizetés mellett való eladása körül napjainkban igen elterjedve vannak. Sok üzletember, ki selejtes portékáira nem talál vevőt, azzal csalja lépre az embereket, hogy portékáit részletfizetés mellett adja el, a mely látzólag igen kedvező részletfizetési kedvezmény sokakat oly nagy megrendelésekre is bír, a melyek gyakran a vevőknek vagyoni romlását is idézik elő, mert a részletek nem pontos fizetése esetében az eladó a szokásos kikötés szerint a részletfizetési kedvezményt megszüntnek tekintvén, beperli az összes hátralékos rátákat, és ekkép a csak bizonyos időközökben kisebb részletek fizetésére képes vevő a legnyomasztóbb körülmények közé kerül, és gyakran egész vagyonkája is belevész ezen vételi ügyletbe; sőt megtörténik sokszor az, hogy szintén a kikötés értelmében a vevő az esetben, ha a részleteket pontosan nem fizeti, nemcsak a részletfizetési kedvezményt, hanem a már fizetett részleteket is elveszti s az eladó beperli az

egész vételárt, a melyet a vevőnek meg kell fizetnie, daczára annak, hogy a vételár nagy részét befizette.

Gyakori eset az is, hogy az eladó váltót állíttat ki magának a vételárról, a melyet azután, tekintet nélkül arra, hogy a vevő fizeti-e pontosan a rátákat, beperel. Ezen váltó ellenében, főleg ha az tovább forgattatott, váltójogunk erészbeni intézkedései értelmében hiába hivatkozik a vevő arra, hogy hiszen ő a váltót csak a részletfizetési kötelezettség biztosítására írta alá: elverik rajta a port és meg kell fizetnie a váltó értékét, a sok per és végrehajtási költséggel együtt; sőt a vevő még szerencsésnek mondhatja magát, ha az eladó a részleteladási ügylet alapján polgári perúton is meg nem perli, és meg nem veszi rajta a vételárt másod ízben is. Hozzájárul mindezekhez még az is, hogy az ily részleteladási ügyletekkel iparszerűleg foglalkozó üzletemberek a részleteladási üzletek közvetítésére ügynököket, házalókat is alkalmaznak. Ezek az ügynökök aztán bebarangolják a vidéket, a falvakat, és ott fűtől-fához addig dicsérgetik megbízóik portékáit, látszólag oly rendkívül kedvező részletfizetési feltételek mellett kínálják azokat, hogy sokszor még olyanok is, a kiknek a kínálgatott portéka üzleti körükbe nem tartozik, sőt általában gazdasági szükségleteiknek meg sem felel, az ügynökök mézes-mázos beszédeire végre ráállanak a részletfizetés melletti vételre, mire aztán oly selejtes portékát sóznak a nyakukba, a mely még tizedrészét sem éri meg annak a vételárnak, a melyért megvásárolták, de a mely vételárt meg kell nekik rátánként fizetni, mert különben perúton megveszik rajtuk azt. Beperlik pedig az ily szerencsétlen vidéki vevőt például Budapesten, ahová aztán például a szombathelyi vagy máramaros-szigeti vevőnek fel kell utaznia a tárgyalásra, s itt Budapesten ügyvédet fogadnia, hacsak nem akarja magát elmakacsoltatni.

Az ilyféle, napjainkban már szerfelett elharapódzott visszaéléseknek akarja elejét venni az általam beterjesztett törvényjavaslat.

Orvoslási módokul pedig azt ajánlja, hogy a hozandó törvényben mondassék ki az, hogy az ily részletfizetés melletti eladásoknál az eladó nemszavatolásának a kikötése joghatály nélküli; hogy a vett tárgyon észlelt hiányok-

nak a szavatossági igény fentartása céljából az eladóval való azonnali közlése nem szükséges; hogy az észlelt hiányokra alapított kifogás az ügylet lebonyolításáig a vevőt mindig megilleti; hogy a szavatossági igényről való lemondás joghatály nélküli, és hogy szinte nem bír joghatálylyal még azon kikötés sem, hogy a vevő, ha a rátákat pontosan nem fizetné, a már kifizetett részletek, beszámítás nélkül, az eladó javára esnek. Hogyha pedig a részletfizetés mellett kötött adás-vevési ügyletről okirat állíttatik ki, köteles az eladó a vevőnek ezen okiratról másolatot kiadni; per esetén pedig az ily okirat bizonyító erejének a mértéke a bíró szabad mérlegelésének a tárgyát képezi. Úgyszintén eltiltatnak a házalók a részletfizetés mellett eladás közvetítésétől, valamint másoknak az ily ügyletek kötésére való felszólításától. A megrendeléseknek egyik helyről a másokra való szorgalmazása esetében pedig az ily ügyletek kötésére való felszólítás, valamint ezen ügyleteknek kötése, csakis olynemű ingó dolgokra vonatkozhatik, a melyek a vevőnek üzleti körébe tartoznak, vagy általában gazdasági szükségletének megfelelnek. A törvényjavaslat szerint a hozandó törvényben mondassák ki az, hogy ezen utóbbi rendelkezéseknek áthágása iparrendészeti kihágásnak tekintetik, a mely 100 frtig terjedhető és behajthatlanság esetén elzárásra átváltoztatandó pénzbüntetéssel büntetendő. A ki pedig ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásánál a vevő könnyelműségét, értelembeli fogyatkozásait, vagy tapasztalatlanságát kizsákmányolja az által, hogy őt olyan megrendelésekre bírja rá, a melyek a vevő gazdasági viszonyainak nyilvánvalólag meg nem felelnek, vagy pedig önmagának, vagy harmadik személynek oly viszonsgáltatásokat ígértet, köttet ki, vagy adat, a mely viszonsgáltatások az eladott ingó dolognak az értékét mértéken felül túlhaladják, amennyiben ily ügyletek kötésével üzletszerűleg foglalkozik, vétséget követ el, a mely egy hónaptól hat hónapig terjedhető fogházzal és 100 frttól 2000 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ugyanezen büntetés érje azokat is, a kik ingó dolgoknak részletfizetés mellett való eladásából származó követeléseiknek biztosítására a vevő által, vagy ennek hozzátartozói által váltót állíttatnak ki.

Mindezen rendelkezések azonban csakis a nem-kereskedő s így az üzleti dolgokban kevésbé jártas nagy közönségnek a védelmére vannak szánva; mert azon esetekben, melyekben az ügylet a vevő részéről kereskedelmi ügyletet képez, az ezen törvényjavaslat által contemplalt törvénynek csakis azon rendelkezései alkalmazandók, a melyek szerint házalókat ily ügyletek közvetítésére alkalmazni nem szabad és megrendeléseknek egyik helyről a másikra való szorgalmazása esetében az ily ügyletek kötése csakis olynemű dolgokra vonatkozhatik, melyek a vevő üzleti körébe tartoznak, vagy általában gazdasági szükségletének megfelelnek.

Ezen intézkedéseken kívül a törvényjavaslat egyéb intézkedései a kereskedőkre nem nyernek alkalmazást.

Az általam benyújtott ezen törvényjavaslat továbbá a közforgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetés melletti eladásáról szóló 1883. évi XXXI. t.-cz. módosítását is czélozza, amennyiben kimondja, hogy az ezen törvényjavaslat folytán hozandó törvény a részletiv-ügyletekre is alkalmaztatik, de csak annyiban, amennyiben ennek rendelkezései az 1883. évi XXXI. t.-cz. határozmányai-val ellentétben nem állanak. Vagyis a jelen törvényjavaslat szigorúbb eljárást akar alkalmaztatni a részletiv-ügyletekkel szemben is. Hogy pedig ez mennyire indokolt, bizonyítják azt egyebek közt egy fővárosi bankháznak csak a folyó hóban napfényre került bűnös üzelméi is, amely bankház, daczára az 1883. évi XXXI. t.-cz.-nek, száz meg száz szegény embert fosztott meg keservesen összekuporgatott filléreitől. Ennek az ügynek most üti a bíróság a nyomát; nagy kérdés azonban, hogy a megkárosított szegény emberek hozzájuthatnak-e majd pénzeikhez, azért, mert a bankár ellen folyik a bűnvizsgálat.

Az ilyen visszaéléseknek és üzelmeknek megelőzése a törvényhozónak a hivatása és teendője, s ezért ezen most általam felemlített ráta-szédelgési eset is eléggé indokolja annak a szükségét, hogy a közforgalom tárgyát képező értékpapírok részletfizetés melletti eladását szabályozó 1883. évi XXXI. t. ez. okvetlenül és pedig mielőbb módosíttassék oly irányban, hogy annak intézkedései szigoríttassanak.

Ezen okokból kérem a t. képviselőházat, méltóztassék

az általam benyújtott törvényjavaslatnak tárgyalás alá vételét elhatározni.

Baross Gábor kereskedelemügyi minister: T. képviselőház! *(Halljuk! Halljuk!)* Bátor leszek előadni az igazságügyminister úrral egyetértőleg és a kormány nevében azon indokokat, a melyek alapján kérni szándékozom a t. házat, hogy Istóczy Győző t. képviselőtársunk által benyújtott ezen indítványt tárgyalás alá venni ne méltóztassék. *(Halljuk! Halljuk!)*

T. ház! A részletfizetés melletti ügyletek kötése, bármi mondassék is, fontossággal bír és sok előnnyel is jár éppen a szegényebb polgárookra, amennyiben az lehetővé teszi nekik, hogy a keresetükhöz szükséges eszközöket részletfizetés mellett vásárolhassák meg és azokat fenntartásukhoz felhasználhassák. De nem szenved kétséget az sem, hogy számos visszaélés merül fel ezen részletügyleteknél, a mely bajoknak elejét venni a kormány feladatának ismeri. Csak az a kérdés t. ház, hogy mily intézkedések vezethetnek ez irányban célhoz. *(Halljuk! Halljuk!)* Legyen szabad tehát t. képviselőtársam indítványát azon szempontból bírálnom meg, váljon az általa javaslatba hozott módok megnyugvással elfogadhatók-e a kívánt cél elérése végett.

Az indítvány több rendelkezést tartalmaz, a melyek ipari és jogi szempontból megbírálandók. Így a 4. és 6. szakasz a házalókra vonatkozó intézkedéseket tartalmaz.

T. ház! Kétséget nem szenved, hogy az itt vázolt visszaéléseket főleg a vándoripar és a házalás útján az utazó ügynökök szokták elkövetni, és hogyha és amennyiben ezek visszaéléseinek akarunk gátat vetni, ez irányban a házalásról és a vándoriparról szóló törvényben kell majd intézkednünk. *(Helyeslés jobbfelől.)*

Bátor vagyok a t. házat most aziránt tájékoztatni, hogy a házalásról és vándoriparról szóló törvényjavaslat az előkészítés igen előrehaladott stádiumában van, és hogy annak 16. szakasza szerint magam is azt contemplálom, hogy a házaló kereskedés alkalmával részletfizetésekre árukat kínálni vagy eladni tilos legyen. És e tilalom megszegésére ugyanezen javaslat igen szigorú büntető határozmányokat tartalmaz. *(Helyeslés.)* Tekintettel azonban arra, hogy a házalás és a vándoripar kérdéseiben a magyar

kormánynak más kormányval is kell előzőleg érintkezésbe lépni, és hogy e tárgyalások ez idő szerint folyamatban vannak, csak azt jelenthetem, hogy e törvényjavaslatot remélhetőleg a jelen ülés alatt a t. ház elé fogom terjeszteni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

A képviselő úr javaslatának 5-ik szakasza ezt mondja: »Megrendeléseknek egyik helyről a másikra való szorgalmazása esetében, az ily ügyletek kötésére való felszólítás, valamint ezen ügyleteknek a kötése csakis olynemű ingó dolgokra vonatkozhatik, a melyek a vevőnek üzleti körébe tartoznak vagy általában az ingó dolog vevője gazdasági szükségletének megfelelnek.«

T. ház! E szakaszt és e dispositiókat én a magam részéről sem helyeseknek, sem elegendőknek nem tartom. Előrebocsátom, hogy ez homlokegyenest ellenkezik az 1884: XVII. t.-cz. 50. §-ával, mely az iparosokra nézve következőket tartalmazza: »Minden iparosnak joga van úgy saját, mint mások készítményeit nemcsak lakhelyén, hanem azon kívül is az ország bármely helyén tartott országos vásárokon, akár személyesen akár megbízott által eladni; továbbá jogában áll azokra bárhol és bármikor minták előmutatásával is megrendeléseket gyűjteni, vagy gyűjtetni, megrendelt munkát teljesíteni, vagy munkásai által teljesíttetni.« *)

A javaslat tehát, t. ház, mely kivételt ez irányban nem tesz, módosítását czélozná az 1884: XVII. t.-cz.-nek éppen az iparosok javára eső bizonyos rendelkezéseinek; minthogy azonban maguk a kereskedelmi s iparkamarák is kérik e törvényes rendelkezésnek bizonyos irányban való módosítását, a magam részéről ugyancsak a házalásról és a vándoriparról szóló törvényjavaslatban erre vonatkozó s viszonyainknak megfelelő intézkedéseket fel fogok venni. (*Helyeslés.*) Csakhogy ezt nem oly határozatlan alakban kívánom tenni, amint azt a t. képviselő úr mondja; mert az áruhatásnak egyik kritériuma az volna, hogy azok a vevő gazdasági szükségleteinek megfelelnek. Ezen gazdasági szükségletek megállapítása s meghatározása minden külön egyéni viszonylatban nehéz feladat

*) L. »az 188é. évi XVII. törvényzikk 50. §-ának a megrendelések gyűjtésére vonatkozó rendelkezései módosításáról« szóló 1900. évi XXV. törvényzikket – A kiadó

s a controversiáknak és pereskedéseknek bő forrását képezhetné; sőt amennyiben e határozmány a törvény értelmében sanctióra tarthat számot, még büntető eljárás tárgya lehet oly esetben is, midőn gazdasági szükséglet valóban fenáll, és viszont elmaradna oly esetben, mikor ily gazdasági szükségletről szó sem lehet.

A kérdést tehát ily általánosságban oly törvénynyel megoldani akarni, a mely szigorú sanctiót tartalmaz, a czélnak nem volna megfelelő. De ismétlem, ez irányban a kamarák és a szakkörök meghallgatásával az általam előterjesztendő törvényjavaslatban intézkedéseket fogok javaslatba hozni, melyek viszonyainknak teljes mértékben fognak megfelelni. *(Helyeslés.)*

De a t. képviselő úr javaslatának 11. §-a is olyan, a mely ellen alapos kifogást lehet tenni. A 11. §. ugyanis így szól: »A közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak részletfizetés mellett való eladása eseteire a jelen törvény határozmányai csakis annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben ezek a részletügyletről szóló 1883. évi XXXI. t.-cz. határozmányaival ellentétben nem állanak.« Én igen behatóan összehasonlítottam e szakaszt az 1883. évi XXXI. t.-cz. dispositióival és azon következtetésre jutottam, hogy a bíró a legnagyobb zavarban volna, ha pontosan meg akarná vonni azon határt, melyről itt szó van. Az 1883. évi XXXI. törvényczikk így alkalmilag nem módosítható.

A t. képviselő úr említette, hogy e törvényczikk módosítandó lesz. Lehet, a tanulmányozások aziránt folyamatban vannak, és ha eredményük azt fogja mutatni, hogy e törvényczikk határozmányai szigorítandók, a kormány eziránt javaslatot fog előterjeszteni,

De arra reá nem állhat a kormány, hogy egy magában véve organicus törvény ily általános kifejezésekkel érintessék, esetleg egyes dispositiói érvényen kívül helyzettessenek. *(Helyeslés.)* Ha kell, módosítsuk a törvényt, de csakis kellőleg előkészített külön törvény útján. *(Helyeslés.)*

Ezeket voltam bátor előadni ipari szempontból; most még bátor vagyok röviden kitérni egy jogi természetű kérdésre. *(Halljuk!)* Nem bocsátkozom a törvényjavaslat jogi természetű dispositióinak részletes fejtegetésébe. Az első szakasz azt mondja: »Úgyszinte nem bír joghatály-

lyal azon kikötés sem, hogy, ha a vevő a részleteket pontosan nem fizetné, az addig fizetett részletek, beszámítás nélkül, az eladó javára esnek.«

T. ház! Azt hiszem, ez ismét sok esetben a vevőnek adna indokolatlan előnyt. Ehelyett a kormány sokkal helyesebbnek tartja az 1883. évi XXXI. t.-cz 9. §-át, a.mely azt mondja, hogy, ha az eladott tárgy, például az illető értékpapír eladatik, a bejött vételárból az eladó megtartja az őt illető részt, a különbözetet pedig a vevő visszakapja.

Olyan általános dispositiónak törvénybe foglalását, mely aztán más irányban volna igazságtalan, a legnagyobb óvatossággal kerülni kell. Azért én a törvényjavaslat dispositióját ily alakban elfogadhatónak nem tartom. *(Általános helyeslés.)*

Ezek után a következő conclusióra jutok: A kormány a maga részéről is elismeri, hogy a t. képviselőtársam javaslatának tárgyát képező visszaélések tényleg fenforognak, és hogy azoknak elejét kell venni. A kormány elejét fogja venni azon törvényjavaslat kapcsán, melyet a vándoriparról és a házalásról előterjeszteni szerencsénk lesz. Egyúttal az igazságügyminister úrral egyetértőleg bátor vagyok kijelenteni, hogy amennyiben az általam már érintett tanulmányok során kitűnnék az, hogy az 1883. évi XXXI. törvénycikken túlmenőleg intézkedni kell, akár e törvénycikk módosítása által, akár másként: eziránt az igazságügyminister úr a kellő időben fogja a javaslatait a törvényhozás elé terjeszteni.

Kérem, méltóztassék e fontos ügyben az iniciatívát a kormánynak átengedni, *(Helyeslés.)* méltóztassék lehetővé tenni, hogy a kormány ezt kellő tanulmány alapján tegye. Mert amint igaz, hogy a visszaéléseket meg kell szüntetni, épügy igaz az is, hogy nagyon óvatosan kell eljárjunk, nehogy éppen a hazai iparra való szempontból más irányban sérelmes határozatokat hozzunk s éppen azt a célt kockáztassuk, melyet elérni óhajtunk. *(Helyeslés.)*

Ezek után kérem a t. házat, hogy indokaimat méltányolva, Istóczy Győző képviselő úr törvényjavaslatát további tárgyalás alapjául elfogadni ne méltóztassék. *(Általános helyeslés.)*

Istóczy Győző: T. ház! Megnyugvással hallottam . . .

Elnök: Kénytelen vagyok a t. képviselő urat arra figyelmeztetni, hogy a házszabályok értelmében másodszori felszólalásra joga nincs; kivévn, ha a képviselő úr a ház engedélyét erre kikéri és a t. ház ebbe beleegyezik. *(Halljuk! Halljuk!)*

Istóczy Győző: Ha a t ház a másodszori felszólalást megengedni méltóztatik, bátor leszek válaszolni a t. kereskedelemügyi minister úr nyilatkozatára. *(Halljuk: Halljuk!)*

Megnyugvással hallottam a t. kereskedelemügyi minister úrtól azt a kijelentést, hogy a kormánynak is van tudomása azon visszaélésekről, a melyek megszüntetését az általam beterveztett törvényjavaslat czélozza. Megnyugvással vettem tudomásul azt is, hogy a t. kormány meg fogja tenni a kellő intézkedéseket, és törvényjavaslatokat szándékozik kidolgozni arra nézve, hogy ezen visszaélesek megszüntetessenek; nevezetesen, hogy a házaló ipar szabályozásáról szóló törvényjavaslatban a házalóknak a részletfizetési ügyletek körüli közvetítését is el fogja tiltani, és hogy ugyanez fog állani a vándoriparra nézve is. Örvendetes tudomásul veszem azt is, hogy a t. kormány a részletügy szabályozását is célba vette, és ereszben törvényjavaslatot szándékozik beterveztem.

Mindazonáltal kénytelen vagyok kijelenteni, hogy én nem tartom fölöslegesnek azt, hogy a t. ház ezen törvényjavaslat tárgyalás alá vételét elhatározza; mert hisz a t. kormánynak előterjesztései sem szoktak minden változtatás nélkül keresztülmenni, hanem azokon a bizottságokban és a házban gyakran igen nevezetes változások, toldások és kihagyások történnek. Az én törvényjavaslatom sem igényel más sorsot, mint a t. kormány előterjesztései. Én szívesen belenyugszom abba, hogy a czélnak megfelelő módosítások történjenek rajta. De miután a t. kereskedelemügyi minister úr kijelentette, hogy egyetért a törvényjavaslat célzatával és általános tendenciájával, nem látom szükségét annak, hogy miért kellene ezen törvényjavaslat tárgyalását a limine visszautasítani. Hisz a kilátásba helyezett intézkedések csakis egy részét merítik ki annak, a mit ezen törvényjavaslat rendezni akar. A törvényjavaslat azon részére nézve, hogy általában rendeztessék a részleteladási üzlet az ingó dolgokra nézve,

nem értve ide a közforgalom tárgyát képező értékpapírokat, csak azon vague kijelentést hallottam a t. kereskedelemügyi minister úrtól, hogy az igazságügyi minister úr, majd ha szükségét látja az ily intézkedésnek, annak idején gondoskodni fog arról, hogy ez is orvosolva legyen. Ilyen ad graecas calendas való elhalasztásba nem egyezhetem bele, mert érzésem nemcsak a házalók által követetnek el visszaélések és a vándoripar útján, hanem helyben levő üzletemberek által is. S ezen visszaéléseknek meggátlására nézve semmiféle biztosítást nem nyertünk a t. kereskedelemügyi minister úrtól.

Ha a t. ház kegyes lesz megengedni, ezen alkalomból némelyeket bátor leszek elmondani a képviselők kezdeményezési jogára nézve. (*Mozgás. Halljuk! Halljuk!*)

Én, t. ház, általában véve nem tartom helyes eljárásnak azt, hogy a t. kormány, a képviselők, főleg pedig az ellenzéki képviselők által benyújtott törvényjavaslatokkal szemben már a limine oly elutasító magatartást követ. Mi népképviselők mindnyájan azért vagyunk ide küldve, hogy az ország és a nemzet bajait legjobb erőnkhez és tehetségünköz képest orvosoljuk és annak javát előmozdítani törekedjünk, és pedig nemcsak a kormány eljárásával szemben gyakorolt meddő kritika útján, hanem pozitív irányú tevékenységgel is, a mely pozitív irányú tevékenység éppen a képviselők által beadott indítványokban, törvényjavaslatokban nyer kifejezést.

Miért akadályoz bennünket a t. kormány ezen népképviselői köteleességünknek a teljesítésében? Hiszen, legalább a legutóbb lefolyt másfél évtized alatt nem volt eset arra, hogy ellenzéki képviselő által beterjesztett törvényjavaslatot a t. kormány és többsége elfogadott volna, sőt azokat, egy-két esetnek a kivételével, még csak tárgyalás alá venni se engedte. Igaz, hogy szerfelett kevés törvényjavaslatot is nyújtanak be nálunk a képviselők. Minden ülészakban egy, legfőlebb kettő nyújtatik be. Ennek pedig a legfőbb oka abban rejlik, hogy az ellenzéki képviselők jól tudják, hogy legyen bár törvényjavaslataikban Salamon királynak a bölcsesége, a t. kormány még tárgyalás alá vétetni sem engedi azokat azért, mert ellenzéki képviselőktől származnak.

Azért aztán nálunk a képviselők megelégesznek pusztá

szónoklatoknak a tartásával. E szónoklatok ugyan szintén adnak munkát a képviselőknek, különösen ha figyelmes meghallgatásra igényt tartanak; de én azt mondom, hogy könnyebb itt e házban tíz dictiót tartani, mint egy jól szerkesztett törvényjavaslatot kidolgozni. (*Igaz! Úgy van! jobbfelől.*)

A képviselők pozitív irányú tevékenységét rendszeresen megszübbasztó ezen parlamenti praxis csakis nálunk Magyarországon van meg; más országok parlamentjeiben jobban respectálják a képviselők indítványozási jogát.

Franciaországban például a képviselők által benyújtott törvényjavaslatok nem utasíttatnak vissza a limine a kormány által, hanem benyújtásuk alkalmával az úgynevezett parlamenti kezdeményezési bizottsághoz, commission d'initiative parlementaire-hez utaltatnak; ez a törvényjavaslatokat tárgyalás alá veszi, s csak ezen tárgyalás után kerülnek azok a ház plénuma elé, hol azután a kormány nyilatkozatának meghallgatása után a ház határoz afelett, váljon azok tárgyalás alá vétessenek-e vagy sem?

De a képviselői indítványozási jog ezen respectálásának meg is van Franciaországban a maga eredménye, a mely abban nyilvánul, hogy a francia parlamentben a képviselők ülésenkint legalább is annyi, sőt gyakran több törvényjavaslatot nyújtanak be, mint maga a kormány.

A t. ház engedelmével bátor leszek ezen állításomat néhány adattal is igazolni. (*Halljuk!*)

Ugyanis a francia képviselőháznak például az 1889. november 19-ikétől december 3-ikáig terjedő két hét alatt tartott ülései közül hat ülésben beterjesztett törvényjavaslat, és pedig; a nov. 19-ki ülésben a kormány részéről beadatott 30 törvényjavaslat, a képviselők részéről 36; a nov. 21-ki ülésben beadatott a kormány részéről 7, a képviselők részéről szintén 7; a nov. 23-ki ülésben a kormány részéről 1, a képviselők részéről 4?; a nov. 28-ki ülésben a kormány részéről 7, a képviselők részéről 8; a decz. 2-ki ülésben a kormány részéről 1, a képviselők részéről 6, s a decz. 3-ki ülésben a kormány részéről 5 s a képviselők részéről 6 törvényjavaslat terjesztett be.

Beterjesztett tehát a francia képviselőházban

a mondott két hét alatt tartott 6 ülésben – mert több ülés is tartatott, – a kormány részéről összesen 51 törvényjavaslat, a képviselők részéről 67 törvényjavaslat. Nálunk Magyarországon természetesen ilyesmi nem történik; sőt, ha valamelyik képviselő neki áll, és napokon, sőt heteken át gyűjti az adatokat egy általa elkészítendő törvényjavaslathoz, és a törvényjavaslatot elkészítve azt a képviselőházban beterjeszti, mindenki nagyot néz, hogy micsoda természetellenes dolgot mívelt az illető. Pedig hát a képviselői állásból kifolyólag nálunk is az lenne a természetes állapot, hogy a képviselők minél sűrűbben terjesztenének be törvényjavaslatokat, és ne elégednének meg pusztán a szónoklatokkal. De, hogy ez a természetes parlamenti állapot Magyarországon is beállhasson, arra nézve szükséges, hogy a t. kormány jobban respectálja a képviselők initiálási jogát. Ne utasítson a t. kormány a limine vissza minden, ellenzéki részről származó indítványt, csak azért, mert az ellenzék részéről jött; ne azt nézze, hogy ki az indítványozó, hanem azt, hogy mit indítványoz.

Igaz, a mi házszabályaink nem ismernek parlamenti kezdeményezési bizottságot úgy, mint azt a francia parlament házszabályai ismerik, a mely kezdeményezési bizottság az ilyen törvényjavaslatokat előzetes tárgyalás alá veszi; de ott vannak az osztályok. Mire valók ezek? Ezek a házszabályokban benne vannak; azonban hogy mi a céljuk, mi a teendőjük, arra e házban már csak az öreg képviselők emlékeznek. A legközelebb elmúlt korszak az osztályokat végkép kihozta a divatból. Minden ülészak kezdetén a képviselőház két órát áldoz az osztályok ki-sorsolására, és mikor megalakultak, azontúl absolute semmit sem hallani többé róluk.

Szakítson tehát a t. kormány a közelmúltnak azon hagyományával is, mely az osztálytárgyalások divatból való kihozásával, a képviselői tevékenységre és iniciatívára oly zsibbasztólag hatott. Az osztályok működésének újra gyakorlatba hozatalára nézve célszerű lenne, ha a képviselők által beterjesztett törvényjavaslatokat az osztályok előzetesen tárgyalnák, és ekkor a t. kormánynak még mindig elég ideje lenne nyilatkozni az osztályok jelentéseinek a megtétele után aziránt, hogy beleegyeznek-e

abba, hogy azok tárgyalassanak. Ha ezen intézkedés megtörténék, meg vagyok győződve, hogy a képviselők részéről sűrűbben nyújthatnának be törvényjavaslatok, a melyek közül bizonyára legalább egy-kettőnek az ország hasznát is látná.

Ezek előterjesztése után bátor vagyok a t. képviselőházat ismételve arra kérni, hogy méltóztassék törvényjavaslatom tárgyalását elhatározni.

Baross Gábor kereskedelemügyi minister: T. ház! (*Halljuk!*) Egy-két megjegyzést mégis kell tennem azokra, a miket a t. képviselő úr előadni szíves volt.

Nekem eszemágába sem jutott bármely képviselőnek iniciálási jogát akár kétségbe vonni, akár megakadályozni akarni; de éppen azzal az erővel a melylyel a képviselő úr a maga indítványát védelmezi, védem én a magam és a kormány álláspontját, (*Úgy van!*) Két nézet áll egymással szemben, és a t. képviselőház bölcsesége fog ezen két nézet fölött határozni.

Én, t. képviselőház, a tárgyra nézve csak azt bátorodom megjegyezni, hogy felszólalásomban volt szerencsém minden fontosabb pontra kiterjeszkedni és lehető rövidséggel indokolni azt, hogy én a t. képviselő úr törvényjavaslatát gyakorlatilag helyesnek és keresztülvihetőnek nem tartom, bár a czélzatot a magam részéről sem kifogásolom. Nekem az a tervem, hogy a czélzat helyességét tekintve, a kormány oly javaslattal lépjen a t. képviselőház elé, mely a kérdésnek gyakorlatilag is helyes megoldását tartalmazza. (*Helyeslés.*) Ezért, t. ház, azt hiszem, a kormány köteleiséget teljesített a házzal szemben, és ez semmi esetre nem jelentette azt, hogy a t. képviselő urak iniciatívája bármi tekintetben érintessék. (*Helyeslés.*)

Ennélfogva tagadom azt, t. képviselőház, hogy a kormány álláspontját az irányozná, hogy éppen ellenzéki képviselő úrnak jutott eszébe törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé. Ha az a törvényjavaslat helyes és megfelelő alapokon nyugodnék, bizonyára a kormány sem tenne semmi kifogást annak tárgyalása ellen; de viszont arra meg a t. képviselő úr a képviselők iniciálási joga alapján nem fogja a kormányt kényszeríteni, hogy az ellenkezőnek bizonyítása érdekében a priori hozzájáruljon egy tör-

vényjavaslathoz, melyet a maga részéről czélszerűnek nem tart.

A t. képviselő úr a franezia kamarára hivatkozott. Én az ő statisztikai adatait nem tudom ellenőrizni; de bármiképen álljon ott a helyzet, az lehet az ottani parlamenti viszonyoknak megfelelő; kérdés azonban, hogy ugyanazon tömeges eljárás helyes volna-e a mi parlamenti viszonyaink között? És azt tartom, hogy egy kormány, mely czéltudatosan szándékozik intézni az ország ügyeit, mindig élénken fogja megbírálni, váljon mennyiben azonosítja és azonosíthatja a maga eljárását a képviselőknek soha meg nem tagadott iničiálási jogával.

Én csak egyben osztozom a t. képviselő úrral és ez az, hogy könnyebb dictiót tartani, ha kell, még a soha meg nem támadott iničiálási jog védelmére is, mint egy helyes törvényjavaslatot alkotni. (*Élénk helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A hárszabályok értelmében fel fogom tenni a kérdést: elfogadja-e a t. ház Istóczy Győző képviselő úrnak törvényjavaslatát az érdemleges tárgyalás alapjául, igen vagy nem? Meg kívánom jegyezni, hogy elfogadás esetében a törvényjavaslat mindenesetre a bizottsághoz fog utasíttatni.

Ha tehát a kérdésnek ilyen feltevésével a t. ház egyetért, (*Helyeslés*) ezennel ismétlem a kérdést: elfogadja-e a t. ház Istóczy Győző képviselő úr törvényjavaslatát az érdemleges tárgyalás alapjául, igen vagy nem? (*Igen! Nem!*)

Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak fel állani. (*Megtörténik*) A t. ház a törvényjavaslatot érdemleges tárgyalás alapjául nem fogadja el.

XXII.

Otthonmentesítés. (Homestead-exemptió.)

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Tizenkilencedik kötet,
78. s köv. 1.

399. országos ülés, 1890. évi novemberhó 5-kén, szerdán, Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Az indítvány- és interpellációskönyv felolvasása;
elnöki jelentés Istóczy Győző törvényjavaslatáról.....

Josipovich Géza jegyző: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy az indítványkönyvben a következő bejegyzés foglaltatik: »1890. november 5. Istóczy Győző: Törvényjavaslat az otthon mentesítéséről.«

Elnök: T. ház! Istóczy képviselő úr törvényjavaslatot terjesztett be indokolásával együtt az otthon mentesítéséről. E törvényjavaslatot, mely már kezeim közt van, Istóczy képviselő úr a házszabályok értelmében annak idején indokolni fogja. Minthogy azonban a törvényjavaslat és indokolása igen terjedelmes, azt hiszem, hogy legczél- szerűbb lesz a kinyomatás után tenni javaslatot aziránt, hogy a t. képviselő úr mikor indokolja a beadott törvényjavaslatot. (*Helyeslés?*)

Ennélfogva ezt határozatkép jelentem ki.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai.

Huszonnegyedik kötet. – 30. s köv. 1.
911. (627.) szám.

Törvényjavaslat az otthon mentesítéséről.

I. FEJEZET.

Az otthon terjedelme és alapításának szabályai.

1. §. Minden nagykorú vagy nagykorúnak nyilvánított magyar állampolgár és állampolgárnő, a ki mezei gazdasági célra szolgáló ingatlanságnak telekkönyvi tulajdonosa, jogosítva van ezen birtokát vagy ennek egy részét, amennyiben az húsz kataszteri holdat meg nem halad s egy és ugyanazon község határában fekszik, – a jelen törvény értelmében mentesített otthonul kijelölni.

A kijelölt ingatlanokon azonban csakis egy lakház s csakis az ezen egy lakházhoz tartozó gazdasági épületek lehetnek.

Úgyszinte nem jelölhetők ki mentesítésre oly ingatlanok sem, a melyeken valamely gyártelep, kastély vagy pusztán a fényűzés céljára szolgáló villa van építve.

2. §. Az otthon mentesítésének törvényes kedvezményét magának megszerezni kívánó telekkönyvi tulajdonos tartozik az illetékes telekkönyvi hatósághoz benyújtandó és a fennálló szabályok által a bekebelezésre megkívánt kelésekkel ellátott kérvényben szabatosan megjelölni, a telekkönyvi számok s a helyrajzi számok felsorolása valamint a térmérték kitüntetése mellett azon ingatlanokat, melyekből a mentesített otthont alkotni akarja, kérve egyúttal azt, hogy ezen ingatlanokra nézve, részére, a birtokállási lapon, a jelen törvény értelmében mentesített otthonminőség följegyeztessék.

Amennyiben egy és ugyanazon telekkönyvben fölvelt s összesen húsz kataszteri holdat meg nem haladó összes ingatlanok mentesítendő otthonul lettek kijelölve, a mentesített otthon följegyzése ezen telekkönyvben eszközöltetik.

Az esetben azonban, ha ugyanegy községbeli több telekkönyvben fölvelt telekkönyvi jószágtestek jelöltettek ki mentesítendő otthonul, a melyek azonban összevéve a hűsz kataszteri holdat meg nem haladják, akkor valamennyi többi helyrajzi számú ingatlan – az esetleg rajtuk bekeblezve vagy előjegyezve levő terhekkal együtt – azon telekkönyvbe vitetik át, a mely telekkönyvet a folyamodó erre a célra kijelöl. Ily kijelölés hiányában a telekkönyvi hatóságtól függ, melyik telekkönyvben összesíti a kijelölt ingatlanokat.

Hogyha pedig a mentesített otthon egy, hűsz kataszteri holdnál nagyobb telekkönyvi jószágtestnek csakis egy része lesz képezendő, – tartozik a folyamodó, kérvénye mellett, a telekkönyvi hatóságnál, a telekkönyvi rendeleteknek megfelelő vázrajzot bemutatni, a melynek alapján az otthonul kijelölt birtokrészlet lejegyeztetvén, a netáni terheknek mint mellékjelzálogoknak egyidejűleges átvitele mellett, a mentesítendő otthon alkatrészeiül kijelölt többi ingatlanok bejegyzésére kijelölt telekkönyvbe átvitetik, illetve, amennyiben a lejegyzett birtokrészlet egy-maga fogja a mentesített otthont képezni, részére új telekkönyv nyittatik.

Az otthonmentesítés joghatálya azon időponttól kezdődik, a mely időpontban az otthonnak a jelen §. szerinti alapítására vonatkozó szabályszerű kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett.

A hűsz kataszteri holdnál kisebb terjedelmű mentesített otthon, egyes birtokrészleteknek telekkönyvi utólagos hozzájegyeztetése által, egész a maximális hűsz kataszteri hold mennyiségig később is folyton kiegészíthető. Az ily utólag kijelölt ingatlanokra nézve azonban a törvényes mentesség csakis azon időponttól fogva veszi kezdetét, a mely időpontban a mentesítés iránti kérelmet tartalmazó szabályszerű kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett.

3. §. A mentesítendő otthonul kijelölt ingatlanok telekkönyvi tulajdonosa, az esetben, ha törvényes házasságban él, tartozik egyúttal, a 2. §-ban említett kérvényben, nevének, illetve férjének a nevét, a mentesített otthon tartalmazandó telekkönyv tulajdoni lapján kitüntetendő feljegyzés eszközölése végett bejelenteni. Amennyiben a tulajdonos ezt tenni bármely okból elmulasztaná, s e mu-

lasztását utóbb se pótolná, neje, illetve férje, jogosítva van, a tulajdonos megkérdezése nélkül, sőt akarata ellenére is, e följegyzést kérvény útján bármikor eszközölni. E kérvényhez az esketési anyakönyv hiteles kivonata melléklendő.

Ha a nőtlen, hajadon vagy özvegy telekkönyvi tulajdonos utóbb házasságra lép, az ezen §-ban meghatározott bejelentés a házasság létrejötte után azonnal megteendő.

A házastársat a jelen törvény által részére biztosított jogok csak az esetben illetik meg, ha neve, amentesített otthont magában foglaló telekkönyvben szabályszerűleg följegyeztetett; e följegyzés joghatályának a kezdetét pedig, az ezen följegyzés iránti kérvénynek a telekkönyvi hatósághoz való beérkezése időpontja képezi.

4. §. Az otthon mentesítésének törvényes kedvezményéről való lemondás, illetve az erre vonatkozó telekkönyvi följegyzésnek a kitöröltetése csakis a tulajdonosnak, a bekebelezésre megkívántató kellékekkel ellátott kérvénye alapján eszközölhető.

Ezenkívül pedig, ha a telekkönyvi tulajdonos nős ember, illetve férjes nő, s ez a körülmény a telekkönyvben, a 3. §. értelmében kitüntetve van, szükséges még az is, hogy a házastárs, az ezen kérvényre vezetett külön nyilatkozatban, a tulajdonosnak az otthonmentesítés törvényes kedvezményéről való lemondásába és az erre vonatkozó telekkönyvi följegyzésnek, valamint a saját neve följegyzésének a telekkönyvből való kitöröltetésébe beleegyezését adja.

A házastárs ebbeli nyilatkozata azonban csak az esetben jogérvényes, ha e nyilatkozatán levő aláírása szabályszerűen hitelesítettik.

Úgy a házastárs e külön nyilatkozata, mint aláírásának a hitelesítése bélyegmentes.

5. §. Mindenki csak egy mentesített otthont alapíthat magának. Az esetben tehát, ha valaki egy otthonon felül, bárhol további egy vagy több otthont mentesíttetne, bármely érdekelt félnek a folyamodására, sőt ily folyamodás hiányában hivatalból is, a telekkönyvi hatóság a többi telekkönyvekből az otthon mentesítésének a följegyzését kitörölni tartozik.

Az illető telekkönyvi hatóságok, mihelyt ilyen esetek

tudomásukra jutnak, érdemleges határozat hozatala előtt egymással érintkezésbe téve magukat, a köztük létrejött megállapodáshoz képest egyikük felszólítja a tulajdonost 15 nap alatt nyilatkozni aziránt, melyik telekkönyvben foglalt ingatlanait kívánja mentesített otthonul fentartatni. A tulajdonosnak eziránti nyilatkozata e kérdésben döntő. Ha pedig a tulajdonos nyilatkozni elmulasztja, azon telekkönyvből töröltetik ki az otthon mentesítésének a följegyzése, a melyből való kitörlés iránti kérvény előbb beérkezett. Ily kérvény hiányában a telekkönyvi hatóságtól függ, egymás közt eszközölt előleges tárgyalások folytán egyöntetűen határozni afölött, melyik telekkönyvben tartassák fenn továbbra is a mentesítés följegyzése, s mely telekkönyvből, illetve telekkönyvekből töröltessék az ki.

\ Ezen szabályok megfelelőleg alkalmazandók akkor is, ha a törvényes egy otthonon felül mentesített többi otthonokat képező ingatlanok egy és ugyanazon telekkönyvi hatóságnál vezetett telekkönyvekben lennének fölvéve.

6. §. A férj és nő, a házasság tartama alatt szinte csakis egy és ugyanazon mentesített otthonnal bírhat. Ha azonban a házasság létrejötte előtt úgy a férj, mint a nő már bírtak külön mentesített otthonnal, úgy a bekövetkező házasság tartama alatt is mindegyikük továbbra is megtarthatja külön mentesített otthonát.

Az esetben, ha a házasság tartama alatt mentesítetne a házastárs egy külön otthon a maga részére, az 5. §-ban említett felszólítás mindkét házastárshoz intézendő; s ha arra nézve, hogy melyiküknek a birtokát óhajtják mentesített otthonul fentartatni, a kitűzött 15 nap alatt nem nyilatkoznának, vagy erészben egyetértésre nem jutnának, a további eljárásra nézve az 5. §-ban foglalt szabályok alkalmazandók.

7. §. Az esetben, ha az 1. §-ban meghatározott maximális húsz kataszteri holdon felül, akár eredetileg, akár később tényleg nagyobb térfogatú ingatlanok mentesítettek volna, valamint az esetben is, ha az 1. §. tilalma ellenére oly ingatlanok mentesítettek volna, a melyeken egy lakóháznál több, illetve az ezen egy lakóházhhoz tartozó gazdasági épületeken kívül még egyéb gazdasági épületek is állanak, vagy pedig a melyeken valamely gyártelep, kastély

vagy pusztán a fényűzés céljára szolgáló villa van építve, avagy pedig, ha az ily épületek a mentesített ingatlanokon később emeltettek volna: bármely érdekelt félnek, bármikor előterjesztett kérelmére, a telekkönyvi hatóság, az összes érdekelt feleknek meghallgatása után, a körülményeknek hivatalból is való számbavételével, végzés által határoz afölött, váljon a kérdéses telekkönyvi jószágtestre nézve a mentesítés fentartassék-e, avagy pedig róla az otthonmentesítés följegyzése kitöröltessék-e. Az utóbbi esetben a kérdéses telekkönyvi jószágtest a mentesített otthon telekkönyvéből a tulajdonosnak egy másik telekkönyvébe, vagy pedig egy újonnan nyitott telekkönyvbe átvitetik.

Érdekelt feleknek a jelen §., úgy az 5. §. eseteiben is, a telekkönyvi érdekeltéken és illetve a tulajdonos házastársán kívül mindazok tekintendők, kiknek a tulajdonos ellen bármely jogcímen jogérvényesen megítélt követelésük van, s a jelen §. esetében tartandó tárgyalásra való beidéztetésük iránt a telekkönyvi hatósághoz folyamodtak.

8. §. A telekkönyvi hatóság minden egyes mentesített otthon alapításáról, valamint végleges megszűntéről is, a telekkönyvi érdekelt feleken kívül, az illető közselöljáróságot, a királyi törvényszéki elnököt, a törvényhatóságot és a kir. pénzügyigazgatóságot, és pedig mind ezen hatóságokat hivatalos felzeten, értesíti. Az ilykép értesített hatóságok az alájuk rendelt illető hivatalokat a hozzájuk beérkezett ezen bejelentésekről havonkint táblás összeállításban értesítik.

II. FEJEZET.

Az otthon mentességének terjedelme.

9. §. Általános szabály, hogy a mentesített otthonra és az alábbi 10. §-ban felsorolt tartozékaira, valamint ezeknek haszonélvezetére, se bírói, se közigazgatási végrehajtás (kielégítési, biztosítási végrehajtás, zárlat) nem vezethető, s ennélfogva a hozzá tartozó ingatlanokra a végrehajtási zálogjog se keblezhető be, sem nem jegyezhető elő.

III. FEJEZET.

A mentesített otthon tartozékai.

10. §. A mentesített otthon tartozékai, a rajta levő lakóházon és gazdasági épületeken kívül, a következők:

a) a lakásbeli bútort, konyhaedények s egyéb konyhai és éléskamrai, valamint asztali fölszerelvények, úgyszinte a fehéreneműek és egyéb ruházati tárgyak, ágyneműek és könyvek, mindezek összesen 300 forint becserék erejéig;

b) egy pár ló, egy éven aluli csikóikkal, vagy egy pár ökör, az egy fogathoz való összes szerszámokkal és gazdasági fölszerelvényekkel;

c) a b) pont alattiakon kívül levő és a birtok tényleges terjedelméhez képest szükséges egyéb összes gazdasági szerszámok és fölszerelvények;

d) egy tűzfecskendő;

e) két tehén és két sertés, a féléven aluli fiaállatokkal együtt;

e) a ház körül találtató összes baromfi;

f) a mentesített birtokon termett függő és learatott, illetve behordott összes termények;

h) a b) e) és f) alatt felsorolt állatok számára szükséges takarmány és eleség egy évre, a g) pont alatti terményekből tényleg létezőnek a beszámításával;

i) a g) pont alatti terményekből tényleg létezőnek a beszámításával, a tulajdonos és családja, valamint egy cseléd részére szükséges élelmi és tüzelőszerek egy évre;

k) a g) pont alatti termésből tényleg létezőnek beszámításával, a birtok tényleges terjedelméhez mérten szükséges vetőmag, illetve az ültetésre szükséges mag-és terménymennyiség;

l) ha a tulajdonos vagy családja által a mentesített ingatlanon valamely házi ipar, illetve kisipar is üzetik, az ezen ipar folytatásához szükséges összes fölszerelvények, gépek és szerszámok; – az anyagszerek, a munka alatt levő vagy már bevégzett készítmények pedig összesen 100 forint becserék erejéig;

m) a gyármunkás vagy napszámos tulajdonosnak munkaszerei;

n) vallási ereklyék, öt forint becsértéket meg nem haladó foglalványokkal;

o) a végrehajtást szenvedő és családja ima- és iskola-könyvei s taneszközei;

p) a családi arczképek és foglalvényaik, az utóbbiak egyenkint két-két forintot meg nem haladó becsértékben; úgyszinte egyéb képek, foglalványokkal együttesen, darabonkint három-három forintot meg nem haladó becsértékben;

r) a keresetmód folytatására, a polgári rendeltetés betöltésére és a személyes biztonságra szükséges fegyverek;

s) a tudósoknak és művészeknek s általában diplomatikus embereknek hivatásuk betöltéséhez szükséges könyvei, mintái és szerei;

t) a mentesített otthon és tartozékai után a biztosított tulajdonosnak, illetve a haszonélvező túlélő házastársnak járó tűz- és jégkárbiztosítási összeg;

u) a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok után a tulajdonosnak vagy haszonélvező túlélő házastársának járó bér-, illetve haszonbérösszegnek a felerésze.

IV. FEJEZET.

A mentesítés alóli kivételek és az ezekre vonatkozó perbeli eljárás.

11. §. A 9. §-ban körülírt törvényes mentesség nem foghat helyt, illetve az otthonul kijelölt ingatlanokra, valamint az otthonnak a 10. §-ban felsorolt tartozékaira, a tulajdonos tartozásaiért, azok haszonélvezetére pedig a haszonélvező túlélő házastárs tartozásaiért, végrehajtás intézhető a következő esetekben:

a) állami, törvényhatósági és községi adótartozásokért, valamint bélyeg- és illetéki tartozásokért, a fölemelt illetékeket ide nem értve;

d) hitközségi járulékokért;

e) vízszabályozási tartozásokért;

f) ha a végrehajtás az otthon tulajdonosának felelőségét vagy törvényes leszármazóit illető tartás miatt intéztetik;

g) azon adósságokért és egyéb kötelezettségekért, melyek a tulajdonos által Írásban, és pedig azon világosan

kifejezett hozzávétellel vállaltattak el, hogy azokat illetőleg a tulajdonos az otthonmentesítés jogkedvezményéről lemond. Amennyiben pedig a tulajdonos házasságban él, szükséges továbbá, hogy ezen kötelezettségeket illetőleg az otthonmentesítés jogkedvezményéről a tulajdonos által történt lemondáshoz a telekkönyvben följegyzett házastárs, magára a tulajdonos által kiállított kötelező iratra vezetett külön írásbeli nyilatkozatban jóváhagyását adja.

A házastárs ebbeli jóváhagyó nyilatkozatának a jogérvénye ugyanazon alakiságok betartásától függ, melyek a 4. §-ban megállapítottak.

A házastársnak ebbeli jóváhagyó nyilatkozata nem tekinthető és nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, mely által a házastárs a tulajdonosnak ily tartozásaira nézve, netaláni saját külön vagyonát illetőleg személyes kötelezettséget vagy kezességet vállalt volna magára;

f) a mentesített otthonul kijelölt ingatlanok vételár-hátralékáért;

g) a mentesített otthont képező ingatlanokon emelt vagy kijavított épületekhez az anyagot vagy munkát szolgáltatott iparosoknak vagy más vállalkozóknak ebbeli követeléseikért; ugyszinte a mentesített ingatlanok területén teljesített gazdasági s egyéb munkák után az iparosoknak, napszámosoknak és cselédeknek járó munkabér iránti követelésekért;

h) büntetendő cselekmények eseteiben a sértett félnek megítélt kártérítési összegre nézve;

i) azon mindennemű kötelezettségeikért, melyek a jelen törvény hatályba lépte előtti időből származtak;

k) azon, szerződésekből eredő kötelezettségeikért, a melyek azon időpont előtti időből származnak, a mely időpontban a mentesített otthont megalapító szabályszerű kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett.

12. §. A 11. §. *e)*, *f)*, *g)*, *A)*, *i)* és *k)* pontjai alatt felsorolt kivételes követelések tárgyában hozott marasztaló határozatokban vagy kötött peregyezségben, a mely peregyezség jogérvényéhez a házastársnak jóváhagyása is szükséges, – világosan kiteendő az, hogy a marasztaló határozat, illetve peregyezség a mentesített otthonra és tartozékaira, illetve a mentesített otthon hasznélvezetére nézve is végrehajtható; a marasztaló határozat indokai-

ban az *e*), illetve *i*), *g*), *h*), *i*) és illetve *k*) pontok alatt felsorolt illető körülmények fenforgása világosan kiemelendő.

A házastárs által az ilyen peregyezéshez adott jóváhagyó nyilatkozat, az ezt tárgyzó bírósági jegyzőkönyvben mindig külön szövegezendő; s a házastársnak ebbeli jóváhagyó nyilatkozata nem tekinthető és nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, a mely által a házastárs, a tulajdonos ily tartozásaira nézve, netaláni saját külön vagyonát illetőleg személyes kötelezettséget, illetve kezességet vállalt volna magára.

A jelen §. *e*), *f*), *g*), *h*), *i*) és *ft*) pontjai határozmányainak megsértése esetében, a sérelmes határozat ellen fölbbezésnek és semmiségi panasznak van helye, s ezekkel a házastárs is élhet, mivégből az *e*), *i*), *g*), *i*) és *k*) pontok eseteiben a házastárs is, e minőségében, a perbe szinte beidézendő; mi ha meg nem történt, a házastárs emiatt szinte élhet semmiségi panaszszal, illetve az egész eljárást semmiségi keresettel megtámadhatja.

V. FEJEZET.

Az otthonra vonatkozó végrehajtási szabályok.

13. §. A 11. §. eseteiben a mentesített otthonra, illetve az annak tartozékaiul a 10. §-ban felsorolt gazdasági fölszerelvényekre s egyéb ingóságokra, illetve hasznélvezetére nézve, a végrehajtás az erre vonatkozólag fenálló általános szabályok szerint foganasítottatik, a következő eltérésekkel:

a) a végrehajtást elrendelő végzésben mindig világosan kiteendő, hogy a végrehajtás a végrehajtást szenvedőnek mentesített otthonára és tartozékaira, illetve hasznélvezetére nézve is foganasítható;

b) ingóságokra vezetett végrehajtás esetében az otthon tartozékaiul a 10. §-ban felsorolt tárgyak csak az esetben foglalhatók le, ha a foglaláskor a végrehajtást szenvedő egyéb elfogadható ingóságokat kijelölni nem képes;

c) a mentesített otthon tartozékaiul a 10. §-ban felsorolt ingóságokra nézve a kijelölési jog a végrehajtást szenvedőt illeti;

d) amennyiben a mentesített otthont képező ingatlanokra a végrehajtató követelésére nézve egyetemleges

zálogjog van bekeblezve, a mentesített ingatlanokra nézve csakis az esetben rendeltethetik el az árverés, ha a végrehajtató követelése a végrehajtást szenvedőnek egyéb ingatlanai vételárából előreláthatólag ki nem kerül. Ez esetben is azonban a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok, egyéb ingatlanokkal együttesen nem bocsáthatók árverés alá; az árverési hirdetményben és az árverési föltételekben pedig világosan kifejezendő, hogy a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok csak legutolsó sorban s csak az esetben kerülnek árverés alá, ha a végrehajtató követelése az előbb elárverezett egyéb ingatlanok vételárából előreláthatólag ki nem kerül.

14. §. Az esetben, ha a mentesített otthon tulajdonosa ellen oly adósságok vagy egyéb kötelezettségek miatt intéztetik végrehajtás, melyek a 11. §-ban felsorolva nincsenek, – ezek miatt az otthon területén találtató ingóságoknak csakis azon részei, illetve csakis azon mérve foglalhatók le, melyek a 10. §-ban egyenkint felsorolt mentesített tartozékok mennyiségét, illetve mérvét túlhaladják.

Arra nézve, hogy a mentesített ingóságok mennyiségén felüli részül ezen ingóságok közül melyek foglaltassanak le, a kijelölési jog a végrehajtást szenvedő felet illeti.

Ugyszinte, amennyiben a 10. §. *a)* és *l)* pontjai alatti ingóságoknak az ott külön-külön kitett maximális összértékén felül találtató része vonatik végrehajtás alá, ezen összérték maximuma keretén belül szinte joga van a végrehajtást szenvedőnek kijelölni azon tárgyakat, melyeket a foglalás alul kivéetni óhajt.

15. §. A 11. §-ban fel nem sorolt adósságok és egyéb kötelezettségek miatt, ingóságokra vezetett végrehajtás esetében, a célból, hogy a végrehajtás teljesítésére kiküldött közegek elj arasa kellőképp ellenőrizhető legyen, külön leltár készítenő, s csak ennek alapján vehető fel a külön végrehajtási jegyzőkönyv.

A leltár a mentesített otthon területén találtató összes tartozékok, illetve ingóságok felsorolását, becserékük egyenkinti kitételével tartalmazza; a foglalási jegyzőkönyvben pedig az ezek közül lefoglalt tárgyak soroltnak fel, pontonkinti hivatkozással a leltár illető sorszámaira.

16. §. A jelen törvény 13., 14 és 15. §-ai rendelkezéseinek megsértése eseteiben a kiküldött eljárása ellen a végrehajtást foganatosított bíróságnál, illetve közigazgatási hivatalnál, illetve a kir. pénzügyigazgatóságnál a sérelmes eljárástól számított 8 napon belül előterjesztésnek, illetőleg felszólamlásnak van helye, és pedig a végrehajtást szenvedő tulajdonosnak a házastársa részéről is. Az előterjesztésnek, illetve felszólamlásnak az árverésre halasztó hatálya van.

Ha a végrehajtás az otthonra és illetve tartozékaira a 11. §-ban fel nem sorolt valamely tartozásra nézve rendeltetett volna el, a végrehajtást elrendelő végzés ellen, – valamint ingatlanra vezetett végrehajtásnál a 13. §. d) pontja rendelkezéseinek megsértése eseteiben az árverési végzés ellen szinte nemcsak a végrehajtást szenvedő tulajdonos, hanem ennek házastársa is élhet felfolyamodással.

E felfolyamodásoknak az árverésre halasztó hatályuk van.

VI. FEJEZET.

Eljárás csőd esetében.

17. §. Csődnitást a mentesített otthon és tartozékai tekintetében csakis azon hitelezők kérhetnek, a kiknek a követeléseire nézve a 11. §. értelmében az otthonmentesítés törvényes kedvezménye fen nem forog. Ezen követelésekre nézve – amennyiben a mentesített otthont illetőleg jelzálog által biztosítva nincsenek, – külön bejelentésnek és felszámolásnak van helye.

Az otthonra is kiterjedő csőd esetében, a mentesített ingatlanokon jelzálog által biztosított hitelezők kielégítése után ezen ingatlanok eladási árából fenmaradó érték, a mentesített ingatlanokon leltározott ingóságok értékével együtt, külön általános csődtömeget képez, a melyből csakis azon csődhitelezők elégíthetők ki, kiknek követelése, a 11. §. értelmében, a mentesített otthonra nézve is érvényesíthető. Ezen követeléseknek, a tömegköltségek és tömegtartozások után való mikénti sorozására és osztályozására nézve a csődtörvény rendelkezései irányadók.

Ha az ilykép meghatározott külön általános csődtömegegen kívül, az otthonhoz nem tartozó egyéb vagyon-

ból eredő általános csődtömeg is létezik, úgy az illető ugyanegy sorozású és osztálybeli, mindkét tömeget terhelő tömegköltések és tömegtartozások, valamint csődhitelzői követelések, ezen kétrendbeli általános tömegösszértékének arányában elégíttetnek ki.

Ha pedig a mentesített otthonnak és tartozékainak külön csődtömege, az ezeket a jelen törvény értelmében terhelhető követelések által ki nem merítették, a fennmaradó összeg, amennyiben csalárd bukás esete fen nem forog, a közadósnek kiadatik.

VII. FEJEZET.

Az otthon jelzálaga megterhelésére, elidegenítésére és bérbe- illetve haszonbérbeadására vonatkozó szabályok.

18. §. A mentesített otthonot képező ingatlanokra telekkönyvileg csakis oly tartozásokra nézve keblezhető be vagy jegyezhető elő a szerződési zálogjog, a mely tartozásokra nézve az otthon tulajdonosa az otthonmentesség törvényes kedvezményéről írásban lemondott, s a melyekre vonatkozó zálogjognak a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanokra való bekeblezése iránti beleegyezését a tulajdonos kifejezetten megadta. Ha pedig a tulajdonos házasságban él, szükséges ezenkívül még az is, hogy a kérdéses tartozásra vonatkozólag a tulajdonos részéről az otthonmentesség jogkedvezményéről történt lemondáshoz, ugyszinte a zálogjognak ezen tartozást illetőleg a mentesített ingatlanokra való bekeblezéséhez, a telekkönyvben kitüntetett házastárs, magára a kötelező iratra, illetve zálogszerződési okiratra vezetett külön nyilatkozatban jóváhagyását adja. A házastárs ebbeli jóváhagyó nyilatkozatának a jogérvénye ugyanazon alakiságok betartásától függ, melyek a 4. §-ban megállapítottak.

A házastársnak ebbeli jóváhagyó nyilatkozata nem tekinthető s nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, a melylyel ő, az ily tartozásokra nézve, netaláni saját külön vagyonát illetőleg, személyes kötelezettséget vagy kezességet vállalt volna magára.

Ha a szerződési zálogjog a mentesített ingatlanra a házastárs ilyen jóváhagyása nélkül kebleztetett volna be vagy jegyeztetett volna elő, a házastárs a bejegyzést el-

rendelő végzés ellen felfolyamodással, illetve a bejegyzés ellen kitörlési keresettel élhet.

19. §. Úgyszinte szükséges a házastársnak a 4. §-ban körülírt alakiságok mellett adott írásbeli jóváhagyása a mentesített otthon képező ingatlanokra vonatkozó bérleti vagy haszonbérleti szerződéseknek, valamint azok egészbeni vagy részbeni elidegenítését tárgyazó szerződéseknek a jogérvényéhez is. Ezen jóváhagyás igazolása nélkül, az ezen ügyletekre vonatkozó szerződések semmiesek és jogérvénytelenek, s azok alapján a tulajdonjog telekkönyvi átírása, illetve a bérleti vagy haszonbérleti jog bekebelezése se eszközölhető.

Ha pedig a házastárs által a 4. §-ban előírt alakiságok betartása mellett jóvá nem hagyott ilyen szerződések alapján a bérlő vagy haszonbérlő, illetve a vevő vagy cserélő, a mentesített otthon képező ingatlanoknak tényleges birtokába behelyezkedni megkísérli, a házastársnak jogában áll, ezeket a birtokból sommás visszahelyezési per útján kivettetni.

VIII. FEJEZET.

Általános szabály a házastársnak az otthonra vonatkozó jogaira nézve.

20. §. A házastársat a jelen törvény által részére biztosított jogok, halál esetén kívül, mindaddig megilletik, amíg az illetékes bíróságnál megindított válóper folytán az életfogytiglani ágy- és asztaltól való elválasztás, illetve a házassági kötelék felbontása, vagy a házasság érvénytelensége, jogerejű bírói ítélettel ki nem mondatott.

IX. FEJEZET.

A túlélő házastárs haszonélvezeti joga.

21. §. A mentesített otthon tulajdonosának elhalta után, – amennyiben a hitvestársi örökösödésnek helye nincsen, – a túlélő házastársat a mentesített otthonra és tartozékaira nézve az életfogytiglani haszonélvezeti jog illeti meg, a mely jogától őt a tulajdonos végrendelet útján se foszthatja meg.

Ezen haszonélvezeti jog, a telekkönyvben már följegyezve levő házastárust illetőleg, már pusztán nevének ezen följegyzése alapján teljes joghatályal bír még az esetben is, ha az, részére, a mentesített otthont képező ingatlanokra külön be nem kebleztetett volna is.

Ezen haszonélvezeti jog azonban, leszármazó törvényes örökösök léteben csak addig illeti meg az özvegy férfit vagy özvegy nőt, amíg újabb házasságra nem lép.

22. §. Az özvegy férfit, illetve özvegy nőt a mentesített otthonra nézve megillető haszonélvezeti jognak a megszorítását bármely czímen még a leszármazó törvényes örökösök se követelhetik.

X. FEJEZET.

Az otthonra vonatkozó hagyatékezelési szabályok s az örökösök és a haszonélvező özvegy közötti jogviszony.

23. §. A mentesített otthon és tartozékai az örök-hagyó egyéb hagyatékától külön választandók, s mint külön hagyatéki tömegre nézve az általános hagyatékezelési és az örökösök közti osztályra vonatkozó törvényes szabályok csakis annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben azok a jelen törvény rendelkezéseivel ellentétben nem állanak.

24. §. Az özvegy férfit, illetve özvegy nőt illető haszonélvezet tartama alatt, a haszonélvezetre jogosultnak a 4. §-ban körülírt alakiságok betartása mellett adott írásbeli jóváhagyása nélkül, se az örökösök közötti természetbeni osztály nem foganatosítható, se az osztály esz-közlése czéljából, se egyébkint, az otthon és tartozékai el nem adhatók, se pedig az ahhoz tartozó ingatlanokra az örökösök saját adósságai miatt a szerződési zálogjog be nem keblezhető és elő nem jegyezhető.

A haszonélvező özvegy férfinak vagy özvegy nőnek illetén jóváhagyó nyilatkozata nem tekinthető s nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, melylyel a haszonélvező özvegy férfi vagy özvegy nő, az örökösök közti természetben való osztály folytán, vagy pedig az otthonhoz tartozó ingatlanok eladása folytán, azokra nézve saját haszonélvezeti jogáról lemondott volna, s mintha az örökösök részéről saját adósságaikra nézve engedett szerző-

dési zálogjog bekebelezéséhez adott jóváhagyó nyilatkozata által, az örökösnek vagy örökösöknek ily tartozásaira nézve, netaláni saját külön vagyonát illetőleg személyes kötelezettséget, illetve kezességet vállalt volna magára.

25. §. Egy vagy több örökös ellen intézett végrehajtás esetében, tekintet nélkül a közös ingatlan értékére, minden esetben csakis a végrehajtást szenvedő örökös vagy örökösök tulajdoni hányadára rendeltethetik el az árverés.

XI. FEJEZET.

Az örökösök és az örökhagyónak hitelezői közötti jogviszony.

26. §. A haszonélvezetre jogosult özvegy férfi vagy özvegy nő, az elhalt tulajdonosnak olyan tartozásaira nézve, a melyek ennek életében a mentesített otthon ellenében nem voltak érvényesíthetők, – a tulajdonos elhalta után nem adhatja többé jóváhagyását arra nézve, hogy az elhalt tulajdonosnak ama tartozásai a mentesített otthon és tartozékai ellenében is érvényesíthetők legyenek. A haszonélvező özvegynek ily utólagos jóváhagyó nyilatkozata a mentesített otthonra és tartozékaira, illetve ezek értékére nézve semmis és jogérvény nélküli.

27. §. A leszármazó törvényes örökösök, ugyszinte az örökhagyónak szülei, nemkülönbén a házastárs, ez utóbbi akár végrendelet útján, akár hitvestársi örökösödés útján örökösödött legyen is az otthonban, – a mentesített otthonból rájuk szállott örökrészre, vagy ennek eladása esetében az eladási árra nézve, az örökhagyónak csakis olyan tartozásaiért felelősek, a mely tartozások a 11. §. értelmében, az örökhagyónak mentesített otthona és tartozékai ellenében, még annak életében érvényesíthetők lettek volna.

Ha ellenben az örökhagyónak se leszármazó törvényes örökösei, se életben levő szülei nincsenek, se pedig utánna akár hitvestársi örökösödés útján, akár végrendelet útján örökösödött özvegy nem maradt, – egyéb örökösök, az otthonhoz tartozó ingatlanok és ingóságok értéke erejéig az örökhagyó minden tartozásaiért felelősek.

XII. FEJEZET.

A mentesített otthon megszűnte és megszűnésének következményei.

28. §. Az özvegy hátrahagyása nélkül elhalt tulajdonosnak halála után, továbbá a haszonélvezetre jogosult özvegy férfinak vagy özvegy nőnek elhalta után, vagy ezeknek leszármazó törvényes örökösök létében újabb házasságra lépte esetében, a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanokról ezen minőségük a telekkönyvből, bármely érdekelt fél kérelmére, kitöröltetik, s ezen ingatlanok a mentesített otthon jellegét elvesztik; – szabadságában állván mindegyik örökösnek, amennyiben az 1. §-ban körülírt kellékekkel bír s az 1. és 2. §-ban előírt föltételeknek megfelel, – saját örökrészből magának saját mentesített otthonát alapítani.

29. §. Az otthonmentesítés törvényes kedvezménye személyes jog s nem az ingatlanhoz kötött jog lévén, az másra át nem ruházható; következésképpen a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanoknak tulajdoni joggal való megszerzőjét, ezen ingatlanokra nézve az otthonmentesítés törvényes kedvezménye csak az esetben illeti meg, ha ő is bír az 1. §-ban körülírt kellékekkel, s ő is megfelel az 1. és 2. §. által megkívánt föltételeknek.

Ugyanazért a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok elidegenítése esetén, az elidegenített birtokrészletekre nézve, a mentesített otthonra vonatkozó följegyzés a telekkönyvi birtokállási lapról hivatalból is kitörlendő.

30. §. A mentesített otthon és tartozékai ellenében nem érvényesíthető követelés, az azok eladásából eredő eladási árral szemben se érvényesíthető, de csakis az adás-vételi szerződés keltétől számított egy éven belül nem.

31. §. Ha a tulajdonos, mentesített otthonát eladva vagy elcserélve, új mentesített otthonát alapít, – a korábbi mentesített otthon jogszerű megszűntéig ez utóbbi ellenében érvényesíthető nem volt követelések, a korábbi otthonhoz tartozott ingatlanok és tartozékok erejéig, az új mentesített otthon ellenében se érvényesíthetők.

XIII.FEJEZET. Vegyes intézkedések.

32. §. A jelen törvény által szabályozott jogviszonyokra, amennyiben a jelen törvény eltérő rendelkezéseket nem tartalmaz, a hatályban levő általános törvények és szabályok megfelelően alkalmazandók.

33. §. A polgári peres eljárásban, az osztrák-magyar bankot az 1878. évi XXV. t.-cz., illetve az 1887. évi XXVI. t.-cz. alapján, – a magyar földhitelintézetet az 1871. évi XXXIV. t.-cz. és az 1879. évi XLV. t.-cz., valamint az 1889. évi XXX. t.-cz. alapján (az 1881. évi LX. t.-cz. 258. §-ában foglalt módosítással), végre a kisbirtokosok országos földhitelintézetét az 1879. évi XXXIX. t.-cz. alapján (az 1881. évi LX. t.-cz. 258. §-ában foglalt módosítással) megillető kiváltságos jogok jelen törvény által nem érintetnek.

A mentesített otthon tulajdonosa által ezen intéze-
tektől fölveendő kölcsönökre vonatkozó kötelezvények alap-
ján azonban a zálogjog a mentesített otthonhoz tartozó
ingatlanokra szinte csak az esetben keblezhető be, ha a
kötelező okiratban a tulajdonos, a jelen törvény 11. §-ának
e) pontja, ugyszinte 18. §-a értelmében az ilykép fölveendő
küicsönre nézve az otthonmentítés kedvezményéről kife-
jezetten lemond; s ezenkívül, ha házastársa, ugyancsak
a 11 §. e) pontja és a 18. §. értelmében, az ott, illetve
a 4. §-ban körülírt alakiságok betartása mellett, a kölcsön-
nek a tulajdonos általi föl vételéhez s annak a mentesített
otthonhoz tartozó ingatlanokra való zálogjogi bekebelezé-
séhez jóváhagyását adja.

A házastársnak ebbeli jóváhagyó nyilatkozata nem
tekinthető és nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, mely
által a házastárs, a tulajdonosnak ily tartozásaira nézve,
netaláni saját külön vagyonát illetőleg személyes kötele-
zettséget, illetve kezességet vállalt volna magára.

XIV.FEJEZET. Zárhatározatok.

34. §. Jelen törvény hatálybaléptének napját a föld-
mivelésügyi, az igazságügyi, a belügyi és a pénzügyi minis-

terek közös egyetértéssel állapítják meg, s ugyanők bíztatnak meg a jelen törvény végrehajtásával is.

35. §. Felhatalmaztatok az igazságügyminister, hogy a peres eljárásban és a telekkönyvi hatóságok előtt a jelen törvény eseteiben követendő külön eljárást, valamint a kir. bíróságok által eszközölt s a jelen törvény eseteiben követendő külön végrehajtási eljárást, a jelen törvény által nem szabályozott további részleteikben, a szükséghez képest rendeletileg szabályozhassa.

36. §. Ugyszinte felhatalmaztatnak a belügyi és a pénzügyi ministerek, hogy a saját közegeik által eszközölt s a jelen törvény eseteiben követendő külön végrehajtási eljárást, a jelen törvény által nem szabályozott további részleteiben a szükséghez képest rendeletileg szabályozhassák.

Kelt Budapesten, 1890. évi novemberhó 5-kén.

Beadják:

Istóczy Győző s. k., Veres József s. k., Kudlik János s. k., Oetrich Péter s. k., Or. Komlóssy Ferencz s. k., Ónody Géza s. k., Szalay Imre s. k., orsz. képviselők

Melléklet a 911. számú irományhoz.

Indokolás

„Az otthon mentesítéséről” szóló törvényjavaslathoz.

I.

Általános rész.

Az ősiségnek az 1848-ik évi törvényhozás által történt eltörlésével és a volt úrbéri birtoknak az 1848-ki törvényhozás által lerakott alapokon szabad rendelkezési és teljes tulajdoni joggal bírt birtokká nyilvánításával, a magyar földbirtok megszabadult azon békóktól, a melyekbe verve azt a hűbéri korszak agrárrendszere évszázadokon át tartotta.

Azon makacs ellenállás azonban, melyet a korábbi hűbéri rendszert, daczára az újabb kor eszméinek és egész

szellemi és gazdasági irányának, továbbra is fentartani akart irányzatnak a képviselői egész az 1848. évig kifejtettek, a nagy franezia forradalom eszméin nagyranőtt győzelmes szabadelvű pártot 1848-ban és azóta egy másik végletbe sodorta, a mely másik véglet a magyar földbirtokra nézve legalább is szintoly káros következményekkel jár, mint ahogy járt 1848. előtt évszázadokon át a hűbéri rendszer.

Hogyha 1848. előtt az ősiség a föld tulajdonával való szabad rendelkezhetést korlátok közé szorította, illetve bizonyos föltételekhez kötve megnehezítette, ezen jogrendszernek legalább megvolt az a sociál-politikai és nemzetfentartó jellege, hogy a birtoknak a magyar családok kezében maradását biztosította. A földbirtokot ilykép megkötve tartó agrárrendszernek a teljes eltörlésével azonban a törvényhozás 1848. óta nem gondoskodott arról, hogy oly intézményeket léptessen életbe, melyek a föld szabaddá tétele folytán beáiiható s tényleg be is állott földmobilizációnak nemzetgazdasági úgy mint sociálpolitikai és nemzetiségi tekintetekben való káros következményeit ellensúlyozni vagy legalább mérsékelni lettek volna hivatva.

Így történt aztán, hogy a magyar földbirtoknak szabaddá tett minden kategóriája a hűbériség bilincseiből alighogy kiszabadult, máris a tőke hűbériségének a bilincseibe került, a mely tőke-hűbériség még a korábbi rossz helyzetnél is rosszabb helyzetet teremtett, amennyiben kitette a magyar nemzetet annak a veszélynek, hogy a magyar földbirtok a lábai alól lassankint elvonatva, maga a magyar nemzet a magyar földtől elválasztva, mintegy a levegőben függjön saját hazájában, a mely hazát az ősök vérükkel szereztek meg, vérükkel és verejtékükkel tartották meg, s hagyták hátra a késő nemzedéknek, török-tatár ellen vívott évszázados küzdelmek után.

S a mit se török, se tatár, se egyéb külellenség kardja nem volt képes végrehajtani: megfosztani a magyar nemzetet a magyar földtől, azt végrehajtja napjainkban, egy kardcsapás nélkül a nemzetközi nagy tőke, végrehajtja a váltó, végrehajtja az uzsorás, a telekspekuláns, végrehajtja a kozmopolitikus érdekeknek a szolgálatában álló közgazdasági politika.

Ez a kozmopolitikus érdekeknek, a nemzetközi nagytőkének a szolgálatában álló közgazdasági politika és az ebből folyó magánjogi rendszer, ingó és ingatlan vagyon között semmi különbséget nem ismer. Ugyanazon jogelveket alkalmazza a tetszés szerinti mennyiségben előállítható ingó dolgokra, mint a természetszerűleg mindig csak egy és ugyanazon mennyiségben maradható és maradó földbirtokra. Ugyanazon jogelveket alkalmazza a Wertheim-szekrényben tűz és egyéb veszedelem ellen biztosítható, a spekuláció és agiotage által egy percz alatt teremthető s hozza a dementes tízezer, százezer és millió forintnyi pénzre, mint az egy egész hosszú éven át kimondhatlan fáradtsággal, nagy beruházásokkal megmunkált, az elemek minden szeszélyének és csapásának kitett s a különfélebbnél különféle adókkal agyonterhelt földbirtokra. S ugyanazon jogelveket alkalmazza az 50-100 s esetleg több %-ot is jövedelmezhető pénzre, mint a legfőlebb csak 5-6%-nyi jövedelmet nyújtó földbirtokra.

Sőt, még ha csak eddig volna a dolog, úgy ez az állapot a jogegyenlőség elvével még úgy ahogy menthető lenne. De hogy állunk tényleg?

Míg a földbirtokkal se törvényhozás, se kormány nem törődik, mert 1867. óta – kivéve a pusztán csak az 1848. előtti, illetve a 1848-ki agrártörvényeknek a kiegészítését tartalmazó 1868. évi XXXIII., ugyszinte az 1871. évi LUI, LIV. és LV. t.-cikkek – nálunk egyetlenegy, tulajdonképeni agrártörvény se lett hozva, noha az ország lakosságának túlnyomó része földműveléssel foglalkozik, – addig a mozgó tőke a törvényhozás és kormány által a leggondosabb ápolásban részesített és részesítetik jelenleg is, s egyik kiváltság után a másikkal ruháztatik fel. Az állampapírok szelvényei szintúgy, mint az egész tőzsdei üzlet adómentességben részesülnek; a bankoknak és hitelintézeteknek a legmesszebb menő, sőt exorbitans kiváltságok adatnak, hogy az általuk kezelt nemzetközi nagy tőke valamikép csorbulást ne szenvedjen, sőt hogy ennek a nemzetközi nagytőkének az uralma a földbirtok fölött minél kiterjedtebb és korlátlanabb legyen; – az állampénztár heverő pénzei, a melyeknek egy része nem egy földmives gazdának adóhátralék miatt árverés alá került utolsó pár ökre vagy lova, vagy utolsó ekéje, boronája s lakásbeli

holmi vételárából került ki, a bankoknak a rendelkezésére bocsátatnak, hogy azon állami pénzeket aztán a bankokból, bejegyzett cégű kereskedők, üzerek, váltóra, olcsó disconto mellett, tízezer meg százezer forintonként kivéve, a gazdaközönségnek uzsorás kamatra kölcsön kiadhassák. Mert hát ezen bankoktól gazdaember kölcsönt csakis a költséges jelzálogi biztosíték mellett hosszadalmas teketória útján kaphat; holott ezen bankok benfenteseinek, bejegyzett cégű kereskedőknek, üzereknek elég az aranyozott czégtáblájuk meg a szakálluk, a nekik adott kölcsön „biztosítására”. Hogy pedig a gyári nagyipar nálunk minő messzemenő állami kedvezményekben részesül, azt az ezen 1890. év folyamán meghozott XIII. és XIV. t.-cikkek is eléggé bizonyítják.

Igaz, hogy a bankok és hitelintézetek által kezelt nagy tőkének adott törvényes kedvezmények közvetve részben a földbirtoknak nyújtott kedvezmények is; de agrár érdekeinket egyoldalúlag csak úgy fogni fel, hogy ezen érdekeknek az ápolására elégséges, ha a hitelnyerés minél könnyebbé tételük, és ha a földbirtokra minél nagyobb adósságteher rakatik, – ez a kapitalizmus szóvivői által czélzatosan terjesztett téves nézet; mert a földbirtokosnak az érdeke nem a minél nagyobb mérvű eladósodásban, hanem abban áll, hogy ezen eladósodásnak s a földbirtok ebből folyó mértéken felüli mobilizációjának, a birtokos osztály expropriációjának lehetőleg útját álljuk. Mert utóvégre is a földbirtokosnak nem az az etnikai, sociális és nemzetgazdasági hivatása, hogy munkájának, véres verejtékének a gyümölcsét, kamatok fejében, harmadik személyek, a jelzálogos hitelezők, minden fáradság nélkül élvezzék, neki pedig csak a száraz kenyér maradjon; hanem a földbirtokosnak, a ki szintoly önczél, mint bármely más emberi lény, szintoly természetes joga van arra, hogy a gazdaságából befolyó jövedelemből maga és családja megélhessen, mint a mily természetes joga van erre, a saját üzlete után, a kereskedőnek, az iparosnak, és saját hivatala után húzott jövedelmét illetőleg a köz- vagy magánhivatalnoknak.

Minekutánna tehát már eléggé gondoskodtunk arról, hogy a földbirtokos minél könnyebben adósságokba verhesse magát, mostmár, ezen állapotnak a magyar föld-

birtokos osztályra nézve beállott s napról-napra mindinkább fenyegető veszélyeit ellensúlyozandók, ideje, hogy gondoskodjunk arról, hogy a földbirtokos osztály teljes eladósdását s ennek folyományául a birtokából való expropriációját lehetőleg meggátoljuk.

Hogy a magyar földbirtok mobilizációja és eladósdás folytán a birtokosok személyében beálló változások száma évről-évre mily megdöbbentő mértékben növekedik, arra nézve közöljük itt a Jekelfalussy József és Vargha Gyula által, a m. kir. statisztikai hivatal támogatása mellett szerkesztett „Közgazdasági és statisztikai évkönyv” III.–IV. évfolyama (1889–1890.) 222-ik lapján található s a telekkönyvi birtoktesteknek az 1875.–1887-ig terjedő 13 év alatt volt forgalmáról szóló következő statisztikai adatokat, – megjegyezve azt, hogy ezen adatok csakis a szorosán vett Magyarországra vonatkoznak:

A birtokváltozások eseteinek száma							
Év	Szerződés által		Végrehajtás által		Haláleset folytán		Összesen
	összesen	%	összesen	%	összesen	%	
1875.	138,088	71.34.	9,606	4.96.	45,874	23.70.	193,568
1876.	130,120	68.76.	12,982	6.86.	46,147	24.38.	189,249
1877.	152,963	69.73.	15,965	7.28.	50,453	23.00.	219,381
1878.	157,519	71.30.	15,285	6.91.	48,458	21.90.	221,262
1879.	165,166	70.13.	19,213	8.16.	51,121	21.71.	235,500
1880.	190,406	69.61.	19,748	7.21.	63,782	23.95.	273,936
1881.	190,443	70.84.	19,204	7.15.	59,178	22.01.	268,825
1882.	204,561	75.47.	18,443	6.80.	48,047	17.73.	271,051
1883.	218,247	75.45.	17,071	5.90.	53,943	18.66.	289,261
1884.	210,060	73.73.	15,606	5.48.	59,270	20.80.	284,936
1885.	207,872	74.56.	15,561	5.58.	55,361	19.86.	278,794
1886.	207,081	73.08.	15,538	5.55.	57,310	20.47.	279,929
1887.	217,275	72.64.	16,623	5.56.	65,208	21.80.	299,106

Ezen most közölt statisztikai adatokból kiderül először is az, hogy a birtokváltozások eseteinek a száma évről-évre növekszik, úgy, hogy 1887-ben 54%-kal volt magasabb, mint 1875-ben. A földbirtok mobilizációja tehát valóban megdöbbentő mérvet öltött.

Ha mármost az 1887. évben volt birtok-
 változásoknak összes..... 299,106-ot
 tett számából levonjuk a halálesetek foly-
 tán beállt 65,208
 birtokváltást, esik a szerződés által és végre-
 hajtások által beállt birtokváltásokra összesen 233,898 eset,
 s ezek közül 16,623 árverés útján beállt birtokváltási
 eset; s mindez egyetlen egy év alatt!

Ezen 16,623, az 1887. évben bírói árverés útján tör-
 tént birtokváltás egyébként korántsem meríti ki az eladó-
 sodás miatti birtokváltási eseteknek a mérvét; mert köz-
 tudomás szerint igen sok birtokeladás éppen azon okból
 történik, hogy a bekövetkezhető végrehajtás elől a tulaj-
 donos, birtokának egészbeni vagy részbeni eladása útján
 menekülhessen; következőleg az 1887. évben volt 217,275,
 szerződés útjani birtokváltási esetnek legalább is 25%-át
 olyan birtokváltási esetként vehetjük, a mely esetekben
 mezei gazdasági birtokok, a tulajdonosaik eladósodása miatt
 adatnak el szabad kézből. Ezen ilykép kényszerülve „sza-
 bad” kézből az 1887. évben eladott birtokokul, a most
 említett 217,275-öt tevő összmenyiségnek legalább is
 25%-át bízvást fölvehetjük, s így kijön . . . 54,313
 ily „szabad” kézből való kényszereladási eset,
 a melyekhez az 1887-ben végrehajtás útján
 elérverezett 16,623
 birtokot hozzáadva, összesen lesz .....70,936 eset.

Csupán a szorosan vett Magyarországon tehát nap-
 jainkban, évenként a legkisebb számítással 70,936 telek-
 könyvi birtoktest cserél gazdát a tulajdonosnak az eladóso-
 dottsága miatt.

Még szomorúbb színben tűnik fel a dolog, hogyha az
 1875-től 1887-ig terjedő 13 év adatait összefoglaljuk.
 Eszerint volt szerződés útján birtokváltás ezen 13 év
 alatt összesen 2.389,801, végrehajtás útjani birtokváltás
 pedig összesen 210,845. A szerződés útjani birtokváltá-
 sok összegéből ismét 25%-ot véve az eladósodás miatti
 „önkéntes” kényszereladási esetekül, kitesz ez 597,450
 esetet, a mihez hozzáadva a végrehajtás útján a
 most mondott 13 év alatt birtokost cserélt 210,845
 birtokot, kitesz ez összesen 808,295

esetet, vagyis az 1875-től 1887-ig terjedő 13 év alatt eladósodás miatt összesen 808,295 birtok került eladás alá.

Ezen számból ugyan meg nem határozható az, hogy hány birtokos vált meg összes birtokától; mert ebben a 808,295 számban az egyes parcellák eladási esetei is benfoglaltatnak, valamint e szám mellett arra nézve sincs adat, hány parcellának a birtokosa volt végleg eladósodva s így hány birtokos ment végleg tönkre; ámde erre nézve a végrehajtási árverés útján eladott birtokok számából már biztos következtetést vonhatunk le, mert a ki ellen egyszer ingatlanok árverésére kerül a dolog, annak minden birtoka árverés alá is kerül s így tönkre jutott ember lett belőle.

Ehhez képest tehát mint constatait tényt tekinthetjük azt, hogy az 1875-től 1887-ig terjedő 13 év alatt végrehajtás útján elárverezett 210,845 birtoknak a birtokosa egyúttal végleg tönkrement ember is.

Mivel pedig a birtokok száma, a dr. Földes Béla által szerkesztett „Nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv” szerint (1888. III. évfolyam, a 45. lapon)

Magyarországon	1.922,377,
Erdélyben pedig	563,930,
s így összesen „ . . .	2.486,265,

eszerint az 1875-től 1887-ig terjedő rövid 13 év alatt Magyarország és Erdély birtokosainak 86⁰/o-a fosztatott meg végleg a birtokától.

Ennél még sokkal kedvezőtlenebb színben tűnik fel a helyzet, ha a 210,845, végrehajtás útján az 1875-1887. alatti 13 év folytában eladott birtokhoz hozzászámítjuk az ugyanazon 13 év alatt eladósodás folytán „szabad” kézből eladott s főntebb kitüntetett 597,450 birtokot, a mely két szám összesen 808,295 eladósodás miatt birtokost cserélt birtokot tevén ki, ez a Magyarországon és Erdélyben levő összes birtokok 32.5%-ának felel meg.

Azt hisszük ezek után, hogy nem kerül nagy fejtörésbe kiszámítani azt, hogy Magyarország jelenlegi földbirtokosai hány évtized múlva fosztatnak meg minden birtokuktól, s hogy hány évtized múlva szűnik meg Magyarország „Magyarország” lenni. Mert hisz senki által nem controvertált tétel az, hogy azé az ország, a kié a föld. Mivel pedig végrehajtási árverésen, de egyébkint is csakis

azok vehetnek birtokot, a kiknek pénzük van, pénzük pedig manapság tudvalevőleg leginkább csak a hazánkba beözönlött idegen „káros elemeknek” van, – nyilvánvaló dolog az is, hogy Magyarország – hacsak a jelenlegi állapotok más fordulatot nem vesznek, – néhány rövid évtized múlva „Magyarország” helyett más valami országgá lesz.

Ezen, mondhatni, kétségbeejtő állapotban tán csakis az az egy „vigasztalásunk” lehet, hogy körülbelül hasonló állapotok uralkodnak mindazon külföldi államokban is, a hol a földbirtok föltétlen mobilizációja és adósságokkal való korlátlan megterhelhetése hatályban levő közgazdasági és magánjogi elvet képez, mint Ausztriában, Németországban, Franciaországban stb.

Ámde nem szabad szem elől tévesztenünk azt, hogy a mi viszonyaink között egyrészt, a most említett államok hasonló viszonyai között pedig másrészt az a lényeges nagy különbség áll fenn, hogy, míg ezen államoknak legalább egy részében, akárkinek a javára terhelhetik is meg a földbirtok, akárki másnak a tulajdonába megy is át a föld, ez az „akárki” csak test az illető nemzetnek a testéből s vér annak a véreből, s így a föld mobilizációja és túlterhelése folytán ott a nemzeti erők nem pusztulnak el, hanem csakis kicserélés alá esnek: addig nálunk a földbirtok túlterhelése és mobilizációja a magyar nemzet lábai alól rántja ki a talajt; s az eladósodás folytán a magyar földnek a hozadéka, a renteje, a birtokváltások főleg pedig az árverés útján birtokváltások folytán pedig maga a magyar föld, in ultima analysi oly elemeknek a kezébe jut, a mely elemeknek a nemzeti tradíciói és nemzeti aspirációi nem a magyar földben gyökereznek.

Az általunk vázolt közgazdasági bajok s az ezekkel elválhatlan kapcsolatban álló sociális bajok tehát közösek lévén mindazon államokkal, a melyekben a föld tulajdonával való korlátlan szabad rendelkezhetésre vonatkozó római jogi elv a hatályban levő magánjognak kiegészítő részét képezi, – ezen többi államokban az arra hivatott körök komolyan foglalkoznak különösen azon kérdéssel, hogy mily intézményekkel lehetne a földbirtok eladósodottságán segíteni, illetve ezen eladósodásnak további kiterjedése elé, habár csak bizonyos határokig is, korlátokat emelni. A különböző javaslatba hozott orvoslási módok között leg-

újabbán már szó van arról is, hogy az államkormányok elé maholnap egy új földterhermentesítésnek a postulátuma fog állani, miután konstatalva lett az, hogy nagy területeken már a jobbágyságnak egy új neme lett tényleg életbe léptetve, és pedig olykép, hogy a nép, birtokából kiárveztetve, ezt a birtokát a hitelezőnek, az uzsorásnak a „kegyelméből” tovább is művelheti és lakhatja, csakhogy birtokának az összes jövedelmeit, hitelezőjének, az új tulajdonosnak tartozik beszolgáltatni kamatok fejében, magának a volt tulajdonosnak csak annyi hagyatván meg a birtok terményeiből, hogy családjával együtt éppenséggel éhen ne vesszen.

Különben szükségtelen a külföldre mennünk erészben példákért; elég, ha a magyarországi felvidéki állapotokra utalunk. Ott a hajdani földesurat felváltotta ma már a falusi bankár, az uzorás, az „új földesúr.” Csakhogy a mai úrbériség és a hajdani úrbériség között, egyebeket nem is említve, az a különbség van, hogy hajdan a nép kilenczedet fizetett a földesúrnak, de a földje jövedelmének nyolcz kilenczede megmaradt neki; ma pedig jövedelmének a nyolczkilenczedét az „új földesúrnak” szolgáltatja be, magának pedig csak egykilenczed marad; s míg hajdan évenként 25-52 napon át volt úr dolga, ma 365 napon át „úr dolga” van rá nézve, t. i. ezen szegény népnek ma már még vasárnapja s ünnepnapja sincs. Ez a tőke feudalizmusa.

A földműves népnek s általában a földbirtoknak ezen modern tőkefeudalizmus alól való felszabadítása céljából, Németországban és Ausztriában máris felmerült az a positiv javaslat, hogy mikép az imént jeleztük, az állam váltsa meg a földbirtokra nehezedő jelzálogos terheket, egy új föld terhermentesítési művelet útján.

Ez a terv azonban még csak elméletileg fejtegettetik; concret alakban mindeddig még egy államnak a törvényhozása elé se került.

Másként áll azonban a dolog egy másik orvoslási módra, egy másik intézményre nézve, a mely hivatva van a földbirtok mobilizációját lehetőleg mérsékelni szintűgy, mint a földbirtok eladósodásának lehetőleg gátat vetni. Értjük ezen intézmény alatt az amerikai homestead-exemptió, az otthon-mentesítés jogintézményét, a mely az észak-

amerikai Egyesült-Államokban a legutóbbi fél évszázad alatt egyik lényeges alkatrészévé vált az Unió államai jogrendszerének; sőt, mint szabadelvű, demokratikus intézmény, kiegészítő részét képezi ott az állami alkotmánynak, egyik létalapját, erős oszlopát képezi az északamerikai Unió lakossága polgári és politikai szabadságának, egyik leg-hathatósabb emeltyűjét a köztársaság jólétének, felvirágzásának, politikai és gazdasági hatalmának.

Mielőtt a. homestead-exemptió, az otthonmentesítés jogintézményének az ismertetésébe fognánk, annak történeti előzményeit s létrejöttének körülményeit kell itt röviden ismertetnünk.

Az északamerikai Egyesült-Államokban a jelen század első évtizedeiben egyre nagyobb mérvekben fejlődött bankrendszer mellett a közép- és kisbirtokos osztály, a könnyű hitelnyerés folytán mind mélyebben eladósodott, úgyannyira, hogy 1830-tól fogva, a viszonyok nyomása alatt megindult a mozgalom a földbirtoknak a tőke által való elnyomatása ellen. New-York államban megalakult 1835-ben az „egyenlő jogok” (equal rights) pártja, a mely célul tűzte ki magának, a földbirtok érdekeinek (landed interest) a védelmét a kapitalizmus túlkapásai ellen. Ezen párt, a melyet ellenfelei „agrár pártnak” neveztek el, ellene volt minden bankmonopoliumnak és bankkiváltságnak, s ellenezte azt, hogy magánvállalatok az állam által anyagilag támogattassanak; a földbirtokot pedig elidegeníthetlen s adósságokkal meg nem terhelhető homestead-ekké (otthonokká, tanyákká, házi tűzhelyekké,) kívánta a törvényhozás útján alakíttatni.

Eközben a féktelen spekuláció, agiotage és szédelgés a bankügy és hitelügy terén mindinkább megérlelte a magagyümölcseit, a minek a következtetése az lett, hogy 1837. május 10-kén, egy new-yorki nagy banknak a bukásával, egy általános Krach ütött ki (éppúgy mint monarchiánkban az 1873. évi május 8-ki bécsi Krach), a mely Krach folytán beállt bank- és hitelválság az 1839. évig dühöngött, és kiterjedt az Unió egész területére. Több száz bank megszüntette fizetéseit, s felmondta a kölcsönöket a mezei gazdáknak is. Ezek, a hitel forrásai hirtelen bedugulván, fizetni nem bírtak s így birtokaik árverés alá kerültek. Vevő azonban, az általános pénzszükség közepette vagy nem akadt rájuk, vagy csak potom áron keltek el, s ekkép

tulajdonosaik tönkrement emberekké lettek. Ily módon mintegy kétszázezer tönkre jutott, földönfutó ember lett az Egyesült-Államokban, a kik nemcsak hogy minden vagyonukat elvesztették, de még hitelezőik irányában kisebb-nagyobb összegekig továbbra is obligóban maradtak, s ekkép új gazdasági existenciát se alapíthattak többé maguknak.

Mellőzve itt annak a fejtegetését, mikép iparkodott az Unió törvényhozása ezen bajokon egy általános unionális csódtörvény útján enyhíteni, – ezen közgazdasági és sociális mizériáknak a homestead-exemptió, az otthonmentesítés jogintézménye megszülemlésére nézve történt mikénti kihatása történetét fogjuk itt röviden ismertetni.

Az Unió déli államaiban, az imént ismertetett útonmódon vagyoniilag tönkrement földbirtokosok, ültetvényesek közül sokan, a hitelező bankok üldözései elől családjaikkal együtt a távoli Texasba menekültek, magukkal vive, amennyiben még megvolt nekik, gazdasági fölszerelvényeiket is. Texas, egész az 1829. évig Mexicanak egyik tartománya volt, a mely azonban az anyaországtól elszakadván, 1829-ben független köztársaságnak jelentette ki magát. Noha pedig Texasnak abban az időben még csak 65,000 főnyi gyér lakossága volt, (ma már két millió fölül van lakosainak a száma) s így a bostoni, new-yorki vagy philadelphiai hitelezők, az országnak akkor még meglehetősen rendezetlen volt közviszonyai mellett, alig bírták volna előlük megszökött adósaikat Texasban felhajsolni s őket ott megexequáltatni; – mindazonáltal Texas köztársaság törvényhozása, a célból, hogy az Unió államaiból az országba menekült ezen adósokat föltétlenül biztosítsa az ellen, nehogy őket, vagyonuk megmentett foszlányaitól az unióbeli hitelezőik valahogy mégis megfoszthassák, 1839. évi január 26-kán meghozta a legelső homestead-exemptionális (otthont mentesítő) törvényt, a melynek értelmében Texas köztársaság minden polgárának megadatott azon jog, hogy birtoka, 350 holdnyi (acres*) kiterjedésig, az azon található gazdasági fölszerelvényekkel és többrendbeli egyéb ingóságokkal együtt, bírói végrehajás útján – némely, a törvényben meghatározott kivételes eseteken kívül, – tőle

*) 1 acre = 1125 □ öl.

el ne vétethessék. Az ingatlanon és rajta levő lakóházon és gazdasági épületeken kívül, mentességben részesítették a következő ingóságok is: a házi butor és konyhai felszerelvények 200 dollárnyi*) értékmaximumig; továbbá a gazdasági eszközök; 5 fejős tehén, 1 pár jármos ökör vagy egy ló, ugyyszinte 20 darab sertés, valamint az élelem és a takarmány egy évre stb.

A független köztársaságot képezett Texas, az Egyesült-Államok és Mexico közt folyt háború folytán 1845-ben az Egyesült-Államokhoz csatoltatván, ezzel az otthonmentesítés jótékonynak és praktikusnak bizonyult jogintézménye az Unió többi államai által is felkaroltatott és successive behozatott.

Legelsőben is az észak-keleti u. n. új-angliai régi államok és az észak-nyugoti földműves-államok iktatták törvénykönyvükbe a homestead-exemptio intézményét, a mely államokban a kisbirtok volt túlnyomó, s éppen ennek a megvédésére az otthonmentesítés intézménye igen hatékony eszköznek bizonyult. Így megalkották otthont mentesítő törvényeiket Vermont, New-York, Pennsylvania és Wisconsin államok 1849-ben Michigan állam 1850-ben, Indiana és New-Jersey államok 1851-ben, Nevada állam 1861-ben stb.

A rabszolgatartó volt déli és délnyugoti államok, a melyekben az arisztokratikus nagybirtok volt inkább túlnyomó, egész a secessio-háborúig nem érezték igen szükségét a homestead-exemptio jogintézménye behozatalának. Ezen 1862–1864-ig dühöngött polgárháború azonban a déli államok birtokosainak nagy részét vagyoniilag tönkretéve, az ezen körülmény folytán beállt sanyarú állapotok mellett, ezen déli államok is siettek egymásután behozni az otthonmentesítést: így Florida és Virginia államok 1865-ben, Észak-Carolina, Alabama és Arkansas államok 1868-ban, Mississippi és Georgia államok 1870-ben stb.

Ilykép ma már az Unió összes 46 állama, illetve területe (territory) közül 41-ben létezik jelenleg az ingatlan birtokra és tartozékaira nézve kiható otthonmentesítés, s csakis 5 államban nem lett az, legalább eddig még, behozva. Ezen öt állam a következő: Connecticut, Rhode-

*) 1 dollár = 2 frt 10 kr. o. é. ezüstben.

Island, Delaware, Maryland és Oregon. A négy első ezek közül az északkeleti államokhoz tartozik s az Uniónak aránylag legkisebb terjedelmű államait képezik; míg a legszélsőbb nyugaton, a Csendes-tenger partján fekvő Oregon, egyik legújabb alakítású állam, jelenleg is csakis mintegy 225,000 lakossal, úgyszinté nincs homestead-exemptio a Washington főváros területét képező Columbia kerületben sem. Ezen 5 államban és Columbia kerületében csakis bizonyos mennyiségű ingóságok vannak a végrehajtás alól kivéve, úgy, amint például a magyar végrehajtási törvényben is van. Mivel pedig a most mondott 5 államban és Columbia kerületének összevéve csakis mintegy 2.300,000 főnyi lakosa van, az Egyesült-Államok összes lakossága pedig jelenleg 65.000,000 főre rug, az otthonmentesítés jótéteményeit az északamerikai Egyesült-Államokban jelenleg hatvankét millió ember élvezi.

Azon 41 állam, illetve terület közül, a melyekben otthonmentesítés létezik, 15 államban az otthonmentesítés az állam írott alkotmányának kiegészítő részét képezi; a többi 26 államban, illetve területen pedig külön törvények lettek ereszen hozva. Ezen otthonmentesítési törvények közül, bővebb tájékoztatás céljából közlünk itt szószerinti magyar fordításban kettőt, és pedig közöljük Iowa állam otthonmentesítési törvényét az 1 % alatti mellékleten, Texas államban az 1882. évben revideált új homestead-törvényét pedig a 2 % alatti mellékleten, mindkettőt gróf Andrassy Gézának „Az otthont mentesítő törvények” cím alatt 1883-ban Budapesten kiadott füzete nyomán.

Az otthonmentesítésnek az északamerikai Egyesült-Államok 41 állama, illetve területe mindegyikében fenálló kiterjedésére nézve pedig utalunk a 3 % alatt ezen indokláshoz csatolt mellékleten összeállított kimutatásra.

A mi mármost a homestead-exemptio intézményének a lényegét és sajátosságait illeti, alább, a jelen indoklás különös részében alkalmunk lesz azokat bővebben fejtegetni. Azért ehelyütt általában csak azt jegyezzük meg, hogy az amerikai homestead-exemptio hivatva van, a tulajdonosnak, az ingatlan birtok tulajdonával korlátlanul való szabad rendelkezésére vonatkozó római-francia jogelvet, a földbirtok mobilizációja és adósságokkal korlátlanul való megterhelhetése tekintetében gyakorolt káros

kihatásaiban megcorrigálni, ugyszinte a földbirtokot, adósságok miatti végrehajtások ellen általában megoltalmazni, s mindezzel a földbirtok állandóságát és biztonságát emelni, anélkül, hogy akár a föld tulajdonosát hatósági gyámkodás alá helyezné s az ő polgári jogait megszorítaná, akár pedig magát a földbirtokot bármiként is lenyűgözné.

A homestead-exemptió, az otthonmentesítés ugyanis az állampolgárnak azon joga, a melynél fogva bizonyos mennyiségű ingatlan birtoka, a mely neki otthonul (hajlékul, házi tűzhelyül) szolgál, bizonyos mennyiségű ingó tartozékaival együtt, végrehajtás alá – a törvényben meghatározott kivételes eseteken kívül, – nem vonható; s a homesteadet a tulajdonosnak csakis oly adósságai terhelhetik, a melyekre nézve a tulajdonos az otthonmentesítés törvényes kedvezményéről írásban lemondott; ha pedig a tulajdonos törvényes házasságban él, szükséges ehhez még az is, hogy az ily adósságokra nézve a homestead-exemptió kedvezményéről való lemondásba a házastárs is, szinte írásban, beleegyezését, illetve jóváhagyását adja. S ugyancsak a házastárs beleegyezése nélkül a homestead se jelzálogilag meg nem terhelhető, se pedig el nem idegeníthető. Szóval, a homestead állagára vonatkozólag érvényes jogcselekmények, a férjnek és nőnek előleges, komoly megfontolás útján megérlelt közös elhatározásától tétetnek függővé. A tulajdonos elhalta után pedig a homestead életfogytiglani haszonélvezete a túlélő házastársra száll.

A homestead-exemptió egyes részletei, egyes intézkedései tekintetében az Unió egyes államaiban egymástól gyakran igen eltérő szabályok vannak elfogadva, úgy, hogy majd minden egyes detailkérdés tekintetében 2-3, sőt több külön csoportra oszlanak az egyes államok otthonmentesítési törvényei; de az intézmény lényegére nézve s az otthonmentesítés általános jogi alapjaihoz való SZÍVÓS ragaszkodásban nincs semmi különbség az Unió egyes államai között.

A homesteadre, az otthonra nézve csakis a férj és nő együttes akarata lévén irányadó, a törvénynek ezzel egyik főczélja, a családot: a nőt és gyermekeket megvédeni házi otthonukban a férj és apa esetleges könnyelműségének, tapasztalatlanságának, az élet küzdelmei közepette őt érhető szerencsétlenségeknek vagy az ő esetleges elerkölcs-

telenedésének, a családját vagyoni tekintetben érhető káros következményei ellen. De emellett a homestead-exemptió törvényének másik főcélja az, hogy a földbirtokost a legszorosabb kötelekekkel fűzze össze birtokával s a birtokot birtokosával, s ezzel a földbirtok állandóságát, biztonságát a lehetőségig eszközölje, – elejét véve egyrészt a földbirtok túlságos mobilizációjának, másrészt pedig a birtokos osztály expropriáltatása folytán egy földműves proletariátus támadhatásának.

Az otthonmentesítés valódi lényegét ilykép szem elé állítva, azonnal világos lesz, hogy az otthonmentesítés jogintézménye se nem valami feudális intézmény, se nem családi hitbizomány, de nem is agrár-communizmus mint az orosz Mir, se nem a délszláv házközösség (Zadruga) vagy egyéb gazdasági collectivizmus, valamint se nem az angpl entail, se nem a régi magyar ósiség vagy pedig a hitbizományi helyettesítés. A homestead-exemptió egy jogintézmény sui generis.

A nem magához a földbirtokhoz, hanem a birtokosnak a személyéhez kötött otthonmentesítés a legtisztább gazdasági individualizmus, az agrárius individualizmus, a mely se a birtok szabad felosztásának a korlátozását, se a birtokminimumot nem involválja, se pedig a tulajdonosnak a birtokával való szabad rendelkezheteset nem zárja ki; de az egyenlő örökösödés elvét se támadja meg. Mondanunk is fölösleges, hogy a homestead-exemptió, mint a szabad Amerika szabad földjén termelt jogintézmény, semmiféle kormányi és hatósági gyámkodást vagy beavatkozást nem ismer, s így az a legszabadelvűbb, demokratikus magánjogi intézmény, a mely üdvös kihatásaiban az észak-amerikai Egyesült-Államokban egyik eminens államjogi, sociálpolitikai és közgazdasági intézmény is.

Hogy az Egyesült-Államok politikai és társadalmi körei általában mily nézeteket táplálnak ezen, hazájuk földjén termelt jogintézmény felől, s hogy mennyire át vannak hatva azon szilárd meggyőződéstől, hogy az a nép jólétére, a birtokos családok fennmaradására, a földbirtok állandóságára és biztonságára, valamint a honpolgárok közszellemére nézve a legjótékonyabb hatást gyakorolja, – arra nézve idézzük itt több, az amerikai közéletben előkelő szerepet vitt férfiúnak és több kiváló amerikai bírónak a

nyilatkozatait, a mely utóbbiak, az elibük eldöntés végett terjesztett jogügyek alapján, a legcompetensebb ítéletet lehetnek képesek alkotni maguknak a homestead-exemptió jogintézményének üdvös hatása és eredményei felől.

Ezen idézeteink, a melyek két angol-amerikai jogtudományi írónak, névszerint Seymour D. Thompson-nak „A Treatise on the Homestead and Exemption Laws” és John H. Smyth-nek „The Law of Homestead and Exemptions” című munkájából vannak merítve, a következőleg szólnak:

Tarbell J. bíró Mississippi államban következőleg nyilatkozik az otthonmentesítés fölött: „Kétségkívül nem létezik nagyobb buzdítás az erényre, a szorgalomra és a haza iránti szeretetre az állandó otthonnál, a mely iránt az egész család a leghőbb ragaszkodással viseltetik, és a mely a szerte a világon szétszórt családtagoknak fölötte kívánatos menedékhelyet nyújt, a melynek a védelme alá bármikor újra visszatérhetnek”.

Iowa állam legfőbb törvényszéke pedig egy, elibe eldöntés alá került ügyben a következő kijelentést tette: „Az otthonmentesítésre vonatkozó törvény azon az eszmén alapszik, hogy, állampolitikai tekinteteből, az állam javának a szempontjából, valamint a célból is, hogy minden állampolgár függetlenítették és egyikük se szenvedjen szükségét, czélszerű dolog az, hogy minden állampolgárnak otthona legyen, ahol családja megvédve, és a pénzügyi szerencsétlenségektől valamint az ilyen törvények mellett neki hitelezett hitelezőinek a követeléseivel elől megóva élhessen.

Hemphill főtörvényszéki bíró következőleg nyilatkozott: „Az ilyen exemptiónak a célja, a polgárnak egy otthont mint menhelyet nyújtani, – egy menedékhelyet, a mely meg nem támadható, a melynek a nyugalma és derültsége meg nem zavarható, s amely menedékhelyen a személyes függetlenségnek azon érzete fejlesztethetik ki és ápolthatatik, a mely az alapját képezi intézményeinknek s ezeknek a tartósságára nézve lényeges. Az otthonmentesítés, mint az egészséges politikának egyik rendszabálya, fölötte ajánlandó.” Ugyanezen kitűnő jogász egy másik jogeset alkalmából a következő kijelentést tette: „Hogy az otthonmentesítés a legegészségesebb politikán alapul, aziránt kétség se lehet. Ezen intézménynek nem csupán az volt a célzata, hogy a polgárok és családjaik a nyomor és a birtoktalanság

veszélyei elől megvéddessenek, hanem az is, hogy az egyének keblében a függetlenségnek azon magasztos érzelmei is ápoltságanak és támogattassanak, a melyek szabad intézmények fentartására elkerülhetlenül szükségesek.”

Sanderson bíró kijelentése szerint: „Ez a törvény arra az eszmére van alapítva, hogy a közjó érdekében czélszerű dolog az, hogy minden családnak otthona legyen, egy biztosított helye, egy oly vára, a melyben a család védelmet találjon a pénzügyi szerencsétlenségek és azon hitelezőknek az üldözései elől, a kik hitelt nyújtottak neki abban a teljes tudatban, hogy a családi otthon küszöbét át nem léphetik.”

Észak-Garolina állam főtörvényszéke egy előtte fenforgott ügy alkalmából ekkép nyilatkozott: „Ezen államnak (Észak-Carolinának) az 1868. évben elfogadott alkotmánya, kezdete volt egy humánusabb és felvilágosodottabb politikának ezen kérdésben. A polgárháború eredményei népünknek nagyszámú tagjait vagyonilag tönkrejuttatták; az 1868-iki Convent erre elhatározta, szervezeti törvényünkbe egy oly intézkedést beiktatni, a mely megóvja a becsületes és szerencsétlen adósnak a szabadságát, egy otthont biztosít családjának, s ekkép arra bírja őt, hogy közöttünk maradjon, bátorságot öntve bele és képesítve őt arra, hogy becsületes szorgalommal hozzájáruljon ő is a vagyonosságnak és jólétnek ezen államban való visszaállításához. Hűbérkorbéli őseink a polgárt és otthonát az állam tulajdonának tekintették, a melyek szükségesek az állam biztonságára, jólétére és hatalmára. A mentesített otthont megadva és az adósság miatti fogságra vetést, csalárd bukás esetén kívül, eltörölve, a Convent ugyanazon bölcs politikát fogadta el, csak hogy egy sokkal magasabb célra, t. i. nem arra a célra, hogy a polgárt egy készséges és a hadakozásra alkalmas katonává tegye, hanem arra a célra, hogy buzdítsa és képesítse őt arra, hogy értelmét és erkölcsi erőit a béke műveire és az ipari foglalkozásokra irányozza, és így hozzájáruljon a nemzeti vagyonosodáshoz, jóléthez és haladásához.” *)

*) The Constitution of this State (North-Carolina) adopted in 1868. was the commencement of a more humane and enlightened policy on this subject. The results of the rebellion had rendered a large number of our people bankrupt in fortune, and the Convention of 1868. determined to insert a provision in our organic law to preserve the liberty of an honest and unfortunate debtor, and to secure a home for his family, and thus

Morill G. J. bíró következőleg nyilatkozott: „Nem valószínű, hogy a törvényhozásnak az a szándéka lett volna, hogy az ültetvényest vagy a földművest minden lehető módon kedvezményezze. A törvényhozás a földművesnek azt mondva, hogy 200 holdnyi (acres) földet kiválaszthat magának, a melyet ő a kultúra legmagasabb fokára emelhet, s a melyen mindazt létesítheti; a mi csak hozzájárulhat valódi vagy képzeleti szükségleteinek a kielégítéséhez, és hogy az ő otthona sohase lesz megtámadva a hitelező által, hanem az mint az ő családi otthona minden időben tiszteletben fog tartatni, – ez bizonyára nem csekély ösztönzés egy férfiúra nézve arra, hogy a mezei gazdaságra szentelje magát. A törvényhozás biztosítva a feleséget és az anyát arra nézve, hogy ő valamelyik vidéki kerületbe visszahúzódhatik, és Texasnak kiterjedt tájain egy, a város jeleneteitől és csábításaitól ment, szabad helyet választhat ki magának, s ott gyermekeit biztosan fölnevelheti; ugyszinte tudni azt, hogy, míg ő a saját otthonát széppé s kényelmessé teszi és benne kedvteléseinek hódolhat, ez az otthon az ő otthona; s hogy végül bármi szerencsétlenség érje is a férjét, akár az üzletben, akár testében vagy szokásaiban, ez az otthon biztosítva van öneki, és azt tőle vagy gyermekeitől senki el nem veheti, mindez bizonyára meggyőző érv a falusi élet mellett.”

Arkansas állam fő törvényszéke egy általa hozott Ítéletnek az indokolásában a következőket mondja: „A közjólétet szintúgy mint az egyes polgároknak a jólétét szem előtt tartó felvilágosult állami politika volt az, a mely az otthont mentesítő törvény megszavazását diktálta, a mely törvénynek nyilvánvaló szándéklata az, hogy minden önálló háztartással bíró egyénnek vagy családfőnek biztosítson egy otthont, egy székhelyet, a melyen ő javításokat tehet,

induce him to remain in our midst, and encourage and enable him by honest industry to assist in restoring wealth and prosperity in the State. Our feudal ancestors regarded the home and person of the citizen as belonging to the State, and necessary to its security, prosperity and power. In allowing the homestead and abolishing imprisonment for debt, except for fraud, the Convention adopted the same wise policy, but for a far higher object, – not for the purpose of making the citizen a ready and efficient soldier in war, but to encourage him and enable him to direct his intellect and energies in the arts of peace, and the pursuits of industry, and thus contribute to national wealth, prosperity and advancement.« Seymour D. Thompson: »A Treatise on the Homestead and Exemption Laws.«

és a melyet ő kényelmessé alakíthat, s ahol a család fedve lehet és mindazon pénzügyi szerencsétlenségeknek a következményeitől menten élhet, a mely pénzügyi szerencsétlenségeket még a legokosabb és legélesebb eszű ember se tud mindig kikerülni.”*)

De Long, volt miniser, Nevada állam alkotmányozó Conventjében, az otthonmentesítési törvényjavaslatot elfogadásra ajánlva, következőleg szólt: „Az otthonmentesítés eszméje ama régi angol elven alapszik, hogy minden embernek a háza az ő vára, s hogy az az ő szentélye és menedékhelye az élet minden gondjai elől és mindazon üldözések elől, melyeket a világ reája hozhat. Alkotmányunkat aszerint kell alakítanunk, hogy ezt a szándéklatot végrehajtsuk. Akkor a férfiú azon biztonság és büszkeség érzetével, a melyet a családnak a feje szeret élvezni házi ügyeiben, foghat hozzá otthonának a kiszépitéséhez és felékesítéséhez. Akkor ezt azzal a teljes öntudattal teheti meg, hogy a törvénynek semmiféle csapása, a szomszédnak semmiféle kapzsisága tőle ezt a házi oltárt el nem veheti, minekutánna ő azt oly helyül készítette, ahol ő élni és halni remél, s ahol neje és gyermekei lakni fognak akkor is, amikor egyszer ő közülök már elment. A polgárok ezzel boldoggá tétetnének ama darabka földnek a megtartása által, a mely az emberi szívnek mindig oly szent. A gyermekeknek születési helyük meghagyatnék nekik, és a család a múltnak az emlékei által megszentelt otthonban tovább élhetne.”

Warwick J. H. képviselő Nevadában pedig ekkép nyilatkozott: „Alaptörvényeink ezen intézkedését én a modern törvényhozás egyik legbölcsebb és legjótékonyabb vonásának tekintem. Egy oly vonás ez, a mely az Unió mindazon államainak az alaptörvényeibe bekeblezve lett, a mely államok, alkotmányukat a legutóbbi tíz év alatt alkották meg vagy alakították át, és a mely a törvényhozás által

*) It was an enlightened public policy, looking to the general welfare as well as to that of the individual citizen, which dictated the passage of the homestead act; and the obvious intent of the act is to secure to every householder or head of a family a home, a place of residence, which he may improve and make comfortable, and where the family may be sheltered and live beyond the reach of those financial misfortunes, which even the most prudent and sagacious cannot always avoid.« Seymour D. Thompson: »A Treatise on the Homestead and Exemption Laws.«

az amerikai Unió majd mindegyik államának és területének a törvényeibe felvéve lett. Érezzük, mit tesz az, körülöttünk felnövekvő gyermekekkel birni, – mit tesz az, a családi fedél alatt nyugodni vagy azon megszentelt épületet felépíteni, legyen az nagy vagy kicsiny, a melyre mi mindnyájan mint védőnkre és otthonunkra tekintünk. Szükséges ez az intézkedés ezen terület nőinek és gyermekeinek a megvédésére. Ha a férjnek az iparkodása elég vagyont gyűjtött össze egy otthonnak a megalapítására, s utóbb aztán pazarlóvá lesz, kívánatos, hogy a nő és a gyermekek egy menhelyet tarthassanak meg, a mely az otthon szent nevét megérdemli, s a melytől őket a férjnek és apának semmiféle ténye meg nem foszthatja.”

Eddig az idézetek.

Ha már maguk az amerikaiak ennyire eltelve vannak a hazájukban életben levő otthonmentesítés intézményének a magasztalásával, de ott nincs is absolute semmi nyoma sem annak, hogy ezen, ma már az Unió majdnem valamennyi államában és területein elfogadott intézmény ellen bármiféle reakció is támadt volna, s így kétségtelen, hogy az, a világnak elismerten legpraktikusabb népe által igen praktikus eszköznek ismertetett fel az agrár viszonyoknak egészséges alapokon való rendezésére és megszilárdítására nézve: önkéntelenül is az a kérdés tolul előtérbe, hogy miként történhetett az, hogy az amerikai otthonmentesítés jogintézménye felől úgyszólván napjainkig hazánkban s általában Európában az emberek ha hallottak is Falamit, ez a valami csakis mint aféle ködkép lebegett és lebeg lelki szemeik előtt; de pozitívumot, annál kevésbé pedig részleteket annál kevesebbet tudtak és tudnak felőle.

Az, hogy az otthonmentesítés intézménye az Egyesült-Államokban is csakis vagy 50 év óta honosult meg, s így annak mint legeslegújabb keletű institutióknak Európába csak később juthatott és juthat el a hire, – nem kielégítő magyarázata az általunk most constatait jelenségnek; mert hisz a gőznek és a villanyosságának a mai korszakában Amerika se esik ma már távolabb tőlünk, mint Európának igen sok része, s az Egyesült-Államok politikai, gazdasági, pénzügyi stb. viszonyait egyébkint csak úgy ismerjük, mint bármely európai államnak e tekintetekben való viszonyait. Ismerjük pedig az Egyesült-Álla-

mokat, sajnos, leginkább azon oldalairól, a melyek közgazdaságunkra nézve leginkább éreztetik nyomasztó hatásait; ugyanis például nagyon is jól ismerjük, mert nagyon is érezzük, a búzáinkat a nyugoti piacokról kiszorító amerikai óriási buzakivitelnek a káros hatásait, hogy a hozzánk Amerikából importált phylloxerát ne is említsük. Arról azonban, a mi jót Amerikából hazánkba importálhatnánk, az otthonmentesítés intézményéről, mentül kevesebbet hallunk, és pedig azon okból, mert efelől újságainkból, – a melyek pedig mindennap közlik, hogy áll a váltóárfolyam New-Yorkra s mi történik az ottani börzén, – mentül kevesebbet, sőt absolute soha semmit se olvashatunk. Hallgatnak pedig újságaink az amerikai otthonmentesítésről azért, mert úgy általában Európában, mint hazánkban a mérvadó sajtót domináló kapitalizmusnak érdekében áll a gazdaközönséget teljes ignoranciában tartam arra nézve, hogy létezik egy biztos út-mód, a melyen a tőkének a földbirtok fölött gyakorolt zsarnoksága megtörhető, s hogy annak, hogy az amerikai búzával a mi búzáink nem állhatja ki a versenyt, nemcsak az az oka, hogy Amerikában jobb a talaj, olcsóbb a termelés, olcsóbb a szállítás stb., hanem annak, hogy mi a mezőgazdaság terén jóval Amerika mögött állunk, a többi között az is az egyik főoka, hogy nálunk a földbirtoknak nincs meg az a biztonsága, nincs meg az az állandósága, mint ahogy ezek megvannak Amerikában, éppen az otthonmentesítés intézménye következtében; – szóval, hogy nálunk a birtokosok úgy mint a birtokok egymásután kalódnak el.

Hogy Magyarországon, százakra menő politikai, gazdasági stb. közlönyeink mellett, egyáltalán megtudjunk valamit az amerikai otthonmentesítés intézményének a mivolta felől, e célból arra volt szükség, hogy két fiatal magyar főúr, az 1881. évben, egyenesen az ottani agrár viszonyok tanulmányozása végett az Egyesült-Államokba utazzék, s ott közvetlen észleletek alapján szerzett tapasztalataikat és szorgos kutatásaiknak az eredményét a magyar közönséggel megismertessék. E két fiatal főúr gróf Andrassy Géza és ifj. gróf Széchenyi Imre, a kiknek köszönheti a magyar közönség azt, hogy az amerikai homestead-exemptióról alapos tájékozást szerezhetett magának.

Gróf Andrassy Géának „Az otthont mentesítő törvények” című füzete és ifj. gróf Széchenyi Imrének „Amerikai levelek” című füzete 1883-ban látott napvilágot; de ezen könyvecskéknek a sorsa, a melyben azok részesültek, csak igazolja azon imént tett állításunkat, hogy t. i. a nálunk mindenható kapitalizmus minden olyan mozgalmat már csirájában elfojtani törekszik, a mely mozgalom az ő uralmára nézve veszélyes kihatással lehetne. A lapok a két derék főúrnak a műveit vagy agyonhallgatták, vagy pedig megtámadták azokat, szerzőikkel együtt, oda concludálva, hogy, a mit ők Amerikából magukkal haza hoztak, azért ugyan kár volt nekik a fáradságos amerikai utat megtenuiök.

Nem is lett semmi praktikus eredménye gr. Andrassy Géza és ifj. gr. Széchenyi Imre ezen kezdeményezésének; s azon fogadtatás, a melyben a kapitalizmus szolgálatában álló sajtó és az ez által befolyásolt irányadó politikai körök az ő fellépésüket részesítették, méltán elvehette és tényleg el is vette másoknak is a kedvét, hasonlírányu kezdeményező lépéseknek a tételétől.

Azonban lévén a „Veritas temporis filia”, – az Amerikában üdvösnek bizonyult otthonmentesítés intézményének az ismerete a legújabb időben olyannyira előhaladt, hogy még abban az országban is, a melyből a jelenlegi közép-európai agrárrendszer, helyesebben mondva: agrárrendszertelenség (mert hisz a földbirtokot az ingó vagyonnal, a pénzzel egy kalap alá húzni, nem mondható „agrárrendszernek”), kiindulási pontját vette, t. i. még Franciaországban is megtörtént már az első lépés az otthonmentesítés intézményének a behozatalára. Ugyanis a francia képviselői kamarának 1889. évi december 7-iki ülésében De Mua gróf és több képviselőtársa törvényjavaslatot terjesztettek be, „a mezőgazdasági kisbirtokok védelme tárgyában” („pour la conservation des petites propriétés rurales^u”), a mely törvényjavaslatnak értelmében a földbirtokosnak 5500 franknyi értékmaximumig terjedő birtoka, a hozzá tartozó házzal, valamint a szükséges vetőmaggal és gazdasági eszközökkel együtt, bírói végrehajtás útján le nem foglalható és el nem árverezhető.

Úgy Játszik azonban, hogy De Mun grófnak és társainak ezen kezdeményezése saját hazájukban – legalább

egyelőre – süket fülekre talált, s a francia mérvadó körök továbbra is ragaszkodnak az eddigi, szinte már vérükbe átment szerencsétlen közgazdasági és magánjogi rendszerhez, a mely mellett pedig a francia földbirtok ma már nemcsak teljesen mobilizálva, de egyenesen pulverizálva lett, a mely „agrárrendszer” mellett aztán Franciaország lakosságának a létszáma állandóan stagnál, s a mely „agrárrendszer” a francia forradalom eszméinek az örve alatt egész Közép-Európában meghonosult s uralkodik jelenleg is, d aczara annak, hogy az északamerikai Egyesült-Államok, ahonnét voltaképen ezt az „a erárrendszert” a francziák a múlt század végén kölcsönözték, ezzel a kártekonynak és hasznavehetetlennek bizonyult „agrárrendszerrel” már rég szakítottak a homestead-exemptió agrárjogi intézményének a behozatalával.

Az otthon-mentesítésnek a közel jövőben leendő behozatalára nézve sokkal kedvezőbbek azonban a viszonyok Németországban, ahol a f. 1890. évi junius hó folyamán a birodalmi gyűlésben gróf Dönhoff-Friedrichstein, gróf Douglas, gróf Moltke és társaik, összesen 27 birodalmi gyűlési képviselő, egy otthon-védelmi törvényjavaslatot („Entwurf eines Heimstätten-Gesetzes für das deutsche Reich”) terjesztettek be, a mely törvényjavaslat a nyári szünidő közbejötté miatt még csak ezután fogja képezni parlamenti tanácskozások tárgyát.

A német birodalmi homestead-exemptionális törvényjavaslatnak azonban, a melyet a 4 % alatti mellékleten közlünk, a többi között az a sajátsága is van, s ereszben is lényegesen elüt az amerikai homestead-exemptionális törvényektől, hogy a „Heimstätte”-nek, az otthonnak a birtokosát mintegy hatósági gyámkodás alá helyezi, jelzálogos kölcsönöknek a „Heimstätte”-re, az otthonra való bekebelezését egy felállítandó otthon-védelmi hatóság jóváhagyásától tevén függővé. Továbbá a német javaslat az otthonokat feloszthatlanoknak jelenti ki, birtokminimumot állapít meg, és az otthonokra nézve az egyenlő örökösödés elvét mellőzve, azt határozza, hogy az otthonban, több törvényes örököstárs létében, csakis ezeknek egyike örökösödhetik.

Az általunk benyújtott jelen törvényjavaslat tisztán az amerikai otthon mentesítő törvényeknek alapul vétele

mellett levén szerkesztve, önmagától értetődik, hogy az a most jelzett kérdésekre nézve, a német birodalmi gyűlésben beadott törvényjavaslattól lényegesen eltérő irányban mozog.

Fentebb is jeleztük már azt, hogy az otthonmentesítés intézményének sarkalatos főelveihez való szívós ragaszkodás mellett – a mi az Egyeült-Államok valamennyi, ez intézményt behozott államai és területei törvényhozásának közös vonása, – a kivétel, a részletek tekintetében az Unió egyes államainak a törvényei gyakran egymástól igen eltérő rendelkezéseket foglalnak magukban. Ez oknál fogva is természetes dolog, hogy a jelen törvényjavaslat nem másolhatta le s nem is másolta le egyszerűen egyik unionális állam otthon-mentesítési törvényit sem, már csak az ottani és a magyarországi közviszonyok között levő nagy különbség miatt sem. Ugyanazért a jelen törvényjavaslat szerkesztésénél az eklektikai módszert kellett alkalmaznunk, mellőzve az amerikai törvényeknek mindolyan intézkedéseit, melyek a speciális magyar viszonyoknak vagy éppen nem, vagy pedig csak kevésbé felelnének meg.

Alább, a jelen indokolás különös részében lesz alkalmunk, a jelen törvényjavaslat egyes intézkedéseinek a megokolásánál utalnunk egyúttal az egyesült-államokbeli egyes államok törvényeinek az egyes kérdésekben egymástól eltérő felfogására és rendelkezéseire; s azért a jelen törvényjavaslat szerkesztésénél követett eljárásra nézve itt általában csak azt jegyezzük meg, hogy az amerikai otthonmentesítés jogintézményének hazánk jogrendszerébe való átültetését proponáló jelen törvényjavaslatban igyekeztünk számba venni úgy a fennálló magyar magánjogi rendszert, mint a speciális magyar gazdasági viszonyokat.

Ezek után mostmár áttérhetünk annak a kérdésnek a fejtegetésére, váljon a viszonyok által indokolt-e a homestead-exemptió intézményének hazánkban való behozatala? E kérdésre fentebb részben már megfeleltünk, statisztikai adatokkal is támogatva azon állításunkat, hogy hazánkban a földbirtok mobilizációja komoly aggodalmakat gerjesztő mérveket öltött; hogy a földbirtokos osztály eladósodása mind fenyegetőbb gazdasági és sociális bajjá növi ki magát, s hogy ez okokból, s nehogy a magyar földbirtokos osztály, a magyar nemzetnek ez a zöme, a magyar állameszmének

ez a voltaképeni hordozója, a teljes expropriálás veszélyének legyen kitéve, megfelelő intézményeket kell életbe léptetnünk.

A baj megvan: ezt senki se tagadhatja, de nem is tagadja. Mi e bajnak az orvoslására az amerikai otthonmentesítés intézményének a behozatalát ajánljuk. A ki jobbat tud ennél, ám álljon vele elő; de mielőbb; mert *periculum in mora*.

A magyar földbirtokot fenyegető veszélyekről szólva, *distinguálnunk* kell. Mert voltaképen csakis a közép- és kisbirtok van az általunk ecsetelt veszélyektől fenyegetve; a nagybirtok, legalább ez idő szerint, még nem. A nagybirtokot ez ideig védi a *fideicommissum*. A hitbizományi nagybirtoknak tehát nincs szüksége otthonmentesítésre sem.

A hitbizományi intézmény – bármi anomáliákkal járjon is nemzetgazdasági tekintetben, – Magyarországon mindeddig népszerű intézménynek mondható. A magyar nép szívesen eltekint attól, hogy a hitbizományi kötelék a haza földjének egy nevezetes részét kivonja a szabad forgalomból. Szívesen eltekint pedig a magyar nép ettől, mert a magyar nép csak azt tekinti, hogy a hitbizományi intézmény a régi történeti, főúri családok fenmaradását biztosítja, a mely régi történeti, főúri családokat a magyar nép továbbra is a nemzet élen akarja látni, s mert a magyar nép jól tudja azt, hogy, ha a hitbizományi intézmény eltöröltetnék, a magyar születésű arisztokrácia helyébe ma az új, a plutokratikus börzearisztokrácia lépne. És éppen ezen okból, a hitbizományi intézmény nálunk ma csakis a börzearisztokráciában és az ennek uszályhordozójává szegődött álliberális sajtóban bírja ellenségeit.

De, ha a magyar nép, a közép- és kisbirtokos osztály, a nagybirtokot, főúri családainkat, szívesen látja megvédve a hitbizományi intézmény által: viszont méltán megvárhatja a közép- és kisbirtokos osztály azt, hogy *quod uni justum, alteri aequum* legyen; s hogy, ha a nagybirtokot védi törvényileg a *fideicommissum*, adassék meg a közép- és kisbirtoknak legalább az otthonmentesítés törvényes védelme, a mely bizony úgyis sokkal csekélyebb védelmet képes nyújtani a közép- és kisbirtoknak, mint a hitbizományi intézmény a nagybirtoknak. De az otthonmentesítés mégis legalább nyújt valamelyes védelmet, természetesen

a középbirtokosnak csak annyiban, hogy, amennyiben a kapitalizmus kiforgatja őt a birtokából, legalább fenmarad részére végső refugiumul a kisbirtokot képező mentesített otthon. Mert sajnos, de a mi viszonyaink között, nem mehettünk odáig – legalább mi ezt nem tartottuk lehetősé-
nek, – mint ment az Egyesült-Államok több államának a törvényhozása, azzal, hogy az otthonmentesítést a 160-200 holdas (acres) középbirtok területhatáráig terjesztette ki. Mi jól tudjuk előre azt, hogy a mi sajnos közviszonyaink mellett, sok oldalról még az általunk proponált 20 kataszteri holdnyi maximumot is túlságosnak fogják találni. Hátha még a magyar mentesített otthon területmaximumát 100-150 kataszteri holdban hoztuk volna javaslatba.

Tehát törvényes védelmet kérünk legalább a kisbirtok részére!

Mai jogrendszerünk mellett, a hitbizományi intézmény által nem védett földbirtok, a bírói végrehajtás tekintetében is fölötte mostoha sorsban részesül. Az 1881. évi LX. t.-cikkből foglalt Végrehajtási törvény 51. §-a, az ingóságoknak végrehajtás alól mentesített részére nézve a mezőgazdát egyenlő elbánás alá veti a nem-mezőgazdával; s ezen §-nak csakis *p)* és *r)* pontjai vonatkoznak csakis a mezőgazdákra. A *p)* pont szerint ugyanis végrehajtás alá nem esik s ennél fogva le sem foglalható „a végrehajtást szenvedő és háznépe eltartásához szükséges egy tehén, vagy ehelyett a végrehajtást szenvedő választásához képest négy juh, vagy négy kecske, úgyszintén ezen állatok részére egy hónapi időtartamra szükséges takarmány.” A Végrehajtási törvény 51. §-ának *r)* pontja szerint pedig végrehajtás alá nem esik s ennél fogva le sem foglalható „a végrehajtást szenvedő által tulajdonul bírt s általa házilag művelt vagy műveltetett szántóföldek bevetéséhez szükséges vetőmag 5 hektolitert meg nem haladó mennyiségben.”

Továbbá a Végrehajtási törvény 67. §-a következőleg intézkedik: „Mezei gazdálkodással foglalkozó egyéneknek azon igavonó jószágai és gazdasági eszközei, a melyek, saját tulajdonukat képező, 12 kataszteri holdat meg nem haladó és általuk házilag művelt vagy műveltetett földbirtokon a gazdálkodáshoz okvetlenül szükségesek, végrehajtás alá vétethetnek ugyan; de, ha a végrehajtást szén-

vedő azokat a folytatott gazdálkodáshoz használni kívánja és a jószágok kellő élelmezéséről gondoskodik, ezek tőle vagy rendelkezése alól el nem vonhatók, és az évnek márcziushd 15-től novemberhó 15-ig terjedő szakában árverés alá nem bocsáthatók.”

Ennyiből áll a mezei gazdáknak, a földbirtokosoknak a mentessége végrehajtás esetén, ide számítva még azon csekély mérvű ingóságokat is, a melyekre nézve a Végrehajtási törvény 51. §-a a végrehajtás alóli mentességet általában megadja.

A birtokosnak a végrehajtás alóli mentessége tehát csakis némi ingóságokra terjed ki; összes ingatlanai pedig az utolsó talpalatnyi földig szabadon elérvezethetők tőle, s ő maga családjával együtt földönfutóvá tétetik.

Sőt, ha közelebbről nézzük a dolgot, a Végrehajtási törvény által specialiter a mezőgazdáknak, az imént említett- ingóságokra nézve adott mentesség is voltaképen egy nesze semmi fogd meg jól; mert, mellőzve a Végrehajtási törvény 51. §-ának p) pontja által a foglalás alól kivett egy tehenet, vagy ehelyett négy juhot vagy négy kecskét, (a melyekre nézve azután kérdés az, hogy azokat hol és mivel tartsa a végrehajtást szenvedő, ha még csak egy □ ölnyi ingatlant se hagy meg neki a törvény), az ezen 51. §. r) pontjában mentesített 5 hektoliternyi vetőmag voltaképen nem a föld birtokosának a javára szolgál, hanem javára szolgál a jelzálogos hitelezőknek és az árverési vevőnek; mert a Végrehajtási törvény 149. §-a értelmében, az ingatlanok, tartozékaikkal, tehát a függő termékkel is együtt árvereztetvén el, a végrehajtást szenvedőnek meghagyott 5 hektoliternyi vetőmag, a földbe bevetve, szinte elérveztetik tőle. A 67. §-nak fentebb idézett rendelkezése meg épen beillik szatírának; mert ebben a §-ban a mezei gazda voltaképen egy „Galgenfrist”-et kap, a mely alatt a törvény őt befogja a jelzálogos hitelezők és az árverési vevő robotosának, t. i. az ő lefoglalt igavonó jószágai és gazdasági eszközei, tavasztól egész őszig ideiglenesen az ő bírlálásában meghagyatnak ugyan; de ez csakis a végből történik, hogy ő kora tavasztól kezdve késő őszig törje marja magát a mezei munkával, nem a maga és családja javára, hanem a jelzálogos hitelezők és a birtok árverési vevője javára, s hozzá még a lefoglalt igavonó

jóságokat kora tavasztól késő ősziig a saját maga költségén tartsa el.

A jelenleg fenálló Végrehajtási törvény tehát a mezei gazdáknak, a birtokosnak összes gazdasági felszerelvényeit, valamint összes ingatlanait az utolsó talpalatnyi földig lefoglalhatóknak és elérvethetőknak mondván ki, még sokkal rosszabb helyzetet teremt neki, mint a milyen az iparosnak, a gyármunkásnak és a napszámosnak a helyzete; mert ezen utóbbiak részére a Végrehajtási törvény 51. §-ának *n*) pontja legalább meghagyja „szükséges munkaszereiket”; holott a mezei gazdáknak, a birtokosoknak a törvény a legutolsó darab munkaszereiket, legutolsó darab gazdasági eszközüket is kiveszi a kezükből, sőt még a házfedelet is elvéteti a fejük fölül, s őket családjajkkal együtt az utcára téteti ki.

A magyar törvényhozás tehát fölötte mostoha bánásmódban részesíti a mezei gazdaságot. Pedig Magyarország földművelő ország lévén s előreláthatólag még huzamos ideig az is maradván, a törvényhozásnak és kormánynak a tulajdonképeni államfenntartó elemet, a magyar nemzet zömét képező földbirtokos osztályt különös tekintetekben kellene részesítenie, főleg napjainkban, amikor az amerikai, oroszországi, romániai stb. búzának úgy, mint az amerikai és ausztráliai nyers húsnak is a versenye által mindinkább lenyomott búzaárak és marhaárak mellett, a mindenféle adókkal agyonterhelt magyar földbirtok hozadéka is folyton leszálló irányt követ, s ezen nyomasztó helyzet mind több és több birtokosnak veszi el a kedvét (már t. i. a kinek közülök, a kedvén kívül, még a földjét is el nem veszik,) a mezei gazdálkodástól. Az ily kedve vesztett gazdák és a birtoka vesztett „végzett gazdák”^{fc} aztán, amennyiben a boldog Amerikába nem vitorláznak, bevonulnak a városokba vagy éppen a fővárosba valami „hivatal” után nézni, szaporítva városaink intelligens és nem-intelligens proletárságát és a hivatalvadászok seregét.

Az otthonmentesítési intézménynek hazánkban való behozatalával ezen gazdasági és szociális bajok is megszűnnek, nemcsak, de sőt még a városok lakói is ösztönt és ingert fognak nyerni az otthonmentesítés folytán arra, hogy valamiképp egy, a városhoz közel eső kis mezei gazdasági birtokot szerezzenek maguknak; s ilyképp ezen az

úton a haza polgárainak mindnagyobb és nagyobb tömege fogna iparkodni magának egy biztosított családi otthont alapítani, a melyen, ha egy részük tán nem is állandóan, de az évnek bizonyos részében, lakva, elmondhatnák magukban Horáccal: „Beatus ille, qui procul negotiis – Paterna rura bobus exerce! suis, – (az otthonmentesítés mellett természetesen:) Solutus omni fenore.”

Tehát, miként mondtuk, manapság boldog-boldogtalan valami „hivatalt” jön keresni a városokba, főleg pedig a fővárosba. Nem is csoda. Mert a magyar Végrehajtási törvény amily illiberális, amily szűkkeblű a mezei gazdák, a birtokosok irányában, olyan liberális, olyan nagylelkű a minden rendű és rangú köz- és magánhivatalnokok irányában.

A Végrehajtási törvény 54. §-a szerint ugyanis: „Álladalmi, törvényhatósági és községi szolgálatban levő tisztviselők és hivatalnokok, egyház-községi lelkészek és segédlelkészek, állami, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanítók és tanítónők, a véd-erőhöz tartozó személyek, közhasználatra szolgáló gőzmozdonyú vasutak hivatalnokai, a nemzeti színháznál alkalmazott igazgatósági, művezetési és gazdasági tisztviselők, drámai és operai magánszereplők, végül a börtönőrök, az állami hivatalszolgák és a gőzmozdonyú vasutak szolgálói, rendes fizetésének, illetőleg várakozási illetékének, személyes (működési) és kor-pótdíjainak legfeljebb egyharmada, és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 800 forint, a foglaláson túl is érintetlenül maradjon. A főlebb elősorolt személyek lakpénzei csak lakbér fejében, a szolgálat után járó más illetményeik pedig éppen nem foglalhatók le.”

Az 55. §. szerint pedig, az 54. §-ban említett személyeknek vagy ezek özvegyeinek nyugdíjai vagy kegydíjai, úgyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdíjak, valamint a lelkészek aggastyáni fizetései, nemkülönb-
ben a végkielégítési összegek, illetve kegydíjak, szintén csak egyharmadrészben foglalhatók le, de csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 500 forint a foglalás után is szabad rendelkezésre fenmaradjon.

A Végrehajtási törvény továbbá az 56-60. §-okban megadott számos egyéb hasonló mentesítéseken kívül, a

61. §-ban a következőket határozza: „Nyilvános számadásra kötelezett társulatoknál és gőzhajózási vállalatoknál alkalmazott hivatalnokok és szolgák, valamint általában állandó köz- és magánalkalmazásban levő, de az 54 §-ban fel nem sorolt egyének évi fizetéseinek és járandóságainak vagy nyugdíjainak csak felerésze és ez is csak úgy vonható végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére legalább évi 500 ft fennmaradjon. Ugyanezek özvegyeinek és gyermekeinek, nyugdíjaira vagy az atya, illetőleg férj szolgálataiért adományozott illetményeire végrehajtás nem vezethető.”

A magyar törvényhozás, a most felsorolt valamennyi köz- és magánalkalmazásban levő egyéneknek megadta a végrehajtás alóli mentességet fizetésük kétharmad részére, illetve felére nézve, biztosítva nekik évi 800 ft, illetve 500 ft minimumot; megadta pedig nekik ezen mentességet a közérdekre való tekintetéből. S a magyar törvényhozás, ezen intézkedésével nagyon helyesen is cselekedett.

De, ha az közérdek úgy hozza magával, hogy a köz- és magánalkalmazásban levő minden kategoriabeli egyének a törvény által megvédessenek az élői, hogy fizetésükből folyó jövedelmeiknek a saját és családjuk fentartására okvetlenül szükségesnek tartott 800 forint, illetve 500 forint minimuma az adósságok miatti végrehajtás alól kivétessek, ugyancsak a közérdek, sőt egyenesen a magyar nemzet létérdeke legalább is szintúgy megköveteli azt is, hogy a magyar nemzet zömét s a tulajdonképeni államfentartó elemet képező földbirtokos osztály is részesíttessék, a jövedelmi forrását képező földbirtokra nézve, bizonyos mértékig a végrehajtás alóli mentességben.

A birtokos osztály azonban jelenleg nemcsak a köz- és magán alkalmazásban álló egyénnel szemben van az ellene adósságok miatt vezetett végrehajtások tekintetében hátrányban, mert a törvény által feltétlenül ki van szolgáltatva a vagyonából a hitelezők által való teljes és tökéletes kifosztatásnak; – hanem a törvény a birtokos osztálynak még a napszámosok és a gazdasági cselédek sorsánál is sokkal rosszabb sorsot juttatott osztályrészül; mert a Végrehajtási törvény 62. §-a szerint a gazdasági cselédek bére, szolgálatban létük alatt adósságaik miatt nem foglalható le; a napszámosoknak pedig, naponkint

1 frt 50 krnál nem magasabb munkadíja szinte nem esik végrehajtás alá. Tehát, az évben 300 munkanapot számítva, a törvény a napszámosnak évi 450 frt, végrehajtás útján tőle el nem vehető minimumot biztosít, míg a szegény gazdaembernek, a birtokos embernek, ha adósságok miatt végrehajtás alá kerül, a törvény csak a vándorbotot vagy a koldusbotot hagyja meg, neki és egész családjának.

Tán csak nem az a célzat lebegett az 1881-ki végrehajtási törvény megalkotásánál a törvényhozónak a szemei előtt, hogy azzal, mikép megengedte, hogy a birtokosok, a gazdaemberek végrehajtás útján mindenükből kifosztassanak, nekik az a szerencse juthasson osztályrészülr, hogy ilykép napszámosokká ayancirozhassanak, s mint ilyenek évi 450 frtnyi, végrehajtás alól mentes jövedelemben részesülhessenek; sőt felülrá még, a napszámosok adómentessége tárgyában pár évvel később meghozott 1883. évi X. t.-cz. kiváltságaiban is részesítette, a mai kor adómentes, privilegizált osztályához legyen szerencsájük tartozhatni, a mely új, privilegizált társadalmi állásukban aztán nemcsak az adósságok miatti végrehajtások elől, hanem még az adóvégrehajtások elől is mentesek maradnak.

Mi tehát azt hisszük, hogy a mezei gazdák, a birtokosok legalább is oly összegű évi jövedelmet nyújtó ingatlanaiuknak a végrehajtás alól való törvényes mentesítését igényelhetik, mint amily összegű évi jövedelem van biztosítva a végrehajtás elől a napszámosoknak. Hogy pedig a mezei gazdának évi 450 frtnyi tiszta jövedelme legyen, ehhez szükséges körülbelül 30-40 holdnyi földbirtok, – föltéve természetesen mindig azt, hogy a termést se fagy, se vízáradás, se szárazság, se más egyéb olyan calamitás ne érje, a mely ellen még biztosítani se lehet.

S éppen azért ezen tekinteteből is teljesen indokolt a jelen törvényjavaslat azon intézkedése, a mely szerint (a saját maguk házában lakó s így házbért nem fizető) mezei gazdák, a birtokosok részére, a végrehajtás alól mentesített otthonhoz tartozó ingatlanaiuknak a maximális területnagyságát húsz kataszteri holdra, vagyis, holdját 1200 □ ölével számítva, huszonhat holdra és 800 □ öltre tette.

Ezen általános fejtegetések előrebocsátása után, mostmár áttérhetünk a jelen törvényjavaslat egyes §§-ai intézkedéseinek az indokolására.

II.

Különös rész.

I. FEJEZET.

Az otthon terjedelme és alapításának szabályai.

Az 1. §-hoz.

Az 1. §-nál mindenekelőtt több sarkalatos elvi kérdés volt előzetesen eldöntendő, a melyek az egész törvényjavaslatnak az általános irányt megadandók voltak.

a) Legelsőben is határozni kell afölött, váljon az otthonmentesítés általánosan kötelező hatálylyal bírjon-e, avagy facultativvá tétessék-e; vagyis, hogy a törvényben kimondassék-e az, hogy általában minden birtokosnak egy bizonyos mennyiségű birtokminimuma mentesített otthonának tekintessék s következőleg végrehajtás alá ne vonathassék, már magánál a törvéynél fogva; – avagy pedig a mentesítés sine qua non feltételül tüzessék-e ki az, hogy a tulajdonos ingatlanainak egy bizonyos mennyiségű részét, a törvényben előirt alakiságok betartása mellett saját otthonául kijelölni tartozik.

Az északamerikai Egyesült-Államok egyes államainak és területeinek otthonmentesítési törvényei e kérdésben két csoportra oszlanak. Ugyanis míg Alabama, California, Colorado, Georgia, Indiana, Kentucky, Maine, Massachusetts, Michigan, Nevada, New-Jersey, New-York, Virginia és Nyugat-Virginia államokban, valamint Idaho és Washington területeken, a tulajdonos részéről formászerű otthonalapítási nyilatkozat és az kívántatik meg, hogy a mentesítendő ingatlanok az illető telekhivatalnál megjelöltessenek, – addig Arkansas, Florida, Illinois, Iowa, Kansas, Louisiana, Minnesota, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, New-Hampshire, Észak-Carolina, Ohio, Pennsylvania, Dél-Carolina, Tennessee, Texas, Vermont és Wisconsin államokban, valamint Arizona, Dakota, Utah és Wyoming területeken, otthonalapítási előleges nyilatkozat s a mentesítendő ingatlanoknak a telekhivatalban való bejelentése nem kívántatik meg. Ezen utóbbi csoporthoz tartozó államokban és területeken az otthon csakis

akkor jelöltetik ki külön, ha a tulajdonos ellen, ingatlanokra végrehajtás vezetetik, mely esetben a törvényben mentesített otthonul meghatározott maximális területmennyiség a végrehajtást szenvedő tulajdonosnak egyéb ingatlanaitól a bíróság által elkülönítetik és kihatározzák, s csak az ilykép fennmaradó fölösleg esik végrehajtási árverés alá.

A jelen törvényjavaslat ezen két módozat közül az elsőt fogadta el, vagyis az otthonmentesítést facultativvá téve, a mentesítés törvényes kedvezményének a megadását attól a feltételtől teszi függővé, hogy a tulajdonos, mentesítendő ingatlanait kijelölve, az otthonmentesítésnek ezekre leendő feljegyzése végett a telekkönyvi hatósághoz folyamodjék. Általában mentesíteni minden birtokosnak bizonyos mennyiségű ingatlanait, anélkül, hogy ezeket tulajdonosaik előre mint mentesített otthonként kijelölték volna, – a mi viszonyaink között nem látszik czélszerűnek, egyrésztől azon okból, mert az otthonmentesítés intézménye, a tulajdonosnak nyújtott jogkedvezmények mellett, reá nézve a birtokával való feltétlen szabad rendelkezhetőnek bizonyos korlátozásaival is járván, az otthonmentesítés ily módozata a birtokos osztály egy részénél, a mely ilyen korlátozásoknak nem hajlandó alávetni magát, tán még visszatetszésre is talált volna; másrésztől pedig ezen módozat mellett a mentesített otthon területe előre sohase lévén topographice kijelölve és a tulajdonos egyéb ingatlanaitól jogilag és természetben különválasztva, a tulajdonos ingatlanainak zálogjogokkal való megterhelése vagy elidegenítése esetében mindig az a kérdés állana elő, melyek azon, a törvény értelmében otthonul tekintett ingatlan részek, a melyeknek megterhelhetősége és elidegenítésére nézve külön törvényes szabályok vannak hatályban? Ekkép tehát az otthonmentesítésnek az ily módozata az ingatlanok forgalmára és a tulajdonosnak a hitelképességére is bénítólag hatna, eltekintve attól, hogy az otthonul tekintendő ingatlanrészeknek végrehajtás esetében a végrehajtást szenvedő fél egyéb ingatlanaitól való szükségszerű különválasztása a végrehajtási eljárást is hosszadalmassá és bonyolulttá tenné.

Mindezen nehézségek azonban kikerülve lesznek

akkor, ha az otthonmentesítés törvényes kedvezményeit maga részére biztosítani kívánó tulajdonosnak a törvény köteletségévé teszi azt, hogy mentesítendő ingatlanait pontosan kijelölve, a telekkönyvi hatóságnál a mentesítés feljegyzése végett bejelentse. A földtulajdonos, ezen lépése által önként, szabad akaratból veti magát alá mindazon törvényes jogmegszorításoknak is, a melyekkel a mentesítés jogkedvezménye jár; a mentesített otthon pedig ezen az úton egy, a priori úgy jogilag, mint a természetben pontosan körülhatárolt egységgé válik, a melynek fekvésére, kiterjedésére és minőségére nézve egyszer mindenkorra minden kétség kizárva van, s a mentesített otthon összes jogviszonyairól a telekkönyv mindenkinek, minden perczen teljes és tökéletes felvilágosítást nyújt. Ilykép aztán az otthonmentesítés intézménye a mi jogrendszerünkbe felvett hitbizományi intézménnyel is némi részben analog intézménnyé válik, lévén a hitbizomány alakítása is facultativ, s a hitbizományi kötelékbe tartozó ingatlanok bizonyos előre kijelölt s ilyenkül telekkönyvezett birtokok.

Mindezen tekintetknél fogva a jelen törvényjavaslat 1. §-a tehát kimondja, hogy a telekkönyvi tulajdonosnak joga van mentesítendő otthonul bizonyos mennyiségű ingatlanait kijelölni, – a miből folyik az is, hogy ezt tenni kötelessége is, ha az otthonmentesítés törvényes kedvezményeit biztosítani akarja magának.

A tulajdonosnak egyébkint teljesen a saját tetszésére van hagyva az, hogy a törvény által meghatározott maximális területmennyiséget hol, és birtokának mely részéből akarja kijelölni mentesítendő otthonul. Ezen otthon bizonyos mennyiségű földterületből s a rajta levő lakóházból és gazdasági épületekből áll. A dolog természete hozza tehát magával, hogy a mentesített területmennyiségnek az értékével körülbelül arányban kell állania a rajta levő s az ingatlan tartozékait képező épületek terjedelmének és értékének is, – vagyis, hogy a mentesítendő ingatlanon csakis olyan egy lakóház és annyi gazdasági épület lehet, amily és illetve amennyi a törvényileg mentesíthető ingatlannak az értékét mértéken túl felül nem haladja, és emellett a földművelésre szolgáló birtok céljára szolgál. Az amerikai otthonmentesítési

törvények nagy részének s a többi között Iowa államnak az 1 % alatti mellékleten közölt otthonmentesítési törvénye nyomán haladva tehát a jelen törvényjavaslat kimondja, hogy a kijelölt ingatlanon csakis egy lakház s csakis az ezen egy lakházhoz tartozó gazdasági épületek lehetnek; valamint nem jelölhetők ki mentesítésre oly ingatlanok sem, a melyeken valamely gyártelep, kastély vagy pusztán a fényűzés céljára szolgáló villa van építve. Szükséges ez az intézkedés azért, nehogy a földmivesnek a sorsát biztosítani célzó otthonmentesítés örve alatt a mentesített ingatlanon nagy értékű, terjedelmes épületek lehessenek, vagy később emeltessenek, a mely épületeknek a mezei gazdaság céljára szolgáló mentesített földbirtok műveléséhez egyáltalán semmi közük.

b) A második, e §-nál előzetesen eldöntendő kérdés az volt: kiterjesztessék-e az otthonmentesítés törvényes kedvezménye az összes ingatlanokra, t. i. úgy a mezőgazdasági célra szolgáló földbirtokra, mint a városi házbirtokra, avagy pedig csak a mezőgazdasági földbirtoknak adassék-e az meg?

Az északamerikai Unió államainak egy részében ugyanis nemcsak a mezőgazdasági földbirtokok képezik az otthonmentesítésnek tárgyát, hanem a városi házbirtokok is, ezeknek a maximális földterülete az egyes államok törvényei szerint $\frac{1}{4}$ holdtól (acre) egész egy holdnyi kiterjedésig variálván, némely államokban értékmaximum megállapítása mellett, más államokban enélkül.

Már a jelen indokolás általános részében utaltunk arra, hogy a jelen törvényjavaslat tulajdonképeni célja agrár állapotainknak a javítása, a miből következik, hogy az otthonmentesítés jogintézményének a behozatalát csakis a mezőgazdaság tárgyát képező földbirtokra nézve hozza javaslatba. De különben is, az otthonmentesítést a városi házbirtokra nézve is általában kimondani, a kivitelben igen nagy nehézségekkel is járna, először azért, mert a városi házbirtok rendszerint egy holdnyi vagy $\frac{1}{4}$ holdnyi, sőt még ennél kisebb területen is igen nagy értéket képvisel, s így a mezőgazdasági földbirtokkal szemben, – a melyből alakított otthon értéke a legjobb esetben is mindig csak a kisbirtok fogalmának a körében mozog, – legalább a jelen törvényjavaslat szerint, – a városi

házbirtok túlságos előnyben részesülne, ha t. i. a városi házbirtokra nézve az otthon értékmaximuma egyúttal meg nem állapíthatnák. Hogyha pedig kimondatnék az, amint ezt több északamerikai állam otthonmentesítési törvénye teszi; hogy t. i. a városi házbirtok csak bizonyos összeg, mondjuk: 3-4 ezer forint értékmaximum erejéig tekinthető mentesített otthonnak, ez a módszer a városi házbirtoknak természetben való megoszthatlansága mellett oda vezetne, hogy természetesen nem lévén az meghatározható, hogy a háznak mely része képezi a mentesített otthont s mely része nem, az egész háznak a jogviszonyai kétféle törvény hatálya alatt állának, s így a háznak úgy jelzőleg való megterhelése, mint elidegenítése esetében a jogi bonyodalmaknak egész légiója állana elő.

A jelen törvényjavaslat tehát csakis a mezőgazdasági célra szolgáló földbirtokra nézve czélozza az otthonmentesítést; a mi természetesen nem zárja ki azt, hogy még nagyobb városainknak, sőt magának a fővárosnak a területén is a kültelteken, ahol t. i. mezei gazdaság folytatható s tényleg folytatatik is, mentesített otthonok alakíthatók legyenek. Ilykép tehát városaink lakossága is részesülhet az otthonmentesítés törvényes kedvezményeiben.

c) Az északamerikai unióbéli államok otthonmentesítési törvényeinek nagy része az otthonmentesítés kedvezménye megadásának egyik sine qua non feltételül tűzi ki azt is, hogy a mentesített otthon tulajdonosa és családja a mentesített otthont tényleg »otthonul« használja, vagyis, hogy azon tényleg lakják és a birtokot maga művelje vagy műveltesse.

Bármennyire kívánatos is azonban az, hogy a tulajdonos, családjával együtt az otthonnak a területén tényleg lakják és a birtokot házilag kezelje vagy kezeltesse, mert hisz az otthonmentesítés intézményének voltaképeni célja az, hogy a családnak legyen meg a maga biztos otthona, hajléka, ahol a nehéz napokban is meghúzhatja magát, s a családfőt érő valamely szerencsétlenség esetében a nő és gyermekek ne legyenek kénytelenek földönfutókként hajlék nélkül lenni, – nézetünk szerint nem czélszerű dolog, elvűl kimondani azt, hogy az otthonmentesítés törvényes kedvezményének a megadása és élvezése attól a feltételtől tétessék függővé, hogy a tulaj-

donos az otthonon tényleg lakják. Lehetnek ugyanis olyan körülmények, a melyek éppen a törvény által védeni akart családnak az életérdekében parancsoló szükségességgé teszik, hogy a családfő vagy esetleg az egész család egy bizonyos időn át másutt lakják vagy tartózkodják. S ezért elvesze-e a család az otthonmentesség jogkedvezményét? Aztán meg a tulajdonosnak az otthon területén való tényleges lakásától tenni függővé az otthonmentesítést, azzal az anomáliával is járna, hogy azok a hitelezők, a kiknek a követelése a mentesített otthonra nézve nem érvényesíthetők, a tulajdonosnak az otthonról való, bár csak ideiglenes eltávozását is arra használhatnák fel, hogy az otthon területén való nem-lakás ürügye alatt, a mentesség megszűntének a kimondása iránt indított perekkel a tulajdonost folyton zaklathatnák.

Ennélfogva a jelen törvényjavaslat 1. §-ában mellőzve is lett a tulajdonosnak vagy családjának a mentesített otthon területén való tényleges lakására vonatkozó kötelezettség kimondása. Mivel azonban úgy társadalmi, mint gazdasági tekintetben fölötte fontos dolog, sőt az otthonmentesítés egyik legfőbb követelménye az, hogy a mentesítést élvező tulajdonos, családjával együtt a mentesített otthonon tényleg lakják és birtokát házilag kezelje, – ezt a czélt a jelen törvényjavaslat egy más intézkedésével igyekszik, indirect utón biztosítani, a miről alább a 10. §. *u*) pontjának a megokolásánál lesz szó.

d) Az északamerikai Unió egyes államainak a törvényhozásai abban is eltérnek egymástól, hogy egy részük csakis családfők, helyesebben családapák és családanyák részére adja meg a homestead-exemptiót, magános férfiak és magános nők pedig nem; a többi államok ellenben különbség nélkül megadják mindenkinek az otthonmentesítés kedvezményét, akár van neki családja, akár nincs. A jelen törvényjavaslat ez utóbbi felfogáshoz járul, abból a nézetből indulva ki, hogy az a körülmény, hogy a tulajdonosnak az otthon alapítása idején még nincs felesége, illetve férje s nincsenek gyermekei, – egyáltalán nem zárja ki azt, hogy ilyenek később lehetnek neki; sőt az otthonalapítás idején még magános egyén tán éppen a célból alapít magának otthont, hogy az ilykép törvényileg biztosított otthonon családot szándékozik alapítani.

e) A mi az otthon alapítójának egyéb személyes viszonyait illeti, a jelen törvényjavaslat – az amerikai törvények és a 4% alatti mellékleten közölt német otthonvédelmi törvényjavaslat nyomdokain haladva, – feltételül tűzi ki azt is, hogy ő nagykorú, illetve nagykorúsított, és magyar állampolgár, illetve állampolgárnő legyen. Idegenek tehát Magyarországon nem alapíthatnak mentesített otthont, a mely intézkedés abban találja indokát, hogy az otthonmentesítés intézménye nemcsak magánjogi, hanem kihatásaiban – miként ez a jelen indokolás általános részében már kifejtett, – eminens közjogi intézmény is.

f) A mi mármost az otthonul mentesített, illetve mentesíthető ingatlanok területének a kiterjedését illeti, ez az északamerikai Unió egyes államaiban szinte különféleképen van megszabva, a mezei gazdák részére mentesített otthon területe 40 acre-től*) (Michigan és Iowa államok) egész 200 acre-ig (Texas állam) variálván. Önmagától értetik, hogy ezen földmennyiségek csak a maximális mértéket képezik, a melyen alul levő minden birtok mentesített, illetve mentesíthető. Hogy az unióbeli egyes államokban hány acre-nyi birtokok vannak mentesítve, illetve mentesíthetők, arra nézve utalunk a jelen indokoláshoz 3% alatt csatolt mellékletre, ahol a homestead-exemptióval bíró 32 állam és 9 területre nézve eresben az adatok szinte felsorolva vannak.

A mentesített ingatlanok maximális kiterjedésének a megállapításánál az Unió államai egy részének törvényhozását az a célzat vezérelte, hogy az u. n. gépképes középirtok is mentesíttessék, vagyis, hogy a mentesített otthon területének a maximuma oly kiterjedéssel bírjon, hogy annak birtokosa a kisebb gazdasági gépeket: vetőgépet, járgány-cséplőgépet stb. beszerezhesse és foglalkoztatni is bírhasa; míg ellenben a többi államok az u. n. fogatképes kisbirtokra helyezték a súlyt, vagyis ezen utóbbi államok oly mértékre szabták a mentesített ingatlan területének a maximumát, hogy a birtokos rajta legalább egy fogatot (egy pár lovat vagy egy pár ökröt) képes legyen eltartani, és hogy ezen egy fogattal a men-

*1 acre = 1125 □-öl.

tesített birtokon a gazdasági munkák elvégezhetőek legyenek.

Egyébiránt a mentesített birtok, maximális mennyisége az amerikai államoknak csak egy részében van holdakban (acres) kifejezve; míg a másik részükben annak csak maximális pénzértéke van meghatározva, 300 dollártól kezdve (Pennsylvania) egész 5000 dollár értékig (California), miként ez a 3% alatti mellékleten közölt összeállításból szinte látható.

A jelen törvényjavaslat mellőzi az értékmaximumot, és pedig azon okból is, mert a mentesítést csakis a tulajdonos részéről eszközendő előleges kijelölés és bejelentés feltétele mellett adván meg, a mentesítendő ingatlanok fekvése, misége és mennyisége már a priori pontosan meghatározandó, a mi csakis holdakban kifejezve lehetséges, – az értékmaximum olyan, idő és körülmények szerint változó ingatag alap lévén, hogy arra oly fontos jogi következményekkel járó intézményt, mint aminő az otthonmentesítés, alapítani alig lehet, s legfőlegb csak ott alkalmazható, ahol az a kérdés, hogy a természetben tényleg mi tartozik a mentesített otthon területéhez s mi nem, csakis az esetleges végrehajtás alkalmával esetről-esetre utólagosan döntenek el, becslés alkalmazása s a mentesített otthonnak e becslés alapján természetben való kihatása. mellett.

A jelen törvényjavaslat tehát a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok terület-maximumát nem bizonyos maximális becsértékben, hanem előre meghatározott térbeli mennyiségben állapítja meg, és pedig olyan maximális területmennyiségben, hogy az egy fogattal (egy pár ökörrrel vagy egy pár lóval) megmunkálható legyen, s emellett rajta a közönséges földmives gazda, családjával együtt tisztességesen megélhessen, anélkül, hogy a saját birtoka mivelésén kívül, más egyéb mellékfoglalkozásra is kelljen adnia magát; – de ezenkívül, hogy az ilyen kisbirtokot képező s vagyonának romjaiból megmentett, törvényileg mentesített otthonon a hajótörést szenvedett volt középirtokos is szegényesen megélhessen.

Mindezen tekinteteknél fogva, valamint utalással a jelen indokolás általános részében aziránt már elmondottakra, hogy t. i. a földbirtokosok részére legalább is

oly terjedelmű földbirtok mentesítendő, a melynek az évi jövedelme megfelel a Végrehajtási törvény 62. §-a által a napszámosok javára mentesített évi jövedelemnek, – a mi bizony a birtokosok részéről elég szerény kívánat, – a jelen törvényjavaslat a mentesített magyar homestead lemagasabb kiterjedését húsz kataszteri holdban veszi fel, a mely, 1200 □ ölével számítva, huszonhat holdat és 800 □ ölet tesz ki. Önmagától értetődik, hogy ez csakis a maximum, következőleg hogy ezen húsz kataszteri holdnyi mennyiségen alul bármely kisebb kiterjedésű földbirtok is, álljon az bár egy holdból vagy akár $\frac{1}{2}$ holdból, szinte mentesíthető; mert a jelen törvényjavaslat szintűgy nem ismeri a birtokminimumot, mint ahogy nem ismerik ezt az északamerikai Egyesült-Államok egyes államainak homestead-törvényei sem.

Hogy végül a jelen törvényjavaslat 1. §-a szerint még megkívántatik az is, hogy a mentesítendő ingatlanok egy és ugyanazon község határában feküdjenek, ez az intézkedés abban találja indokolását, hogy a 2. §. értelmében a mentesített ingatlanok egy és ugyanazon telekkönyvbe foglalandók össze; az egyes telekkönyvekben pedig tudvalevőleg csakis egy és ugyanazon község határbeli ingatlanok foglaltathatnak.

A 2. §-hoz.

Az északamerikai Unió azon államaiban, melyekben a mentesített otthon megalapítása céljából a tulajdonos részéről a mentesítendő ingatlanok kijelölése mint sine qua non feltétel van megállapítva, a tulajdonos a Recorder-office-ban vagy másutt a megyei titkár (County-clerk) előtt, ahol és a ki által a mi telekkönyvünknek megfelelő birtoklajstromok vezetettek, írásbeli nyilatkozatot állít ki, a melyben részletesen megjelöli azon ingatlanait, melyeket az illető állam homestead-exemptionális törvénye értelmében mint végrehajtás alól mentesített otthont beiktatni kíván. A tulajdonosnak ezen jegyzőkönyvbe vett nyilatkozata elégséges arra, hogy az általa kijelölt, törvényes mérvű ingatlanok az ő homestead-jéül, otthonául tekintessenek és a törvény által nyújtott jogkedvezményekben részesíttessenek.

Ezen amerikai eljárást a mi telekkönyvi eljárásunk-

nak megfelelőleg átídomítva, a jelen törvényjavaslat 2. §-a előírja az otthon megalapítása céljából az illetékes telekkönyvi hatóságnál teendő lépéseket, és részletes utasítást ad arra nézve, miként kelljen a telekkönyvi hatóságnak eljárnia az otthonmentesítés feljegyzése és az otthonhoz tartozandó telekkönyvi jószágtesteknek egy és ugyanazon telekkönyben való egyesítése körül. A 2. §-nak érészbeni határozmányai a telekkönyvi rendeletek idevágó általános szabályain alapulván, bővebb indokolásra nem szorulnak; s azért itt csupán csak azt jegyezzük még meg, hogy a bejelentést tartalmazó kérvénynek azon okból szükséges a bekebelezésre megkívántató kellékekkel ellátva lennie, mert ez a kérvény magánokirat jellegével bír, lévén az az otthon megalapítását tartalmazó oklevél.

A 2. §. azon intézkedése is a telekkönyvi rendeletekben találja indokolását, a mely szerint az otthonmentesítésnek joghatálya azon időponttól veszi kezdetét, a mely időpontban az otthon alapítására vonatkozó szabályszerű kérvény az illetékes telekkönyvi hatósághoz beérkezett.

Az 1. és 2. §. szerint csakis legfőlebb húsz kataszteri holdat tevő telekkönyvi jószágtestek jelöltethetnek ki, illetve jegyeztethetnek be mentesítendő otthonul. Ezen a területmennyiségen alul azonban – miként az 1. §. indokolásánál kifejtetett, – bármily terjedelmű ingatlanok is bejegyeztethetnek. Mivel azonban igen gyakori eset lesz az, hogy az otthonalapítónak az alapítás idején kevesebb birtoka van a maximális húsz kataszteri holdnál, s csakis ez okból nem jelentett be mentesítésre többet, esetleg teljes húsz kat. holdat, meg kell adni neki a lehetőséget arra nézve, hogy, ha később további ingatlanokat szerezne, ezen ingatlanait már korábban mentesített otthonához hozzácsatoltathassa. Ez az intézkedés az otthon tulajdonosa takarékosági érzékének a fejlesztésére és szorgalmának az emelésére igen jótékonyan fog hatni. Mivel azonban ugyanezen 2. §. szerint a mentesítés joghatálya csakis azon időponttól veszi kezdetét; a mely időpontban az otthonalapítási kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett, – ez a kérvény pedig csak a tényleg bejelentett telekkönyvi jószágtestekre vonatkozhatik, – a mentesítésre s a már megalapított otthonhoz leendő

csatoltatásra később bejelentett ingatlanok szinte csakis azon időponttól fogva tekintethetnek mentesítetteknek, a mely időpontban a rájuk vonatkozó kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett.

A 3. §-hoz.

A jelen indokolás általános részében már ki lett emelve az, hogy az amerikai homestead-exemptio jogintézményének egyik legfőbb célja a nőnek s általa a gyermekeknek a védelme a férj és apa könnyelműségének és az őt érhető szerencsétlenségeknek a következményeivel szemben. Hogy tehát ez a cél minél hatékonyabban biztosíttassék, az amerikai törvények elvül kimondják azt, hogy a férjnek az adósságai az otthont csak akkor terhelhetik, ha ezen adósságok a feleség beleegyezésével csináltattak. Ugyszinte a feleség beleegyezése nélkül az otthon se jelzálogilag meg nem terhelhető, se el nem idegeníthető. A férj halála után pedig a feleséget az életfogytiglani haszonélvezeti jog illeti meg az elhalt férje tulajdonát képezett otthonra nézve. Noha pedig ezek szerint az otthonmentesítés egyik főcélja a nőnek a védelme, az unióbeli államok homestead-törvényei – kimondván általános elvül azt, hogy az otthont illető minden jogcselekmény csakis a férj és feleség együttes ténye alapján jogérvényes, – a reciprocitás tekintetéből a férjnek is ugyanazon jogokat adják meg a feleség tulajdonát képező otthonra nézve, mint amily jogai a feleségnek a férj tulajdonát képező otthonra nézve vannak.

Ekkép tehát az otthon tulajdonosa korlátolva van tulajdoni jogának föltétlen szabad gyakorlatában házas-társának az otthonra vonatkozólag a törvény részéről megadott jogok által. S mivel mindazoknak, a kik a tulajdonossal az otthonra vonatkozólag valamely szerződésre lépni akarnak s általában mindazoknak, a kiknek az otthonra nézve bármiféle érdekük van vagy lehet, szükséges tudniok azt, nincsenek-e a telekkönyvi tulajdonosnak a kezei a házas-társának törvényadta jogai által megkötve, – kell, hogy az otthon erészbeni jogviszonyai is nyilvánkönyvileg kitüntetve legyenek a házas-társ nevének az otthon telekkönyvében való feljegyzésével, – a házas-társi az otthonmentesítési törvény értelmében megillető

jogok, nevének a telekkönyvben való feljegyzésétől tétetvén függővé.

Mivel tehát ekként a törvény a házastársi az otthonra vonatkozólag igen lényeges jogokkal ruházta fel, a melyektől őt a tulajdonos se foszthatja meg, – a házastárust fel kell ruházni azzal a joggal is, hogy az esetben, ha a tulajdonos bármi okból elmulasztaná házastársának a nevét a telekkönyvi hatóságnál bejelenteni, – ezt a házastárs a tulajdonos beleegyezése nélkül, sőt akarata ellenére is maga eszközölhesse. E kérdésben az amerikai törvények még messzebb is mennek, t. i. felhatalmazzák a házastárust arra is, hogy, ha férje, illetve neje, a saját birtokából nem alakított volna még mentesített otthont, az otthon alapítására vonatkozó lépéseket maga a házastárs is megtehesse, még a tulajdonosnak az akarata ellenére is. A mi jogrendszerünk és telekkönyvi rendszerünk mellett azonban idáig menni, részünkről nem tartottuk se kívihetőnek, se pedig czélszerűnek.

Hogy a házastárust a jelen törvényjavaslat által contemplált törvényben részére biztosított jogok csak azon időponttól fogva illetik meg, a mely időpontban a nevének az otthon telekkönyvébe való feljegyeztetése iránti kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett, – ez a most mondottakon kívül a fenálló telekkönyvi szabályokban leli indokolását.

A 4. §-hoz.

Az otthon alakszerű otthonalapítási okirattal létesítettven, az a tulajdonos által szinte csak alakszerű okirat alapján szüntethető meg. Ha azonban a tulajdonos házastársának a neve az otthon telekkönyvében kitüntetve van, – mivel ezzel a házastárs az otthonra nézve igen lényeges jogokkal lőn a törvény által felruházva, – az otthon megszüntetése csakis a házastárs beleegyezésével történhetik.

Az amerikai törvények oly féltékenyen őrzik a feleségnek, illetve házastársnak érészbeni jogait, hogy az esetben, ha az otthon megszüntetéséről vagy eladásáról van szó, – a feleség a telekhivatal által személyesen hallgattatik ki és pedig férjétől külön s ennek távollétében, hivatalból meggyőződés szereztetvén aziránt, valjon a

feleség nem-e a férje által reá gyakorolt kényszer hatása alatt adja-e beleegyezését az otthon megszüntetésébe vagy az ahhoz tartozó ingatlanok eladásába.

A jelen törvényjavaslat elégségesnek tartja azt, ha a házastársnak e tárgyban adott beleegyező nyilatkozata magára az otthon megszüntetését tárgyazó okiratra, de mindig mint különálló nyilatkozat, rávezettetik s névaláírása kir. közjegyzőileg hitelesítettik. A jelen törvényjavaslat ezen módon is biztosítva látja azt a célt, hogy a házastársnak törvényadta jogai ki ne játszathassanak, Mert, ha a házastárs rászánja magát arra, hogy elmegy a kir. közjegyzőhöz az otthonmentesítésről való lemondását tárgyazó nyilatkozatát megadni, ezzel eléggé documentálja, hogy e nyilatkozata, részéről érett megfontoláson alapuló, szabad akaratból tett lépés.

Mivel pedig fenálló bélyeg- és illetéki szabályaink értelmében valamely okiratra vezetett külön nyilatkozatok bélyegkötelesek, az otthonmentesítési intézmény érdekében áll, hogy a házastársnak ily alakszerűségek mellett adott beleegyező nyilatkozatai ne tétessenek reá nézve még terhesebbé azzal, hogy azok után még bélyegkötséggel is megrovatik. Ezen bélyegmentesség, a mely úgy a nyilatkozati, mint a hitelesítési bélyegre is vonatkozik, valamint a házastárs által az otthon megszüntetésébe adott beleegyezést tárgyazó nyilatkozat alakszerűsége tekintetében megállapított határozmányok állanak általában a házastársnak mindazon alakszerű nyilatkozataira nézve is, a melyeket ő, a jelen törvényjavaslattal contemplait törvény értelmében, a férjét, illetve nejét tulajdonilag illető otthonra vonatkozólag kiállít, s azért az alábbi illető §-oknál ezen 4. §. érzésbeni intézkedéseire minden esetben utalás is történik.

Az 5. és 6. §-okhoz.

Az otthon a dolog természeténél fogva csakis egy lévén egy és ugyanazon egyénre nézve, önként következik, de ezt az amerikai törvények is kimondják, hogy senki se mentesíthet a maga részére egy otthonnál többet, még azon oknál fogva sem, mert a tulajdonosnak a hitelezői az otthonalapítás folytán követeléseik érvényesíthetésében korlátozásokat szenvedvén, a törvénynek gondoskodnia kell arról, hogy a hitelezők elől több vagyon

el ne vonathassék, mint amennyit a törvény mentesíteni megenged.

Ezen általános szabály alól, hogy t. i. mindenki csak egy otthonnal bírhat, a férj és feleség se képez kivételt, a házastársak egy és ugyanazon családi otthonra levén utalva. Mindazonáltal a jelen törvényjavaslat 6. §-ába fel lett véve több amerikai állam homestead-exemptionális törvényének azon intézkedése, hogy az esetben, ha úgy a férj mint a nő, egybekelésük előtt már birtak külön-külön mentesített otthonnal, a házasság tartama alatt is mindegyikük megtarthatja mentesített otthonát.

Az 5. és 6. §-ok többi részei azon eljárást szabályozzák, a mely a telekkönyvi hatóságok által követendő arra nézve, miként eszközöltessék az egyen felüli többi, törvénytelenül mentesített otthonnak a megszüntetése, illetve ezekre nézve az otthon feljegyzésének a telekkönyvből való kitörlése.

A 7. §-hoz.

Ezen §. szabályozza a telekkönyvi hatóságok által követendő eljárást mindazon esetekben, melyekben az otthont képező ingatlanoknak mentesíthető húsz kataszteri holdnyi maximális kiterjedésén felül, akár eredetileg, akár később tényleg több ingatlan mentesített volna, – úgy-szinte a mely esetekben a mentesített ingatlanokon olyan épületek állának, a mely épületekre nézve a jelen törvényjavaslat 1. §-a nem adja meg a mentesítést.

A 8. §-hoz.

Az otthonmentesítés messzeható magánjogi következményeket vonván maga után, szükséges, hogy minden egyes otthonalapítási és otthonmentesítés-megszüntetési esetről úgy az illető törvénykezési, politikai és pénzügyi hatóság, mint az illető községbeliek is értesülést nyerjenek, hogy adandó alkalommal az otthonmentesítés által adott viszonyokhoz képest intézkedhessenek. E célból rendeli el a jelen törvényjavaslat 8. § -a az ott megnevezett hatóságoknak a telekkönyvi hatóság által való értesítését, a mely értesítés, mivel köztekintetek forognak fenn, hivatalos felzeten történik. Hogy a telekkönyvi összes érdekeltek is értesítendők, az a dolog természetén kívül a fennálló telekkönyvi szabályokból önként folyik.

II. FEJEZET.

Az otthon mentességének terjedelme.

A 9. §-hoz.

Az otthonmentesítés jogintézményének a legfőbb feladata, miként már maga a »mentesítés« (exemptio) kifejezés is jelzi, az, hogy a mentesített otthont képező ingatlanok, a rajtuk levő épületekkel és az otthon területén található bizonyos mennyiségű ingóságokkal mint a mentesített otthon törvényes tartozékaival együtt, a végrehajtás alól mentesítve, kivéve legyenek a célból, hogy az otthon tulajdonosának és családjának minden körülmények között megmaradjon egy bizonyos mennyiségű ingatlan birtoka, bizonyos mennyiségű ingóságokkal együtt, a melyek részint a gazdaság folytatásához, részint pedig a tulajdonosnak és családjának az életfontartására szükségesek; – hogy a birtokos családjával együtt ezen bizonyos mennyiségű ingatlan és ingó vagyonból kiárverezhető ne legyen, s ne kényszerüljön családjával együtt földönfutóvá, mindenéből kifosztott proletárrá lenni.

Ezen mentesség a végrehajtások alul az északamerikai Unió több államában oly föltétlen, hogy – az ott igen csekély adót kivéve, – absolute semmiféle egyéb tartozások és adósságok miatt, se vonható az otthon, tartozékaival együtt bírói vagy egyéb végrehajtás alá, még a tulajdonos házas társának a jóváhagyása mellett csinált adósságok miatt sem. Az unióbeli államok homestead-exemptionális törvényeinek nagy része azonban többkevesebb kivételeket állapít meg, a melyekben az otthon és tartozékai végrehajtás alá vonhatók; de az unióbeli valamennyi államban általános szabályként van kimondva az otthonnak és tartozékainak a végrehajtások alul való mentessége. S ezen általános szabályt mondja ki a jelen törvényjavaslat 9. §-a is.

A kivételek ezen általános szabály alul a 11. §-ban foglaltatnak.

III. FEJEZET.

A mentesített otthon tartozékai.

A 10. §-hoz.

Arra nézve, hogy mikből állanak azon ingóságok, a melyek, mint a mentesített otthon tartozékai végrehajtás alá szinte nem vonhatók, s melyeket a végrehajtást szenvedő birtokos részére minden esetben szinte érintetlenül fenhagyni kell, – illetve arra nézve, hogy a mentesített ingatlanok területén találtató ingóságoknak mely nemei s ezekből szám szerint mennyi és illetve mily maximális becsértékben mentesek a végrehajtás alól, – mindezekre nézve az északamerikai Unió államainak és területeinek homestead-exemptionális törvényei több-kevesebb részletességgel, sőt némely esetben a legnagyobb minutiositással intézkednek: a mentesített ingóságok mennyiségére s illetve mérvére nézve azonban intézkedéseikben igen eltérnek egymástól. Ereszben is bővebb tájékozás szerzése czéljából utalunk a már hivatkozott 3% alatti mellékleten foglalt összeállításra.

Az otthon tartozékaiul mentesített ingóságok állanak egyrészt az otthont képező ingatlan birtoknak tulajdonképem értelemben vett tartozékaiból, vagyis a gazdaság vitelére szolgáló élő és holt fundus instructusból, a gazdasági felszerelvényekből, részint pedig a tulajdonos és családja közvetlen használatára, illetve életfentartására szolgáló készletekből s egyéb ingóságokból, – mind e tekintetekben azon minimumot véve alapul, a mely a mentesített otthonul a törvény által meghatározott maximális ingatlan-mennyiségnek a viszonyaihoz képest szükséges.

A jelen törvényjavaslat 10. §-a tehát a végrehajtás alul mentesített tartozékok, illetve ingóságok mennyiségének és mérvének a megállapításánál természetesen kellelt, hogy a maximális húsz kataszteri holdat tevő mentesített ingatlanságnak, illetve egy ily terjedelmű birtok tulajdonosának és családjának minimális szükségleteit és igényeit tartsa szem előtt.

A magyar homestead mentesített tartozékai, a 10. §. egyes pontjai alatt foglaltatva, részint számszerint és

mennyiségileg vannak felvéve, részint általában bizonyos nemű, a birtok tényleges kiterjedéséhez képest szükséges tartozékokul vannak meghatározva, a melyeknek tényleges mennyisége végrehajtás esetén esetről-esetre állapítatik meg, – részint pedig azok olyan, maximális összbecsértékben kitüntetett ingóságok, a melyek ezen legmagasabb összbecsérték határán belül végrehajtás alá nem vonhatók.

A jelen 10. §. legtöbb pontja természetesen felöleli magában az 1881: LX. t.-cz. 51. §-a által a végrehajtás alul kivett ingóságokat is; csakhogy a mentesítésnek a mérvét megfelelőleg kiterjeszti; s azért a jelen törvényjavaslat 10. §-a csakis annyiban derogál a végrehajtási törvény 51. §-ának, amennyiben az ebben foglaltaktól eltérő rendelkezéseket tartalmaz. Ellenben a végrehajtási törvény 51. §-ának mindazon pontjai, a melyekben foglalt ingóságokra nézve a jelen törvényjavaslat 10. §-a másként nem rendelkezik, a mentesített otthon tekintetében is, továbbra is hatályban maradnak. A végrehajtási törvény 51. §-ának ezen pontjai a *d)*, *β)* *f)* és *g)* alattiak.

A mondottak után a jelen törvényjavaslat 10. §-ának *a)–u)* pontjai közül csakis az *a)* alatti pont igényel még különös indokolást, a mely *u)* pontnak az értelmében a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok után a tulajdonos vagy haszonélvező túlélő házastársa részére járó bér-, illetve haszonbérösszegnek csakis felerésze mentesítetik a végrehajtás alul.

Ez a megszorító intézkedés, kapcsolatban a jelen indokolásban az 1. §. *c)* pontjához fűzött fejtegetések során már tett megjegyzéssel, abban találja indokát, hogy ezáltal az otthon tulajdonosa, illetve haszonélvezettel bíró túlélő házastársa indirecte kényszerítetik arra, hogy tényleg az otthon területén lakják és az ahhoz tartozó ingatlanokat házilag mivelje vagy miveltesse, – ezen intézkedés által biztosítatván az otthonmentesítés intézményének azon egyik főczélja, hogy a mentesített otthon a birtokosnak és családjának állandó tényleges lakhelyeül, szóval »otthonául« szolgáltson, s a törvényes mentesítéssel ellátott otthon ne szolgálhasson kasza-kapakerülő spekulánsoknak a céljaira.

IV. FEJEZET.

A mentesítés alóli kivételek és az ezekre vonatkozó perbeli eljárás.

A 11. §-hoz.

Ezen §. a 9. §-ban kimondott általános szabály aluli kivételeket, vagyis azon kivételes követeléseket (»privileged debts and liens«, miként az unionális államok homestead-exemptionális törvényei azokat elnevezik), foglalja magában, melyekre nézve az otthonmentesítés hatálylyal nem bír, miattuk az otthont képező ingatlan birtok, az otthon tartozékaival együtt, illetve az otthon hasznélvezete végrehajtás alá levén vonható.

Hogy mely követelések tartozzanak ezen »kiváltságos« követelések közé, arra nézve az északamerikai Unió azon egyes államainak a törvényeiben, a melyek a mentesített otthonra nézve ilyen »kiváltságos« követeléseket ismernek, (mert egy részük, mint fentebb [a 9. §-hoz] már mondatott, nem ismer ilyen »kiváltságos« követeléseket,) egymástói igen eltérő felfogás uralkodik.

A jelen törvényjavaslat az egyes ily kivételes követelések meghatározásánál egyrésztől tekintettel volt az unióbeli államok idevágó törvényes rendelkezéseire, másrésztől pedig a speciális magyar viszonyokra, a jelen §. szerkesztésénél is alkalmazást nyervén az eklektikái módszer. Az ereszben zsinórmértékül vett tekintetek pedig az illető egyes ilyen követelési nemek felsorolásánál fejtetnek ki, amint következik:

Az *a)* pont alatt ki van mondva, hogy az állami, törvényhatósági és községi adótartozásokért, valamint a bélyeg- és illetéki tartozásokra nézve az otthon nem részesül mentességben; de már a felemelt illetékek, valamint más pénzbüntetések s egyéb követelések tekintetében az állam, illetve a törvényhatóság és a község is csak annyi előjogokban részesülnek a mentesített otthonra nézve, mint a magánszemélyek. így van ez az északamerikai Unió legtöbb államában is.

A *b)* és *c)* pontok rendelkezései bővebb indokolásra nem szorulnak.

A *d)* ponthoz. Az otthonmentesség jogkedvezménye a törvény által legfőképp a család: a feleség és a gyermekek érdekében adatván meg, ebből önként következik, hogy, ha a mentesített otthon tulajdonosa nem felel meg a felesége és a gyermekei iránti, természet és törvény szerint nekik megjáró tartást illető kötelezettségének: azoknak tartás iránti követelése miatt az otthon és tartozékai végrehajtás alá vehetők legyenek. E pont különben analog intézkedést foglal magában az 1881: LX. t.-ez. 58. és illetve 63. §-ában levő intézkedéssel.

Az *e)* ponthoz. Az unióbeli államok otthonmentesítési jogintézményének egyik alapelvét képezi az, hogy az otthon a tulajdonosnak csakis azon adósságaiért felel, a mely adósságokra nézve a tulajdonos írásban kijelentette, hogy lemond az otthonmentesség jogkedvezményéről (»debt as to which the exemption law is waived«). Hogyha pedig az otthon tulajdonosa törvényes házasságban él, szükséges ezenkívül még az is, hogy az ezen adósságokat illetőleg az otthonmentesség törvényes kedvezményéről a tulajdonos részéről történt lemondáshoz a házastárs beleegyezését, helyesebben szólva: jóváhagyását adja, de szinte mindig írásban.

A jelen törvényjavaslat 11. §-ának *e)* pontja ugyanígy intézkedik, s ezenkívül megkívánja, hogy a házastárs e jóváhagyó nyilatkozatát a 4. §-ban körülírt alakszerűségek betartása mellett kell hogy adja, biztosíték lévén ez arra nézve, hogy a nő, nem a férje által kényszerítve, vagy pedig amúgy könnyedén, meggondolás nélkül adja jóváhagyását oly adósságok tételébe, a melyek miatt gyermekeivel együtt esetleg hajléktalanná is lehet.

Úgyszinte ereszben a házastársat meg kell a törvénynek óvnia még azon veszélytől is, a mely őt onnan érhetné, hogy a tulajdonosnak ily adósságai tételéhez írásban jóváhagyását adva, a hitelező ennek ürügye alatt ellene mint állítólagos egyenes adóstárs vagy pedig mint állítólagos kezes ellen esetleg követelést formálhatna. Ha ugyanis a házastárs ezen őt érhető veszély ellen kellőképp nem biztosíthatná, úgy az otthon mentesítő törvény által neki nyújtott kedvezmények egyenesen kútforrásává válhatnának saját vagyoni romlásának, tönkremenetelének; pedig ép ezt akarja meggátolni az otthonmentesítés intéz-

ménye. Ehhez képest tehát a jelen törvényjavaslat 11. §-ának *e)* pontja kimondja azt is, hogy a házastársnak ezen *e)* pont eseteiben adott jóváhagyó nyilatkozata nem tekinthető és nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, mely által a házastárs a tulajdonosnak ily tartozásaira nézve, netaláni saját külön vagyonára nézve személyes kötelezettséget vagy kezességet vállalt volna magára.

Az *f)* ponthoz. Hogy azon vételár-hátralékért, a melylyel a mentesített otthon tulajdonosa, az otthonhoz tartozó ingatlanok után tartozásban van, az eladónak meglegyen a joga, magát a mentesített otthonból is kielégíteni, anélkül, hogy a tulajdonos vevő ezen vételári tartozására nézve az otthonmentesség kedvezményéről lemondott esetleg házastársa jóváhagyásával lemondott volna, – ez az igazságnak olyan követelménye, a mely bővebb indokolást nem igényel. Különben is ez a rendelkezés benne van az Unió majdnem valamennyi államának homestead-exemptionális törvényében is.

A *g)* ponthoz. Az északamerikai Unió államainak a jogrendszerében általában el van fogadva az a jogintézmény, a melynek értelmében az iparosoknak s egyéb szállítóknak és vállalkozóknak törvényes zálogjoguk van az általuk egy harmadik személy részére szerződés folytán készített vagy kijavított épületre fordított anyagszereiknek és munkájuknak az értékéig, ezen épületekre és azon ingatlanokra nézve, a melyeken azok állanak. Az ilyen törvényes zálogjog (*lien*) az anyag vagy a munka készítőjét, illetve szállítóját megilleti az esetben, ha a munka bevégezése után, bizonyos, a törvényben meghatározott záros határidőn belül, számlabeli követelését a telekhivatalban (*Recorder-office*) bejelenti, s e bejelentés után, szinte a törvényben meghatározott záros határidőn belül, keresetét a megrendelő ellen megindítja. Ez esetben az iparos, illetőleg szállító követelése minden, a munka megkezdésének időpontja után bejegyzett zálogjogot a rangsorozatban megelőz. Sőt más unióbeli államokban az ily követelés ez esetben előnyös tétellé (*privileged lien*) válik, mely a rangsorozatban minden többi bekeblezett követelést megelőzi. Ezen úgynevezett kézműves zálogjogok érvényesek Amerikában a mentesített homestead-ekre nézve is; csakhogy némely ottani állam

homestead-exemptionális törvénye az ily megrendelésekre nézve is feltételül tűzi ki a házastárs írásbeli jóváhagyását, s csakis ezen föltétel alatt terhelhetik azok a homestead-et.

Hazai jogrendszerünkben a törvényes zálogjognak ez a neme ismeretlen, de különben is telekkönyvi szabályainkkal összeegyeztethetlen is levén, az észak-amerikai unionális államok magánjogának ezen »privileged lien«-ekre vonatkozó szabályait az otthonmentesítési törvényben se recipiálhatjuk. Az ezen » kézműves-zálog« által kitűzött cél azonban hazai jogrendszerünk keretében biztosítva lesz azáltal, ha, miként ezt a jelen 11. §. g) pontja kimondja, a mentesített otthont képező ingatlanokon emelt vagy kijavított épülethez az anyagot vagy munkát szolgáltatott iparosoknak és más vállalkozóknak ebbeli követeléseikért a végrehajtási jog megadatik a mentesített otthonra nézve anélkül, hogy az adós tulajdonos, esetleg házastársának a jóváhagyásával az ily követelésekre nézve lemondott volna az otthonmentesség törvényes kedvezményéről.

Ugyanezen intézkedést kiterjeszti a 11. §. g) pontja egyszersmind azon követelésekre is, melyek a mentesített ingatlanok területén teljesített gazdasági és egyéb munkák után az iparosoknak, napszámosoknak és cselédeknek járó munkabérekre vonatkoznak.

Az ezen g) pont alatti tartozások mind olyan természetűek, a melyeknek a reális ellenértéke tényleg bele ruháztatik a mentesített otthonba; s mivel ilyenmő hasznos beruházások mégeddig egy gazdaembert se tettek tönkre, meg kellett neki hagyni azt a jogot, hogy azoknak a megrendelését Írásbeli szerződés nélkül is, és illetőleg házastársának az írásbeli jóváhagyása nélkül is eszközölhesse a mentesített otthont illetőleg.

A h) ponthoz. Az otthonmentesítés nem szolgálhat palládiumul arra, hogy a büntető törvények által tiltott utón mást vagyonilag megkárosított, sőt esetleg családjával együtt tönkretett tulajdonosok a kártérítési kötelezettség alul kibújhassanak. Ehhez képest a jelen 11. §. h) pontja kimondja azt, hogy a mentesített otthonra és tartozékaira végrehajtás vezethető a büntetendő cselekmények folytán a sértett félnek megítélt kártérítési összegre nézve is.

Eszerint tehát a mentesített otthon csakis a sértett félnek okozott kár megtérítése tekintetében szavatol. Nem szavatol azonban a tulajdonosra kirótt pénzbüntetésekkért s a büntető eljárás során felmerült eljárási és végrehajtási költségeikért. Ez a felfogása az északamerikai Unió államai törvényhozásainak is, ezek azon nézetből indulva ki, hogy az ily pénzbüntetések nemcsak a tettest, hanem annak ártatlan családját is sújtják, a mely hátrány elől a családot megvédeni éppen egyik legfőbb feladata az otthonmentesítés intézményének. Ám sújtsa a törvény a legszigorúbb büntetéssel a tettest; de ártatlan családját vagyoniilag ne tegye tönkre. Ugyané tekintetekből a mentesített otthon ellenében a bűnperekben felmerült eljárási és végrehajtási költségek se érvényesíthetők. Vegye mindezeket a tettesen követelő állam úgy, mintha az elítéltnak semmi vagyona se volna. S bizonyára kevesebbet veszít ezzel az állam, mint amennyit veszítene az elítéltnak a családja akkor, ha mentesített otthonától megfosztatnék, s a koldussá lett nő és gyermekek az illetőségi községnek a terhére esnének.

De ezen kérdésben az egyedüli helyes felfogás legeslegújabbán már nálunk Magyarországon is kezdi érvényesíteni magát.

Ugyanis »a kir. bíróságok előtt fölmerült bűnügyi költségek behajtásáról és elszámolásáról« szóló, az igazságügy-minister által benyújtott s a képviselőház f. é. októberhó 30-kán tartott ülésében letárgyalt 589. számú törvényjavaslat 4. §-a az igazságügyi bizottság szövegezése szerint kimondja, hogy, ha a bíróság »azt tapasztalja, hogy a bűnügyi költségek lerovása által a kötelezettnek önmagának, vagy azoknak életfentartása, a kiknek eltartására kötelezve van, veszélyeztetve volna: a bűnügyi költségeket ugyanazon határozatban egyelőre behajthatlanoknak nyilvánítja.« A törvényjavaslat ezen rendelkezése pedig a ministeri indokolásban következőleg van megokolva: »Magasabb állami érdekek kívánják, hogy a saját magának és családjának életfentartására legszükségesebb csekély vagyonától senki se fosztassék meg, tehát a bűnös sem; mert a nyomor és a vele járó elkeseredés újabb bajoknak szülőanyja.«

Ezen elvet a jelen törvényjavaslat is magáénak vallva, azt a mentesített otthont illetőleg is alkalmaztatni kívánja.

Az *i)* pontnak a rendelkezése azon általános jogelvnek a kifolyása, hogy a törvénynek visszaható ereje nincsen.

A *k)* pontnak a rendelkezése pedig elejét akarja venni annak, nehogy azon harmadik személyek, a kik az otthon megalapítása előtt ennek a tulajdonosával abban a hiszemben szerződtek, hogy követeléseikre nézve adósuknak a vagyonából kielégítést fognak nyerhetni, – károsodást szenvedjenek.

A 12. §-hoz.

Ezen §-ban azon eljárási garanciák foglaltatnak, a melyek szükségesek egyrészt arra nézve, nehogy a mentesített otthon a jelen törvényjavaslattal *contemplant* törvény értelmében nem terhelhető követelések a peres eljárás folytán olyképp ítéltethessenek meg, hogy azok miatt a végrehajtás a mentesített otthonra illetőleg is elrendelhető; másrészt pedig, hogy azon hitelezőknek az érdekei, kiknek a követeléseik miatt a hozandó törvény értelmében a mentesített otthon ellenében is van helye a végrehajtásnak, – kellőleg megóvassanak.

V. FEJEZET.

Az otthonra vonatkozó végrehajtási szabályok.

A 13. §-hoz.

Noha a törvényjavaslat 11. §-ában felsorolt kivételes követelések eseteiben a végrehajtás az otthonra nézve is az általános végrehajtási szabályok értelmében történik, a miből folyik az is, hogy az ily esetekben a végrehajtás alul csakis az 1881: LX. t.-cz. 51. és 67. §-ában felsorolt s az otthon területén találtató ingóságok részesülnek mentességben: – mindazonáltal, figyelemmel azon fontos politikai, gazdasági és társadalmi tekintetekre, melyek az otthonmentesítés intézményéhez fűződnek, s melyek a családi otthon sértetlen fenmaradását a lehetőség határáig megóvni parancsolják, – teljesen indokoltak a jelen 13. §-nak az észak-amerikai *homestead-exemption*ális törvényekben is kifejezésre jutott azon intézkedései, hogy még a 11. §. *a)–u)* pontjai alatt felsorolt kivételes követelések miatti, ingóságokra vezetett végrehajtásoknál is, az otthonhoz tartozó ingóságok csakis az esetben legyenek

lefoglalhatok, ha a végrehajtást szenvedő fél egyéb elfogadható ingóságokat kijelölni nem képes; – valamint hogy az otthonhoz tartozó ingóságok tekintetében a végrehajtást szenvedő felet illesse meg a kijelölés joga; – úgyszinte, hogy ingatlanok árverése esetében az otthonhoz tartozó ingatlanok csak legutolsó sorban, más ingatlanokkal össze nem foglalva kerüljenek árverés alá, s ereszben az árverést elrendelő telekkönyvi hatóság hivatalból tartozzék intézkedni, valamint arra nézve is, hogy az otthonhoz tartozó ingatlanokra csak az esetben rendeltethessék el az árverés, s ezek csak az esetben bocsáttathassanak árverés alá, ha a végrehajtató követelése a többi egyéb ingatlanok vételárából előreláthatólag ki nem kerül; – úgyszinte hogy a végrehajtást elrendelő végzésben, az ennek alapul szolgáló marasztaló határozatra való hivatkozással minden esetben kifejezendő legyen az is, hogy az adott esetben a végrehajtás a végrehajtást szenvedőnek mentesített otthonára és tartozékaira nézve is foganatosítható.

A 14. és 15. §-okhoz.

E két §. szabályozza azon külön eljárást, a mely a végrehajtás körül követendő az olyan esetekben, a melyekben az otthon tulajdonosa ellen olynemű követelések miatt intéztetik végrehajtás, a mely követelések elől a törvény az otthont és tartozékait mentesíttetni, eximálni akarta, – szóval a mely külön végrehajtási szabályok követendők mindazon követelések eseteiben, a mely nemű követelések a jelen törvényjavaslat 11. §-ában mint kivételes követelések felsorolva nincsenek.

Hogy az ilyen, a mentesített otthon ellenében nem érvényesíthető követelések miatt az otthonhoz tartozó ingatlanok egyáltalán nem, – a rajtuk találtató ingóságoknak pedig csakis az a része, illetve mérve, az a fölöslege foglalható le, a mely részük, illetve mérvük, fölöslegük a jelen törvényjavaslat 10. §-ának *a)–u)* pontjai értelmében a végrehajtás alul mentesítve nincsen, – ez az otthonmentesítés jogintézményének legbensőbb lényegéből folyó általános szabály.

Az is a mentesség elvéből folyó intézkedés, hogy arra nézve, hogy a mentesített ingóságok mennyiségén felüli részül, ezen ingóságok közül melyek legyenek lefoglalhatok,

– illetőleg hogy a maximális összbecsértékben mentesített ingóságok közül, ezen maximális összbecsérték határán belül mely ingóságok ne foglaltathassanak le, – a végrehajtást szenvedő felet illeti meg a kijelölés joga.

A 15. §. pedig elejét igyekszik venni annak, nehogy az ilyen, az otthont és tartozékait nem terhelő követelések miatti, ingóságokra vezetett végrehajtások eseteiben, az otthonmentesítés törvényes kedvezményét a végrehajtást foganatosító közeg megghiúsíthassa. A tapasztalás ugyanis az, hogy az 1881: LX. t.-czikkben foglalt végrehajtási törvény által szabályozott foglalási és becslési eljárás se nyújt teljes biztosítékot arra nézve, hogy a végrehajtási törvény 51. §-a által a végrehajtás alul kivett ingóságok tényleg fenhagyassanak a végrehajtást szenvedő részére, s így a törvény által nyújtott mentesítési kedvezmények a gyakorlatban sok esetben illusoriusokká válnak és pedig azáltal[^] hogy a zálogolási és becslési jegyzőkönyvből egyáltalán nem tűnik ki, váljon az összeírásból tényleg kihagyattak-e s így foglalás alá nem vétettek-e a végrehajtási törvény 51. §-ában felsorolt mentesített ingóságok; – s így az esetben, ha a foglalás ellen előterjesztés adatik be, az előterjesztés tárgyalásakor a bíróság magukból az iratokból nem szerezhethet meggyőződést arra nézve, hogy a foglalást tényleg eszközölt közeg nem szegte-e meg ezen 51. §. intézkedéseit, lefoglalva olyan tárgyakat is, a melyek foglalás alá nem eshetnek.

Mivel pedig a jelen törvényjavaslattal contemplait törvény a mentesített otthon le nem foglalható tartozékaiul megjelölt ingóságoknak a körét, terjedelmét, mennyiségét és mérvét, az általános végrehajtási szabályok érzszbeni intézkedéseivel szemben jóval kiterjeszti, – a végrehajtási eljárás körül kielégítő biztosítékok szerzendők arra nézve, hogy a jelen törvényjavaslat folytán meghozandó törvénynek külön végrehajtási szabályait, nem kivételes követelések eseteiben a végrehajtást foganatosító közeg meg ne sérthesse, s ha mégis megsértette, ezen sérelemnek az orvosolhatása minél könnyebbé tétessék. Ereszben pedig az egyedüli biztosítékot az képezi, hogy az ilyen nem kivételes követelések miatti, ingóságokra vezetett végrehajtások eseteiben a mentesített otthon területén találtató összes ingóságokról, ezek becsértékének a kitüntetése mel-

lett, egy külön leltár vétessék fel, s csakis ezen leltár alapján, ennek illető tételszámaira hivatkozással szerkeszthető és szerkesztendő meg a külön foglalási jegyzőkönyv, a melyben a tényleg lefoglalt ingóságok, becsértéküknek a kitételével foglaltatnak. Ezen külön leltár és külön foglalási jegyzőkönyv egybevetése mellett aztán a végrehajtás foganatosítását elrendelt kir. bíróság előterjesztés esetén, – a végrehajtás foganatosítását elrendelt közigazgatási hatóság, illetve kir. pénzügyigazgatóság pedig felszólamlás esetén, könnyen és alaposan határozhat afölött, váljon az otthon mentessége az adott esetben a kiküldött által megsértetett-e avagy nem.

A 16. §-hoz.

Ezen §. a végrehajtás körül a 13., 14 és 15. §-ok értelmében követendő külön szabályok megsértése esetében a feleket megillető jogorvoslatokat megfelelőleg szabályozza.

VI. FEJEZET.

Eljárás esőd esetén.

A 17. §-hoz.

Az északamerikai Egyesült-Államok általános csőd-törvénye értelmében, a csődleltározásból kihagyandók és zár alá nem vehetők a vagyonbukottnak szükséges háztartási bútorai és konyhai felszerelvényei, továbbá oly egyéb szükséges ingóságai, melyeknek a becsértéke a 300 dollár értéket meg nem haladja; ezen ingóságok mérve pedig függ a vagyonbukott családja tagjainak számától, magának a közadósnek társadalmi állásától és egyéb körülményeitől. Kivételnek továbbá a csődleltározás és zár alól a közadósnek, nejének és gyermekeinek a ruházata, a közadós egyenruhája, fegyverei és hadi felszerelvénye, ha t. i. az Egyesült-Államok hadseregében szolgál vagy szolgált, valamint minden egyéb oly vagyონrészek is, melyek az Egyesült-Államok törvényei értelmében a végrehajtás alul kivéve vannak, nemkülönben az ezen kivételek között nem foglalt olyan vagyónrészek is, a melyek azon unióbeli egyes államnak külön homestead-exemptionális törvénye értelmében, a mely államban a

közadós lakik, a végrehajtás alól kivéve vannak. »És semmi esetben sem szállhat az ehhez képest foglalás és zár alól kivett (exempt) vagyon a végrehajatóra – mondja az unionális csődtörvény, – és a vagyonbukottak semmiféle ebbeli igényei nem csorbíthatók meg ezen törvény (csődtörvény) intézkedései által.«

Az Egyesült-Államok általános csődtörvénye tehát a homestead kiváltságos, helyesebben mondva: kedvezményes állását csőd esetében is fentartja, s ezáltal egyrésztől biztosítja a közadós családját még a családfő ellen elrendelt csőd esetében is az ellen, hogy minden vagyontól kifosztathassék, másrésztől pedig a közadósnek lehetőséget nyújt arra, hogy az őt ért vagyoni tönk őt gazdaságilag végkép meg ne semmisítse, hanem vagyona fennmaradó csekély részének a segélyével új gazdasági existenciát teremthessen magának.

Ugyanezen elveknek kellett zsinórmértékül szolgálniuk a jelen törvényjavaslat készítésénél is, ha az amerikai homestead-exemptio intézményét a maga valójában hazánkban is meghonosítani akarjuk.

Azon, a jelen törvényjavaslat által elfogadott elvből, hogy t. i. a mentesített otthont illetőleg csakis a törvényben taxatív felsorolt bizonyos nemű követelésekre nézve van helye a végrehajtásnak, – önként folyik az is, hogy a mentesített otthonra és tartozékaira nézve csakis az ilyenmű követelések miatt kérhető a csődnyitás.

Ekként tehát az otthonmentesítés intézményének a meghonosítása folytán beállhat az 1881: XVII. t.-cikkben foglalt csődtörvény 1. §-a második bekezdésének az az esete, a mely szerint a csőd a »közadós vagyónak csak bizonyos részére terjed ki«; t. i. ha a közadósnak a mentesített otthonon kívül egyéb vagyona is van, a mentesített otthonra nézve végrehajtási joggal nem bíró hitelezők kérhetnek ugyan csődöt a közadós egyéb vagyónára, de ezen csőd a mentesített otthonra nem terjed ki.

Ezen rendelkezés nélkül az otthonmentesítés jogintézménye egészen illusoriussá tétethetnék; mert ha azoknak a hitelezőknek, a kiknek a mentesített otthonra nézve nincs végrehajtási joguk, a törvény megadná a jogot, hogy a mentesített otthonra kiterjedő hatálylyal is kérhetnék a csődöt a közadós ellen, s csőd esetében ők is

kielégítést nyerhetnének a homestead értékéből, bármely követelési csődosztályzatban is, – úgy a mentesített otthont ezen minőségétől megfosztani, az egyébkint a mentesített otthonra nézve végrehajtási joggal nem bíró hitelezőknek a pusztá önkényétől függne, s maga az egész otthonmentesítési intézmény olyan szerepet játszanék, mint azok a vízáradás ellen emelt védgátak, a melyek csak száraz időben tartanak ki, a legelső árvíz alkalmával azonban bedőlnek.

Ezen most kifejtett általános elvekből folynak aztán ezen 17. §. többi rendelkezései, a mentesített otthont illető külön csődtömegre s az ezt terhelő követelések külön bejelentésére és felszámolására nézve, valamint esetleges két külön általános csődtömeg esetében mindkét tömeget illetőleg sorozott követelések aránylagos kielégítésére nézve.

A homestead-exemptio lényegéből folyik, de úgy az északamerikai Egyesült-Államok általános csődtörvényének, mint az Unióbeli egyes államok homestead-exemptió-nális törvényeinek is megfelelő intézkedés az is, hogy, ha a mentesített otthonnak és tartozékainak külön csődtömege a mentesített otthont a jelen törvényjavaslattal contemplant törvény értelmében terhelhető követelések által ki nem meríttetnék, – a fenmaradó összeg a közadósnek – kivéve csalárd bukás esetét, – kiadassék.

VII. FEJEZET.

Az otthon jelzálogi megterhelésére, elidegenítésére és bérbe-, illetve haszonbérbe adására vonatkozó szabályok.

A 18. §-hoz.

Az otthonmentesítés intézményének lényegéből folyik, de a jelen törvényjavaslat 11. §-ának *e*) pontja rendelkezésének is szükségszerű folyománya az is, hogy a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanokra csakis oly tartozásokra nézve kebelezhető be vagy jegyezhető elő a szerződési zálogjog, a mely tartozásokra nézve a tulajdonos az otthonmentesség jogkedvezményéről írásban lemondott, s a melyekre vonatkozó zálogjognak az otthonhoz tartozó ingatlanokra leendő bekebelezésébe való beleegyezését kifejezetten megadta. Hogyha pedig a tulajdonos házasságban él, szükséges ezenfelül a házastársnak is a

jóváhagyó nyilatkozata úgy az otthonmentességről való lemondást, mint a bekeblezést illetőleg is, és pedig ugyanazon formalítások mellett kiállított nyilatkozata, melyek a 4. §-ban megállapítva lettek. Ezenkívül a házastárs érdekeinek a megóvását célzó sa 11. §. e) pontjához fűzött fejtegetések során már kellőleg indokolt cautela ezen 18. §-ban is világos kifejezést nyer.

A 19. §-hoz.

Hogy a családi otthon a »családi otthonnak« a jellegétől azáltal se fosztathassák meg, hogy a tulajdonos azt házastársának az akarata ellen esetleg bérbe vagy haszonbérbe adja, vagy pedig elidegeníti, – a házastársat fel kellett ruházni azon joggal is, hogy az ezen ügyletekre vonatkozó szerződések csakis az ő jóváhagyásával legyenek jogérvényesekké; mivégből a házastárs részére biztosítani kellett azon jogorvoslatokat is, melyeknek a segélyével megakadályozhatja azt, hogy harmadik személyek az ő jóváhagyása nélkül kötött s így jogérvénytelen bér- vagy haszonbér-szerződés, illetve adásvételi vagy csere-szerződés útján az otthonhoz tartozó ingatlanokat tényleg birtokba vehessék s ő és gyermekei hajlék nélkül maradjanak, illetve bérlet vagy haszonbérlet esetén, az otthonnak törvényes mentességben részesülő jövedelmei a 10. §. u) pontja értelmében rövidséget szenvedjenek.

VIII. FEJEZET.

Általános szabály a házastársnak az otthonra vonatkozó jogaira nézve.

A 20. §-hoz.

Az otthonmentesség jogkedvezménye a házastársat a családi otthonra nézve úgy a saját, mint a gyermekek érdekében messzemenő jogokkal ruházván fel, biztosítani kell őt a törvénynek arra nézve is, hogy ezen általa egyszer már megszerzett fontos jogaitól, a házasság jogszerű tartama alatt még maga az otthon tulajdonosa se foszthassa meg. A házasság jogszerű tartama pedig – halál eseten kívül, – csakis akkor szűnik meg, ha a házasság érvénytelensége vagy a házassági kötelék fel-

bontása jogerejű bírói ítélettel kimondatott. A katolikusokat illetőleg, a kiknek házassági joga szerint a házassági kötelék fel nem bontható, a jelen törvényjavaslattal contemplait törvény értelmében a házastársi megillető jogok megszűnte akkor következik be, ha az életfogytiglani ágy- és asztaltól való elválasztás jogerejű ítélettel kimondatott.

IX. FEJEZET.

A túlélő házastárs haszonélvezeti joga.

A 21. és 22. §-okhoz.

A házastárust, a jelen törvényjavaslat alapján hozandó törvény szerint, a mentesített otthonra nézve, a tulajdonos elhaltával az életfogytiglani haszonélvezet illeti meg, a melytől őt még a tulajdonos se foszthatja meg végrendelet útján sem.

Ezen életfogytiglani haszonélvezeti jog oly feltétlen, hogy az a túlélő házastárust még az esetben is megilleti, ha leszármazó törvényes örökösök nem létében újabb házasságra lépne is. Ha azonban leszármazó törvényes örökösök léteznek, újabb házasságra léptével megszűnik ezen haszonélvezeti joga, mert a mentesített családi otthon egyik főczélját a gyermekek védelme, az özvegynek új házasságra léptével többé feltétlenül biztosítottak nem tekinthető.

Ezen haszonélvezeti jog feltétlen abban az irányban is, hogy annak megszorítását még a leszármazó törvényes örökösök se követelhetik, bármi czímen sem; annál kevésbbé követelhetik pedig ezt az elhalt tulajdonos felmenő vagy oldalági örökösei.

A túlélő házastárust életfogytiglan, illetve leszármazó törvényes örökösök létében újabb házasságra léptéig megillető ezen feltétlen haszonélvezeti jog a magyar özvegyi jogtól abban különbözik, hogy: 1. az nemcsak az özvegy nőt, hanem az özvegy férfit is megilleti; 2. hogy az az özvegy nőnek új házasságra léptével a felmenő s oldalági örökösökkel szemben nem szűnik meg, s 3. hogy annak korlátozását a leszármazó törvényes örökösök se követelhetik. Ezen feltétlen haszonélvezeti jog, valamint ezen haszonélvezeti jogból folyó mindazon korlátozások,

melyeknek az örökösök az örökrészük fölötti szabad rendelkezés tekintetében, az alábbi X. fejezet rendelkezései szerint alávetve vannak, – abban a célban lelik indokolásukat, hogy a mentesített családi otthon mindkét házastársnak az elhaltáig, lehetőleg a maga eredeti épségében fentartassék, hogy így legalább a két házastárs életbenmaradtáig, a mentesített otthonhoz tartozó birtok megkötve maradjon, s ilykép legalább egy egész emberéleten át állandósíttassék; s hogy továbbá a gyermekek apjuk vagy anyjuk elhaltával, a természetbeni osztály útján szét ne darabolhassák a családi otthont, s az osztály miatt a különben oly gyakori ellenséges indulat ne támadhasson közöttük; hanem legalább egyik szülőjüknek az életében mindegyiküknek egyformán meglegyen a családi otthonban az a menedékhelye, ahová ők, még ha nagykorúakká válva szerte világgá mennek is, az őket az élet küzdelmei közepette érhető szerencsétlenségek esetén visszavonulhatva, még életben maradt szülőjük védszárnyai alatt s a családi fedél alatt mindenkor vigaszt és támaszt nyerhetnek.

X. FEJEZET.

Az otthonra vonatkozó hagyatékkezelési szabályok s az örökösök és a haszonélvező özvegy közötti jogviszony.

A 23-25-ik §-okhoz.

A jelen törvényjavaslat a fenálló magyar öröklési renden egyáltalán semmi változtatást involváló intézkedést sem tartalmaz. Csakis az örökösöknek örökrészükkel való szabad rendelkezési jogát korlátozza ideiglenesen, a túlélő házastárs részére biztosított haszonélvezeti jog érdekében. Amint ezen haszonélvezeti jog megszűnik, az örökösök, úgy a törvényes, mint a végrendeleti örökösök örökrészükre nézve teljesen megnyerik a szabad rendelkezési jogot.

A megelőző IX. fejezet indokolásánál a jelen törvényjavaslat érzébbeni intézkedéseinek a rátióját már kifejtettük; s azért ehelyütt csakis a 23-25. §-okban foglalt s a 21. és 22. §-ok által megteremtett alapokon nyugvó intézkedéseknek a részletes indokolása van hátra.

A mentesített otthonra nézve, ezen jogi jellegénél fogva, a tulajdonos elhalta után is a jelen speciális törvény rendelkezései lépvén hatályba, ebből következik, hogy a mentesített otthonhoz tartozó javak egyéb hagyatéki vagyontól elkülönítve, mint külön hagyatéki tömeg kezelendők, a mely külön hagyatéki tömegre nézve az általános hagyatékezelési és az örökösök közötti osztályra vonatkozó törvényes szabályok csakis annyiban nyerhetnek alkalmazást, amennyiben azok a jelen hozandó törvény rendelkezéseivel ellentétben nem állanak.

A megelőző IX. fejezet indokolásánál már oka lett adva a 24. §. azon rendelkezésének is, hogy az özvegyet megillető haszonélvezet tartama alatt miért nem foganatosítható az örökösök között a természetbeni osztály, s ez osztály céljából miért nem adhatók el az otthon és tartozékai. Természetes dolog, hogy, ha a természetbeni osztály foganatosításába s az otthonhoz tartozó ingatlanoknak az osztály folytáni vagy egyébkinti eladásába a haszonélvező özvegy, a 4. §-ban körülírt formalitások betartása mellett, jóváhagyását adja, nincs ok arra, hogy a természetbeni osztály s az ennek folytán esetleg szükséges eladás miért ne történhetnék meg. A haszonélvező özvegy férfit vagy özvegy nőt azonban az ezen esetekben adott jóváhagyó nyilatkozatának azon esetleges joghátránya elől a törvénynek megóvnia kell, hogy t. i. ezen jóváhagyó nyilatkozata ne vétessék olybá, mintha azzal saját haszonélvezeti jogáról lemondott volna.

Úgyszinte az otthonhoz tartozó ingatlanokra az örökösök saját adósságai miatt csakis a haszonélvező özvegy által azok bekeblezhetése iránt a 4. §-ban körülírt formalitások betartása mellett adott jóváhagyó nyilatkozat alapján keblezhető be vagy jegyezhető elő a szerződési zálogjog, és pedig ez azon okból, mivel különben az örökösök ilyen adósságai miatt a mentesített otthonból őket illető részre végrehajtások vezettethetvén, örökrészük esetleges elárverezése folytán idegenek nyernének résztulajdoni jogot a családi otthonra, a mi alterálhatná bizonyos mértékig a családi otthonnak ebbeli jellegét. Mert igaz ugyan, hogy a végrehajtási törvény 156. §-a a mentesített otthonra nézve hatályon kívül helyeztetik a jelen törvényjavaslat folytán hozandó törvény 25. §-a által, a

mely 25. §. értelmében egy vagy több örökostárs ellen intézett végrehajtás esetében, tekintet nélkül a közös ingatlan értékére, minden esetben csakis a végrehajtást szenvedő örökös vagy örökösök tulajdoni hányadára rendeltethetik el az árverés; – mégis, tekintettel a közös tulajdonostársi viszony számtalan kellemetlenségeire és inconvenientiáira, a haszonélvező özvegy kezében sértetlenül fentartani czélzott családi otthon békéjét, az otthonra nézve a családtól idegen személyek közös tulajdonostársakká válhatásának hátrányaitól lehetőleg megóvni kell. Viszont a 24. §-ban a haszonélvező özvegy férfit és özvegy nőt is meg kellett óvni attól a veszélytől is, nehogy az örökösnek vagy örökösöknek a mentesített otthonra, illetve ebből őket illető örökrészre bekeblezett saját adósságaik bekeblezhetése iránt adott jóváhagyó nyilatkozata olykép magyaráztathassék, mintha azzal az özvegy férfi vagy özvegy nő saját haszonélvezeti jogáról lemondott volna, vagy pedig mintha az örökösök illetén saját adósságaiért személyes kötelezettséget vagy kezességet vállalt volna magára.

XI. FEJEZET,

Az örökösök és az örökhagyónak hitelezői közötti jogviszony.

A 26. és 27. §-okhoz.

A 23. §-nak azon intézkedése, hogy az otthonhoz tartozó javak, a tulajdonos elhalta után az örökhagyó egyéb hagyatékától különválasztandók s mint külön hagyatéki tömeg kezelendők, további indokolását találja a jelen törvényjavaslat 27. §-ában is.

Ugyanis az otthonmentesítés jogkedvezménye nemcsak azt foglalja magában, hogy a mentesített otthon és tartozékai a tulajdonos életében, ennek adósságai és egyéb tartozásai miatt – kivéve a 11. §-ban foglalt kivételes követeléseket, – végrehajtás alá nem vonhatók, s így azokra nézve az otthon és tartozékai nem felelősek; hanem az otthonmentesítés intézménye azt is foglalja magában, – sa jelen törvényjavaslat e részben is követte az északamerikai unióbéli államok homestead-exemptionális törvényeinek a példáját, – hogy a nemkivételes követel-

lések miatt, az otthon és tartozékai értékének erejéig, a leszármazó törvényes örökösök, sőt az öröklésre hivatott szülők sem felelősek, valamint nem felelős a túlélő házastárs sem, akár végrendelet útján, akár hitvestársi örökösödés útján jutott is az otthon és tartozékai tulajdoni jogához.

A mentesített otthonról és tartozékairól a 23. §. értelmében felveendő külön hagyatéki leltár tehát ereszben is kiváló fontossággal bír; mert annak alapján constatálható az, mily vagyონrészek, mennyi érték jutott a leszármazó törvényes örökösöknek, esetleg a szülőknek, illetve az öröklésre hivatott özvegy férfinak vagy nőnek a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok és ingóságok értékéből, a mely örökség, illetve örökségi jutalék után ők nem felelősek az örökhagyónak olyan adósságaiért, a melyek ennek életében a mentesített otthon és tartozékai ellenében érvényesíthetők nem voltak.

Hogy pedig a most megjelölt örökösöknek ezen fontos joga illusoriussá ne tétethessék azáltal, hogy a haszonélvező özvegy, esetleg tán reá gyakorolt pressio folytán vagy más egyéb okokból utólag jóváhagyását adhatná az elhalt tulajdonos olyan adósságaihoz, a melyek ennek életében a mentesített otthon ellenében érvényesíthetők nem voltak, – a jelen törvényjavaslat 26. §-ában ki van mondva az, hogy a haszonélvező özvegy által, a tulajdonos elhalta után adott illetén utólagos jóváhagyás a mentesített otthon és tartozékaira szintűgy, mint ezek értékére nézve, semmis és jogérvénytelen.

Az otthonmentesítés jogkedvezménye azonban csak a szorosan vett családra: a családfőre, feleségre és törvényes leszármazókra való tekintetből lévén a törvény által megadva, a kikhez örökösödés esetén, nézetünk szerint, még az életben levő szülők is veendőek, – az oldalági törvényes örökösök, valamint a házastárson, törvényes leszármazókon és szülőkön kívül levő egyéb végrendeleti örökösök az otthonmentesség kedvezményében semmi tekintetben sem részesülnek, s így amennyiben ezek az örökhagyó mentesített otthonához tartozó javakban örökösödnek, – ezen örökségük, illetve örökrészük erejéig is felelősek az örökhagyónak minden, még olyan tartozásaiért is, a mely tartozások miatt az örökhagyó életében az otthonra és tartozékaira végrehajtás nem volt is vezethető.

XII. FEJEZET.

A mentesített otthon megszünte és megszűnésének
következményei.

A 28. §-hoz.

A mentesített otthon, mint ilyen, megszűnik, ha a cél, a mely miatt az otthonmentesítés jogkedvezménye a törvény által megadott, többé el nem érhető, illetve megszűnt. Megszűnik tehát a mentesített otthon a házastárs nélkül elhalt tulajdonos halálával, továbbá a haszonélvezetre jogosult özvegy férfinak vagy özvegy nőnek az elhaltával, illetve ezeknek leszármazó törvényes örökösök létében újabb házasságra léptével. Ezen esetek beálltával tehát az otthonhoz tartozott ingatlanoknak, az otthonmentesítés által való jogi megkötöttsége véget ért. Azonban azokból az örökösök által saját maguk részére új mentesített otthon alapítható, amennyiben ők is bírnak az otthon-alapíthatásra megkívántató törvényes kellékekkel. A mentesített otthon megszünte folytán pedig egyúttal a telekkönyvből az otthonmentesítésre vonatkozó följegyzés is kitörlendő.

A 29. §-hoz.

A jelen indokolás általános részében az otthonmentesítés intézményének jogi és gazdasági jellege már bőven kifejtve lévén, itt csakis arra utalunk, hogy az otthonmentesítés törvényes kedvezménye nem az ingatlanhoz kötött jog, hanem az ingatlan birtokosának a személyes joga, a mely jog tehát harmadik személyekre át nem ruházható. Ebből pedig önként folyik az, hogy az otthonhoz tartozó ingatlanok, elidegenítés esetén elvesztik az eladó személyéhez kötött mentességi kedvezményt, melyet azonban a vevő, saját személyére nézve szinte megszerzhet, ha az otthonalapításra nézve bír azon személyes kellékekkel, melyek a jelen törvényjavaslat 1. §-ában meghatározva vannak, s egyúttal megteszi a 2. §-ban megkívánt lépéseket.

A 30. és 31. §-okhoz.

E két §. rendelkezései szinte az északamerikai unióbeli államok homestead-exemptionális törvényeiből vannak átvéve, s indokolásukat abban találják, hogy nemcsak maga az otthon, hanem annak értéke is élvezi a mentességet, s így, szintúgy mint a 27. §. szerint az örökösöket megilleti azon jog, hogy ők az otthonhoz tartozó hagyatékból nekik jutott örökrészre nézve az örök-hagyónak oly adósságaiért nem felelősek, a mely adósságok ennek életében, mentesített otthonára nézve érvényesíthetők nem voltak, – úgy magát a tulajdonost is az a jog illeti meg, hogy, ha mentesített otthonát eladva, új mentesített otthont alapít magának, a korábbi otthon ellenében érvényesíthető nem volt követelések, új mentesített otthona ellenében se érvényesíthetők a korábbi otthonához tartozott ingatlanok és tartozékok értéke erejéig. Sőt még ha az otthonát eladott tulajdonos az eladási áron nem vásárol is magának új otthont, mégsem felelős mentesített volt otthona értékével, az ezen eladott otthont nem terhelhető volt követelésekért; ez esetben azonban csakis bizonyos időig nem, a jelen törvényjavaslat 30. §-a szerint csakis az adásvételi szerződés keltétől számított egy évig, a mely elég idő arra, hogy az eladó a neki még tartozó vételár-hátralékot a vevőtől bevegye. Egy évnél hosszabb határidőt engedni az eladási ár mentességére nézve, vagy pedig egyáltalán ilyen határidőt ki sem tűzni, azért nem indokolt, mivel ez visszaélésekre vezethetne, s mert a pénz fungibilis dolog lévén, mentességének a bizonyítása egy bizonyos időn túl jogi lehetetlenséggé is válnék.

XIII. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

A 32. §-hoz.

A jelen törvényjavaslat csakis azon különleges szabályokat foglalván magában, melyek az általános törvényektől és szabályoktól eltérőleg az otthonmentesítés jogintézményére alkalmazandók, – önként értetődik, hogy ezen különleges szabályok mellett a mentesített otthonra

nézve megfelelően alkalmazandók az általános törvények és szabályok mindazon kérdésekben, melyekre nézve a jelen törvényjavaslat eltérő rendelkezéseket nem tartalmaz.

A 33. §-hoz.

Az otthonmentesítés intézménye az otthonhoz tartozó ingatlanok hitelképességét egyáltalán nem gyengíti; mert azok az otthonmentesítési törvény által megkívánt alakiságok betartása mellett jelzálogilag szabadon megterhelhetők. Sőt ellenkezőleg az otthonmentesítés azzal, hogy a tulajdonost a könnyelmű adósságcsinálásban megakadályozza, s őt megóvja az oly kötelezettségek által való megterheltetés elől, a melyeknek az elvállalásába ő és házastársa kifejezetten bele nem egyeztek, – az otthonához tartozó ingatlanok hitelképességét még emeli is, s tulajdonosukat képesíti arra, hogy szolid pénzügyintézeteknél kedvező föltételek mellett jelzálogos kölcsönt kaphasson.

Ezen tekinteteknél fogva, amint egyrésztől nem fenyegeti veszély az otthon tulajdonosát azáltal, ha a magyar földhitelintézetektől, vagy a kisbirtokosok országos földhitelintézetétől, vagy akár az osztrák-magyar bank jelzálogi osztályától törlesztéses kölcsönt vesz föl, – úgy másrésztől éppen a mentesített otthon tulajdonosának az érdekében, ezen most felsorolt pénzügyintézeteknek a lehetőséget meg kell adni arra nézve, hogy fenálló alapszabályaik és a törvényhozás által reájok ruházott kiváltságos jogok értelmében adhassanak és adjanak kölcsönt a mentesített otthon tulajdonosának is, s ez okból érintetlenül kell hagyni a jelen törvényjavaslat folytán hozandó törvényben is mindazon kiváltságos jogokat, melyek a nevezett pénzügyintézeteket, a jelen törvényjavaslat 33. §-ában felsorolt törvények szerint, a peres, illetve végrehajtási eljárásban megilletik.

Mindazonáltal az ezen hitelintézetek által nyújtott kölcsönök fölvehetésére és jelzálogi bekebelezésére nézve is fenn kellett tartani mindazon megszorító intézkedéseket és cautelákat, melyek általában a kötelezettségek elvállalása és jelzálogi bekebelezése tekintetében, a jelen törvényjavaslat 4 §-ában, továbbá 11. §-ának e) pontjában és 18. §-ában előírva vannak.

XIV. FEJEZET.
Zárhatározatok.

A 34 §-hoz.

Ezen §. a jelen törvényjavaslat alapján hozandó törvény életbeléptetésére és végrehajtására vonatkozó intézkedéseket tartalmazza.

A 35. és 36. §-okhoz.

A 35. §-ban felhatalmazás adatik az igazságügyminiszternek arra nézve, hogy a peres eljárásban és a telek-
könyvi hatóságok előtt a jelen törvényjavaslat folytán hozandó törvény eseteiben követendő külön eljárást –
valamint a kir. bíróságok által a hozandó törvény esetei-
ben követendő külön végrehajtási eljárást, amennyiben
ezek további kiegészítést igényelnének, rendeletileg sza-
bályozhassa.

Hasonló felhatalmazás adatik a 36. §-ban a belügyi
és pénzügyi ministereknek is, a saját közegeik által esz-
közöltetett végrehajtások körül követendő eljárásra nézve.

Ezen indokolás előterjesztése után a jelen törvény-
javaslatot a t. képviselőháznak elfogadásra ajánljuk.

Kelt Budapesten, 1890. évi novemberhó 5-én.

*Istóczy Győző s. k., Veres József s. k., Kudlik János s. k.,
Detrich Péter s. k., Dr. Komlóssy JPerencz s. k., Ónody
Géza s. k., Szalay Imre s. k., orsz. képviselők*

1/. alatti melléklet a 911. számú törvényjavaslat indokolásához.

Iowa állam homestead-törvénye.*)

(Code of Iowa, II. rész, XIII. cím, 8. fejezet, 1988–2010. §§.)

1988. §. Minden családnak homestead-je, legyen az
akár a férjnek, akár a nőnek tulajdona, bírói eladástól
kivétezik, amennyiben a törvény az ellenkezőnek világos
kijelentését nem tartalmazza.

*) Gróf Andrassy Géza: Az otthon mentesítő törvények. Budapest, 1883.

1989. §. Az özvegy férfi vagy özvegy nő, ha gyermektelen is, egy család jogával bír, ameddig azon házában lakik, melyben a férj vagy a nő elhalálozásakor lakott.

1990. §. A tulajdonjogi átruházás vagy megterhelés érvénytelen, hacsak a férj és nő, – ha a tulajdonos nő, – erről ugyanazon közös okmányt ki nem állítják és alá nem írják.

1991. §. A homestead szavatol az érte járó adókért, és ha a homestead, amint alább rendeltetik, be van táblázva (platted), csak az adókért szavatol és csak kézműves-zálogoknak van alávetve oly munkák-, szolgálmányok- vagy anyagokért, melyek kizárólag a homestead javítása végett adattak vagy eszközöltettek. Ezek kielégítése végett az egész homestead vagy annak megfelelő része eladathatik.

1992. §. A homestead oly adósságok végrehajtása folytán eladathatik, melyek annak megszerzése előtt keletkeztek; de ezen esetben csak azon hiány fedezése végett adassék el, mely az adós összes többi, végrehajtás alá vonható vagyonának értékesítése után még kielégítetlen maradt.

1993. §. A homestead oly adósságok miatt eladathatik, melyek írott szerződés által, a rendelkezési joggal bíró személyek részéről azon világos kitételrel vállaltattak, hogy ezen adósságokért a homestead szavatoljon; de ez esetben csak azon hiány fedezése végett adassék el, mely az adós egyéb, ugyanazon írott szerződés által elzálogosított vagyonának értékesítése után még kielégítetlen maradt.

1994. §. A homesteadnek azon házat kell magában foglalnia, melyet annak tulajdonosa lakásul használ, és ha két vagy több ilyen, általa különböző időben és helyeken ily módon használt háza van, azon esetben a tulajdonos válasszon, melyiket kívánja homestead gyanánt megtartani.

1995. §. A homestead egy vagy több darab vagy terület földet, az azon található épületekkel és tartozékokkal, foglalhat magában, melyek a következő szakaszban foglalt korlátozások alá esnek; de ne foglaljon magában semmi esetben különböző darabokat és területeket, kivéve, ha határosak, vagy, ha a gyakorlat szerint és jó-

hiszeműleg, mint ugyanazon homestead részei használatban állanak.

1996. §. Ha városi területen fekszik, fél acrenyi területet meg ne haladjon, és ha nem városi területen fekszik, összesen negyven acre területnél többre ne terjedjen. De ha ily korlátozás mellett értéke mindkét esetben ötszáz dollárnál kevesebb lenne, oly mértékben megnagyobbíthatatik, míg értéke az összeget eléri.

1997. §. Nem szabad egy lakháznál többet, vagy más épületeket tartalmaznia, kivéve olyanokat, melyek tulajdonképpen a homestead-nek, mint olyannak tartozékait képezik. De egy műhely vagy más rajta található épület, mely a tulajdonos által közönséges foglalkozása céljára valósággal használtatik és értékére nézve háromszáz dollárt meg nem halad, a homestead-hez tartozónak tekintessék.

1998. §. A tulajdonos férfi vagy nő válassza ki a homestead-et, jelöltesse azt ki, tábláztassa be és könyvelte gse el, amint az a következő szakaszban elő van írva. E tekintetben netalán előforduló hiány miatt a homestead nem szavatol; hanem a tisztviselő, a ki ily panaszlott elleni végrehajtással van megbízva, jelöltesse ki, tábláztassa és könyveltesse be a homestead-et, és az ebből származó költségeket számítsa hozzá a végrehajtás alatt álló összeghez.

1999. §. A homestead megerősített és látható határkövek által jelöltessék ki, és annak leírása tartalmazza az irányt és távolságot egy kiinduló pont és a lakház egyik sarka között.

A leírás és a terv aztán a könyvelő (recorder) által egy a homestead-könyvnek nevezett lajstromba vezettesék be, mely külön index-szel látandó el.

2000. §. A tulajdonos jogosítva van időről-időre a homestead határait megváltoztatni azáltal, hogy a méreteket és határokat úgy, mint a terv és leírás elkönyvelését megváltoztatja, vagy a homestead-et egészen ki is cserélheti; de az ily változások ne sértsenek korábban tett átruházásokat, vagy korábban szerzett zálogjogokat, és a homestead-nek ily megváltoztatása, mely a férj vagy a nő hozzájárulása nélkül eszközöltetett, ezeknek vagy a gyermekeknek jogait ne sérthesse.

2001. §. Az új homestead a réginek értéke erejéig

végrehajtásoktól ment minden oly esetben, melyben a régi ment lett volna, de nem más vagy nagyobb mértékben.

2002. §. Ha a tulajdonos és egy ellenérdekű személy között afelett vita támad, hogy valamely föld vagy épület a homestead-nek valóban alkatrészét képezi-e, az esetben a sheriff a felek egyikének kérelmére kilencz pártatlan személyt, kik az esküdtekre nézve megkívántató minőséggel bírnak, idézzen be. A felek aztán és pedig először a homestead-tulajdonos, felváltva egy-egy esküdtet vessenek vissza, míg csupán három marad hátra. Ezek aztán mint választott bírák járnak el, az eset minden körülményeit vizsgálják meg és állapítsák meg, és saját véleményük mellett a legközelebbi határnapon azon törvényszéknél, melynél a végrehajtás vagy más per folyamatban van, erről jelentést tegyenek.

2003. §. Ha a felek az esküdteknek a megelőző szakasz értelmében való visszavetését elmulasztják, az esetben a sheriff vesse vissza az ily esküdteket.

2004. §. A törvényszéknek jogában áll határozatában az egész ügyet vagy annak egy részét ugyanazon választott bírákhoz visszautasítani, vagy más, ugyanoly módon, vagy a felek megegyezése mellett más módon választott bírának kiadni és ezeknek a tőlük kívánt jelentést illetőleg, útmutatást adhat.

2005. §. Ha a törvényszék az eset körülményeinek kielégítő birtokában van, hozza meg az ítéletet. Elrendelheti egyúttal, ha czélszerűnek találja, hogy a homestead újra jelöltessék ki, vagy egy új terv és új leírás készíttessék el és könyveltessék be; úgyszintén más irányú lépéseket is tehet, melyeket e törvény céljainak elérése végett alkalmasoknak talál. A költségeket is ítélje meg, amennyire lehetséges, az egyéb esetekben követett gyakorlattal egyöntetűleg.

2006. §. Egy homestead kiterjedése vagy tartozékai, mely ilyennek kijelentve van, ugyanazon módon megtámadtathatnak, valahányszor az érték vagy a körülmények ily eljárást igazolnak.

2007. §. A férj vagy feleség elhalálozása esetében, az életben maradt fél az egész homestead birtokában maradjon mindaddig, míg aziránt a törvény értelmében más rendelkezés nem tétetik.

2008. §. A férjnek vagy nőnek az elhalt házastárs földbirtokából való illetménye a homestead feletti oly intézkedés mellett adassék ki, amint az a megelőző szakaszban meg van határozva. De a túlélő szabad választásától függ a homestead-et életfogytig megtarthatni, ahelyett, hogy ilyen illetményt elfogadjon. Ha azonban ily túlélő nincsen, a homestead az örökösödési törvények értelmében a férj vagy nő utódaira száll, hacsak végrendelet által más intézkedés nem tétetett; a homestead ily átszállás esetében tehermentessé tétessék.

2009. §. Ha túlélő vagy utód nem létezik, a homestead oly adósságok miatti eladásnak van alávetve, melyeknek azon időben alávetve lett volna, ha homestead-nek soha sem tartatott volna.

2010. §. A homestead a túlélő férj vagy nő jogainak alávetve lévén, felette épúgy, mint más földbirtok felett, vé^rendelkezhetik.

5441. §. Az özvegy illetménye úgy adassék ki, hogy a közönséges lakházat, mely a törvénynél fogva a homestead-hez tartozik, magában foglalja, vagy legalább annyit belőle, amennyi a megelőző szakaszban foglalt határozatoknak megfelel (t. i. a férj tehermentes földbirtokának egyharmad része), kivéve, ha a nő más egyezséget megfelelőbbnek talál; más egyezés azonban ne legyen megengedve, ha az a hitelezők érdekeit sértené.

2% alatti melléklet a 911. számú törvényjavaslat indokolásához.

Texas állam homestead-törvénye.*)

(Hatályba lépett az 1882. évben.)

A végrehajtástól mentesített birtok.

2335. törvénycikk. A következő birtok minden család számára fentartatik, zár alá vétel vagy végrehajtások ellen biztosítottatik, és minden más adósságok miatti kényszereladások alól kivéttetik, amint az az alábbiakban előírva van:

*) Gr. Andrassy Géza: Az otthont mentesítő törvények. Budapest, 1883.

1. a család lakhelye, az otthon;
2. minden háztartási és konyhai felszerelés;
3. egy vagy több darab föld a temetőben temetési czélokra;
4. az összes mezőgazdasági felszerelés;
5. minden szerszám, készülék és könyv, melyek valamely iparhoz avagy foglalkozáshoz tartoznak;
6. a családi könyvtár és minden családi arczkép és festmény;
7. öt fejős tehén és azok borjai;
8. két pár jármos ökör a szükséges járommal és lánczczal;
9. két ló és egy szekér;
10. egy könnyű kocsis;
11. egy lőfegyver;
12. húsz darab sertés;
13. húsz darab juh;
14. az összes nyereg, kantár és hámszerszám, mely családi használatra szükséges;
15. minden házi szükségletre való takarmány-készlet, és
16. a szokásos szolgálatokért járó összes folyó bérek.

2336. törvénycikk. Az otthon, a mely nem városban van, 200 acres földnél többől nem állhat, legyen az egy vagy több parcellára osztva, a rajta levő javításokkal együtt; a városban avagy a faluban levő lakhely pedig egy vagy több darab földből áll, s megjelölése idején mint lakhely az ötezer dollár értéket meg nem haladhatja, s föltéve, hogy egy lakhely czéljaira használtatik, vagy pedig a család főfoglalkozásának avagy üzletének gyakorlására szolgál; föltéve továbbá, hogy az otthon bérbeadása annak jellegét meg nem változtatja, ha még nem szerzett volna magának lakhelyet az illető.

2337. törvénycikk. A következő vagyon fentartandó oly egyének számára, kik nem képeznek egy családot, s kiveendő minden zár alá vevés, végrehajtás és más kényszereladás alól:

1. egy vagy több darab föld a temetőben, temetkezési czélokra;
2. minden öltönydarab;
3. minden szerszám, készülék és könyv, melyek valamely foglalkozáshoz vagy iparúzéshez tartoznak;

4. egy lókantár és nyereg;
5. a folyó bér személyes szolgálatokért.

2338. törvénycikk. A hajósra nézve zár alá vétel, végrehajtás és minden más kényszereladás alól kiveendő – kivéve amint alább elő van írva, – egy sajka, egy lapos jármű, mely sajkaül használtatik, az annak kezeléséhez szükséges felszereléssel, ötszáz dollár értéken alól. E kivételes állapot azonban nem terjed ki oly károk megtérítésére, melyek az illető hajós hanyagsága vagy egyéb megrovandó magaviselete által támadtak.

2339. törvénycikk. A kerületek (counties) és városok közcélokra rendelt tulajdona s a melyek középületeknek tartatnak, a hozzájuk tartozó földterülettel együtt, vízfecskendők felszerelésekkel és minden, a tűzoltásra szükséges és használt kellékekkel; nyilvános helyiségek és más tulajdon, melyek kizárólag a közönség hasznára és szórakozására használtatnak, szintén kiveendők a kényszereladások alól. Azonban az eladó, a gépész és az építész követeléseinek, vagy más oly követeléseknek behajtását mi sem akadályozhatja meg, melyek 1876. ápril 18-kán, midőn az alkotmány hatályba lépett, már fenállottak.

2340. törvénycikk. Minden nyilvános könyvtár ki van véve szintén mindennemű végrehajtás és más kényszereladás alól.

2341. törvénycikk. Az otthon kiváltságos helyzete nem nyerhet alkalmazást és az adósság esedékes:

1. az illető földbirtok vagy annak egyrésze vételárát illetőleg;

2. a reáeső adóknál;

3. oly munkáknál és anyagoknál, melyek az azon eszközölt javításokra használtattak; ez utóbbi esetben azonban írásbeli actus által kell a munkára és az anyagra vonatkozó szerződésnek megerősítve lenni, és ha van, a nő beleegyezésének oly módon kell adva lenni, mint azt a törvény előírja, avégből, hogy az otthon eladása avagy átírása eszközölhető legyen.

2342. törvénycikk. Az ingó vagyon kiváltsága e fejezet szerint nem terjed ki az esedékes házbérre vagy oly előlegekre, melyeket a háztulajdonos lakóinak adott az LVIII. t.-cz. határozatai szerint, sem pedig más oly

adósságokra, melyek kézműves-zálog (lien) által vannak az ily birtokon biztosítva.

2343. törvénycikk. Ha a család otthona, mely nem valamely nagyobb vagy kisebb városban fekszik, egy vagy több földcomplexum részét képezi, mely utóbbi nagyobb, semhogy ment lehetne kényszer-eladások ellen: a család-főnek meg van engedve, az otthont meghatározni és elkülöníteni; ez azonban kétszáz acret meg nem haladhat, melyre a családnak az alkotmány és az állam törvényeinek értelmében joga van.

2344. törvénycikk. A fél, ki ily módon akarja kijelölni és elkülöníteni az otthont, nyújtson be a kerület ügyészénél, hol a föld vagy annak egy része fekszik, Írásbeli jegyzőkönyvet, melyben le legyen írva az általa igényelt lakhely és megadva a nagyság vagy a határolás, avagy egyéb kielégítő leírás, hogy az ugyanazonosság kideríthető legyen, s meg kell neveznie azt is, kinek ez a homestead legelőbb megadatott és az acres számát minden egyes földdarabban, ha ugyan egynél több volna.

2345. törvénycikk. Ily okiratoknak a fél által aláírtanak és hitelesítettnek kell lenni, valamint az e czélra szolgáló más okiratokat is be kell nyújtani és ki kell tüntetni, hogy a fél megjelölte és elkülönítette mint saját homesteadjét a földterületet, illetőleg földterületeket, melyeket a föntebbi módon igénybe vett. Az ily okiratot az ügyész aláírja, és bevezeti az illető kerület okmányainak rendes jegyzékébe.

2346. törvénycikk. Ha oly lakhely tulajdonosa, mely oly nagyobb földterület részét képezi, minő a 2343. törvénycikkben említve volt, elmulasztotta az otthont megjelölni és elkülöníteni, mint az a megelőző három cikkben körül van írva: a mi az ily földterületből vagy földterületekből a homestead elkülönítése után fenmarad, parcellálható és elkülöníthető a homesteadtól s alá van vetve a zár alá vevésnek, a végrehajtási eladásnak, ha ugyan általában alá van vetve ennek, mint az alábbi törvénycikknek rendelik.

2347. törvénycikk. A sheriff vagy végrehajtó, ki a végrehajtást a mentes lakhely elkülönítése után fenmaradó földterület tulajdonosa ellen foganatosítja, ha e földterület még nincs elkülönítve és parcelláivá, a sheriff az al-

peresnek kijelentheti, sőt ha a felperes, ennek ügynöke vagy ügyvédje követeli, ki is kell jelentenie, hogy a végrehajtást szenvedő homestead-jét, a melyet az bírt és lakott, elkülöníteni tartozik. Ha pedig az alperes ezt tíz nap alatt nem teljesíti, akkor a sheriff vagy végrehajtó köteles eszközlésbe venni az ily elkülönítést, amint azt a törvény előírja.

2348. törvénycikk. A föntebbi cikkben említett nyilatkozatnak írottak vagy nyomtatottnak kell lenni, s a sheriff vagy végrehajtó aláírásával elláttatni.

2349. törvénycikk. A sheriff vagy végrehajtó köteles az ily nyilatkozatot az alperessel közölni s vagy felolvasni előtte, vagy másolatban egy, 14. életévét már beöltött egyén által lakásában neki kézbesíttetni.

2350. törvénycikk. A sheriff vagy végrehajtó köteles visszaküldeni az említett nyilatkozatot a törvényszéknek, mely a végrehajtást elrendelte, amidőn is jelzi rajta a visszaküldést és előadja, mi módon teljesítette tisztét.

2351. törvénycikk. A nyilatkozatot a rajta levő visszaküldési elismeréssel együtt köteles a törvényszéknek arra rendelt hivatalnoka jegyzőkönyvbe vezetni, hogy ott. mint prima facie evidens-se gyanánt szolgáljon az említett ténynek.

2352. törvénycikk. Az ily nyilatkozat kézbesítésétől számított tíz napon belül joga van végrehajtást szenvedőnek homesteadjét kijelölni és elkülöníteni földbirtoka esetleg fenmaradó többi részétől, melyet azután átad a sheriffnek vagy végrehajtónak.

2353. törvénycikk. A megjelölésnek és elkülönítésnek, melyet alperes ily módon végez, olyannak kell lenni, mint azt a 2344. és 2345. t.-cikkek követelik.

2354. törvénycikk. A sheriff vagy végrehajtó köteles a homestead illetően megjelölését vagy elkülönítését azon kerületi törvényszék ügyészének, a mely kerületben az ily homestead vagy annak egy része fekszik, átadni és nevezett ügyész köteles azt említett területének okmányjegyzékében azonnal beiktatni.

2355. törvénycikk. A homestead illetően megjelölése és elkülönítése, a melyet alperes a föntebbi cikkek valamelyikének értelmében hajtott végre, lemondás gyanánt tekintendő minden homestead-jogról ama területfölösleg,

mely a homesteadtól elhatároltatók, s kötelező erővel bír alperesre s összes hozzátartozóira; a beiktatás hiteles másolata pedig az abban felsorolt tények bizonyságául kézbesítendő neki.

2356. törvénycikk. Ha az alperes ily nyilatkozat vétele után tiz nap alatt elmulasztaná avagy vonakodnék homesteadjét ily módon megjelölni vagy elkülöníteni, a sheriff vagy végrehajtó, ki az ily végrehajtásokat vezeti, a lehető legelső alkalommal hívja össze szóval, vagy pedig írásban a kerület három földbirtokosát (freeholder) s az alperes szomszédait, mint biztosokat, kik az alperes homesteadjét kijelöljék!

2357. törvénycikk. A biztosok minél előbb fogjanak hozzá az alperes homesteadjének az elkülönítéséhez a terület, illetőleg területek többi részétől, s amennyiben szükségesnek tartják, mérnököt is vehetnek segítségül. E biztosok elj arasa írásba foglalandó s mindnyájuk, vagy legalább nagyobb részök által aláírandó, ők maguk pedig egy erre rendelt hivatalnok által meghitelendők; a mi aztán elegendő arra, hogy az ügy beiktatás alá kerüljön.

2358. törvénycikk. A homesteadnek az ily biztosok által történő megjelölésének mindama követelményeknek meg kell felelnie, melyek az alperes által eszközendő megjelölésre és elkülönítésre elő vannak írva, azzal a hozzátétellel, hogy a biztosok, a kik azt eszközölték, a sheriff vagy végrehajtó által szólítottak fel e kötelesség teljesítésére, s arra, hogy a homestead-nek általuk történt kijelölése legjobb lelkiismeretök s meggyőződésök szerint becsületes és igazságos legyen.

2359. törvénycikk. A biztosok visszajuttatják az említett kijelölést a sheriffnek vagy végrehajtónak, a ki azt beiktatás végett a kerület ügyészének adja át; és az ily kijelölés vagy az arról kiállított hitelesített beiktatási másolat ugyanazon hatálylyal bír, mintha maga az alperes teljesítette volna azt a jelen cikk határozatai értelmében.

2360. törvénycikk. Midőn a homestead e fejezet határozatai szerint jelöltetik ki, a sheriff vagy végrehajtó, ki az említett végrehajtást vezeti, köteles arról kellő jelentést tenni, melyből kitűnjék:

1. hogy alperessel közöltetett a homesteadje kijelölésére vonatkozó értesítés, hivatkozással ezen értesítésre

s az efelől szóló jelentésre, a mely a végrehajtásról szóló jelentéssel beadandó;

2. hogy a felperes kézbesítette neki a homesteadje kijelölését, a mely a kerületi törvényszék ügyészének közbejöttével jegyzőkönyvbe vétetett, megjelölve az ily átadás és beiktatás idejét;

3. ha elmulasztaná, avagy vonakodnék felperes a törvény által előirt idő alatt átadni alperesnek homesteadje kijelölését, a beadványban meg kell említeni e körülményt, valamint azt is, hogy a biztosok annak rendje szerint kinevezettek, s hogy az ezek által végzett kijelölés általa, a kerületi törvényszék ügyészének közreműködése mellett, jegyzőkönyvbe vétetett, tüzetesen megjelölve az időpontot, midőn az említett cselekmények végrehajtottak, s az ily beadvány mindenkor prima facie evidens legyen a benne felsorolt tényekre nézve.

2361. törvénycikk. A biztosoknak joguk legyen szolgálataikért naponkint két dollárt és a mérnöknek naponkint öt dollárt, a lánczordónak adott fizetéssel együtt kapni.

2362. törvénycikk. A sheriff vagy végrehajtó és az ügyész szolgálataikért oly honoráriumra vannak jogosítva, minőt a törvény megenged.

2363. törvénycikk. Az ily tiszteletdíjak és kiadások, mint a végrehajtás költségeinek részei az alperes terhére esnek, s mint egyéb költségek hajtatnak be.

2364. törvénycikk. Ha az alperes homesteadje e fejezetben előirt egy vagy más módon megjelöltetett, a végrehajtással megbízott hivatalnok hozzákezdhet a homestead fölöslegének eladásához, egybehangzóan a törvénnyel, mely a végrehajtás útjáni eladást szabályozza.

2365. törvénycikk. Az alperes, miután homesteadje megjelöltetett és elkülönített, e fejezetben előirt bármely módon s bármely időben megváltoztathatja említett homesteadjének határait a 2344. és 2345. t.-cikknek által előirt módon kiállított és beiktatott okmány által. Az ily változtatásoknak azonban nem szabad idegen feleknek oly jogait megcsónkítani, a mely jogok már előbb szereztettek.

2366. törvénycikk. E fejezet határozatai, melyek a homestead kijelölésére vonatkoznak, cumulativek és nem magyarázhatók úgy, mintha kizárnának valamely más

utat-módot, mely a törvény előtt ismeretlen, arra nézve, hogy a homestead területfölöslegét, mely a mentesítés után fenmaradt, a kényszeraladásnak alávesse, vagy valamely a törvény előtt ismeretes oly utat-módot, melynek alapján a vevő és a végrehajtást szenvedő között a földek megosztása eszközölthetik.

2367. törvénycikk. Ahol több egynemű ingó vagyon van, mint amennyi ki van véve a végrehajtás alól, a családfő, vagy valamely más személy, ki ily mentesítésre jogosított, megjelölheti ama részeket, a melyek elérvezethetők. De ha ezt tenni bizonyos idő alatt elmulasztotta, miután a végrehajtást vezető hivatalnok részéről erre felszöllitott: az említett hivatalnok maga megteheti e választást; értesítés azonban csak az esetben szükséges, ha alperes azidőben a kerületen belül tartózkodott.

3% alatti melléklet a 911. számú törvényjavaslat indokolásához.

Az otthon mentesítésének mérve a mezei gazdák részére, az észak-amerikai Egyesült-Államok egyes államaiban és területein (territories).

1. Alabama államban: 160 hold (acres*) föld, házzal együtt és az azon levő ingóságok 1000 dollár**) értékig.

2. Arizona területen (territory): 5000 dollár értékig terjedő földbirtok az épületekkel együtt. Ezen kívül a temetkezési hely. A birtokon találtató ingóságok: szövőszékek, rokkák, kályhák, ruhák, a templomi szék; továbbá könyvek (150 dollár érték erejéig), 10 kecske vagy juh, 2 tehén, 5 sertés; élelmi cikkek 6 hónapra; takarmány és tüzelőszer 3 hónapra; a házi butor 600 dollár értékig; lovak, szekerek, szerszámmal együtt 600 dollár értékig; 1 varrógép; 1 zeneszer.

3. Arkansas államban: 160 hold föld, épületekkel 2500 dollár értékig, vagy pedig 80 hold föld épületekkel,

*) 1 acre = 1125 □-öl.

**) 1 dollár = 2 firt 10 kr. o. é. ezüstben.

értékhatár nélkül. Az ingóságok 200 dollár értékig és ruhák a nőtlenek s hajadonok részére, vagy pedig ingóságok 500 dollár értékig és ruházat a családfő részére.

4. California államban: A családi otthonhoz tartozó ingatlanok 5000 dollár értékig családfők részére; magános személyek részére pedig 1000 dollár értékig. Házi bútor 200 dollár értékig; ezenkívül a ruházat, ágyak, kályhák; élelmi cikkek 3 hóra; gazdasági eszközök; 2 ökör, 2 ló vagy öszvér, ezek szerszámai, szekerek vagy kocsik; takarmány 1 hóra; a vetés és konyhakerti vetemények 200 dollár értékig.

5. Colorado államban: A családi otthon 2000 dollár értékig; bútorzat 100 dollár értékig, az ágyakon és kályhákon kívül; 200 frt üzleti tőke; könyvek 300 dollárnyi, iga-vonó állatok 200 dollárnyi értékben.

6. Dakota területen: 160 holdnyi földbirtok. Továbbá 1500 dollár készpénz, vagy ehelyett könyvek és zeneszerek 500 dollár értékig, bútorzat 500 dollár értékig, 3 tehén, 10 sertés, 1 pár ökör, 1 pár ló vagy öszvér, 100 juh 6 hónapon aluli bárányaikkal, mindezen állatok számára takarmány 1 évre, 1 szekér, 1 szán, 2 eke, 1 borona és gazdasági szerszámok s az iga marhák szerszámai összesen 300 dollár értékig.

7. Florida államban: 160 holdnyi földbirtok. Az ezen levő ingóságok 1000 dollár értékig.

8. Georgia államban: Földbirtok 1600 dollár értékig, s az ezen találtató ingóságok 1600 dollár értékig.

9. Idaho területen: Ingatlan 5000 dollár értékig. Házi bútor 200 dollárnyi, gazdasági felszerelvény 300 dollár értékig, ipari munkaszerek 500 dollárnyi értékig, élelmi szerek 3 hóra; 2 ökör, vagy 2 ló, vagy 2 öszvér szerszámaikkal; 2 tehén; ezen állatok részére takarmány 3 hóra; 1 szekér.

10. Illinois államban: Az otthon képező ingatlanok 1000 dollár értékig. Ruhaneműek és 100 dollár értékig egyéb ingóságok; ha a tulajdonos családos ember, még további ingóságok 300 dollár értékig.

11. Indiana államban: Ingatlan és ingó, vagy csupán ingatlan, vagy csupán ingó vagyon, 600 dollár értékig.

12. Iowa államban: 40 hold föld. Ezen 200 dollárt érő bútorzat, ruházat, gazdasági szerszámok, gazdasági állatok, stb.

13. Kansas államban: 160 holdnyi földbirtok és a temetkezési hely. Továbbá az összes bútorzat és gazdasági eszközök, könyvek, a templomi szék, 2 tehén, 10 sertés, 1 pár ökör, 1 ló vagy öszvér, 20 juh s ezen állatok számára takarmány 1 évre.

14. Kentucky államban: Ingatlanok az épületekkel együtt 1000 dollár értékig. A homesteaden találtató 1 pár ló, vagy egy ló és egy pár ökör; 2 eke összes fölszerelvényeivel; 1 szekér összes fölszerelvényeivel; 2 fejsze, 3 kapa, 1 ásó és 1 lapát; 2 tehén borjaikkal, 2 ágy ágyneművel és egyéb tartozékaival; 1 szövőszék és 1 rokka; a család által font annyi fonál és a házban készített annyi vászon és szőnyeg, amennyi a család szükségletére szükséges; egy szobára való szőnyeg, akár a család maga készítette azt, akár nem; konyhaszerek 25 dollár értékig; 1 tuczat tányér, 1 tuczat csésze, 1 kávéskanna és 1 teakanna; 1 tuczat kés és villa; 1 asztal; a családi biblia; a gyermekek nevelésére szükséges és a házban találtató minden iskolakönyv; ima- és énekkönyvek; két nyereg tartozékaikkal együtt; 6 szék vagy pedig annyi, amennyi a 8 dollárnyi értéket felül nem haladja; valamennyi a gazdaságban találtató baromfi; 10 darab juh; a ruhadarabok, a család részére szükséges élelmi szerek, a lisztet és húst beleszámítva, egy évre; amennyiben pedig elégséges hús és liszt nem taláthatnák, a vágómarhából és a még lábon álló gabonából annyi, amennyi szükséges arra, hogy a hiány pótoltsék; a zálogolás alól kivett állatok részére egy évre elégséges takarmány; a házi fehérnemű mosására szükséges minden eszköz 50 dollár értékig; 1 Íróasztal; 1 ruhaszekrény; 1 mosdó asztal; 1 darab 50 dollár értéket meg nem ütő tüzfegyver; a katonának minden fegyvere, lőkészlete és fölszerelvénye; 1 varrógép; úgyszintre valamennyi családi arczkép és kép.

15. Louisiana államban: 160 hold föld, 2 ló vagy 2 öszvér, vagy pedig egy ló vagy 1 öszvér és 1 pár ökör; egy kocsi vagy szekér; 2 tehén borjúikkal; 25 darab sertés; 1000 font szalonna vagy disznóhús; valamint a szükséges gabonakészlet és takarmány egy évre.

16. Maine államban: Földbirtok és a rajta levő épületek 500 dollár értékig. Minden szükséges gazdasági eszköz; 2 ökör vagy 2 öszvér, vagy 2 ló 300 dollár értékig;

2 disznó, 1 tehén, 10 juh bárányaikkal, eleség mindezek számára télen át.

17. Massachusetts államban: 800 dollár értékig terjedő földbirtok. A szükséges gazdasági eszközök, továbbá 1 tehén, 6 juh és 6 sertés; a házi bútorzat 100 dollár értékig, könyvek 50 dollár értékig és a ruhaneműek; 100 dollárnyi üzleti tőke.

18. Michigan államban: 40 hold föld. Ehhez 250 dollár értékig bútorzat és házi eszköz; 10 juh, 2 tehén, 5 disznó, 1 pár ökör vagy 1 – 2 ló a gazdaság szükségletéhez képest; 250 dollárnyi üzleti tőke.

19. Minnesota államban: 80 hold föld. Ehhez bútorzat és házi eszköz 500 dollár értékig; 3 tehén, 10 sertés, 1 pár ökör, 1 ló, 20 juh; továbbá a gazdasági felszerelvények, kocsi, eke stb. 300 dollár értékig; úgyszint a könyvek és ruhák.

20. Mississippi államban: 80 holdnyi földbirtok; hozzá a házi bútorzat és házi eszköz 100 dollár értékig.

21. Missouri államban: 160 holdnyi földbirtok 1000 dollár értékig. Ehhez 100 dollár értékű bútorzat és házi eszköz; 100 dollár értékig élelmi szerek, 150 dollár értékig házi állatok; vagy mindezen ingóságok helyett 300 dollárnyi készpénz.

22. Montana államban: 160 hold föld. Ezen kívül ruhák és bútorok 100 dollár értékig; házi állatok, gazdasági eszközök 600 dollár értékig, stb.

23. Nebraska államban: 160 hold föld, vagy ennél több is, ha a 160 hold nem érne meg 500 dollárt; a földbirtok azonban 2000 dollárnál, a rajta levő épületek pedig 300 dollárnál nagyobb értékűek nem lehetnek.

24. Nevada államban: 5000 dollár értékű földbirtok. Bútorok 100 dollárnyi, gazdasági eszközök 200 dollárnyi, bányász-felszerelvények 500 dollárnyi értékig; úgyszint a házi állatok, stb.

25. New-Hampshire államban: 500 dollár értékű földbirtok; 100 dollár értékig bútorzat és házi eszköz; 200 dollár értékig könyvtár, 50 dollár értékig élelmi készletek és tűzifa; a ruhaneműek; a gazdasági eszközök; 1 ló vagy 1 pár ökör, 1 sertés, 1 malacz, 6 juh.

26. New-Jersey államban: Földbirtok 1000 dollár értékig. Ingóságok 200 dollár értékig és a ruhaneműek.

27. Új-Mexico területen: Földbirtok 1000 dollár értékig. Ezenkívül a ruházat, a gazdasági felszerelvények és többrendbeli szükséges holmi.

28. New-York államban: Ingatlan 1000 dollár értékig s 250 dollár értékig bútorzat, könyvek, stb.

29. Észak-Carolina államban: Földbirtok 1000 dollár érték-maximumig s ehhez ingóságok 500 dollár értékhatárig.

30. Ohio államban: Mentesség csakis családfők javára; földbirtok 1000 dollár értékig. Úgyszinte 1 tehén; 2 sertés malaczaikkal együtt; 6 juh; 1 ló vagy \ pár ökör; nemkülönben a ruházat, a bútorzat és a gazdasági eszközök.

31. Pennsylvania államban: 300 dollár értékig ingatlan és ingó vagyon; ezen kívül a ruhák és a könyvek.

32. Dél-Carolina államban: Földbirtok 1000 dollár értékig, hozzá ingóságok 500 dollár értékig és a birtok évi összes termése.

33. Tennessee államban: 1000 dollár értékig földbirtok; ehhez gazdasági eszközök; 2 tehén borjaikkal; ha pedig a család 6 vagy több személyből áll, akkor 3 tehén, 2 ló vagy Öszvér, vagy ökör, 10 sertés, 5 kas méh; valamint a ruházat és a bútorzat.

34. Texas államban: 200 hold föld a lakóházzal együtt. Valamennyi házi butor és konyhafelszerelvény; egy vagy több darab föld a temetőben temetkezési célra; minden mezőgazdasági eszköz és szerszám; valamely mesterség vagy foglalkozáshoz tartozó minden szerszám, készülék és könyv; a családi könyvtár és valamennyi családi arckép és kép; 5 fejős tehén borjúikkal; 2 pár igavonó ökör a szükséges igákkal és lánczokkal együtt; egy pár ló és egy szekér; egy kocsi; egy lőfegyver; 20 darab sertés; 20 darab juh; valamennyi nyereg és egyéb lószerszám, a mely a család használatára szükséges; az egész élelmiszer- és takarmánykészlet a házi szükségletre és minden folyó szolgálati bér személyes szolgálattételekért.

35. Utah területen: A családfő részére földbirtok 1000 dollár értékig; ezen kívül pedig minden családtag részére egyenkint további 250 dollár értékig. Házi bútorok 100 dollárnyi értékig; úgyszinte a ruházat, szerszámok és szükséges házi állatok stb.

36. Vermont államban: Földbirtok 500 dollár értékig családfő részére; ezen birtok egy évi termése; 1 tehén, 10 disznó, 10 juh, egy 250 dollár értékű fogat; úgyszinte a ruházat, bútorok és szükséges készletek és egy 200 dollár értékű könyvtár.

37. Virginia államban: Földbirtok 2000 dollár maximum értékig; ehhez a házi eszközök, ruházat és könyvek; 1 pár ökör vagy 1 pár ló vagy 1 pár öszvér.

38. Washington területen: Ingatlanság 1000 dollár erejéig; ehhez bútorok, a családtagok után fejenként 150 dollár értékig; 2 tehén borjaikkal, 5 disznó, 2 kas méh; 25 tyúk; vagy mindezen állatok helyett más ingóságok 150 dollár értékig.

39. Nyugat-Virginia államban: A családfő részére ingatlan 1000 dollár értékig; ehhez 200 dollár értékig ingóság.

40. Wisconsin államban: 40 hold kiterjedésű földbirtok a házzal együtt. Továbbá 2 tehén, 10 sertés, 1 pár ökör, 1 ló, 10 juh s minden szükséges butor 200 dollár értékig, gazdasági eszközök 50 dollár értékben; 200 dollár értékű könyvtár.

41. Wyoming területen: Homestead 1500 dollár értékig minden családfő részére. Ruházat, butor és egyéb házi eszközök 500 dollár értékig; szerszámok vagy könyvtár 300 dollár értékig.

4% alatti melléklet a 911. számú törvényjavaslat indokolásához.

A német birodalmi otthon-védelmi törvényjavaslat.

Beterjesztve a német birodalmi gyűlésben, 1890. évi júniushóban.

1.§. A német birodalom minden hozzátartozója jogosítva van 24-ik életévének a betöltése után otthont alapítani.

2. §. Az otthon nem lehet nagyobb egy volt úrbéri egész telek nagyságánál. Az otthon kell, hogy legalább egy munkás-családnak vagy földműves-családnak lakást nyújthasson, és a szükséges élelmiczikkek termelése rajta lehetséges legyen.

Minden egyes otthon szükséges tartozékai a következők:

1. az otthon tulajdonosának a lakása;

2. a szükséges gazdasági épületek;

3. a gazdaság vitelére nélkülözhetlen eszközök, az élő és holt gazdasági felszerelvény, valamint azon mezőgazdasági termények, melyek a gazdaság folytatásához a legközelebbi aratásig nélkülözhetlen szükségesek.

3. §. Csakis oly birtok alakítható otthonná, a mely a jövedelem alapján kiszámított értékének csakis fele részéig van adósságokkal megterhelve. Az otthon-alapíthatás attól feltételeztetik, hogy a birtokot az alapítás időpontjakor terhelő jelzálogos tartozások törleszthető járadékokká legyenek átváltoztatva.

A mely birtok a feleértéken túl van megterhelve, csakis az egyes országok törvényhozásai által felállítandó országos otthon-védelmi hatóságok jóváhagyásával alakítható otthonná az esetben, ha a birtokos elvállalja azon kötelezettséget, hogy a birtoknak a jövedelem alapján kiszámított értéke felerészét meghaladó jelzálogos adósságokat évenként 1%-kal törlesztendi, és ezen törlesztés az országos otthon-védelmi hatóság nézete szerint biztosítottnak látszik. A birtokos azonban évenként többet is törleszthet 1%-nál.

4. §. Az otthonra adósságok telekkönyvileg be nem kebelezhetők. Az otthon-védelmi hatóságnak az engedélyével azonban a birtoknak a jövedelem alapján kiszámított értéke feléig járadékadósságok megfelelő törlesztési határidő mellett bekebelezhetők:

1. rossz termés esetében;
2. a szükséges javítások eszközölhetése céljából;
3. a társörökösök kifizetése végett.

5. §. Az otthon csakis a következő esetekben kerülhet végrehajtás alá:

1. ha a követelések az otthon alapítása előtti időből származnak, és a birtok otthoni minőségének köztudomásra hozatala óta három év még el nem telt;

2. az otthon megalapítása után is olyan szállítmányokból eredő igények miatt, a melyek az otthon megalapítására és kiépítésére használtattak fel;

3. hátralékos járadékok és adók miatt.

A 2. és 3. pont eseteiben a végrehajtás csakis az otthon-védelmi hatóság által foganatosítandó zárlat útján eszközölhető.

6. §. Az otthon feloszthatatlan, és – az utolsó birtokos özvegye haszonélvezeti jogának a fentartása mellett, – örökösödés útján, több örököstárs léte esetében csakis ezek egyikére szállhat át.

A földek összesítése céljából az otthon-védelmi hatóságnak a jóváhagyásával, a birtokrészek elcserélhetők.

7. §. Az otthonnak élők közötti elidegenítése csakis az otthon birtokosa nevének a jóváhagyása mellett szabad.

Senki se bírhat egynél több otthonnal.

8. §. Az egyes országok törvényhozásaira hagyatik minden közelebbi rendelkezés, nevezetesen pedig a következők:

1. az otthonok maximális és minimális nagyságának a megállapítására vonatkozó határozmányok, a 2. §-ban kijelölt korlátok között;

2. annak a meghatározása, mely terjedelműek legyenek azon legkisebb otthonok, a melyek az adómentesség kedvezményében részesítendőek;

3. az otthon elhalt birtokosának özvegyét az otthonra nézve megillető haszonélvezeti jognak a szabályozása;

4. az otthon-védelmi hatóság felállítása és szervezése;

5. az otthonokra vonatkozólag külön járadékbankoknak a felállítása;

6. az otthonokra vonatkozólag az örökösödési jog szabályozása.

Kelt Berlinben, 1890. évi juniushó 21-kén.

Beadják:

Gr. Dönhoff-Friedrichstein. Bárá Gültlingen.

Gróf Douglas. Bárá Gustedt-Lablacken.

Gehlert. Gróf Holstein.

Lutz. Bárá Hornstein.

Menzer. Bárá Suene.

Dr. Gróf Moltke. Jagow (Bühstedt).

Herczeg Arenberg. Dr. Kropatschek.

Gróf Ballestrem. Bárá Manteuffel.

Bock (Minden). Marbe.

Bredow. Normann.

Busse. Buckler birodalmi gróf.

Colmar-Meyenburg. Bárá Schleinitz.

Gróf Dona-SchloMten. Schöning.

Dr. Frege. Staudy.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

**Huszonharmadik kötet,
125. s köv. 1.**

**483. országos ülés, 1891. évi áprilhó 25-kén,
szombaton, Péchy Tamás elnöklete alatt.**

Tárgyai: ..... Istóczy Győző »Az otthon mentesítéséről« szoló törvényjavaslatának indokolása.....

Elnök: . . . Következik a napirend: Istóczy Győző képviselő úr „Az otthon mentesítéséről” szoló 627. számú törvényjavaslatának indokolása. (*Halljuk! Halljuk! a szélső-baloldalon.*)

Istóczy Győző: T. képviselőház! Az általam, a magam és társaim nevében a múlt évi november 5-ki képviselőházi ülésben benyújtott törvényjavaslat az otthon mentesítéséről, agrár viszonyainknak a javítását czélozza. Czélja pedig kiválólag kisbirtokos osztályunkat az expropriáltatás, a birtoktalanság veszélyei elől megóvni, oly módon, hogy a kisbirtokosnak a törvény által biztosítottassék egy bizonyos úgynevezett „Existenz-minimum”; biztosítottassék neki az ő családi otthona, a mely az ő lakóházából és bizonyos mennyiségű földbirtokból, valamint ennek a megmunkálására szükséges fundus instructusból s a kisbirtokosnak és családjának életfentartására szolgáló egyéb ingóságokból áll. (*Helyeslés a szélső-baloldalon.*)

Az eszme, a birtokost megóvni attól, nehogy ingatlan birtokától adósságok miatt megfosztathassék; az eszme, hogy az egyénnek biztosítottassék egy bizonyos jövedelmi minimum, a mely neki és családjának életfentartására okvetlenül szükséges, s a mely adósságok miatti végrehajtás útján tőle el ne vetethessék, a magyar közgazdasági rendszerben és a magyar jogrendszerben nem ismeretlen dolog. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*)

A magyar nagybirtok javára ugyanis fenáll a családi hitbizomány intézménye, a mely főúri családainknak s

általában nagybirtokosainknak lehetővé teszi azt, hogy birtokaik bizonyos részének elsőszülöttség, majorátus avagy seniorátus alakjában való lekötése mellett a hitbizományi kötelékbe tartozó birtokokat családjuk részére biztosíthassák és ezzel családjuk fényét fentarthassák, még a hitbizomány mindenkori haszonélvezőjének esetleges könnyelműsége, rossz gazdálkodása és az őt érhető pénzügyi szerencsétlenségeknek káros következményeivel szemben is. S hogy nagybirtokosaink mily kiterjedt mérvben élnek a fidei commissum intézményének a jótéteményeivel, bizonyítják a napjainkban is gyakori hitbizományalapítási esetek,

De törvényeink nemcsak a nagybirtokos osztályt ruházzák fel ilyen fontos jogkedvezményrel, hanem az 1881.: LX. törvénycikkben foglalt végrehajtási törvényünk a honpolgárok egész kategóriáira kiterjeszti a végrehajtások alóli exemptiót, a végrehajtások alóli mentesség jogkedvezményét, jövedelmeiknek bizonyos a törvényben részletesen meghatározott minimumára nézve, a mely jövedelmi minimum adósságok miatti végrehajtások útján le nem foglalható, tőlük el nem vonható.

Így az 1881.: LX. törvénycikkben foglalt végrehajtási törvény 54. §-a szerint:

„Álladalmi, törvényhatósági és községi szolgálatban lévő tisztviselők és hivatalnokok, egyházközségi lelkészek és segédlelkészek, állami, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanítók és tanítónők, a véderőhöz tartozó személyek, közhasználatra szolgáló gőzmozdonyú vasutak hivatalnokai, a nemzeti színháznál alkalmazott igazgatósági, művezetési és gazdasági tisztviselők, drámai és operai magánszereplők, végül a börtönőrök, az állami hivataloszolgák és a gőzmozdonyú vasutak szolgálói rendes fizetésének, illetőleg „Várakozási illetékének, személyes (működési) és kor-pótdíjainak legfőlebb egyharmada és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 800 frt, a foglaláson túl is érintetlenül maradjon. A fentebb elősorolt személyek lakpénzei csak lakbér fejében, a szolgálat után járó más illetményeik pedig éppen nem foglalhatók le.”

Az 55. §. szerint pedig: „Az 54. §-ban említett személyeknek, vagy ezek özvegyeinek nyugdíjai vagy kegy-

díjai, úgyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdíjak, valamint a lelkészek aggastyáni fizetései szintén csak egy harmadrészben foglalhatók le, de csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 500 frt a foglalás után is szabad rendelkezésre fenmaradjon.”

A végrehajtási törvény továbbá az 56-tól 60-ig terjedő szakaszokban megadott számos egyéb hasonló mentesítéseken kívül a 61. §-ban a következőleg rendelkezik:

„Nyilvános számadásra kötelezett társulatoknál és gőzhajózási vállalatoknál alkalmazott hivatalnokok és szolgák, valamint általában állandó köz- vagy magánalkalmazásban levő, de az 54. §-ban fel nem sorolt egyének évi fizetéseinek és járandóságainak vagy nyugdíjainak csak fele részé és ez is csak úgy vonható végrehajtás alá, hogy a végrehajtást, szenvedő részére legalább évi 500 forint fenmaradjon. Ugyanezek özvegyeinek és gyermekeinek nyugdíjaira vagy az atya, illetőleg férj szolgálataiért adományozott illetményeire végrehajtás nem vezethető.”

Törvényhozásunk tehát a most felsorolt valamennyi köz- és magánalkalmazásban levő egyéneknek megadta a végrehajtás alóli mentességet fizetésük $\frac{2}{3}$ részére, illetve felére nézve, biztosítva nekik évi 800 frtnyi, illetve 500 frtnyi jövedelmi minimumot.

De végrehajtási törvényünk még ennél is tovább megy. Ugyanis 62. §-ában kimondja, hogy:

„Napidíjoknak csak a napontai egy forint 50 krajczárt meghaladó része vonható végrehajtás alá. Munkabéreknek, ha nap- vagy hétszám szerint fizettetnek, – tehát a napszámok napszámának is – csak azon része vehető végrehajtás alá, mely a napontai 1 frt 50 krajczárt meghaladja. Gazdasági cselédek bérei és élelmi cikkei, akár előlegeztettek a gazda által, akár még kiadva nincsenek, szolgálatban létük alatt le nem foglalhatók.”

Ha tehát a közérdek úgy hozza magával, hogy a köz- és magánalkalmazásban lévő minden kategóriabeli egyének részére megadassék az a jogkedvezmény, hogy fizetéseikből folyó jövedelmeiknek a maguk és családjuk életfentartására okvetlenül szükségesnek tartott évi 800 frtnyi, illetve 500 frtnyi minimuma az adósságok miatti végrehajtások elől mentesíttessék: úgy nézetem szerint ugyancsak a közérdek, sőt egyenesen a magyar nemzet

létérdeke követeli azt is, (*Helyeslés*) hogy a magyar nemzet zömét s a tulajdonképeni államfentartó elemet képező földbirtokos osztály is részesíttessék jövedelmi forrását képező földbirtokára nézve bizonyos mértékig a végrehajtások alóli mentességben. (*Helyeslés.*)

A földbirtokos osztály azonban, miként éppen most láttuk, jelenleg nemcsak a köz- és magánalkalmazásban álló egyénekkal szemben van az ellene adósságok miatt vezetett végrehajtások tekintetében hátrányban, mert a törvény által feltétlenül ki van szolgáltatva a vagyonából hitelezői által való teljes és tökéletes kifosztatásnak; hanem a törvény – miként láttuk – a földbirtokos osztálynak még a napszámosok és gazdasági cselédek sorsánál is sokkal rosszabb sorsot juttatott osztályrészüi; (*Igaz! úgy van!*) mert a napszámosoknak a napi 1 frt 50 kr. végrehajtás alá nem vehető minimummal, egy évben 300 munkanapot számítva, a törvény évi 450 frtnyi végrehajtás útján tőlük el nem vehető jövedelmi minimumot biztosít: míg a szegény gazdaembernek, a birtokosembernek, ha adósságok miatt végrehajtás alá kerül, a törvény csak a vándorbotot vagy a koldusbotot hagyja meg, neki és egész családjának. (*Igás! Úgy van!*)

Nem tehető fel, hogy az a sarkastikus czélzat lebegett volna az 1881-iki végrehajtási törvény megalkotásánál a törvényhozásnak szeméi előtt, hogy azzal, mikép megengedte, hogy a földbirtokosok, a gazdaemberek végrehajtás útján mindenükből kifosztassanak, nekik az a szerencse juthasson osztályrészüi, hogy ilykép napszámosokká avancírozhassanak, s mint ilyenek évi 450 forintnyi, végrehajtás elől mentes jövedelemben részesülhessenek; sőt hogy felülrá még a napszámosok adómentessége tárgyában pár évvel később meghozott 1883. évi X. törvényczikk kiváltságaiban is részesíttetve, a jelenkor adómentes privilegizált osztályához legyen szerencsájük tartozhatni, a mely új privilegizált társadalmi állásukban aztán nemcsak az adósságok miatti végrehajtások elől, hanem még az adóvégrehajtások elől is mentesek maradjanak.

Mai magánjogi rendszerünk mellett tehát a hitbizományi intézmény által nem védett földbirtok a végrehajtások tekintetében is fölötte mostoha sorsban részesül. Az 1884-iki végrehajtási törvény 51. §-a, az ingóságoknak

végrehajtás alól mentesített részére nézve, a mezőgazdát egyenlő elbánás alá veti a nem-mezőgazdákkal, s ezen szakasznak csakis *p)* és *r)* pontjai vonatkoznak a mezőgazdákra. A *p)* pont szerint ugyanis végrehajtás alá nem esik s ennél fogva le sem foglalható: „a végrehajtást szenvedő és háznépe eltartásához szükséges egy tehen, vagy ehelyett a végrehajtást szenvedő választásához képest négy juh, vagy négy kecske, úgyszintre ezen állatok részére egy hónapi időtartamra szükséges takarmány.”

A végrehajtási törvény 51. §-ának *r)* pontja szerint pedig végrehajtás alá nem esik s ennél fogva le sem foglalható: „a végrehajtást szenvedő által tulajdonul bírt s általa házilag művelt vagy műveltetett szántóföldek bevetéséhez szükséges vetőmag, öt hektolitert meg nem haladó mennyiségben.”

Továbbá a végrehajtási törvény 67. §-a következőleg intézkedik:

„Mezei gazdálkodással foglalkozó egyéneknek azon igavonó jószágai és gazdasági eszközei, a melyek saját tulajdonukat képező, 12 kataszteri holdat meg nem haladó és általuk házilag művelt vagy műveltetett földbirtokon a gazdálkodáshoz okvetlenül szükségesek, végrehajtás alá vétethetnek ugyan; de ha a végrehajtást szenvedő azokat a folytatott gazdálkodáshoz használni kívánja és a jószágok kellő élelmezéséről gondoskodik: ezek tőle vagy rendelkezése alól el nem vonhatók és az évnek márcziushó 15-től novemberhó 15-ig terjedő szakában árverés alá nem bocsáthatók.”

Csakis ennyiből áll tehát a mezei gazdáknak a mentessége végrehajtás esetén, ide számítva még azon csekély mérvű ingóságokat is, a melyekre nézve a végrehajtási törvény 51. §-a a végrehajtás alóli mentességet általában megadja; a mezei gazdának összes ingatlanai pedig az utolsó talpalatnyi földig szabadon elérvezethetők tőle, s ő maga családjával együtt földönfutóvá tétetik.

Sőt ha közelebbről nézzük a dolgot: úgy azt fogjuk látni, hogy a végrehajtási törvény által specialiter a mezei gazdáknak az imént említett ingóságokra nézve adott mentesség is voltaképen egy „nesze semmi, fogd meg jól”; mert mellőzve a végrehajtási törvény 51. §-ának *p)* pontja által a foglalás alól kivett egy tehenet vagy ehelyett négy

juhot vagy négy kecskét – a melyekre nézve aztán kérdés az is, hogy azokat hol és mivel tartsa a végrehajtást szenvedő, ha még csak egy négyszögölnyi ingatlant sem hagy meg neki a törvény, – az ezen 51. §. r) pontjában mentesített öt hektoliternyi vetőmag voltaképen nem a föld birtokosának a javára szolgál, hanem javára szolgál a jelzálogos hitelezőknek és az árverési vevőnek; mert a végrehajtási törvény 149. §-a értelmében az ingatlanok tartozékaikkal; tehát a függő terméssel is együtt árvereztetvén el, a végrehajtást szenvedőnek meghagyott, öt hektoliternyi vetőmag a földbe bevetve szinte elárvereztetik tőle. A 67. §-nak imént idézett rendelkezése meg éppen beillik satyrának, mert ebben a szakaszban a mezei gazda voltaképen egy „Galgenfrist”-et kap, a mely idő alatt a törvény őt befogja a jelzálogos hitelezők és az árverési vevő robotosának: tudniillik az ő lefoglalt igavonó jószágai és gazdasági eszközei tavasztól egész őszig ideiglenesen az ő bírlálásában meghagyatnak ugyan, de ez csakis avégből történik, hogy ő kora tavasztól egész késő őszig törje-marja magát a mezei munkával, nem a maga és a családja javára, hanem a jelzálogos hitelezők és a birtok árverési vevője javára, (*Igaz! Úgy van! balfelől.*) s hozzá még a lefoglalt igavonó állatokat kora tavasztól késő őszig a saját magán költségén tartsa el.

Jelenleg hatályban levő végrehajtási törvényünk tehát a mezei gazdának összes gazdasági felszerelvényeit, valamint összes ingatlanait az utolsó talpalatnyi földig lefoglalhatóknak és elárverezhetőknak mondván ki, még sokkal rosszabb helyzetet teremt neki, mint amilyen az iparosnak, a gyármunkásnak és a napszámosnak a helyzete; mert ezen utóbbiak részére a végrehajtási törvény 51. §-ának n) pontja legalább meghagyja „szükséges munkaszereiket”; holott a mezei gazdának, a birtokosoknak a törvény a legutolsó darab munkaszerüket, a legutolsó darab gazdasági eszközüket is kiveszi a kezükből.

Eddigi törvényhozásunk tehát fölötté mostoha bánásmódban részesítette és részesíti a mezei gazdaságot. Pedig hazánk földművelő ország lévén s előreláthatólag még huzamos ideig az is maradván, a törvényhozásnak és kormányának a tulajdonképeni államfentartó elemet, a magyar nemzet zömét képező földbirtokos osztályt különös tekin-

tetekben kellene részesítenie, (*Helyeslés balfelől.*) főleg napjainkban, amikor a rendszerint kedvezőtlen gabonaár- és marhaár-conjunkturák mellett a mindenféle adókkal agyonterhelt magyar földbirtok hozadéka is folyton leszálló irányt követ, s ezen nyomasztó gazdasági helyzet mind több és több birtokosnak veszi el a kedvét – már tudniillik a kinek közülük a kedvén kívül még a birtokát is el nem veszik, – a mezei gazdálkodástól, a minek következtében aztán kisbirtokosaink évenként ezerekenként vándorolnak ki Amerikába, – már tudniillik amennyiben a bölcs állampolitika zsandárokkal nem kísérteti őket vissza a falujukba s vissza a nyomorba, – a mely tekintetben még a Bach-rendszer is szabadelvűbb volt a mai alkotmányos rendszernél; mert a Bach-rendszer alatt legalább, ha volt a ki eleget tett adóbeli tartozásainak és hadkötelezettségének, szabadon kivándorolhatott az országból, ott keresve a világon magának megélhetést, ahol azt találni remélte; míg ma, a szabad, az alkotmányos Magyarország határán ott áll a zsandár, a ki puskatussal kergeti vissza azokat, a kik az itteni nagy boldogság mellett a nyomorral küzdve, maguknak egy új világban munkát és megélhetést akarnak keresni.

Szemben tehát azzal, hogy törvényeink a nagybirtokos osztályt a fideicommissumok által, a honpolgárok egyéb egész kategóriáit pedig a végrehajtások alul engedett mentességek által biztosítják az adósságok miatti végrehajtások útján való teljes kifosztatás elől; valamint szemben azzal, hogy, miként láttuk, a közép- és kisbirtokos mezei gazdáknak végrehajtási törvényünk semmiféle, csak némileg is számba jöhető mentességet sem nyújt a végrehajtások elől: azt hiszem, tán fölösleges is lenne bővebben bizonyítgatnom azt, hogy a mezei gazdák, a földbirtokosok is felruházandók lennének a törvény által birtokaikra nézve bizonyos mértékig a végrehajtások alóli mentességgel. (*Helyeslés balfelől.*)

Mindazonáltal, miután statistice úgyszólván teljesen ismeretlenek azok a sajnos agrár viszonyok, melyek a magyar földbirtoknak a végrehajtások alóli mentességet bizonyos mértékig megadni immár parancsoló szükségességgé teszik; mert hisz a csak a börzei érdekeknek hódoló lapjaink óvakodnak attól, hogy az ország lakosságá-

nak a szemeit fölnyissák azon veszélyek fölött, a melyek földbirtokos osztályunkat évről-évre mindinkább fenyegetik: ismertetni fogom itt a birtokváltozási statisztikai adatokat, a melyek az 1875-ik évtől az 1887. évig rendelkezésünkre állanak, s a melyekből kitűnik, hogy a magyar földbirtok mobilizációja és eladósodás folytán a birtokosok személyében beálló változások száma évről-évre mily aggasztó mérvben növekedik.

Ugyanis a Jekelfalussy József és Vargha Gyula által, a magyar királyi statisztikai hivatal támogatása mellett szerkesztett „Közgazdasági és Statisztikai Évkönyv” 1889–90-ki, III. és IV. évfolyama 222. lapján található s a telekkönyvi birtoktesteknek az 1875-től 1887. évig terjedő 13 év alatt volt forgalmáról szóló hivatalos statisztikai adatok szerint, a birtokváltozások eseteinek a száma volt: szerződés által, az 1875. évben 138,088; 1876-ban 130.120; 1877-ben 152.963; 1878-ban 157.519; 1879-ben 165.166; 1880-ban 190.406; 1881-ben 190.443; 1882-ben 204.561; 1883-ban 218.247; 1884-ben 210.060; 1885-ben 207.872; 1886-ban 207.081; 1887-ben 217.275. Végrehajtás által: 1875-ben 9.606; 1876-ban 12.982; 1877-ben 15.965; 1878-ban 15.285; 1879-ben 19.213; 1880-ban 19.748; 1881-ben 19.204; 1882-ben 18.443; 1883-ban 17.071; 1884-ben 15.606; 1885-ben 15.561; 1886-ban 15.538; 1887-ben 16.623. Haláleset következtében – a rövidség okáért csakis az 1875-ki és az 1887-ki adatokat említve fel – 1875-ben 45.874 birtokváltozási eset volt, 1887-ben pedig 65.208. Mindössze: szerződés, végrehajtás és haláleset következtében birtokváltozási eset volt – a rövidség okáért ismét csak az 1875-ik és az 1887-ik évi adatokat említve fel, – 1875-ben 193.568; 1887-ben pedig 299.106.

Ezen, most idézett statisztikai adatokból kitűnik először is az, hogy a birtok változások eseteinek a száma évről-évre mindinkább növekszik, úgy, hogy az 1887-ben 54%-al volt nagyobb, mint 1875-ben. A magyar földbirtok mobilizációja tehát valóban megdöbbentő mérveket öltött.

Ha mármmost az 1887. évben volt birtokváltozásoknak összesen 299.106-ot tett számából levonjuk a haláleset következtében beállt 65.208 birtokváltozást: esik a szerződés útján és végrehajtások útján beállt birtokváltozásokra összesen 233.898 eset, s ezek közül 16.623 árverés

útján beállt birtokváltozási eset, s mindez egyetlen egy év alatt!

Ezen, az 1887. évben bírói árverés útján történt 16.623 birtokváltozás egyébkint korántsem meríti ki az eladósodás miatti birtokváltozási eseteknek a mérvét; mert hisz tudvalevőleg igen sok birtokváltozás éppen azon okból történik, hogy a bekövetkezhető végrehajtás elől a tulajdonos birtokának egészben vagy részben való eladása útján menekülhessen; s azért az 1887-ben szerződés útján történt 217.275 birtokváltozási esetnek legalább is 25%-át olyan birtokváltozási esetnek tekinthetjük, a mely esetekben mezei gazdasági birtokok tulajdonosaik eladósodása miatt adattak el szabad kézből. Tehát az ilyen kényszerülve „szabad kézből” az 1887. évben eladott birtokokul a most említett 217.275 birtokváltozási esetnek 25%-át véve, kijön 54.313 ily „szabad kézből” való kényszereladási eset, a melyekhez az 1887-ik évben végrehajtás útján elárverezett 16.623 birtokot hozzáadva, összesen lesz 70.936 eladósodás miatti birtokváltozási eset egyetlen egy év alatt.

Még kedvezőtlenebb színben tűnik fel a dolog, hogyha az 1875-től 1887-ig terjedő 13 év adatait összefoglaljuk. Eszerint volt szerződés útján való birtokváltozás ezen 13 év alatt összesen 2.389.801, végrehajtás útján való birtokváltozás pedig összesen 210.549. A szerződés útján való birtokváltozások összegéből ismét 25%-ot véve az eladósodás miatti „önkéntes” kényszereladási eset ékül, kitesz ez 597.450 esetet, a mely számhoz hozzáadva a végrehajtás útján a mondott 13 év alatt birtokost cserélt 210.845 birtokot, kitesz ez összesen 808.295 esetet. Vagyis az 1875-től 1887-ig terjedő 13 év alatt eladósodás miatt összesen 808.295 birtok került eladás alá.

Agrár viszonyaink ily deplorábilis helyzetében valóban itt a legfőbb ideje annak, hogy orvosszerekről gondoskodjunk, a melyek a mértéken felüli földmobilizációnak és a magyar földbirtokosok további expropriáltatásának lehetőleg elejét veszik.

S ilyen orvosszer önként kínálkozik az északamerikai Egyesült-Államok homestead-exemptió, vagyis otthonmentesítési intézményében, a mely az 1839-ik évben Texas államban keletkezve, a legutóbbi 50 év alatt az Egyesült-

Államok majdnem valamennyi államában behozatott, s ott az agrár viszonyok javítására igen czélszerű eszköznek bizonyult.

Az északamerikai Unió összes 46 állama és territóriuma közül csakis öt kisebb államban nincs az ingatlan birtokra nézve homestead-exemptió; azon 41 állam, illetve territórium közül pedig, a melyekben otthonmentesítés létezik, 15 államban a homestead-exemptió az állam írott alkotmányának a kiegészítő részét képezi, a többi 26 államban, illetve területen pedig külön törvények lettek ereszen hozva.

Hogy mennyi ingatlan birtok s hozzátartozó fundus instructus és egyéb ingóság van az adósságok miatti végrehajtások elől mentesítve az északamerikai Egyesült-Államok egyes államaiban, illetve területein: arra nézve szolgáljanak a következő adatok, a melyek gróf Andrassy Gézának „Az otthont mentesítő törvények” cím alatt 1883-ban megjelent munkájából s egyéb idevágó szakirodalmi művekből vannak merítve:

1. Alabama államban: 160 acre, azaz hold föld (egy acre-t 1125 négyszögöllel számítva), a rajta levő házzal együtt, valamint 1000 dollár értékig a birtokon levő ingóságok.

2. Arizona territórium: 5000 dollár maximális értékig terjedő földbirtok, az épületekkel együtt; 2 tehén, 5 sertés, 10 kecske vagy juh; az élelmi szerek hat hónapra; takarmány és tüzelőszer 3 hónapra; a házi butor 600 dollár értékig s a ruhaneműek; lovak, szekerek, szerszámmal együtt 600 dollár értékig; egy varrógép, egy zeneszer.

3. Arkansas államban: 160 hold föld épületekkel 2500 dollár értékig, vagy pedig 80 hold föld, épületekkel, értékhatár nélkül. Az ingóságok 200 dollár értékig, és ruhák a nőtlenek és hajadonok részére, vagy pedig ingóságok 500 dollár értékig és ruházat a családfő részére.

4. California államban: a családi otthonhoz tartozó ingatlanok 5000 dollár értékmaximumig családfők részére; magános személyek részére pedig 1000 dollár értékig; ezenkívül ruházat, ágyak és kályhák; élelmi szerek 3 óra; a gazdasági eszközök; 2 ökör, 2 ló vagy öszvér, ezek szerszámai, szekerek vagy kocsik; takarmány egy óra:

5. Colorado államban: a családi otthon 2000 dollár

értékig; bútortat 100 dollár értékig; 200 ftrnyi üzleti, tőke; könyvek 300 dollárnyi, igavonó állatok 200 dollárnyi értékben.

6. Dakota területen: 160 holdnyi földbirtok. Továbbá 1500 dollár készpénz vagy ehelyett könyvek és zeneszer 500 dollár értékig, bútortat 500 dollár értékig; úgyszinte 3 tehén, 10 sertés, 1 pár ökör, 1 pár ló vagy öszvér, 100 juh, 6 hónapon aluli bárányaikkal; mindezen állatok számára takarmány egy évre; egy szekér, egy szán, két eke, egy borona és egyéb gazdasági szerszámok s az igavonó állatok szerszámái összesen 300 dollár értékig.

7. Florida államban: 160 holdnyi földbirtok. Az ezen levő ingóságok 1000 dollár értékig.

8. Georgia államban: földbirtok 1600 dollár értékig, s az ezen található ingóságok 1600 dollár értékig.

9. Idaho territóriumon: ingatlan birtok 5000 dollár értékig. Házi butor 200 dollárnyi, gazdasági felszerelvény 300 dollárnyi értékig; élelmi szerek 3 óra; 2 ökör vagy 2 ló vagy öszvér, szerszámaikkal; 2 tehén; ezen állatok részére takarmány 3 óra; egy szekér.

10. Illinois államban: ingatlanok 1000 dollár értékig. Ruhaneműek és 100 dollár értékig egyéb ingóságok; ha a tulajdonos családos ember, még további ingóságok 300 dollár értékig.

11. Indiana államban: ingatlan és ingó, vagy csupán ingatlan, vagy csupán ingó vagyon, 600 dollár értékig.

12. Iowa államban: 40 hold föld. Ezen 200 dollárt érő bútortat, ruházat, gazdasági eszközök, gazdasági állatok stb.

13. Kansas államban: 160 holdnyi földbirtok. Továbbá az összes bútortat és gazdasági eszközök, könyvek, két tehén, 10 sertés, egy pár jármos ökör, egy ló vagy öszvér, 20 juh s ezen állatok számára takarmány egy évre.

14. Kentucky államban: ingatlanok az épületekkel együtt 1000 dollár értékig. Hozzá a törvényben nagy részletességgel felsorolt gazdasági felszerelvények és egyéb ingóságok.

15. Louisiana államban: 160 hold föld, két ló vagy két öszvér, vagy egy pár ökör; egy kocsi vagy szekér, két tehén borjaikkal; 25 darab sertés; valamint a szükséges gabonakészlet és takarmány egy évre.

16. Maine államban: földbirtok és a rajta levő épületek 500 dollár értékig. Minden szükséges gazdasági eszköz; két ökör vagy két öszvér vagy két ló 300 dollár értékig; két sertés, egy tehén, tíz juh bárányaikkal; eleség minden állatok számára télen át.

17. Massachusetts államban: 800 dollár értékig terjedő földbirtok. A szükséges gazdasági eszközök; továbbá egy tehén, hat juh, és hat sertés; a házi bútorzat 10 dollár értékig; könyvek 50 dollár értékig és a ruhaneműek; 100 dollárnyi üzleti tőke.

18. Michigan államban: 40 hold föld. Ehhez 250 dollár értékig bútorzat és házi eszköz; 10 juh, két tehén, öt sertés, egy pár ökör vagy egy-két ló a gazdaság szükségletéhez képest; 250 dollárnyi üzleti tőke.

19. Minnesota államban: 80 hold föld, Ehhez bútorzat és házi eszköz 500 dollár értékig; három tehén, tíz sertés, egy pár ökör, egy ló, húsz juh; továbbá a gazdasági felszerelvények 300 dollár értékig; úgyszintre a könyvek és ruhák.

20. Mississippi államban: 80 holdnyi földbirtok; hozzá a házi bútorzat és házi eszköz 100 dollár értékig.

21. Missouri államban: 160 holdnyi földbirtok 1500 dollár értékig. Ehhez 100 dollár értékű bútorzat és házi eszköz; 100 dollár értékig élelmi szerek, 100 dollár értékig háziállatok; vagy mindezen ingóságok helyett 300 dollárnyi készpénz.

22. Montana államban: 160 hold föld. Ezenkívül ruhák és bútorok 100 dollár értékig; házi állatok, gazdasági eszközök 600 dollár értékig stb. stb.

23. Nebraska államban: 160 hold föld; a földbirtok azonban 2500 dollárnál, a rajta levő épületek pedig 300 dollárnál nagyobb értékűek nem lehetnek.

24. Nevada államban: 5000 dollár értékű földbirtok. Bútorok 100 dollárnyi, gazdasági eszközök 200 dollárnyi, bányász-felszerelvények 500 dollárnyi értékig; úgyszintre a a szükséges házi állatok stb.

25. New-Hampshire államban: 500 dollár értékű földbirtok; 100 dollár értékig bútorzat és házi eszköz; 200 dollár értékig könyvtár, 50 dollár értékig élelmi készletek és tűzifa; a ruhaneműek; a gazdasági eszközök; egy ló vagy egy pár ökör stb.

26. New-Jersey államban: földbirtok 1000 dollár értékig. Ingóságok 200 dollár értékig és a ruhaneműek.

27. Új-Mexico területen: földbirtok 1000 dollár értékig. Ezenkívül a ruházat, a gazdasági felszerelvények és többrendbeli szükséges holmi.

28. New-York államban: ingatlan 1000 dollár értékig s 200 dollár értékig bútorzat, könyvek stb.

29. Észak-Carolina államban: földbirtok 1000 dollár érték-maximumig s ehhez ingóságok 500 dollár érték-határig.

30. Ohio államban: otthonmentesség csakis családfők javára; földbirtok 1000 dollár értékig.

31. Pennsylvania államban: 300 dollár értékig ingatlan és ingó vagyon; ezenkívül a ruhák és a könyvek.

32. Dél-Carolina államban: földbirtok 1000 dollár értékig; hozzá ingóságok 500 dollár értékig és a birtok összes évi termése.

33. Tennessee államban: 1000 dollár értékig földbirtok; ehhez gazdasági eszközök s különféle ingóságok.

34. Texas államban: 200 hold föld a lakóházzal együtt és a törvényben részletesen felsorolt ingóságok.

35. Utah államban: a családfő részére földbirtok 1000 dollár értékig; ezenkívül pedig minden családtag részére egyenkint további 250 dollár értékig. Házi bútorzat 100 dollárnyi értékig; úgyszint a ruházat, szerszámok és szükséges házi állatok stb.

36. Vermont államban: földbirtok 500 dollár értékig családfő részére; ezen birtok egy évi termése; különféle házi állatok; egy 250 dollár értékű fogat; úgyszint a ruházat, bútorok és szükséges készletek és egy 200 dollár értékű könyvtár.

37. Virginia államban: földbirtok 2000 dollár maximális értékig; ehhez házi eszközök, ruházat és könyvek, úgyszint a szükséges vonós és házi állatok.

38. Washington területen: ingatlanság 1000 dollár érték erejéig; ehhez bútorok, a családtagok után fejenkint 150 dollár értékig; úgyszint a fundus instructus.

39. Nyugat-Virginia államban: a családfő részére ingatlan 1000 dollár értékig; ehhez 200 dollár értékig ingóságok.

40. Wisconsin államban: 40 hold kiterjedésű föld-

birtok a házzal együtt. A szükséges butor 200 dollár-értékig; valamint a szükséges fundus instructus s 200 dollár értékig szakkönyvtár.

41. Wyomiug területen: Homestead 1500 dollár értékig családfeők részére. Ezenkívül ruházat, butor és egyéb házi eszközök 500 dollár értékig; szerszámok vagy könyvtár 300 dollár értékig.

A mi mármost a homestead-exemptió, az otthonmentesítés intézményének a lényegét illeti, az otthonmentesítés az állampolgárnak azon joga, a melynél fogva bizonyos mennyiségű ingatlan birtoka, a lakóházzal együtt, a mely neki otthonul, hajlékul, házi tűzhelyül szolgál s bizonyos mennyiségű ingó tartozékaival együtt, adósságok miatti végrehajtás alá – a törvényben taxatív felsorolt kivételes eseteken, kívül – nem vonható, s a homesteadet a tulajdonosnak csakis oly adósságai terhelhetik, a melyekre nézve a tulajdonos az otthonmentesítés törvényes kedvezményéről írásban lemondott; ha pedig a tulajdonos törvényes házasságban él, szükséges ezenkívül még az is, hogy az ily adósságokra nézve a homestead-exemptió kedvezményéről való lemondásba a házastárs is, szinte írásban, beleegyezését adja. S ugyancsak a házastárs beleegyezése nélkül a homestead se jelzálogilag meg nem terhelhető, se pedig el nem idegeníthető. Szóval a homestead állagára vonatkozólag érvényes jogcselekvények a férjnek és nőnek előleges, komoly megfontoláson alapuló közös elhatározásától tétetnek függővé. A tulajdonos elhalta után pedig a homestead életfogytiglan való haszonélvezete a túlélő házastársra száll.

A homestead-exemptió egyes részletei, egyes intézkedései tekintetében az északamerikai Unió egyes államaiban egymástól sok tekintetben igen eltérő szabályok vannak elfogadva, úgy, hogy majd minden egyes feők érdes tekintetében több külön csoportra oszlanak az egyes államok otthonmentesítési törvényei; de az otthonmentesítés intézményének a lényegére nézve s annak általános közgazdasági és jogi alapjaihoz való szívós ragaszkodásban nincs semmi különbség az Unió egyes államai között.

A homesteadre nézve csakis a férjnek és a nőnek együttes akarata lévén irányadó: a törvénynek ezzel egyik feőczélja a családot, a nőt és gyermekeket megvédeni házi

otthonukban a férj és apa esetleges könnyelműségének, tapasztalatlanságának s az élet küzdelmei közepette őt érhető szerencsétlenségeknek a családját vagyoni tekintetben érhető káros következményei ellen. De emellett a homestead-exemptió intézményének a másik főczélja az, hogy a földbirtokost a legszorosabb kötelékekkel fűzze össze birtokával és a birtokot birtokosával, s ezzel a földbirtok állandóságát és biztosságát a lehetőségig eszközölje: elejét véve egyrészt a földbirtok túlságos mobilizációjának, másrészt pedig a birtokos osztály expropriáltatása következtében egy földmives proletariátus támadhatásának.

A homestead-exemptió nem a birtokhoz, hanem a birtokosnak a személyéhez kötött jog s így tisztán személyes jog, s azért az se nem valami feudális intézmény, se nem valami ösiség-féle vagy hitbizományi intézmény, se pedig nem valami házközösség-féle intézmény. A homestead-exemptió a legtisztább gazdasági individualizmus elvét képviseli, s mint ilyen, egy jogintézmény sui generis, a melynek a szabad Amerika adott létet, s már ennél fogva is természetes dolog, hogy az kizár minden hatósági gyámkodást vagy beavatkozást, valamint kizárja a birtokminimumot is, – és mindezen sajátosságainál fogva az amerikai homestead-exemptió a legszabadelvűbb, demokratikus magánjogi intézmény, a mely üdvös kihatásában az északamerikai Egyesült-Államokban egyik eminens államjogi, sociálpolitikai és közgazdasági intézmény is.

Hogy az északamerikai Egyesült-Államok politikai és társadalmi körei minő kedvező véleménynyel vannak ezen, hazájuk földjén termelt jogintézmény felől, arra nézve az általam benyújtott törvényjavaslat írott indokolásában számos amerikai politikus és bíró nyilatkozatainak egész sorozata van közölve. Ezúttal azok közül itt csak néhányat idézek, és pedig Seymour D. Thompson angol-amerikai jogtudományi Írónak, „A Treatise on the Homestead and Exemption Laws” című munkája és John H. Shmyth-nek „The Law of Homestead and Exemptions” című munkája nyomán. A többi között ugyanis Tárbeli J. bíró Mississippiben államban következőleg nyilatkozott az otthonmentesítés intézménye felől: „Kétségkívül nem létezik nagyobb buzdítás az erényre, a szorgalomra és a haza iránti szeretetre az állandó otthonnál, a mely iránt az egész család

a leghőbb ragaszkodással viseltetik, és a mely a szerte a világon szétszórt családtagoknak fölötté kívánatos menedékhelyet nyújt, a melynek a védelme alá bármikor vissz térhetnek.”

Iowa állam legfőbb törvényszéke pedig egy, elibe eldöntés alá került ügyben a következő kijelentést tette: „Az otthonmentesítésre vonatkozó törvény azon az eszmén alapszik, hogy, állampolitikai tekintetből, az állam javának a szempontjából, valamint a célból is, hogy minden állampolgár függetlenítessék és egyikük se szenvedjen szükséget, czélszerű dolog az, hogy minden állampolgárnak egy otthona legyen, ahol családja megvédve, és a pénzügyi szerencsétlenségek elől valamint az ilyen törvények mellett neki hitelezett hitelezőinek a követelése elől megóva élhessen/

Hemphill főtörvényszéki bíró nyilatkozata pedig a következő: „Az ilyen exemptionnak a célja, a polgárnak egy otthont, mint menhelyet nyújtani, egy menedékhelyet, a mely meg nem támadható, a melynek a nyugalma és derűtsége meg nem zavarható, s a mely menedékhelyen a személyes függetlenségnek azon érzete fejleszthetik ki és ápolthatatik, a mely alapját képezi intézményeinknek s ezeknek a tartósságára nézve lényeges. Az otthonmentesítés, mint az egészséges politikának egyik rendszabálya, fölötté ajánlandó. Hogy az otthonmentesítés a legegészségesebb politikán alapul, aziránt kétség se lehet. Ezen intézkedésnek nem csupán az volt a célzata, hogy a polgárok és családjaik a nyomor és a birtoktalanság veszélyei elől megvédessenek, hanem az is, hogy az egyének keblében a függetlenségnek azon magasztos érzelmei is ápoltságanak és támogattassanak, a melyek szabad intézmények fentartására elkerülhetlenül szükségesek.”

Arkansas állam főtörvényszéke egy általa hozott ítéletnek az indokolásában a következőket mondja: „A közjólétet szintúgy mint az egyes polgároknak a jólétét szem előtt tartó felvilágosult állami politika volt az, a mely az otthont mentesítő törvény megszavazását diktálta, a mely törvénynek nyilvánvaló szándéklata az, hogy minden önálló háztartással bíró egyénnek vagy családfőnek biztosítson egy otthont, egy székhelyet, a melyen ő javításokat tehet, és a melyet ő kényelmessé alakíthat, s ahol a család fedve lehet és mindazon pénzügyi szerencsétlenségeknek a követ-

kezményeitől menten élhet, a mely pénzügyi szerencsétlenségeket még a legokosabb és a legélesebb eszű ember se tud mindig kikerülni.”

De Long, volt minister pedig Nevada állam alkotmányozó conventjében, az otthonmentesítés behozatala iránti javaslatot elfogadásra ajánlva, egyebek közt így szól: „Az otthonmentesítés eszméje azon régi angol elven alapszik, hogy minden embernek a háza az ő vára, s hogy az az ő szentélye és menedékhelye az élet minden gondjai elől és mindazon üldözések elől, melyeket a világ reája hozhat. Alkotmányunkat aszerint kell alakítanunk, hogy ezt a szándéklatot végrehajtsuk.”

Ilyen, t. képviselőház, a hivatott szakkörök véleménye, ilyen a közvélemény az északamerikai Egyesült-Államokban a homestead-exemptió, az otthonmentesítés intézménye s annak üdvös hatása fölött; s a dolog ily állásában csak azon lehet csudálkozni, hogy Európában csakis a legeslegújabb időben kezdenek a politikai körök közelebről foglalkozni az otthonmentesítés eszméjével, különösen Németországban, ahol a múlt év folyamán a birodalmi gyűlés elé 27 képviselő egy otthonmentesítési törvényjavaslatot terjesztett be. Ezen német javaslat azonban sok lényeges pontban igen hátrányosan üt el az amerikai otthonmentesítési rendszertől; s azért az általam benyújtott törvényjavaslat szerkesztésénél egyáltalán figyelembe se vettem. Nevezetesen a német javaslat a „Heimstätte”-nek, az otthonnak a birtokosát mintegy hatósági gyámkodás alá helyezi, jelzőlogos kölcsönöknek a „Heimstätte”-re való bekebelezhetését egy felállítandó otthonvédelmi hatóság jóváhagyásától tevén függővé. Továbbá a német javaslat az otthonokat feloszthatatlanoknak jelenti ki, birtokminimumot állapít meg, és az otthonokra nézve az egyenlő örökösödés elvét mellőzve, azt határozza, hogy az otthonban több törvényes örökös társlétében, csakis ezeknek egyike örökösödhetik.

Az általam benyújtott törvényjavaslat ellenben tisztán az amerikai otthontmentesítő törvényeknek alapul vétele mellett levén szerkesztve, önmagától értetődik, hogy az semmiféle hatósági gyámkodást nem ismer, se pedig – s ezt szükségesnek tartom különösen hangsúlyozni, – birtokminimumot nem ismer, se pedig a fenálló öröklési rendre nézve nem involvál absolute semmi változást.

Már imént is említettem, hogy a homestead-exemptió kivitele s egyes részletei tekintetében az északamerikai Unió egyes államainak a törvényei sok tekintetben egymástól igen eltérő rendelkezéseket foglalnak magukban. Ez oknál fogva is természetes dolog, hogy az általam benyújtott törvényjavaslat nem másolhatta le s nem is másolta le egyszerűen egyik unionális állam otthonmentesítési törvényét sem, már csak az amerikai és a magyar közgazdasági és jogviszonyok között levő nagy különbségek miatt sem. Ez okból az általam benyújtott törvényjavaslat szerkesztésénél az eklektikai módszert kellett alkalmaznom, mellőzve az amerikai törvényeknek mindolyan intézkedését, melyek a speciális magyar viszonyoknak vagy éppen nem, vagy pedig csak kevésbé felelnének meg.

Így, hogy az általam benyújtott törvényjavaslat egyes rendelkezéseire áttérjek, mindjárt az 1. §-nál több sarkalatos elvi kérdés volt eldöntendő, a melyek egyúttal az egész törvényjavaslatnak az általános irányt megadandók voltak.

Ugyanis legelsőben is határozni kellett afölött, váljon az otthonmentesítés általánosan kötelező hatálylyal bírjon-e, avagy pedig facultativvá tétessék-e; vagyis hogy a törvényben kimondassék-e az, hogy általában minden birtokosnak egy bizonyos mennyiségű földbirtoka az ő mentesített otthonául tekintendő s következőleg végrehajtás alá nem vonható, már magánál a törvénytől fogva; avagy pedig az otthonmentesítés sine qua non feltételül tűzessék-e ki az, hogy a tulajdonos, amennyiben az otthonmentesítés jogkedvezményét a maga részére biztosítani akarja, ingatlanainak egy bizonyos mennyiségű részét, a törvényben előirt alakiságok betartása mellett, saját mentesített otthonául kijelölni tartozik.

Az északamerikai Egyesült-Államok egyes államainak és területeinek otthonmentesítési törvényei e kérdésben két csoportra oszlanak. Ugyanis tizenöt államban és két területen a tulajdonos részéről formszerű otthonalapítási nyilatkozat és az kívántatik meg, hogy a mentesítendő ingatlanok az illető telekhivatalnál előre megjelöltessenek. Ellenben huszonegy államban és három területen otthonalapítási előleges nyilatkozat s a mentesítendő ingatlanoknak a telekhivatalnál való megjelölése nem kívántatik meg. Az

ezen utóbbi csoporthoz tartozó államokban és területeken ugyanis az otthon csakis akkor jelöltetik ki külön, ha a tulajdonos ellen ingatlanokra végrehajtás vezetetik, mely esetben a törvény által mentesített otthonul meghatározott területmennyiség a végrehajtást szenvedő tulajdonosnak egyéb ingatlanaitól a bíróság által elkülönítettik és kihasíttatik, és csak az ilykép fenmaradó fölösleg esik végrehajtási árverés alá.

Az általam benyújtott törvényjavaslat ezen két rendszer közül az elsőt fogadta el: vagyis az otthonmentesítést facultativvá téve. a mentesítés törvényes kedvezményének a megadását azon feltételtől teszi függővé, hogy a tulajdonos mentesítendő ingatlanait előre kijelölve, az otthonmentesítésnek ezekre leendő feljegyzése végett a telekkönyvi hatósághoz folyamodjék. En a mi gazdasági és jogviszonyaink között csakis a facultativ otthonmentesítési rendszeret vélem nálunk alkalmazhatónak, a mely mellett egyúttal csakis az a birtokos esik alá az otthonmentesítéssel természetszerűleg járó tulajdonjogi korlátozásoknak, a ki ezen korlátozásoknak magát önként aláveti. Ilykép aztán az otthonmentesítés intézménye a magyar jogrendszerben is meglevő családi hitbizományi intézménnyel is némirészen analóg intézménnyé válik, – lévén a hitbizomány alakítása is facultativ s a hitbizományi kötelékbe tartozó ingatlanok is bizonyos előre kijelölt s ilyenekül telekkönyvezett birtokok, – noha természetesen az otthonmentesítés és a hitbizományi intézmény között igen lényeges különbségek vannak, úgyannyira, hogy e két intézmény egymással parallellába is alig tehető.

A második előzetesen eldöntendő főkérdés az volt: kiterjesztessék-e az otthonmentesítés jogkedvezménye az összes ingatlanokra, – tudniillik úgy a mezőgazdasági célra szolgáló földbirtokra, mint a városi házbirtokra, vagy az csak a mezőgazdasági földbirtokra nézve adassék-e meg?

Az északamerikai Unió államainak egy részében ugyanis nemcsak mezőgazdasági célra szolgáló földbirtokok képezik az otthonmentesítésnek a tárgyát, hanem városi házbirtokok is, ezeknek a maximális földterülete, az egyes államok törvényeihez képest egy negyed holdtól egy egész holdnyi kiterjedésig variálván, némely államokban érték-

maximum megállapítása mellett, más államokban enélkül. Az általam benyújtott törvényjavaslat mellőzi az otthonmentesítésnek a városi házbirtokra is való kiterjesztését és pedig azon okból, mert e törvényjavaslatnak tulajdonképeni célja agrár állapotainknak a javítása. De az otthonmentesítésnek a városi házbirtokra is alkalmazása a kivitelben is sokféle nehézségekkel járna.

A mi pedig az otthonul mentesített, illetve mentesíthető mezőgazdasági földbirtok területének maximális kiterjedését illeti: ereszben az északamerikai Unió egyes államaiban – miként láttuk – egymástól igen eltérő rendelkezések foglaltatnak; ott az otthonok kiterjedése, a különböző államok szerint negyven holdtól egész kétszáz hold kiterjedésig variálván, úgy, hogy ott az államok nagy részében nemcsak a kisbirtok, hanem a középirtok is részesül az otthonmentesítés intézményének a védelmében. Az általam benyújtott törvényjavaslat csupán a kisbirtok védelmét célozza akkor, amikor a mentesíthető ingatlanok kiterjedését legfőlebb húsz kataszteri holdban állapítja meg; megelégedvén egyelőre azzal is, ha sikerülne legalább a kisbirtoknak védelmet nyújtani az otthonmentesítés intézménye útján. Természetes dolog, hogy a törvényjavaslat szerint a maximális húsz kataszteri holdon alul levő bármely kisebb kiterjedésű földbirtok is mentesíthető lenne; mert a húsz kataszteri holdnyi kiterjedés csak a maximum; az általam benyújtott törvényjavaslat pedig, s ezt ezúttal is szükségesnek tartom különösen hangsúlyozni, birtokminimumot nem ismer.

A törvényjavaslat 1. §-ának egyéb rendelkezései, legalább ezúttal, közelebbi indokolást nem igényelvén, – annak rendelkezése szerint tehát minden nagykorú, vagy nagykorúnak nyilvánított magyar állampolgár és állampolgárnő, a ki mezei gazdasági célra szolgáló ingatlanságnak telekkönyvi tulajdonosa, jogosítva van ezen birtokát, vagy egy részét, amennyiben az húsz kataszteri holdat meg nem halad és egy és ugyanazon község határában fekszik, mentesített otthonul kijelölni. A kijelölt ingatlanokon azonban csakis egy lakház s az ezen egy lakházhoz tartozó gazdasági épületek lehetnek. Úgyszinte nem jelölhetők ki mentesítésre oly ingatlanok sem, a melyeken valamely gyártelep, kastély vagy pusztán a fényűzés céljára szolgáló villa van építve.

A törvényjavaslat 2. §-a előírja az otthon megalapítása céljából a tulajdonos által a telekkönyvi hatóságnál teendő lépéseket, és részletes utasítást ad arra nézve, miként kelljen a telekkönyvi hatóságnak eljárnia az otthonmentesítés feljegyzése és az otthonhoz tartozandó telekkönyvi jószágtesteknek egy és ugyanazon telekkönyvben való egyesítése körül.

Miként már kifejtettem, az amerikai otthonmentesítési törvények értelmében is, az otthon állagára vonatkozólag érvényes jogcselekvények csakis a tulajdonosnak és házastársának együttesen kifejezett akarata alapján jöhetnek létre. Ennélfogva a célból, hogy az otthonra vonatkozó tulajdonjognak ezen korlátozása nyilvánkönyvileg is kitüntetve legyen, az általam benyújtott törvényjavaslat 3. §-a elrendeli, hogy a házastárs neve, az otthon telekkönyvében való feljegyzés végett a telekkönyvi hatóságnál bejelentendő.

A házastársat a részére az otthonmentesítési törvény által biztosított jogok pedig csak abban az esetben illetik meg, ha neve illykép a telekkönyvben feljegyezve volt, mi ha megtörtént, a 4. §. értelmében az otthonmentesítés jogkedvezményéről a tulajdonos részéről való lemondás is csakis a házastárs beleegyezésével történhetik meg.

Mivel mindenki csak egy mentesített otthont alapíthat magának, az 5. és 6. §-ok szabályozzák azon eljárást, a mely a telekkönyvi hatóságok által követendő arra nézve, miként szüntettessenek meg az egy otthonon felül valaki által saját részére esetleg alapított többi otthonok. A 7. §. pedig arra nézve foglal magában eljárási szabályokat, hogyha valaki a törvényjavaslat 1. §-ának tilalma ellenére hűsz kataszteri holdnál nagyobb kiterjedésű földbirtokot mentesíttetne, avagy pedig olyan ingatlanokat mentesíttetne, a melyek a törvényjavaslat 1. §-a szerint nem mentesíthetők. Mivel tudniillik az otthonalapítás folytán a hitelezők követeléseiknek a tulajdonos ellenében való érvényesíthetése tekintetében megszorításoknak vannak alávetve, a törvényben gondoskodni kell arról is, hogy az otthonmentesítés ürügye alatt több vagyon a hitelezők elől el ne vonathassék, mint amennyi vagyont a törvény az adósságok miatti végrehajtások elől mentesíttetni megenged.

Az otthonmentesítés messzeható magánjogi követke-

ményeket vonván maga után, szükséges, hogy minden egyes otthonalapítási és otthonmegszüntetési esetről, a telekkönyvi hatóság által, a telekkönyvi érdekelteken kívül, úgy az illető törvénykezési, politikai és pénzügyi hatóság, mint az illető községelöljáróság is értesíttessék, hogy ezek, előforduló alkalmakkor, az otthonmentesítés által adott viszonyokhoz képest intézkedhessenek. Az érészbeni eljárást szabályozza a törvényjavaslat 8. §-a.

A törvényjavaslat 9. §-ában, az otthonmentesítés sarkalatos főelvét képező általános szabályul ki van mondva az, hogy a mentesített otthonra és a törvényben az otthon tartozékául felsorolt ingóságokra, valamint az otthon hasznélvezetére se bírói, se közigazgatási végrehajtás nem vezethető, s ennél fogva az otthonhoz tartozó ingatlanokra végrehajtási zálogjog se keblezhető be, se nem jegyezhető elő.

A 10. §-ban részletesen felsorolva vannak a mentesített otthon tartozékai, a melyek végrehajtás alá nem vehetők. Ezen tartozékok mennyiségének és mérvének a megállapításánál természetesen a maximális húsz kataszteri holdat tevő mentesített ingatlanságnak, illetve egy ily terjedelmű birtok tulajdonosának és családjának a minimális szükségletei és igényei voltak számba veendőek.

Ezen 10. §. több pontja természetesen felöleli magában az 1881. évi LX. t.-czikkben foglalt végrehajtási törvény 51. §-a által a végrehajtás alul általában kivett ingóságokat is; csakhogy a mentesítés mérvét megfelelőleg kiterjeszti.

A törvényjavaslat 10. §-a szerint tehát a mentesített otthon tartozékai a következők lennének:

A lakásbeli bútortzat, konyhaedények s egyéb konyhai és éleskamrai, valamint asztali felszerelvények, úgyszinte a fehérművek és egyéb ruházati tárgyak, ágyneműk és könyvek. Mindezen ingóságok összesen 300 forint becserék erejéig. Egy pár ló, egy éven aluli csikóikkal, vagy egy pár ökör, az egy fogathoz való összes szerszámokkal és gazdasági felszerelvényekkel; a birtok tényleges terjedelméhez képest szükséges egyéb összes gazdasági szerszámok és felszerelvények; egy tüzfecskendő; két tehén és két sertés, a féléven aluli fiaállatokkal együtt; a ház körül található összes baromfi; a mentesített birtokon termett

függő és learatott, illetve behordott összes termények; az imént felsorolt vonó- és haszonállatok számára szükséges takarmány és eleség egy évre, a birtokon termett terményekből tényleg létezőnek a beszámításával; a tulajdonos és családja valamint egy cseléd részére szükséges élelmi és tüzelőszerek egy évre, a birtok terméséből tényleg létezőnek a beszámításával; a birtok terjedelméhez mérten szükséges vetőmag, illetve az ültetetésre szükséges magas terménymennyiség, a birtok terméséből tényleg létezőnek a beszámításával; ha a tulajdonos és családja által a mentesített ingatlanon valamely házi ipar, illetve kisipar is üzetik, az ezen ipar folytatásához szükséges összes felszerelvények, gépek és szerszámok; míg az anyagszerek, a munka alatt levő vagy már bevégzett készítmények összesen 100 forint becsérték erejéig; a gyármunkás vagy napszámos tulajdonosnak munkaszerep vallási ereklyék 5 frt becsértéket meg nem haladó kereteikkel; a tulajdonos és családja ima- és iskolakönyvei s taneszközei; a családi arczképek és kereteik, az utóbbiak egyenkint 2-2 frtot meg nem haladó becsértékben; úgyszinté egyéb képek, kereteikkel együttesen, darabonkint 3-3 frtot meg nem haladó becsértékben; a keresetmód folytatására, a polgári rendeltetés betöltésére és a személyes biztonságra szükséges fegyverek; a tudósoknak és művészeknek s általában diplomatikus embereknek hivatásuk betöltéséhez szükséges könyvei, mintái és szerei; a mentesített otthon és tartozékai után a biztosított tulajdonosnak, illetve a haszonélvező túlélő házastársának járó tűz- és jégkárbiztosítási összeg; a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok után a tulajdonosnak vagy a haszonélvező túlélő házastársnak járó bér-, illetve haszonbér-összegnek a felerésze, és pedig azon okból csakis a felerésze, hogy ezáltal a tulajdonos indirect úton kényszeríttessék a mentesített birtokot házilag mivelní s az otthonon tényleg lakni, s hogy ne pusztá speculatióból mentesíttessen magának otthont.

A végrehajtások alul való mentesség az északamerikai Unió több államában oly föltétlen, hogy absolute semmiféle tartozások és adósságok miatt se vonható az otthon, tartozékaival együtt bírói vagy egyéb végrehajtás alá, még a tulajdonos házastársának a jóváhagyása mellett csinált adósságok miatt sem. Az unióbeli államok homestead-

exemptionális törvényeinek nagy része azonban több-kevesebb kivételt állapít meg, a melyekben az otthonra és tartozékaira végrehajtás vezethető. Az általam benyújtott törvényjavaslat is több kivételt állapít meg, a mely kivételes esetekben az otthon és tartozékai végrehajtás alá vonhatók. Nevezetesen a törvényjavaslat 11. §-a értelmében az otthon és tartozékai végrehajtás alá vonhatók a következő kivételes követelésekért: állami, törvényhatósági és községi adótartozásokért valamint bélyeg és illetéki tartozásokért, a felemelt illetékeket azonban ide nem értve; hitközségi járulékokért; vízszabályozási tartozásokért; ha a végrehajtás az otthon tulajdonosának a feleségét vagy törvényes leszármazóit illető tartás miatt intéztetik; azon adósságokért és egyéb kötelezettségekért, melyek a tulajdonos által írásban és pedig azon világosan kifejezett hozzá-tétellel vállaltattak el, hogy azokat illetőleg a tulajdonos az otthonmentesítés jogkedvezményéről lemond. Amennyiben pedig a tulajdonos házasságban él, szükséges továbbá, hogy ezen kötelezettségeket illetőleg az otthonmentesítés jogkedvezményéről a tulajdonos által történt lemondáshoz a telekkönyvbe feljegyzett házastárs, magára a tulajdonos által kiállított kötelező iratra vezetett külön írásbeli nyilatkozatban jóváhagyását adja. A házastársnak ebbeli nyilatkozatán levő névalírása azonban kell hogy szabályszerűleg hitelesítve legyen. A házastárs ebbeli jóváhagyó nyilatkozata azonban nem tekinthető és nem tekintendő olyan nyilatkozatnak, mely által a házastárs, a tulajdonosnak ily tartozására nézve netaláni saját külön vagyontól illetőleg személyes kötelezettséget avagy kezességet vállalt volna magára. Az otthon és tartozékai továbbá végrehajtás alá vonhatók a mentesített otthonul kijelölt ingatlanok vételár-hátralékáért; a mentesített otthon képező ingatlanokon emelt vagy kijavított épületekhez az anyagot vagy munkát szolgáltatott iparosoknak vagy más vállalkozóknak ebbeli követeléseikért; úgyszint a mentesített ingatlanok területén teljesített gazdasági s egyéb munkák után az iparosoknak, napszámosoknak és cselédeknek járó munkabér iránti követelésekért; büntetendő cselekmények esetében a sértett félnek megítélt kártérítési összegre nézve; de már az eljárási és rabtartási költségekért, valamint általában a kiszabott pénzbírságok miatt az otthon és tartozékai végrehajtás

alá nem vehetők. Végül az otthonra és tartozékaira végrehajtás vezethető azon mindennemű kötelezettségeikért, melyek az otthonmentesítési törvény hatálybalépte előtti időből származtak; valamint azon, szerződésekből eredő kötelezettségeikért, a melyek azon időpont előtti időből származnak, a mely időpontban a mentesített otthon megalapító szabályszerű kérvény a telekkönyvi hatósághoz beérkezett; a mely kivételes követelések közé sorozandók lennének még az otthon és tartozékai után eszközölt kárbiztosításokért a tulajdonos által fizetendő tűz- és jégkárbiztosítási díjak.

A törvényjavaslat 12. §-ában továbbá azon perbeli eljárási garantiák foglaltatnak, a melyek szükségesek egyrészt arra nézve, nehogy a mentesített otthon a jelen törvényjavaslattal contemplant törvény értelmében nem terhelhető követelések a peres eljárás folytán olyképp ítéltessenek meg, hogy azok miatt a végrehajtás a mentesített otthon illetőleg is elrendeltethetnék; másrészt pedig, hogy azon hitelezőknek az érdekei, kiknek a követeléseik miatt a hozandó törvény értelmében a mentesített otthon ellenében is van helye a végrehajtásnak, kellőleg megóvassanak.

A törvényjavaslatnak a 13-iktól egész a 16-ig terjedő szakaszaiban a mentesített otthonra vonatkozó külön végrehajtási szabályok vannak előírva. Mindezen külön végrehajtási szabályok abban a célban culminálnak, hogy egyrészt a mentesített otthon és tartozékai feltétlenül megóvassanak a végrehajtás elől mindolyan követelések miatt, a melyek az otthon és tartozékai ellenében az otthonmentesítési törvény értelmében nem érvényesíthetők; másrészt pedig, hogy még a kivételes követelések miatti végrehajtások eseteiben is, a jogi lehetőség legszélsőbb határáig megóvassanak a mentesített otthon és tartozékai a végrehajtási foglalás és árverés elől.

Ugyanezen célokat igyekeznek elérni a csőd esetében való eljárást szabályozó 17. §. is.

A törvényjavaslat 18. és 19. §-ai értelmében a mentesített otthon jelzálogi megterhelése, elidegenítése és bérbe-, illetve haszonbérbe adása ugyanazon feltételektől s ugyanazon alakiságok megtartásától függ, a melyeket az otthon terhelhető adósságok tételére vonatkozólag már előadtam.

A 20-tól 27-ig terjedő további szakaszok részletesen

szabályozzák a túlélő házastárs haszonélvezeti jogát a mentesített otthonra nézve, továbbá az otthonra vonatkozó hagyatékezelési külön eljárást s az örökösök és a haszonélvező özvegy közötti jogviszonyt, valamint az örökösök és az örökhagyónak a hitelezői közötti jogviszonyt.

S mivel, miként már kiemeltem, az otthonmentesítés nem magához az ingatlanhoz, hanem az ingatlan tulajdonosának a személyéhez kötött jog s így pusztán személyes jog, a törvényjavaslat a 28-iktól a 31-ig terjedő szakaszokban intézkedik a mentesített otthon megszüntetése és megszűnésének a következményeire nézve, szabályul kimondva azt, hogy az özvegy hátrahagyása nélkül elhalt tulajdonosnak a halála után, továbbá a haszonélvezetre jogosult özvegy férfinak vagy özvegy nőnek az elhalta után, vagy ezeknek, leszármazó egyenes örökösök létében újabb háziasságra lépése esetében a mentesített otthonhoz tartozó ingatlanok a mentesíteti otthon jellegét elvesztik; szabadságában állván mindegyik örökösnek saját örökrészből – a mely szintén csakis az örökhagyó ellenében fennállott kivételes követelésekért felel, – önmagának saját mentesített otthont alapítani.

Úgyszintén megszűnik a mentesített otthon abban az esetben is, ha a tulajdonos az ahhoz tartozó ingatlanokat másnak elidegeníti.

Miként láttuk, az otthonmentesítés intézménye, legalább az általam is proponált facultativ alakban, az otthon tulajdonosának a hitelképességét egyáltalán nem gyengíti; mert hisz az általam benyújtott törvényjavaslat értelmében az abban előirt föltételek teljesítése és az abban megkívánt alakiságok betartása mellett, az otthonhoz tartozó ingatlanok jelzalogilag is megterhelhetők. Sőt ellenkezőleg, az otthonmentesítés azáltal, hogy a tulajdonost a könnyelmű adósságszínálásban megakadályozza s őt megóvja az oly kötelezettségek által való megterhelhet és elől, a mely kötelezettségeknek a mentesített otthonra nézve való elvállalásába ő és házastársa kifejezetten és formászerint bele nem egyezett, az otthonához tartozó ingatlanok hitelképességét még emeli is, és tulajdonosukat képesíti arra, hogy szolid pénzügyetknél kedvező feltételek mellett jelzalogos kölcsönt kaphasson.

Az általam benyújtott törvényjavaslat azonban még

ennél is tovább megy. A czélből ugyanis, hogy a mentesített otthon tulajdonosa képessé tétessék arra is, hogy akár még az osztrák-magyar banktól vagy a magyar földhitelintézetől, vagy pedig a kisbirtokosok országos földhitelintézetétől is vehessen fel jelzálogos kölcsönt: a törvényjavaslat 33. §-a kimondja, hogy a hozandó otthonmentesítési törvény által érintetlenül hagyatnak mindazon kiváltságos jogok, a melyek a most. nevezett pénzintézeteket, a törvényjavaslat 33. §-ában felsorolt országos törvények szerint a peres, illetve végrehajtási eljárásban megilletik. Mindazonáltal az ezen hitelintézetek által nyújtott kölcsönök felvehetőségére és jelzálogi bekebelezésére nézve is fentartatnak mindazon alakiságok és mindazon cautelák, a melyek általában a mentesített otthon ellenében érvényesíthető kötelezettségek elvállalása és jelzálogi bekebelezése tekintetében a törvényjavaslatban előírva vannak.

Végül a törvényjavaslat 34., 35. és 36. §-ai a hozandó törvény végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazzák.

Mindezeknek az előadása után, amidőn a t. képviselőházat társaim nevében is arra kérem, hogy az általam benyújtott ezen törvényjavaslatnak tárgyalás alá vételét elhatározni méltóztassék, ezen szóbeli indokolásomat azon óhajom kifejezésével zárom be – s ereszben csakis az ország népének a közóhaját fejezem ki, – hogy egyszer már olyan törvényeket is hozzunk, melyek a nép vagyoni érdekeinek az előmozdítását célozzák, s ne csak olyan törvényeket hozzunk, a melyekkel új meg új hivatalok állíttatnak fel és nyugdíjak rendeltetnek, vagy a mely törvények egyéb, különben bármily helyeslendő közcélok-ból, a népnek csakis anyagi megterhelésével, csakis a már majdnem elviselhetetlen közterheknek a további fokozásával járnak. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: A földművelésügyi minister úr kíván szólni.

Gr. Bethlen András földművelésügyi minister:

T. ház! Istóczy Győző t. képviselőtársam indokolta és ismertette az otthon mentesítéséről szóló, általa beadott törvényjavaslatot, és jelezte a célt, a melyet ezen törvény által elérni óhajtana. Legyen szabad kijelentennem, hogy szerény véleményem szerint ezen a módon e célt elérni nem lehet, és az agrár állapotok javítása ily eszközökkel meg sem közelíthető.

Daczára annak, hogy a képviselő úr az amerikai állapotokat behatóan és tüzetesen vázolta: kénytelen vagyok azt mondani, hogy a hazai állapotokra világosságot még sem derített; és hogy ezen törvényjavaslat kellően előkészítve nincs.

De veszélyekkel is járna ezen törvénynek most rohamosan való meghozatala. A javaslat mélyen belenyúl a magánjog viszonyaiba; belenyúl a telekkönyv rendjébe; mélyen érinti a hitelviszonyokat; és általában igen nagy zavart idézne elő főképp a kisbirtok hitelviszonyai körül: úgy, hogy merem mondani, hogy nem használna, hanem positive ártana.

Az agrárviszonyok javítása mindenesetre oly cél, mely a kormánynak főbb gondjai közé kell hogy tartozzék; és ha nagyjában jelezni akarom azt, hogy ez irányban mit tartanék szükségesnek, – azt mondhatom: igen kívánatos, hogy a földműves osztály állapota egészséges irányban fejlesztessék; a proletariátus képződése korlátoztassék, és a kisbirtokos osztályban bizonyos állandóság létesíttessék. Ez igen fontos és nagy cél, a melyet csak lassú munkával és egyéb eszközökkel lehet elérni.

Ezen eszközök: a mezőgazdaságban észszerű irány behozatala, tudniillik, hogy a mezőgazda, a kisbirtokos földjét észszerűen és teljesen kihasználja; a productionnak ujj ágai kezdeményezendők a jövedelem fokozására; a hitelviszonyok rendezendők; és főképp a népnevelés terén lehet igen sokat tenni; mert ha majd takarékoság és szorgalom váltja fel a most sok helyen divatozó pálinkaivást, bizony ezen bajok nagy része önként elmúlik.

Mint mondtam, a javaslatban foglalt módokkal nem lehet segíteni a bajon. A javaslat intentiója, mint azt a t. képviselő úr is kifejezte, nem az, hogy a kisbirtokos osztály vagyonosabb részén segítsen, mert hiszen ezek erre nem is szorultak; hanem hogy a fejletlenebb és kedvezőtlenebb viszonyok közt levő kisbirtokosokon segítsen. Már pedig, ha a törvényjavaslat egyes szakaszait tekintem, például az 1. és 10. §-t, a melyekben az exemptionnak méretei vannak megállapítva: mondhatom, hogy azok éppen a szegényebb vidékre káros hatással lennének, mert nem minimumot, hanem maximumot állapítanak meg, és mondhatni az összes kisbirtokosokat megfosztanák a hitelképesség előnyeitől.

De a javaslat maga is gondoskodik ajtóról, a melyen a megszorult kisbirtokos kivonulhat; s hogy ezt megtegye, arról az élelmes hiteltnyújtó bizonyára fog is gondoskodni. Bátor leszek a 11. §. e) pontját felolvasni, a melyben a mentesség megszűnésének esetei vannak felsorolva:

„Azon adósságokért és egyéb kötelezettségekért, melyek a tulajdonos által írásban és pedig azon világosan kifejezett hozzávétellel vállaltattak el, hogy azokat illetőleg a tulajdonos az otthonmentesítés jogkedvezményéről lemond, és lemond hasonlóképen a házastárs is.

Tehát ha van mód arra, hogy az illető a lemondás által ezen törvényjavaslat hatálya alól kiterjen: egészen bizonyos, hogy csak akkor fog kölcsönt kapni, ha erről a mentességről lemond: akkor pedig erre a törvényre szükség nincsen.

Azonban tovább megyek, t. ház. A törvényjavaslat még a jelenlegi helyzeten sem javítna, hanem sok tekintetben csak rontana. Az exemptió bizonyos eseteit megadja az 1881: LX. t.-cz. és az 1883: XLIV. t.-cz., mely a közadók kezeléséről szól. Ez utóbbiban a kivételeknek egész sorozata van megállapítva. A törvényjavaslat 11. §-ának a) pontja azt mondja, hogy állami, törvényhatósági és községi adótartozásokért nincsen helye az exemptiónak. Ennek kihatása tehát az lenne, hogy míg az 1883: XLIV. t.-cz. az adóügyi végrehajtás eseteiben helyetad az exemptiónak, ezen törvény azt megtagadná.

Végre pedig, t. ház, e törvényjavaslat a mely bevaltott intenciójánál fogva védeni óhajtaná a tudatlan népet és naiv földműves osztályt, kiterjed a tudósokra, művészekre és diplomás emberekre is, és ezáltal önmagával jön ellentétbe.

Az egészről azon meggyőződést vagyok kénytelen meríteni, t. ház, hogy a bajok orvoslása ezen az utón el nem érhető; de merítem egyszersmind azt is, hogy a bajok orvoslását – amennyiben bajok tényleg vannak, – kellő előtanulmányozás és adatgyűjtés nélkül elérni lehetetlen.

A kisbirtokosok birtok- és hitelviszonyaival a kormány kötelessége szerint foglalkozik; gyűjtetnek összehasonlító adatok a földbirtok elaprózását illetőleg és ezek egy része már fel is dolgoztatott, habár nyilvánosság elé eddig nem kerültek. Gyűjtetnek adatok a földbirtok forgalmára, meg-

terheltetésére és általában a kisbirtok állapotára vonatkozólag is. Ezen adathalmaz gondos feldolgozása és egybevetése szükséges arra, hogy ebben a kérdésben, ne csak tisztán látni, hanem biztosan intézkedni is lehessen; addig pedig, amíg ez megtörténik, valamit tenni – szerintem – könnyelműség. *(Helyeslés a jobboldalon.)*

A kormány e kérdésben sem engedi kiragadni kezéből a kezdeményezést; nem teheti ezt különösen akkor, midőn azon adatok, melyek a helyzet megvilágosítására szükségesek, összegyűjtve és feldolgozva nincsenek; nem teheti akkor, midőn e törvényjavaslat oly mélyen belenyúl a magánjogi viszonyokba és intézménybe, és amellet igen nagy zavarok előidézésére is alkalmas.

Annak kijelentésére szorítkozom, t. ház, hogy a kormány tanulmányozza a kisbirtokosok viszonyait, és amennyiben szükséges, a kérdés megoldására nézve a szakkörök meghallgatásával kellő időben javaslatot is fog tenni. E javaslat, nézetem szerint a legalkalmasabban volna beilleszthető a megalkotandó és már munkában is levő mezőrendőri, vagy jobban mondva a mezőgazdaságról szóló törvényjavaslatba. *(Helyeslés a jobboldalon.)*

Most pedig bátor vagyok a t. házat arra kérni, hogy e röviden vázolt indokok alapján a törvényjavaslatnak bizottsághoz való utasítását és tárgyalásra való kitűzését mellőzni méltóztassék. *(Helyeslés a jobboldalon.)*

Elnök: Istóczy Győző képviselő úr félreértett szavainak helyes értelmét kívánja helyreigazítani.

Istóczy Győző: Félreértett szavaim értelmének helyreigazítására kérek szót, a mely alkalomból a t. ház engedelmével néhány igen rövid megjegyzést kívánok a t. földmivelésügyi minister úr felszólalására tenni. *(Halljuk. Halljuk!)*

Azt mondja a t. minister úr, hogy az otthonmentesítés folytán az otthon birtokosának hitelképessége gyengülni fog. Már beszédem folyamán kifejtettem, hogy az általam proponált fakultatív alakban az otthonmentesítés az otthon tulajdonosának hitelképességét egyáltalán nem gyengíti, sőt ellenkezőleg fokozza. Más volna az, hogyha obligatorius otthonmentesítést hoztam volna javaslatba, a melynél igenis lehetett volna szó arról, hogy az otthon tulajdonosa a hitelképességétől tán megfosztatik vagy abban

gyengítetik; a fakultatív otthonmentesítésnél azonban erről nem lehet szó.

Azt mondja továbbá a t. minister úr, hogy az általam benyújtott törvényjavaslat mélyen belenyúl a magánjogba, a telekkönyvi rendszerbe és ha jól emlékszem, a társadalmi viszonyokba! . . .

Bethlen András gróf földművelésügyi minister:
A hitelviszonyokba!

Istóczy Győző: ... és a hitelviszonyokba. Kétségtelen dolog, hogy ezekbe belenyúl; csakhogy kérдем, váljon a hitbizományi intézmény nem nyúl-e bele még mélyebben a telekkönyvi intézménybe, nem nyúl-e bele a magánjogba? *(Igaz! Úgy van! a baloldalon.)* És váljon a köz- és magánalkalmazásban levő egyéneknek megadott mentességek nem nyúlnak-e mélyen bele a magánjogba és a hitelképességbe? Pedig tudtommal még egy hivatalnok se halt éhen azért, hogy fizetésére nem kapott annyi kölcsönt, hogy legalább az életét fentarthassa.

Az általam benyújtott törvényjavaslat nem kivan sem többet, sem kevesebbet, mint hogy a kisbirtokosnak megadassék azon mentesség, a melyben a hitbizományi birtok és a köz- és magánalkalmazásban levő egyének részesítetnek. S hogyha Amerikában, ahol a világnak legpraktikusabb, gazdaságilag legműveltebb és legelőhaladottabb népe lakik, szükségesnek tartják az otthon mentesítését, azt hiszem, hogy ez a mi gazdaságilag elmaradt állapotunkban annál inkább szükséges.

Ezek után itt még csak egy félreértésre leszek bátor a t. minister úr figyelmét felhívni. A t. minister úr ugyanis azt mondja, hogy az általam benyújtott törvényjavaslatban sokkal nagyobb mérvben vonható a különben exempt ingóság végrehajtás alá, mint amennyi ingóságra nézve az exemptiót az 1881-iki végrehajtási törvény és az 1883. évi közadó-kezelési törvény megadják. Engedelmet kérek, van e javaslatnak egy szakasza, a 32. §., a mely azt mondja, hogy: „a jelen törvény által szabályozott jogviszonyokra, amennyiben a jelen törvény eltérő rendelkezéseket nem tartalmaz, a hatályban levő általános törvények és szabályok megfelelően alkalmazandók.” Azon esetben tehát, midőn az exemptionnak a törvényjavaslat értelmében helye nincs, az 1881-iki végrehajtási törvény

és az 1883. évi adóvégrehajtási törvény megfelelő §-ai a mérvadók.

Én úgy látom, hogy a t. minister úr, a ki – meg vagyok róla győződve, – a legjobb akarattal van eltelve saját ressortja érdekeinek előmozdítása iránt, – semmiféle praktikus eszmét sem hozott javaslatba, a melynek segélyével, parlagon fekvő agrárviszonyainkon sikeresen javítani lehetne. Ennélfogva kénytelen vagyok azon kérelemhez ragaszkodni, hogy a t. képviselőház az általam benyújtott törvényjavaslatot tárgyalás alapjául elfogadni méltóztassék. [*Helyeslés a szélsőbaloldalon.*]

Elnök: Kérdem a t. házat: méltóztatik-e a most indokolt törvényjavaslatot, illetőleg indítványt tárgyalni kívánni: igen vagy nem? (*Igen! Nem!*) Kérem azokat, a kik tárgyalni kívánják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik*) A ház többsége nem kívánja tárgyalás alá venni a törvényjavaslatot.

XXIII.

Az államvasuti rendszer betetőzése. (A déli vasút.)

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Huszonötödik kötet,
3. s köv. 1.

512. országos ülés, 1891. juniushó 23-kán, kedden, Bokros Elek elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Az osztrák-magyar államvasút magyar vonalainak megváltásáról szóló törvényjavaslat általános tárgyalásának folytatása.

Varasdy Károly jegyző: Istóczy Győző!

Istóczy Győző: T. képviselőház! Hogyha a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat mellett szót emelek, természetesen távolról se teszem ezt azért, mintha annak a sorsa fölött bár csak a legcsekélyebb aggályom is lenne; mert hisz az igen t. kereskedelemügyi minister úrnak ezen törvényjavaslata az apológiát tényleg önmaga tartja maga mellett. De másrésztől nem is azért szólok fel, mintha én az igen t. kereskedelemügyi minister úrnak itt convenczionális bókokat akarnék mondani azon legújabb sikeréhez, a mely az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalainak a jelen törvényjavaslat értelmében az állam által való megváltásához fűződik. Hanem, ha az igen t. kereskedelemügyi minister úrnak jelen törvényjavaslata mellett felszólok, teszem ezt azon okból, hogy a vasúti politikánk terén teendő egy további momentuozus lépésre kérem fel az igen t. kereskedelemügyi minister urat.

E kérelmem előterjesztéséhez pedig annyival is inkább jogot vélek formálhatni, specialiter én, mert én

voltam az, a ki e házban a legelsőben szólaltam fel az államvasúti rendszernek általános érvényre emelése mellett.

Történt pedig ez immár, Isten kegyelméből, ezelőtt 16 esztendővel, amikor is az 1876. évi állami költségvetésnek általános tárgyalása alkalmával, az 1875. évi novemberhó 12-ki képviselőházi ülésben tartott beszédem folyamán, az első indítványoztam e házban vasútaink államosítását.

Tettem pedig ezt akkor azért, mert éppen akkor tervben volt az úgynevezett vasútcsoportosítás. Ez a vasútcsoportosítás pedig állott volna abból, hogy az államkincstárra nagy terheket rótt garantírozott vasutak, ország-részenként egyes csoportokba osztva, néhány nagy, újonnan alakítandó volt magánvasúttársulatnak átadattak volna nemcsak, hanem ráadásul még az akkoriban csakis 1065 kilométer kiterjedésű volt magyar királyi államvasutak is, ugyanezen magánvasúttársulatoknak eladattak volna.

Az a börzei érdekű közgazdasági politika ugyanis, a mely az 1873. évi krach által alapjaiban meg lett rendítve, 1875-ben még nem kapitulált teljesen; hanem rátenni akarta a kezét Magyarország forgalmi érdekeire s ezzel egész közgazdasági életére is azzal, hogy az ország területén levő összes vasutakat, beleértve ide az akkor 1065 kilométer kiterjedésű volt m. kir. államvasutakat is, hatalmas pénzügyi körök rendelkezése alatt álló néhány nagy magánvasúttársulatnak a kezére játszani akarta, a szolgálatában álló sajtóban egyre azt a teoriát hajtogatva, hogy az állam nem képes a vasúti üzem sikeres vitelére oly mérvben, miként a magánvasúttársulatok.

Vasúti politikánk tehát 1875-ben élte át legválságosabb korszakát. Ez volt ugyanis az az időpont, a melyben a magyar kormány határozandó volt afölött, váljon kiszolgáltassa-e az ország összes vasúti forgalmi eszközeit s ezzel legvitálisabb közgazdasági érdekeit a pusztán csak a saját önző érdekeiket hajhászó magánvasúttársulatoknak, avagy pedig az államvasút! rendszert inaugurálja-e.

Ilyen viszonyok között tartottam meg én az 1875. évi novemberhó 12-ki képviselőházi ülésben azon beszédemet, a melyben a többi között sürgettem az állami kamatgarantiát tényleg igénybe vett vasútainknak állami kezelés alá vételét, s a mely beszédemben állást foglaltam az

államvasúti rendszer mellett. E beszédemnek idevágó néhány passusát, a t. ház kegyes engedelmével, bátor leszek itt, a képviselőház naplójából felolvasni (*olvassa*):

»Mielőtt az e vasutaknál, tudniillik az állami kamatbiztosítást tényleg igénybe vett vasutaknál, lehető kiadási megtakarítások kérdésének a részleteibe bocsátkoznám, álláspontom megjelölése céljából szükségesnek tartom mindenekelőtt kijelenteni, hogy én elvben a feltétlen államvaspályarendszernek a híve vagyok, és szilárd meggyőződéssem az, hogy a vaspálya-kérdésnek nemcsak nálunk, hanem általában is, az egyedül kielégítő végleges megoldása az leend, ha az állam idővel minden vaspályát magához váltani s kezelni fog.

»Én a vaspályát a postával és távírdával egy és ugyanazon szempontból tartom megbírálandónak. Valamint ezek, úgy a vaspályák is, olyan mélyen belenyúlnak az állam és a társadalom életébe, azok politikai, gazdasági és sociális tekintetben oly döntő szerepet játszanak napjainkban, hogy azokat egyes társulatoknak s az ezek mögött álló érdekconsortiumoknak – a tapasztalás tanúsága szerint – az állam által csak nehezen, ha egyáltalán paralyzalható önkényére bizni, egyértelmű az állam által legfontosabb feladatainak kockáztatásával« stb.

»... És most szükségesnek tartom itt melleleg megjegyezni, hogy mindezeket korántsem pusztá theoretizálási hajlamból hoztam fel; hanem ezen előleges fejtegetéseim célja pusztán és egyedül az, hogy a vaspályakérdésre nézve a sajtó által ferde irányban informálni szokott köz* véleménynek alkalmat szolgáltatassak arra, hogy a vasúti kérdés további részleteire nézve teljesen objectiv, helyes ítéletet hozhasson. Mert sajnos, de köztudomású való tény az, hogy lapjainkban – teljes tisztelet a dicséretes kivételeknek, – legkivált a vasúti ügyekre nézve, a magán- és consortiális érdekek rendszerint könnyebben találtak és találnak kifejezésre, mint a valódi államérdekek; s ez okból is, eddigi kormányainknak annál nagyobb tagadhatatlan érdemül rovandó fel az, hogy a sajtóban már annyiszor megzendült ama Syren-hangoknak, melyek a kir. államvasúthálózatot – voltaképen nagyon természetesen csak a jövedelmezőbb északit, – jóakarólag eladni tanácsolták, ellenállani tudtak, (*Élénk helyeslés*) s így az állam

részére megőrizték azt mint egy crystallisationális pontot, a mely egy, érdekeinknek jobban megfelelő vasúti politika biztos kiindulási pontjául és szilárd alapjául szolgálhat. *(Helyeslés.)*« . . . stb.

Minekutánna akkori beszédem további folyamán az állami kamatgarantiát tényleg igénybe vett vasutainknak állami kezelés alá vételét indítványoztam volna, e rendszabály szükségességét egyebek közt a következőkkel is indokoltam *(olvassa)*:

»A mi továbbá a kamatgarantiát tetteleg igénybevevő vaspályáink állami kezelés alá vételének forgalompolitikai s ezáltal közvetve nemzetgazdasági előnyeit illeti: ereszben elégséges az egységes kezelést a mostani széthúzó, külön s részben ellentétes érdekeket képviselő és szétforgácsolt társulati kezeléssel szembeállítanunk« stb.

»De az állam ekkép 140 mértföld hosszú vonal helyett mintegy 500 mértföld hosszú kiterjedt hálózat fölött rendelkezvén, a még fenmaradó bármily hatalmas magánvasutak, saját érdekükben is, bizonyára óvakodni fognának az állammal ujjat húzni, s a mostani viszonyok mellett a kir. államvasutakra nézve, az általam kifejtett rendszer mellett azonban egyedül önmagukra ama magánvaspályákra nézve ruinosus concurrentia-harczot folytatni« stb.

»A mi mármost a mi vasútaink csoportosításának a kérdését illeti, én azt hiszem, hogy a mai viszonyok között az állam újabb megterhelhetése nélkül nehezen akadna erre vállalkozó; mi pedig nem vagyunk jelenleg abban a helyzetben, hogy garantírozott vaspályáink sokoldalú szükségleteit még egy újabbi tétellel is szaporíthatnánk.

»S másrésről forgalompolitikai tekintetben mi lenne ama csoportosításoknak a következménye? Az, hogy néhány új hatalmas vasúti társulatot teremtenénk, s így csak szaporítanánk azon vasúti hatalmasságaink számát, a melyekkel eddig sem bírtunk« stb.

»... A garantírozott vaspályákat saját kezelés alatt tartó államnak pedig, a pénzügyi viszonyok jobbrafordul-tával csak egy lépést kell előbbre tennie, s ezen vaspályák végleges beváltásával, komplikált vasúti kérdéseink legnagyobb része gyökeres megoldást nyerendett. *(Helyeslés.)*»*

Ezen, az 1875. évi novemberhó 12-ki ülésben tartott beszédemnek az államvasúti rendszer behozatalára s ezt célzó első lépésként az állami kamatbiztosítást tényleg igénybe vett vasutainknak állami kezelés alá vételére vonatkozó részét az akkori képviselőház általános helyesléssel fogadta; s noha nem akarom ebből következtetni azt, mintha azon beszédemnek a következménye lett volna az azon időtől fogva a magyar kormány által következetesen folytatott vasutállamosítási politika; de annyit azt hiszem, tán mégis vindicálhatok magamnak, – én, a ki a képviselőházban az első s egymagam törtem lándzsát azidőben az államvasúti rendszer mellett, s a kinek a szavára akkor, lévén én akkor még kormánypárti ember, az intéző körök is tán jobban hallgattak (*Derültség*),

– mondom, annyit tán mégis vindicálhatok magamnak; hogy azon akkori felszólalásom némi csekély részben tán szinte hozzájárulhatott a magánvasúti rendszer és az államvasúti rendszer között ingadozott akkori kormányunk abbeli elhatározásának a megérleléséhez, hogy a magánvasúti rendszer elvének a feladásával, az államvasúti rendszert inaugurálja, a mely államvasúti rendszer kitaró követése mellett szerencsésen odáig jutottak ma a dolgok, hogy az 1875. évben csakis 1065 kilométert kített magyar államvasúti hálózat, ma már, az osztrák-magyar államvasúti hálózat megváltása folytán, 7151 kilométer kiterjedésre emelkedett, ide nem számítva a kir. államvasutak által kezelt terjedelmes vicinális vasúti hálózatot.

S itt, t. képviselőház, nem szabad megfélekednünk arról, hogy abban, hogy az 1875-ki kritikus évben és a reá következő években a magyar kormány az államvasúti rendszer mellett szilárdul és állhatatosan kitarott, – miként ez a jelen vita folyamán is kiemelve lett, – abban nagy érdeme van a képviselőház jelenlegi mélyen tisztelt elnökének*) (*Helyeslés a szélső baloldalon*), a kinek mint akkori közmunka- és közlekedésügyi miniszternek ezen, egyedül csak az ország érdekeit szem előtt tartott vasúti politikája miatt nem egy keserűséget kellett abban az időben megérnie. (*Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon.*)

*) T. i. Péchy Tamásnak. – A kiadó.

Az általam ismertetett előzmények után, t. képviselőház, azt hiszem, hogy én specialiter feljogosítva érezhetem magamat, az igen t. kereskedelemügyi minister úrhoz – sajnálom, hogy nincsen jelen, – azt a kérést intézni, a melyet beszédem elején jeleztem s a melyet most előterjeszteni fogok. (*Halljuk! Halljuk!*)

Ez a kérésem pedig abból áll, hogy az igen t. kereskedelemügyi minister úr, az általa oly mesterileg tökéletesített magyar államvasúti rendszernek adja meg a betetőzését is.

Ezen betetőzést még nem képezi az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalainak a megváltása, – amint ezt a t. közlekedésügyi bizottság beteresztett jelentése is tévesen hiszi, – mert e betetőzés csakis azzal lesz foganatosítva, ha az igen t. kereskedelemügyi minister úr a déli vasút magyarországi hálózatának a magyar állam által való megváltását is eszközölni fogja, s ezzel a Magyarországon lévő utolsó vasúti potenciállal is leszámolt. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

És itt alkalmam lesz a magánvasúttársulati kezelésnek a jelen vita folyamán olyannyira magasztalt kellemességeiből egy kis ízleltetővel szolgálni.

A déli vasút, az ő 701 kilométert tevő magyarországi hálózatával, mint egyik legrégebb magyarországi vasút, a korábbi évtizedekben teljesen megfelelt forgalompolitikai, közgazdasági s kulturális missiójának. Azonban, mióta a mindnagyobb kiterjedést vett magyar államvasúti hálózat és vicinális vasúti hálózat, a hazai forgalom és a hazai nagyközönség érdekeinek mindteljesebben megfelelő elvek szerint kezeltetik, nevezetesen pedig amióta a magyar kir. államvasutakon a zónatarifa behozatott, – a déli vasút, az ő csökönyös magatartásával, a vonalai által átszelt vidékek fokozódó igényeinek a merev visszautasításával, valóságos kerékkötője, hátramoszdítója lett a vonalai által átszelt dunántúli vidékek forgalmi és közgazdasági érdekeinek; mert aránytalan magas tarifáiról és egymástól messze-messze eső állomásairól, no meg meglehetősen defekt állapotban levő, ó-módi, kényelmetlen kocsijairól ismeretes vonalai, akadályul szolgálnak arra nézve is, hogy az általuk átszelt irányokban olcsó tarifájú és kényelmes közlekedésű vicinális vasutak jöhessenek létre.

Annak a beigazolására, hogy, ha már az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalainak a magyar állam által való megváltása szükségesnek találtatott, mennyire elodázhatlanabb a déli vasút magyarországi vonalainak az állam által való mielőbbi megváltása, szolgáljanak a következők:

Míg az osztrák-magyar államvasúttársaság, a magyar kir. államvasutak zónatarifájának a behozatala idején, önszántából szinte azonnal tetemesen leszállította saját vonalain a menetdíjakat, s ezzel a magyarországi nagyközönség érdekei iránt kellő érzéket tanúsított, – addig a déli vasúti társaság csak a magyar kormány részéről vele folytatott hosszadalmas tárgyalások után szánta magát arra a minimális engedményre, hogy a concessiója értelmében tarifái után általa szedhető volt arany-agió további beszédésétől elállott, a mi azonban a tarifájának csakis 15–16 százalékkal való leszállítását jelenti, a mivel tehát a déli vasúti társaság nem valami nagyon erőltette meg magát.

Különösen sújtva van pedig a déli vasút tarifa-rendszere által a szomszédos forgalom, a melynek a kifejlesztése egyik legnagyobb érdeme az igen t. kereskedelemügyi minister úr által a m. kir. államvasutakon behozott zónatarifának.

Hogy az ezen két vaspálya között e tekintetben fenálló kiáltó ellentétet példával illusztráljam, pár szóval ismertetni fogom egyrészt a déli vasút sopron-kanizsai vonala, másrészt pedig az államosított magyar nyugoti vasút szomszédos forgalmi tarifájának néhány relációját.

Például a m. kir. államvasutak Szombathely és Sárvár közötti vonalszakaszán, a melybe egy közbenső állomás és egy megállóhely esik, s a mely 25 kilométer hosszú vonalszakasz a szomszédos forgalom második zónájába van sorolva, fizettetik menetdíj fejében a II. kocsiosztályban 22 krajczár, a III kocsiosztályban pedig 15 krajczár. Ugyanannyi menetdíj fizettetik a m. kir. államvasutak szombathely-körmendi, 26 kilométert tevő vonalszakaszán is, a melybe két közbenső állomás esik. Ezzel szemben a déli vasútnak például szombathely-molnári, 19 kilométer hosszú vonalszakaszán, a melybe csak egy közbenső megállóhely esik, – a menetdíj a II. kocsiosztályban

75 krajczár, a III. kocsiosztályban pedig 60 krajczár; sőt, nem tudni miféle tarifális bölcsesség alapján, megfordítva Molnáriból Szombathelyre a menetdíj sokkal több, t. i. a II. kocsiosztályban 95 krajczár, a III. kocsiosztályban pedig 65 krajczár. A déli vasút szomszédos forgalmi tarifája tehát több mint 300%-kal drágább, mint a m. kir. államvasutak szomszédos forgalmi tarifája.

Míg tehát a magyar államvasutak elve az, hogy a vasút van a közönségért, a déli vasul igazgatóságának az elve, úgy látszik, megfordítva az, hogy a közönség van a vasútért, a mely fejtetőre állított állapotnak a további illusztrációjául szolgáljon még néhány adat.

Tudvalevő dolog, hogy a magyar kir. államvasutak budapest-brucki vonala legelső rangú vasútvonal, nemzetközi fontosságú vonal, a mely ezenkívül a monarchia két fővárosát is hivatva van egymással a lehető legrövidebb utón összekötni. Ezen kiválóan fontos feladata mellett tehát éppenséggel nem volna csoda, ha az általa átszelt vidékeknek a lokális érdekei, az állomások száma s ezeknek egymástól való távolsága tekintetében is háttérbe szorulólnának; – holott a déli vasútnak például sopron-kanizsai vonalrészre csak másodrendű jelentőségű lévén, az állomások is bővebben osztogattathatnának az ezen vasútvonal által átszelt vidékeknek.

S mégis mit tapasztalunk? Azt, hogy míg a m. kir. államvasutak budapest-brucki vonalának, például a Kelenföld és Komárom-Újszöny közt levő, 92 kilométernyi hosszú vonalszakaszán van 16 állomás és megállóhely, tehát ilykép egy-egy állomásközre esik átlag nem egészen hat kilométernyi vonalrész, – addig a déli vasútnak például szombathely-kanizsai, 103 kilométert tevő vonalrészén van mindössze tizenegy állomás és megállóhely, s ilykép egy-egy állomásközre átlag több mint 9 kilométernyi vonalrész esik.

Hát t. képviselőház, ez már mégis souverain megvetést árul el a déli vasút igazgatósága részéről azon vidékek forgalmi, közgazdasági és kulturális érdekei iránt, a mely vidékeket az ő vasútvonalai keresztül futnak, mert hát ugyanily viszonyok állanak fenn a déli vasút egyéb vonalain is, nevezetesen a buda-kanizsai vonalán is.

Hiába kérnek, könyörögnek, kunyorálnak a déli vasút

vonalainak a mentén levő nagyobb községek, a melyeknek a kertjei aljában futnak el – valósággal elfutnak – a vonatok, hogy adjon a vasúttársaság nekik is állomást, vagy legalább megállóhelyet, hogy ne kelljen nekik gyakran mértföldnyire a legközelebbi állomáshoz kocsikázniok s gabonájukat oda tengelyen szállítaniok – akkor, amikor a kertjük alatt is felülhetnének a vasútra, ha t. i. – amint illenék, – állomásuk lenne: a déli vasút igazgatóságánál minden kérésük, minden sürgetésük süket fülekre talál, s a felelet az igazgatóság részéről mindig csak az, hogy non possumus.

Ily helyzetben van a többi között a Vas megyében fekvő s 3000 főnyi lakoson felül számláló Vasvár mezővárosa is, a mely egyúttal járásbírósi és szolgabírósi székhely is, és egy nagy vidéknek a gabonapiacza is. A város tövében fut el a déli vasút; de állomást évtizedeken át újra meg újra előterjesztett sürgető kérelme daczára se kap; de sőt még csak megállóhelyet se kap.

Hát t. képviselőház, mindezek tűrhetetlen állapotok, a melyeknek a Dunántúl egy nagy részének a sürgős érdekében mielőbb véget kell vetni azzal, hogy a déli vasút magyarországi vonalai is – az osztrák-magyar államvasúttársaság vonalainak a példájára, – az állam által mielőbb szinte megváltassanak. *(Helyeslések.)*

A déli vasút államosításának mármost leendő keresztülvitele ellenében nem szolgálhat akadályul az, hogy az 1858. évi szeptember 23-kán kelt engedélyokmány 55. §-a és az ezen engedélyokmány kapcsán a Magyarországon kiépítendő volt vonalakat illetőleg ugyanaz nap felvett jegyzőkönyv értelmében, az állam ezen vonalakat csakis az 1895. év eltelte után válthatja meg; mert hisz, miként a jelenleg tárgyalás alatt levő törvényjavaslatból is látjuk, az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalaira nézve is a megváltási jog, az 1882. évi 44. t.-cz. által törvénybe iktatott szerződés második czikke értelmében, szinte csakis 1895. évi január 1-je után lépett volna hatályba, s íme már a jelen 1891-ik évben tényleg fogantatosított az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalainak az állam által való megváltása.

S én azt hiszem, hogy maga a déli vasúttársaság igazgatósága se gördítene legyőzhetetlen akadályokat magyar-

országi vonalainak az állam által már most leendő megváltása elé, tekintve egyrészt azt, hogy az adómentesség kedvezménye rá nézve az 1890. évi január 1-től kezdve már megszűnt s ezzel jövedelmeim meglehetősen nagy érvágás történt; másrészt pedig tekintve azon egyre súlyosbodó versenyviszonyokat, a melyek a m. kir. államvasutak zónatarifájának a behozatala s a már idáig kiépült némely vicinális versenyvonal keletkezése folytán, a déli vasútra nézve beálltak.

Az én kérelmem lehet az igen t. kereskedelemügyi minister úrhoz oda terjed, hogy, miután az osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi vonalainak az államosítását szerencsésen keresztülvitte, tetőzze be fényes sikerrel követett vasúti politikáját azzal, hogy úgy általános forgalompolitikai szempontból, mint a dunántúli részek közgazdasági és kulturális érdekeinek a szempontjából, a déli vasút magyarországi vonalainak az állam által már most leendő megváltását is eszközölje.*)

Ezeknek az előadása után kijelentem, hogy a jelenleg tárgyalás alatt levő törvényjavaslatot természetesen a legnagyobb készséggel elfogadom. *(Élénk helyeslés jobbfelől.)*

*) Ezen beszédemnek a déli vasútra vonatkozó része annyiban maipusztán akadémiakussá, pusztán történelmivé vált, amennyiben a déli vasút aztán hamarosan iparkodott a beszédemben felhozott bajokon segíteni s általában elismerésre méltó módon beilleszkedni a magyar vasúti politika keretébe. – A kiadó.

XXIV.

A követendő közgazdasági és speciális politika.

Az 1887. évi szeptemberhó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.

Huszonhetedik kötet,
a 317. és köv. lapokon.

574. országos ülés, 1891. évi decemberbe 9-kén, szerdán, Pécliy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: ..... Az 1895-ben tartandó országos nemzeti kiállításról *)
szóló törvényjavaslat általános tárgyalása. ....

Istóczy Győző: Szót kérek!

Elnök: Tessék szólni.

Istóczy Győző: T. képviselőház! Előre is kijelentem, hogy a jelen vita folyamán az országos nemzeti kiállítás mellett előttem felszólaltak által már bőven kifejtett okokból, én is, a más oldalról javaslatba hozott világiállítás helyett, a kormány által tervezett országos nemzeti kiállításnak a rendezése mellett vagyok. *(Halljuk! Halljuk!)*

A t. kormány azonban jelen törvényjavaslatával máris folyamatba tette, és pedig igen helyesen, a discussiót a magyar állam ezer éves fenállása miként leendő legmélőbb megünneplésének a módozatai fölött; s ezzel felhúzta a zsilipeket az e tárgy fölötti tudományos és politikai fejtegetések áradata előtt, a mely ettől fogva szakadatlan folyamban folyni fog a sajtóban, gyűléseken, magántársalgásban, *(ügy van! a baloldalon)*

Retrospectiv és prospectiv fejtegetésekben tehát nem

*) Ez az országos nemzeti kiállítás, későbbi intézkedés folytán, tényleg 1896-ban tartatott meg. – A kiadó.

lesz hiány. Minden magyar politikus, minden író és minden hazafi, a maga saját felfogása szerint fogja méltányolni a millenniumot, s különösen a politikai csillagjósok, azon ismert tételnél fogva, hogy »história est magistra vitae«, felállítják majd a horoszkopot a magyar nemzetnek a küszöbön álló második millenniumban leendő jövője fölött.

Minden magyar ember magába fog szállani, ezen, nemzete történetében unicumot képező nagy fordulópont fölött, s a hazafiak egyik része tán vérmes optimizmussal, a másik része tán sötét pessimizmussal fogja Ítéletét meghozni, a múltból és a jelenből következő, a magyar nemzetnek a második évezredben leendő sorsa fölött. *(Halljuk! Halljuk!)*

Álljunk meg tehát, t. képviselőház, mi is egy pillanatra az ezredéves határkö ezen első megpillantásánál, a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat alkalmából és annak alapeszméjéből kiindulva.

Az 1895. évi országos nemzeti kiállítás hivatva lesz bemutatni az egész művelt világ előtt közgazdasági életünket, – bemutatni azt, mivé fejlődött iparunk, mezőgazdaságunk, művészetünk. A világ minden részéből Budapestre fognak seregleni a látogatók, a kik, mindenestre elismerésre méltó ipari, mezőgazdasági és művészeti termékeink fölött csakis megelégedésüket fogják nyilváníthatni; megbámulni fogják a szépen kiépült és hatalmas arányokban növekvő fővárost és gyönyörködni fognak a millennialis ünnepélyességek fényében is.

Ámde, t. képviselőház, kérdés az, nem lesznek-e mindezek csak Potemkin-falvak? Nem fog-e a rendezendő országos nemzeti kiállítás is csak olyan szerepet játszani, mint például valamely élite-bál, a melyen csakis azok a hölgyek jelenhetnek meg, a kiknek telik báli ruhára, selyem ruhára, telik ékszerekre; míg azok a többi hölgyek, a kiknek nem telik se selyem ruhára, se ékszerekre, ott-hon húzzák meg magukat és hozzá tán még szűkölködni is? S váljon tehát minden kétség ki van-e már zárva az eddig követett közgazdasági politika helyessége fölött, a melynek a rendezendő kiállítás döntő bizonyítéka akar lenni? *(Morgás jobbfelől.)*

Az igaz, hogy, ha például állami budgetünkből akarná valaki kinézni közgazdasági haladásunkat, úgy bizony

elég nagy ez a haladás. Államháztartási szükségletünk például az 1868. évben volt 130 millió frtról az 1892. évi költségvetési előirányzat szerint 395 millió frtra emelkedett. Ezen állami szükségleten kívül ott vannak aztán a törvényhatósági és községi, folyton szaporodó közterhek. *(Halljuk! Halljuk!)*

Pedig hát a magyar földbirtok jövedelmezősége ma se nagyobb, mint volt évtizedek előtt. Honnan telik tehát a roppantul megnövekedett adó? Egyik hírlapunk néhány évvel ezelőtt vezércikkben fejtegetve azt, hogy a magyar földbirtok mennyire meg van róva közterhekkkel, úgy, hogy a kataszteri tiszta jövedelem úgyszólván felmegy rájuk, felkiáltott, hogy ezek után az igazán egy rejtély, hogy miből élnek hát meg mezőgazdáink?

Miből élnek meg? *(Halljuk! Halljuk!)* Erre a felelet egyszerűen az, hogy – leszámítva egy jobban szituált csekély töredéket, – egyik részük a lehetőségig meghúzva magát, valósággal tengődik, míg a másik részük adósságcsinálásból él, a mire maga a magyar állam adta meg a követendő példát a legutóbbi évekig; mígnem az adóprés folytonos csavargatásával nagynehezen helyreállott államháztartásunkban az egyensúly. Csakhogy, mivel az adóprés a magánembereknek nem áll rendelkezésükre, ha aztán ezeknek kifogy a hitelük is, – úgy dobra kerülnek, vagy – a mi ezzel egyre megy, – kényszerű önkéntes eladásra kerülnek a birtokok, s beléjük ülnek Oroszországból s a világ minden tájáról jött és nálunk tárt karokkal fogadott u. n. káros elemek, s az ilykép, hozzá még a filloxera segítségével is tönkre jutott magyar gazdák a vándorbotot veszik a kezükbe, hogy Amerikában megélhetést szerezzenek maguknak és családjuknak, már t. i. ha a zsandár útközben fel nem tartóztatja s vissza nem kíséri őket a falujokba, itthon tovább nyomorogni.

Hogy az adósságcsinálásban gazdaközönségünk mily nagy haladást tett a legutóbbi 30–33 év alatt, kitűnik abból, hogy, miként a Jekelfalussy József és Vargha Gyula által az 1891. évre kiadott Közgazdasági és Statisztikai Évkönyvből olvassuk, 1858-ban a magyar korona országaiban az összes betáblázva volt adósság csak egyszázhusz millió forintot tett ki; holott 1889-ben csakis a hazai pénzüzetek által s egyedül csakis a szoros ér-

telemben vett Magyarországon fekvő ingatlanokra bekebelezetett kölcsönök összege négyszázharminckét millió forintba rúgott; s hol vannak még a magánhitelezők által és a külföldi pénzintézetek által magyarországi ingatlanokra bekebelezetett kölcsönök? – a mely két utóbbi kategoriabeli bekebelezett kölcsönök összege legalább is kitesz ugyanannyit, mint a hazai pénzintézetek által nyújtott jelzálogos kölcsönök összege, (*Úgy van! a szélső baloldalon*)

Kisiparos osztályunk már nem igen jelenhetik meg a rendezendő kiállításon, mert ez az osztály a törvényhozás és a kormány által való elhanyagolatlansága folytán évről-évre mindinkább elkallódik, (*Úgy van! a szélső baloldalon.*) Kereskedőink pedig szintén évről-évre mindinkább fogynak számban és erőben, mert a szédelő, irreális versenynyel nem bírják ki huzamosan a küzdelmet.

És mindezen gazdasági hanyatlással, pusztulással szemben, a mely a magyar nemzet legegészségesebb elemeit, a magyar államot ezer éven át, annyi viharok közepe fentartott társadalmi osztályokat évről-évre mind nagyobb mértékben fenyegeti: nem látjuk sehonnan jönni az orvoslást. Ezen orvoslásra törvényhozásunk lenne a leghivatottabb és a legsikeresebb tényező. S hogy állunk e tekintetben?

Még a hetvenes évek alatt általános botránykövet képezett egy volt pénzügyministerünknek azon állítólagos mondása, hogy őelőtte az mindegy, akárkié legyen is a föld, csak fizesse az adót. Ma már ezen a gyönyörűséges elven senkise botránkozik meg itt e házban, olyannyira természetes és rendben levő dolognak tartják azt. Hisz az az elv a szabadelvűség követelménye, a mely nemű szabadelvűséiben leledzik – sajnos – a képviselőház valamennyi pártja. Mert hát nagyon téved az, a ki azt hiszi, hogy ez valódi liberalizmus; mert az nem egyéb, mint börteliberizmus, a melynek az elve: a termelő néposztályoknak a kizsákmányolása kevesek előnyére, egy csomó spekulánsnak az előnyére; következőképp annak az érdekei egyenes ellentétben állanak a valódi népérdekekkel.

S azért aztán nem csoda, hogy az ország népe érzi és szeljtében beszéli, hogy, daczára az alkotmányos nagy szabadságnak, daczára a nagy parlamenti debattoknak és

ékes szónoklatoknak, az állapotok évről-évre mind rosszabbra fordulnak, s a megélhetés évről-évre mind nehezebb feladattá válik termelő néposztályainkra nézve; mert hát csupa magas politikai dissertációkból és a pártok folytonos meddő torzsalkodásából nem lehet megélni senkinek.

Mind ennek pedig az a főoka, hogy a képviselőházban csakis tisztán politikai pártok vannak, a melyek socialpolitikával éppen nem – közgazdasági politikával pedig csak úgy mellesleg foglalkoznak. Miként a megyegyűléseken a bizottsági tagokat köztudomásúlag csakis a tisztviselőválasztások érdeklik, úgy a nemzet képviselőinek viszont csakis a magas politika kérdései iránt van érzékük: szóval országos pártjainknak csakis politikai programjuk van, de nincs sociálpolitikai és közgazdasági programjuk.

De mégis: van pártjainknak sociálpolitikai, van közgazdasági programjuk is: a manchesteri liberális közgazdasági és sociálpolitikai program, a melynek a vezérelve az, hogy »laisser passer, laisser faire«, vagyis magyarul, »a ki bírja, marja«. Eszerint a manchesteri liberális közgazdasági és sociálpolitika szerint az állam ne törődjék a társadalommal és ennek gazdasági életével, mert a társadalomban az erősebb jogosan nyomja el a gyengébbet. Hogy azonban ezen közgazdasági és sociálpolitika követéséhez nem kívántatik meg valami különös sok – dolog és megkívántatóság, úgy hiszem, azt bizonyítani is fölösleges: mert hát ha a dolgokat teljesen magukra akarjuk hagyni, – akkor kár itt évenként az év legnagyobb részében tanakodnunk.

Hát t. képviselőház, ez a parlamenti helyzet egy nagy anachronizmus. Országos pártjaink addig, amíg a politikai közszabadságok kiviva és törvénybe iktatva nem lettek, – helyesen voltak csakis tisztán politikai pártok. Ma azonban megváltozott a helyzet. Ma már se a szólás-, se a sajtószabadságnak, se a törvény előtti egyenlőségnek, se egyéb közszabadságoknak a kivivása céljából nem kell harcot folytatnunk, se alkotmányunk sérelmeit nem kell orvosolnunk; mert hisz politikai közszabadságaink törvénybe iktatva – legalább formáserint – életben vannak; alkotmányunk sérthetlenségének pedig legelső és legéberebb őre, maga koronás királyunk.

Ma már tehát pusztán politikai programmal bíró

pártok anachronizmust képeznek, s éppen ez az oka parlamentáris életünk meddőségének és a nemzet anyagi érdekeire „nézve való gyümölcstelenségének is. *(Helyeslések)*

Ennek az állapotnak azonban a nemzet életérdekében kell hogy vége szakadjon; mert különben mi is elmondhatjuk folyton vitatkozó, de a nép anyagi érdekeire nézve vajmi kevés üdvöset produkáló parlamentünkről, hogy délibérante Roma, Saguntum perit. S a nemzet gondoskodni is fog arról, hogy ezentúl csak oly pártoknak legyen jövőjük, a melyeknek, a tulajdonképeni politikai pártprogramm mellett, egyszersmind a nemzet érdekeinek megfelelő társadalmi-politikai s közgazdasági és specialiter agrár-programmjuk is lesz. Igenis, a nemzet követel képviselőitől egészséges társadalmi politikát, követel egészséges közgazdasági s agrárpolitikát, a mely azon néposztályokat, a melyeken a magyar állam épülete emelkedik: a termelő néposztályokat a végleges elkallódástól megóvni képes. Mert a népet a művészi szónoklati disztornászatok, a gyakran hajuknál fogva előrántott különféle affairék és a ministeri székek utáni versengés hidegen hagyják, államjogi kérdések folytonos feszegetése pedig ma már nem elégíti ki.

Hogyha tehát mi, a magyar nemzet képviselői, az új millennium küszöbén, biztosítani akarjuk a magyar társadalom s vele a magyar állam fenmaradását az új millenniumra: úgy szakítanunk kell az »a ki bírja, marja« társadalmi és közgazdasági pseudo-politikával. A magyar nemzet az első millennium végén nem hajlandó végrendeletét megcsinálni, s ezen végrendeletben általános Örököseiül tenni az Oroszországból, Galicziából beözönlő és az országot mindinkább elárasztó idegen káros elemeket, a melyek, miként jeruzsálemi II. András király korában a tatárjárás előtt, és a mohácsi vész előtt a Fortunátus Imrék korában, eddig még mindig mint egy nagy nemzeti katasztrófa előfutárjai jutottak felszínre s kerekedtek felül az országban.

A magyar nemzet ura akar maradni továbbra is e földnek, a melyet őseink ezer évvel ezelőtt megszereztek, és az országban lakó testvérnemzetiségek irányában követett bölcs politika segítségével örökül reánk hagytak.

Inauguráljanak tehát a nemzet képviselői az új millennium küszöbén, ezen elveknél, ezen helyzetnek megfelelő nemzetfentartó közgazdasági és társadalmi politikát,

hogyha ezt teszik, – úgy bizonyára nagyobb szolgálatot tesznek a nemzetnek, mint a legnagyobbbrészt csak a nemzetközi nagy tőke által táplált nagyipar termékeinek egy rendezendő akár országos akár világkiállításon közszemlére való kitételével, – tán Potemkin-falvakkal az elővárársolásával.

De hát ki inaugurálja ezen nemzetfentartó szociálpolitikát és közgazdasági politikát? Sokan lennének erre ebben a házban is hivatottak, és lelkükben tán szeretnének is ez irányban akciókat kifejteni. S mégis miért nem teszik ezt? Azon egyszerű okból, mert nincs meg a bátorságuk hozzá az uralkodó bözreliberalizmus mellett. Mert az a muszka ember, a ki hazája törvényei ellen vétett, nem borzad jobban Szibériának a gondolatától, mint a mi politikusaink és államférfiaink borzadnak attól, hogy eljárásukban, maguktartásában olyas valamit találnak elárulni, a mi az uralkodó, sőt zsarnokoskodó bözreliberalizmus érdekeibe csak a legtávolabbról is beleütközni látszik, vagy a mi annak a susceptibilitását felkelteni csak a legtávolabbról is képesnek lenni látszik; – félnek attól, hogy ennek a bözreliberalizmusnak a szócsövei: a bözreliberális hírlapok kimondják rájuk a nagy exkommunikációt, a Cheremet, s ők ezzel – legalább ők úgy hiszik, – politikailag lehetetlenekké válnak.

Pedig az általam jelzett nemzetfentartó közgazdasági és társadalmi politikának a postulátumai oly egyszerűek, hogy azoknak a felállítása bizony nem kerül valami nagy fejtörésbe.

Mindenekelőtt inaugurálnunk kell hazánkban mint kiválólag földművelő államban egy egészséges agrárpolitikát, a mely biztosítékul szolgálhat arra nézve, hogy a magyar gazdák a magyar földbirtokból a nemzetközinyagy tőke által ne expropriáltathassanak, s a magyar nép a magyar földtől el ne választathassák. Mert a kié a föld, azé az ország.

Ezen agrárpolitika követelményei a többi között a következők lennének:

Az északamerikai homestead-exemptionális törvényeknek a mintájára megalkotandó az otthonmentesítési törvény, a célból, hogy a birtokos gazdák családi tűzhelyüktől, családi otthonuktól s birtokuknak egy bizonyos részétől, a mely a maguk és családjuk életfentartására okvetlenül

szükséges, – adósságok miatti végrehajtás útján meg ne foszthatassanak. Ezzel a birtokos osztálynak csak azt az előnyt adjuk meg, a mely előnyben Magyarországon valamennyi köz- és magánhivatalnok részesül azzal, hogy fizetésüknek 800 frton, illetve 500 frton alul levő részére végrehajtás nem vezethető.

Hogy a mezőgazdasági gépek mind általánosabb alkalmazása és a latifundiumok terjedése következtében folyton szaporodó foglalkozás nélküli földműves munkások sorsán segítve legyen, s ezek ne essenek sociáldemokrata izgatónak prédául, mint legutóbb az Alföld egyes vidékein történt, – továbbá, hogy a filloxera által tönkretett szőlőgazdákról és családjaikról is gondoskodás történjék, – a kormány kövessen egy nagyszabású telepítési rendszert. E célra ott vannak az államjóságoknak eddig mégél nem adott részei; szükség esetében pedig meghozandó nálunk is, az irlandi Land purchase Act mintájára, egy földvásárlási törvény, a melynek értelmében a kormány felhatalmazandó lenne, egyes, eladásra kerülő latifundiumokat államköltségen megvenni, és azokat parcellázva, telepítvényeseknek, határidőhöz kötött annuitás fizetése mellett, átadni.

Szervezendő továbbá a mezőgazdasági hitelügy a szövetségi ügy törvényhozási czélszerű szabályozása mellett.

A mezőgazdák nehéz munkával előállított terményeinek az értékéből élődő közbenső gabonakereskedés és szenzálkodás kiküszöbölése czéljából behozandó nálunk is általánosan az amerikai elevátor-rendszer, a melyet immár Oroszországban is mindnagyobb mérvben alkalmaznak. Ezen elevátor- illetve közraktárrendszer mellett a mezei gazda nem szorul se gabonaszénzálókra, se gabonakereskedőkre, a kik őt annyiszor becsapják s a kik a mezőgazdák rovására gazdagodnak; hanem a mezei gazda a maga eladásra kerülő gabonáját beszállítja a legközelebbi nagyobb vasúti állomáson felállított elevátorba, illetve közraktárba, ahol átvett gabonája folyó árának két harmada azonnal kifizettetik neki; a gabonának a közraktárkezelőség által a legkedvezőbb konjunktúrák mellett, közvetlenül a fogyasztók részére történt eladása után pedig, a hátralevő vételár is kifizettetik neki.

Ezen elevátorokat, tekintve, hogy a magyar állam-

vasúthálózat ma már az országban levő vasúthálózatnak a legnagyobb részét magában foglalja s a közel jövőben még nagyobb mértékben magában foglalni fogja, az állam kezelhetné, miként ez Oroszországban is történik. A beszállított gabonára adandó előlegek pedig telnének azon állampénztári fölöslegekből, a melyekkel, a t. pénzügy-minister úr legutóbbi budgetexposéja szerint, rendelkezünk, s a mely állampénztári fölöslegek jelenleg az egyes bankoknál helyeztetnek el, hogy azokból a hitelre szoruló gazdaember, mentül kevesebbet lásson, *(ügy van! a szélső hátoldalon.)*

Elnök: *(Csenget.)* Kérnem kell a képviselő urat, hogy az országos vagy világkiállítás kérdésénél az elevátoroknak ennyi időt ne méltóztassék szentelni. *(Helyeslés jobbfelől.)*

Istóczy Győző: Köszönettel fogadom az igen t. elnök úr figyelmeztetését; de, miután az előttem szólott t. képviselő urak kiterjeszkedtek beszédeikben általában a millennium kérdésére is, és annak legméltóbb megünneplésére nézve egyes concret javaslatokkal álltak elő politikai tekintetben, én bátorságot veszek magamnak, hogy közgazdasági szempontból szóljak erről. Ha a t. képviselőház megengedi, már úgysis nem hosszúra nyúló beszédemet folytatom. *(Halljuk! Halljuk! balfelől.)*

Esetleg az általam imént említett czélra egy vagy több mezőgazdasági bank lenne felállítandó.

A hadsereg-felszerelési és hadsereg-ellátási szükségletek általában közvetlenül a termelőktől: úgy a mezőgazdáktól, mint az iparosoktól, s megfelelő mértékben a kisiparosoktól szerzendők be, – minden közvetítő kereskedő és szenzál kizárásával.

Ha aztán ekkép úgy a gabonakereskedők és egyéb liferánsok, mint a különféle szenzálok, egyrésről a magánfogyasztók és az állam-másrésről pedig a termelők közül kiküszöböltetnek, – úgy a mezei gazda terményeiért oly árt fog kapni, a mely mellett, szemben az eddig szokásos volt árakkal, földadójának és egyéb közterheinek nagy része megterülne neki, és sorsán ezzel is lényegesen könnyítve Jenné.

Mielőbb megalkotandó továbbá a korszerű s a mi speciális mezőgazdasági viszonyainknak megfelelő új mezőrendőrségi törvény. A vadászati törvény módosítása útján pedig a mezőgazdák megóvandók azon nagy kártételektől, a melyeket a vadak az ültetvényekben országszerte okoz-

nak. Hisz például Kecskemét város törvényhatósága csak nem rég irt fel a képviselőházhoz e tárgyban. Feliratának indokolásában kifejti, hogy a mezei nyulak az elmúlt télen csak magának Kecskemét városának a területén száz-tizennégyezer forintnyi kárt tettek a gyümölcsfáultetvényekben. Ebből az egyetlen számadatból könnyen kiszámítható, hogy a vadak közül egyedül csak a nyulak s egyedül csak az elmúlt egy télen az egész országban több kárt okoztak a nemzeti vagyonban, mint amennyit az ország összes vadállománya megér.

Behozandó továbbá a börzeadó, az egyenlő közteherviselés elvénél fogva is; mert, hogyha az ingatlan birtok forgalma súlyos átruházási illetékkal van meg róva, – úgy az igazságnak a követelménye az, hogy a ma már a nemzeti vagyonnak egy igen tekintélyes hányadát képező értékpapírok forgalma is megfelelő mértékben vonassék megadóztatás alá.

Míthogy pedig az állam a maga kinevezett, szakavatott bíráiban teljesen megbízhatik, – ez okból is fölösleges, de közgazdaságunkra nézve káros intézmény is a börze helytelenül választottnak nevezett külön bírósága, vagy legalább ennek az illetékessége csakis a börzelátogatókra szorítandó.

A jelenlegi, aránytalanul magas III. osztályú kereseti adókulcs a tényleges jövedelemnek megfelelő arányban lesz állítandó, s e kereseti adónemnél a progressiv adórendszer alkalmazandó.

Hitelviszonyainknak általában való javítása céljából oly bankok és más hitelintézetek állítandók fel, a melyeknél a hitelnyújtásnál a bank intéző körei nem tekintik azt, hogy ennek, vagy amannak a hitelkérőnek milyen politikai és társadalmi nézetei vannak, vagy legalább az illetőnek az egyéniségénél vagy phyziognomiájánál fogva természetszerűleg lehetnek.

Iparosaink és kereskedőink a szédelő és tisztátalan eszközökkel dolgozó versenytől – például a többi között a részleteladási ügylet útján üzött visszaélések törvényi korlátozásával, – megfelelő intézkedésekkel megszabandók, s a kisipar szintoly mérvű törvényes kedvezményekben részesítendő, mint történt ez a gyáriparral.

Az északamerikai törvényhozásnak a mintájára, az

iparosok részére nálunk is megadandó lenne az a jogkedvezmény, hogy az általuk, szerződés folytán, harmadik személyek részére épített vagy kijavított épületekre fordított anyagszereiknek és munkabéreiknek az értéke erejéig, ezen épületekre és azon ingatlanokra nézve, a melyeken állanak, – ebbeli követeléseik előnyös tételeknek jelentessenek ki, a melyek, bizonyos föltételek teljesítése mellett, minden, a munka megkezdése után bekebelezett jelzálogos követelést a rangsorozatban megelőznek.

Az élelmi szereknek és italneműeknek rendszeresen üzött meghamisítása, a jelenleg fenálló törvényes rendszabályok szigorítása útján, hatályosan megakadályozandó; a borgyártás pedig eltiltandó.

A vasárnapi munkaszünet nemcsak a jelenlegi mérvében fentartandó, de sőt az egész vasárnapra nézve kimondandó, (*Helyeslés balfelől*) és a mezei gazdasági munkára is kiterjesztendő.

Hogy pedig mindezek mellett szükséges még az is, hogy, az Oroszországból tömegesen kivándorló zsidóságnak a bevándorlása s itteni megtelepedése ellen korlátok emeltessenek, nehogy ezen, Oroszországból kiüzött népelem, a melyet a világ egy állama se, még Anglia, sőt Törökország se akar befogadni, – új haza iránti keresgélésében Magyarországot szemelje ki új hazájául, s a már úgysis eléggé szorongatott itteni őslakosságot kiszorítsa lakhelyéről, – azt hiszem – ez ellen ma már csak annak lehet ellenvetése, a ki a józan észszel hadilábon áll.

A többek között ezek lennének a postulátumai azon, közigazdasági s agrárpolitikának s az ebből folyó azon szociálpolitikának, a melyet a magyar nemzet képviselőinek a második millennium küszöbén maugurálniok és megvalósítaniok kellene, a czélból, hogy az ezeréves politikai fenállását Európában az 1895-ik évben ünneplő magyar nemzet társadalmának az élete a második millenniumra is biztosítva legyen. Mert, ha e téren az általam jelzett irányokban ezentúl se történik semmi, – úgy nem kell arra újabbi ezer év, hanem elég lesz 50-100 év arra, hogy a magyar nép a magyar földtől elválasztva legyen, s idegen legyen a saját hazájában. (*Igaz! a szélső baloldalon.*)

Ezen törvényhozási nagy feladatok megoldására, ezen reformoknak a megvalósítására a jelenlegi, végéhez kö-

zelgő, – hogy az angol műkifejezéssel éljek – »moribund«
parlament természetesen immár nincs hivatva. S ezért
azon okból is, mert a magyar állam fenállásának ezredik
évfordulója a jövő évi választásokból kikerülendő új kép-
viselőház mandátumának a tartama alatt fog megünne-
peltetni, szükséges, hogy megfelelő számmal választassa-
nak be az új képviselőházba oly képviselők, a kik az
általam kifejtett közgazdasági és sociálpolitikai elveket ne-
csak a választási mozgalmak alatt, a választók előtt kortes-
fogásul vallják, hanem ezen program megvalósítása mel-
lett itt a képviselőházban aztán nyíltan sikra is szálljanak.

Ez azonban, sajnos, a jelenleg fenálló országos poli-
tikai pártoknak a kötelékében nem lehetséges, azon egy-
szerű oknál fogva, mert köztudomású, de nem eléggé
fájlalható tény az, hogy a fenálló országos politikai pártok
irányadó köreiből uralkodó és a divatos börzeliberaliz-
mussal ellenkezésbe jönni nem merő szellem és az ez
által kezelt pártfegyelm legyőzhetlen akadályul szolgál
arra nézve, hogy az egyes képviselők, az általam kifej-
tett és közülük sokak által magukban bizonyára helyeselt
közgazdasági és társadalmi-politikai elveket, itt a házban
nyíltan is magukénak vallhassák.

Nem marad tehát más hátra, mint, hogy azok a
képviselőjelöltek, a kik az általam kifejtett sociálpolitikai
s közgazdasági és agrárprogramot magukévá teszik, –
a fenálló országos politikai pártok kötelékétől menten,
mint pártonkívüliek foglaljanak állást. (*Helyeslések.*)

Jelöltjeinknek ezen pártonkívüli állását s általában
az általam vázolt program alapján bevezetendő választá-
si akciónkat azonban ne tekintse egyik fenálló ország-
os politikai párt se maga ellen irányzott lépésnek; mert
hisz mi nem szervezkedünk külön politikai párttá, – a
mit különben nem is tehetnénk azon okból, mert hiszen
az általam vázolt társadalmi-politikai, közgazdasági és agrár-
programot magukénak vallhatják úgy a közjogi kiegyezés
alapján álló – mint függetlenségi és 48-as politikai elvű
jelöltek, s úgy szabadelvű mint konzervatív elvű jelöltek,
– s ilykép ezen program mellett kompakt politikai pártot
szervezni, legalább ma még lehetetlenség is lenne.

S éppen azért, mivel jelöltjeink között lesznek olya-
nok, a kik függetlenségi, illetve 48-as politikai elveket

vallanak; lesznek továbbá olyanok, a kik, mint mérsékelt ellenzékiek, egyéb politikai kérdésekben a nemzeti párttal fognak menni; s viszont lesznek tán olyanok is, a kik egyéb politikai kérdésekben a kormány álláspontjához fognak közel állani: – ne féltékenykedjék reánk, de ne is ellenségeskedjék velünk egyik országos politikai párt se. Mert hisz úgy a nemzet életérdekében, mint a parlamenti helyes dinamika és a pártok közötti egyensúlynak a fentartása, vagy, ha úgy tetszik, helyreállítása érdekében is elkerülhetlenül szükséges, hogy a mi általunk vallott közgazdasági és sociálpolitikai irány a parlamentben megfelelőig képviselve legyen. Egy ily irányt pedig, a mely a dolgok rendjében és a fenforgó közállapotokban leli létalapját és létindokát, s a mely irány mélyen gyökerezik a nép érzületében, – büntetlenül elnyomni nem lehet, s ereszben tán némi alappal, és ha kárörvendő volnék, – a mi nem vagyok, – kárörömmel hivatkozhatnám a közelebbi múltnak az eseményeire is.

Az általam kifejtett közgazdasági s agrárprogrammal és sociálpolitikai programmal tehát mi, mint pártonkívüliek, a jövő évi képviselőválasztásoknál a választók elé fogunk állani, kérve a nemzet támogatását, hogy a millenniális országgyűlésre akcióképes számmal küldjön oly képviselőket, a kik gazdasági és társadalmi életérdekeinek a megóvását és érvényesítését tűzik ki fő feladatukul.

S én azt hiszem, t. képviselőház, hogy azon közgazdasági és sociálpolitikai reformok, a melyeket rövid vonásokban kifejteni szerencsém volt, – megvalósíttatásuk esetén legalább is szintoly üdvösen fognak kihatni a nemzet érdekeire az ezredéves évforduló idején, mint a t. kormány által tervezett országos nemzeti kiállítás, – a melyre vonatkozó, jelenleg tárgyalás alatt levő törvényjavaslatot – miként már beszédem elején is kijelentettem, – a magam részéről is elfogadom. (*Helyeslés balfelől.*)

